

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**CHARLES BOYD'UN TÜRK TERCÜMANI VEYA TÜRK
DİLİNİN YENİ GRAMERİ**

KÜBRA UYGUR

TEZ DANIŞMANI:
Doç. Dr. YAKUP YILMAZ

NİSAN-2019

T.C.
KIRKLAREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kübra UYGUR'un "*Charles BOYD'un Türk Tercümanı veya Türk Dilinin Yeni Grameri*" başlıklı tezi 29/04/2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Yasin ÇAKIREL
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi elde etmek için gerekli olan koşulları sağladığımı onaylarım.

Doç. Dr. Yakup YILMAZ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Doç. Dr. Yakup YILMAZ
Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Yakup YILMAZ

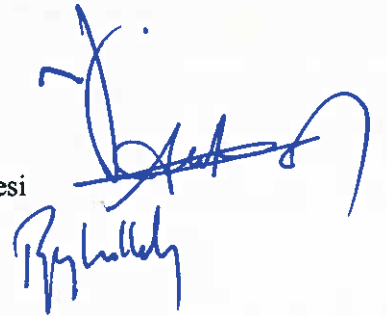
Kırklareli Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet KOÇAK

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Beytullah BEKAR

Kırklareli Üniversitesi

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Kübra UYGUR

Nisan 2019

ÖZ

CHARLES BOYD'UN *TÜRK TERCÜMANI VEYA TÜRK DİLİNİN YENİ GRAMERİ*

UYGUR, Kübra

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Yöneticisi, Doç. Dr. Yakup YILMAZ

2019

İskoçya'da Kilmarnock Kontluğunun soyundan gelen Major Charles Boyd'un hayatı hakkında yeterli bilgi mevcut değildir. Buna karşın Türklük bilgisi adına aldığı eğitim, çıktığı gezi ve yazdığı eser kayda değerdir. Boyd, eserine *Türk Tercümanı ya Türk Lisânın Sarf-ı Cedîd* biçiminde Türkçe, *The Turkish Interpreter or A New Grammar of The Turkish Language* biçiminde İngilizce ad vermiştir. Bu eserde, diğer transkripsiyon metinleri gibi geleneksel bir sıralama belirlemiş, bu sıralamaya göre öncelikle dilbilgisi bölümleri yer almış, dilbilgisi bölümünün başında da transkripsiyon işaretlerini belirlemiştir. Dört bölümlük dilbilgisi kısmının ardından sokakta ve alışveriş yerlerinde geçen diyaloglar, iki fabl örneği, dini metin olarak İncil'den alıntılar yer alır. Hata sevap cetvelinin ardından örnek olarak verdiği metinlerin Türkçe yapısının incelemesi sunulur. Ön sözden anlaşıldığı kadarıyla bu eserle, öncelikle iki devlet arasında son zamanlarda hızla gelişen dostane ilişkileri sağlamlaştırmak; ardından tüccarların işlerinde onlara yardımcı olmak; tüccarların yanında seyyahların da Akdeniz ve Hint Okyanusu sahillerinde kendilerini ifade edebilmeleri; zevk sahibi olup da Türkçeyi öğrenmek isteyen olursa onların da hizmetine sunmak; Türkçe öğrenen talebelerin Türkçeyi çalışacak, öğrenecek olan kişilere kolay ve sade bir giriş niteliğinde olmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Major Charles Boyd, *The Turkish Interpreter or A New Grammar of The Turkish Language*, İngilizlerde Türkçe öğretimi, transkripsiyon metinleri.

ABSTRACT

CHARLES BOYD'S *THE TURKISH INTERPRETER OR A NEW GRAMMAR OF THE TURKISH LANGUAGE*

UYGUR, Kübra

Master of Arts, Turkish Language and Literature

Supervisor: Associate Professor Yakup YILMAZ

2019

As far as we know there is not enough information about the life of Major Charles Boyd, who descended from the county of Kilmarnock in Scotland. On the other hand, the education, the outing and the work he wrote for the knowledge of Turkishness are worthy. Boyd has given a name to his work "*Türk Tercümanı ya Türk Lisânın Sarf-ı Cedîd*" in Turkish, "*The Turkish Interpreter or A New Grammar of The Turkish Language*" in English. In this work, the traditional sorting, like other transcription monuments, has been determined, according to which the grammatical parts are included first and the transcription marks are specified at the beginning of the grammar part. Following the four chapters of linguistic information, the work includes dialogues in the streets and shopping places, two fable examples, religious texts, quotations from the Bible. Following the corrections chapter, an examination of the Turkish structure of the texts given as an example is presented. As far as Major Charles Boyd's preface is concerned; the purpose of writing this work is to strengthen the rapidly developing friendly relations between the two states in recent times, to help merchants in their work, to help travelers express themselves in the Mediterranean and Indian Ocean coasts, to help those who want to learn Turkish and as an easy and simple introduction to the people who will learn Turkish.

Key Words: Major Charles Boyd, *The Turkish Interpreter or A New Grammar of The Turkish Language*, Turkish teaching in British, transcription monuments.

ÖNSÖZ

Arap harfleri dışındaki alfabelerle yazılmış Türkçe malzemeye *transkripsiyon anıtları* denir. Bu terimin doğrusunu *Arap yazısı dışındaki anıtlar* şeklinde ifade etmek de mümkündür (Hazai, 2012, s. 30).

Bu malzemelerin kayda geçtikleri yerler Avrupalıların Türklerle karşılaştığı Balkan coğrafyası, Avrupa ülkeleri ve Osmanlı topraklarıdır.

Bu metinler Latin, Yunan, Ermeni, Kiril, Süryani, İbrani ve Gürcü vs. alfabeleriyle yazılmıştır (Kaçalın, 1995, s. 44-49). Bu alfabelerden Latin alfabesi Avrupa kaynaklı olması nedeniyle Latin alfabeli Türkçe metinler daha ön planda tutulmaktadır. Latin alfabeli ilk Türkçe metin Kıpçak yurdunda kayda geçirilen, 1303 tarihli *Codex Cumanicus*'tur. Bu metnin ardından çeşitli vesilelerle Türk yurdunda yaşamış kişiler Latin alfabeli pek çok Türkçe metin yazmışlardır.

Transkripsiyon metinleri, yabancıların kendi dillerinde ve alfabelerinde Türkçeyi öğrenme ve öğretme amaçlı olarak hazırlanmış çalışmalardır. Bu anlamda dünyada pek çok çalışma ortaya konmuş, bu eserler vasıtasıyla pek çok kişi Türkçe öğrenmiş ve öğretmiştir.

Charles Boyd'un *Türk Tercümanı veya Türk Dilinin Yeni Grameri* çalışması İngilizce esas alınarak Türkler için hazırlanmış bir transkripsiyon metnidir. Önsözden anlaşıldığı kadarıyla, eserin hedefi öncelikle iki devlet arasında son zamanlarda hızla gelişen dostane ilişkileri sağlamaktır. Ardından tüccarların işlerinde onlara yardımcı olmak; tüccarların yanında seyyahların da Akdeniz ve Hint Okyanusu sahillerinde kendilerini ifade edebilmelerini sağlamak; zevk sahibi olup da Türkçeyi öğrenmek isteyen olursa onların da hizmetine sunmak; Türkçe öğrenen talebelerin Türkçeyi çalışacak, öğrenecek olan kişilere kolay ve sade bir giriş niteliğinde sunmak olarak amaçlanmıştır.

Bu çalışma, Giriş bölümüyle başlar. Girişte Charles Boyd ve *Türk Tercümanı veya Türk Dilinin Yeni Grameri* hakkında bilgi ile eserin biçim özellikleri yer alır.

Çalışmanın Birinci Bölüm'ü *Telaffuz ve Yazım*, İkinci Bölüm'ü *Fiiil*, Üçüncü Bölüm'ü *Söz Dizimi*, Dördüncü Bölüm'ü *Söz Varlığı* konularını içerir. *Diyaloglar* Bölümünde altında yirmi farklı diyalog örneği verilmiştir. *Fabl* Bölümünde ise iki farklı fabl örneği yer alır. Mübareketler başlığı altında İncil' den üç bap ele alınmıştır. Son olarak da Kaynakça kısmında az da olsa faydalanılan eserler sıralanmıştır.

Eser tez olarak çalışılmak üzere ele alındıktan sonra Uluslararası Sosyal Araştırmalar Kongresi(USAK'17)'nde 20-22 Nisan 2017 tarihinde *Charles Boyd'un Türk Tercümanı veya Türk Dilinin Yeni Grameri* adlı bildiriyle tanıtılmış olup metinde esere dair bilgilendirme ifadeleriyle örtüşmeler mevcuttur.

Çalışma hazırlanırken her zaman yanımda olan aileme, arkadaşlarıma teşekkür eder hayatı boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgememiş olan merhum babam İbrahim UYGUR'a rahmet dilerim.

Bu tezin oluşmasında en büyük paya sahip olan, bana her konuda yardım eden, yönlendiren, zamanını, ilgisini esirgemeyen ve Türk dili üzerine yapmış olduğu çalışmalardan çokça istifade ettiğim, çalışma hayatını örnek aldığım ve esinlendiğim, tezimin oluşmasını sağlayan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Yakup YILMAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kübra UYGUR

Nisan 2019, Kırklareli

İÇİNDEKİLER

BEYAN	iii
ÖZ	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
İŞARETLER.....	xiv
GİRİŞ	1
Charles Boyd	2
Türk Tercümanı veya Türk Dilinin Yeni Grameri	3
1. BÖLÜM.....	11
İSİMLER	11
1. 1. Türkçenin Alfabesi	11
1. 2. Harflerin Telaffuzu	13
1. 3. Telaffuzu Düzenleyen İşaretler.....	21
1. 4. Yazı.....	25
1. 5. Adların Çekimi	28
1. 6. Karşılaştırma Dereceleri	35
1. 7. Farklı Tür İsimler.....	36
1. 8. Sayıların İsimleri	42
1. 9. Zamirler	47
2. BÖLÜM.....	64

FİLLER	64
2. 1. Fiiller.....	64
2. 2. Yardımcı Fiil Çekimi.....	76
2. 3. Sıfatlar ile Çekimlenen Olmak Yardımcı Fiilinin Örnekleri.....	92
2.4. Düzenli Fiil Çekimleri.....	107
2. 5. Düzenli Fiil Çekimleri Modeli.....	113
2. 6. Olumsuz Fiillerin Oluşumu.....	146
2. 7. Zarflar.....	166
2. 8. Edatlar.....	177
2. 9. Bağlaçlar.....	182
2. 10. Ünlemler.....	184
3. BÖLÜM	186
CÜMLE BİLGİSİ	186
3. 1. Cümle, Türkçe Cümle Kurma.....	186
3. 2. İsimlerin Uyuşması.....	187
3. 3. Fiiller.....	189
3. 4. Yer ve Zaman Soruları.....	193
4. BÖLÜM	195
SÖZ VARLIĞI	195
4. 1. Sözvarlığı.....	195
4. 2. Temel Cümleler.....	258
5. BÖLÜM	271
DİYALOGLAR	271
5. 1. evvelki mukâleme birinci diyalog [<i>< evelki mukialemeh Dialogue I.</i>] (232).....	271

5. 2. ikinci mukāleme ikinci diyalog [<i>< ikindjy mukialemeh Dialogue II.</i>] (235)	274
5. 3. üçüncü mukāleme üçüncü diyalog [<i>< utchindjy mukialameh Dialogue III.</i>] (238)	277
5. 4. dördüncü mukāleme dördüncü diyalog [<i>< deurdindjy mukialemeh Dialogue IV.</i>] (242)	280
5. 5. beşinci mukāleme beşinci diyalog [<i>< beshindjy mukialemeh Dialogue V</i>] (245)	282
5. 6. altıncı mukāleme altıncı diyalog [<i>< altindjy mukialemeh Dialogue VI.</i>] (248) ..	285
5. 7. yedinci mukāleme yedinci diyalog [<i>< yedindjy mukialemeh Dialogue VII.</i>] (251)	287
5. 8. sekizinci mukāleme sekizinci diyalog [<i>< sékizindjy mukialemeh DIALOGUE VIII.</i>] (254).....	290
5. 9. doğuzuncu mukāleme dokuzuncu diyalog [<i>< dokoozindjy mukialemeh DIALOGUE IX.</i>] (258).....	294
5. 10. onuncu mukāleme onuncu diyalog [<i>< onoondjy mukialemeh DIALOGUE X.</i>] (261)	296
5. 11. on birinci mukāleme on birinci diyalog [<i>< on birindjy mukialemeh DIALOGUE XI.</i>] (264).....	299
5. 12. on ikinci mukāleme on ikinci diyalog [<i>< on ikindjy mukialemeh DIALOGUE XII.</i>] (266)	301
5. 13. on üçüncü mukāleme on üçüncü diyalog [<i>< on eutchindjy mukialemeh DIALOGUE XIII.</i>] (269)	303
5. 14. on dördüncü mukāleme on dördüncü diyalog [<i>< on deurdindjy mukialemeh DIALOGUE XIV.</i>] (272)	306
5. 15. on beşinci mukāleme on beşinci diyalog [<i>< on beshindjy mukialemeh DIALOGUE XV.</i>] (274)	308

5. 16. on altıncı mukâleme on altıncı diyalog [<i>< on altındjy mukialemeh</i> DIALOGUE XVI.] (276).....	310
5. 18. on sekizinci mukâleme on sekizinci diyalog [<i>< on sékizindjy mukialemeh</i> DIALOGUE XVIII.] (282)	315
5. 19. on dokuzuncu mukâleme on dokuzuncu diyalog [<i>< on dokoozindjy mukialemeh</i> DIALOGUE XIX.] (284)	317
5. 20. yigirminci mukâleme yirminci diyalog [<i>< yéirmendjy mukialemeh</i> DIALOGUE XX.] (287)	319
6. BÖLÜM.....	322
MESELLER.....	322
6. 1. Evvelki Meşel	322
6. 2. İkinci Meşel	324
6. 3. Mübareketleri [<i>< Moobareketlery</i>] (295).....	326
SONUÇ	345
KAYNAKÇA	347

KISALTMALAR LİSTESİ

A.	: Accusative
Ab.	: Ablative
bkz.	: Bakınız
D.	: Dative
d.	: Doğum
Doç.	: Doçent
Dr.	: Doktor
Etc.	: Ve benzeri
G.	: Genitive
N.	: Nominative
ö.	: Ölüm
s.	: Sayfa

İŞARETLER

< > : fazla olan ekler bu işaretler arasında gösterilmiştir.

[ ] : eksik olan ekler bu işaretler arasında gösterilmiştir.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti klasik devresini yaşarken Batı dünyasının ilgi alanı içindeydi. Bu ilgi Türklerin dilini öğrenmeye kadar götürüldü. Türklerin dilini öğrenmenin yolu o zamanki dil öğretim yöntemlerinin en yaygını, devri için de en uygunu olan dil bilgisi-çeviri yöntemidir.

Hangi yöntem olursa olsun, her dil öğretimi için malzeme gereklidir. Malzemelerin başında bu yöntem en uygun olanı da bir gramer, sözlük ve metin kitabının hazırlanmasıdır. Transkripsiyon metinleri dediğimiz Batı dünyasının Osmanlı Türkçesi için hazırladığı dil öğretim kitapları da bu ihtiyaçları karşılayacak nitelikte hazırlanmakta, en azından bu maksatla hazırlık yapılmaktadır.

Transkripsiyon metinleri, onları hazırlayanların eğitimleri, anlayışları, Türkçeye ve Türklere bakışları, yaşadıkları coğrafya ve kültürün farklılığı gibi sebeplerden dolayı birbirleri arasında farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar transkripsiyon malzemelerinin çok subjektif ve önyargılı hazırlandıklarını göstermektedir.

Transkripsiyon metinlerine dair pek çok çalışma yapılmıştır. Transkripsiyon metinleri arasında sayılan ve 1291-1293 tarihleri arasında yazıldığı düşünülen *Codex Cumanicus*'un hangi gayeyle yazıldığı net olarak bilinmemekle beraber eser iki bölümden oluşmaktadır. İtalyanca bölümünün yazılış amacı ticareti kolaylaştırmak iken Almanca bölümünün yazılış amacı Hristiyanlığı yaymaktır (Argunşah & Güner, 2015, s. 25-26)

Meninski'nin Osmanlı Türkçesi'nin dilbilgisine yönelik çalışması olan *Grammatica Turcica, Lexicon* gibi kapsamlı bir bilimsel çabanın ürünüdür. Meninski tarafından 1680'de Viyana'da yayınlanan bu eser Osmanlı İmparatorluğunu her yönüyle tanıma açısından önemli bir kaynaktır. Amacı Avrupa'yı ve Hristiyan dünyasını tehdit eden ve varlığından her zaman çekinilen Osmanlı İmparatorluğu'nu her yönüyle tamamen anlamak, çözümlenmek ve elde edilen sonuçlara göre stratejiler geliştirmek olmuştur.

Vaughan tarafından 1709'da kaleme alınan *A Grammar of the Turkish Language* adlı eser Türkçe öğretimi için kaleme alınan ilk kitap olarak bilinir. Bu eserin yazılış amacı Türkçe bilmeyen tüccarlara Türkiye'de kullanabilecekleri kadar bir Türkçe öğretmek yardım etmektir.

Cizvit rahibi olan Holdermann'ın bir misyoner olarak ilk işi dini tebliğ etmektir. Hristiyanlığı yaymadaki tek engel ise dil bilmektir. 1730'da Holdermann tarafından kaleme alınmış olan *Grammaire Turque*'de amaç bu faaliyetleri kolaylaştırmaktır.

1787'da Preindl tarafından kaleme alınan *Grammaire Turque* adlı eserin amacı yazma gayesinin sadece tercümanlara yardım etmek değil, aynı zamanda Türk dilini öğrenmek ve öğretmek isteyenlere de cevap vermektir. İkinci baskı 1789 Berlin'de, üçüncü baskı 1790 Berlin'de, dördüncü baskı 1791 Berlin'de gerçekleştirilmiştir.

İngiltere'de Doğu dilleri üzerine eğitim almış olan Barker tarafından kaleme alınan *Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocabulary* adlı eser yabancı öğrencilere dil öğrenmede kolaylık sağlamak için hazırlanmıştır.

Victor Letellier tarafından kaleme alınan *Vocabulaire Oriental, Français-Italian, Arabe, Turc Et Grec* adlı eser beş dilli bir gramer kitabıdır. Müellif eserin yazılış amacını şu şekilde ifade eder: “Bu kitabı, gezginlerin ilk ihtiyaçlarını karşılaması ve gezginlerin dillere az da olsa yakınlık duyması (tanınması) niyetiyle oluşturdum. Bu kitabı ne bir dilbilimci ne de bir oryantalist için tasarladım, onlar için tasarlasaydım daha çok bilimsel bir alana hitap edecekti. Kesinlikle bu çalışma bilim açısından daha az faydalıdır, benim amacım bilim yapma kaygısı taşımadan sadece bir hizmet sunmak oldu.”

Transkripsiyon metinlerinin ilk edisyonunu Foy yapmıştır (Die altesten Transkriptionstexte in gothischen Lettern; zugleich ein Beitrag zur altosmanischen Literatur, 1901, 1902) Bu tür malzemeyi Türk dil tarihine ilişkin tek tek sorunların incelenmesinde kullanma yolundaki ilk deneme Thurry'nindir (Die osmanisch-türkische Sprache im 14. Jahrhundert, 1904).

Transkripsiyon metinlerini kaleme alan kişilerin veya çeşitli gramerlerin yazarlarının sadece dil kökeni değil, gördükleri eğitim, içinde yaşadığı Türk çevresi, temasta oldukları dil sahasının iki veya daha çok dilli oluşları gibi hususlar özenle gözden geçirilmelidir. Bu metinlerin bir ana dil konuşucunun elinden çıkmadığı da iyice bilinmelidir (Hazai, 2012, s. 33).

Bu çalışmada ele aldığımız eser Charles Boyd'un *Türk Tercümanı ya Türk Lisânın Sarf-ı Cedîd / The Turkish Interpreter or A New Grammar of The Turkish Language* biçiminde adı ile Londra'da 1842 tarihinde basılan eseridir.

Charles Boyd

Hayatı

Hayatı hakkında etraflı bilgi bulmak müşküldür. Britanya yazınından bulunabilen bilgiler kaynaklarıyla beraber şöyledir:

Evliliğine dair *London Magazin* adlı yıllık hadiselerin yayımlandığı dergide 22 Kasım 1784'te John Halliburton'un kızı, Errol Dükünün son yeğeni Miss Halliburton ile evlendiği

kayıtlıdır (London-Magazin, 1784, s. 489). Aynı zamanda War-Office tarafından 5 Nisan 1791 tarihli yayında Major (binbaşı) olarak adı geçer (War-Office, 1791, s. 17, 96).

Major Charles Boyd'un büyük dedesi Lord Kilmarnock 18 Ağustos 1746'da 42 yaşındayken isyan etmesinden dolayı Westminster'de idam edildi. Major Charles Boyd'un babası Charles Boyd ise 1782'de öldü (Buchanon, 1870, s. 45-56).

Major Charles Boyd'un Osmanlı Devleti sınırları içinde, hatta İslam dünyasında gezdiği, buraların dillerine vâkıf olduğu önsözden anlaşılır. Yine önsözden yazarın 1824-26 yıllarında Karadeniz kıyılarında ikamet etmekte olduğu; bu eser ve Türkçe için Viyana'da Oriental College'de bir profesörün de yönlendirmesiyle 1820'den beri birlikte çalışmalara başladığı belirtilmektedir (Boyd, 1842, s. Preface).

Eserleri

Major Charles Boyd'un tarafımızca sadece çalışmaya konu olan eseri bilinmektedir: *Türk Tercümanı ya Türk Lisânın Sarf-ı Cedîd / The Turkish Interpreter or A New Grammar of The Turkish Language*.

Türk Tercümanı veya Türk Dilinin Yeni Grameri

Eserin Türkçe adı *Türk Tercümanı ya Türk Lisânın Sarf-ı Cedîd*, İngilizce adı ise *The Turkish Interpreter or A New Grammar of The Turkish Language* şeklinde geçer.

Eserin Bölümleri

Kapak

Eserin iç kapağında *Türk Tercümanı ya Türk Lisânın Sarf-ı Cedîd* adının altında *The Turkish Interpreter or A New Grammar of The Turkish Language* adının devamında eserin ithaf edildiği şahsa hitap ve hürmet beyanı olan Respectfully Inscribed to The Right Honorable The Earl of Aberdeen K. T. Secretary of State For Foreign Affairs by Major Charles Boyd ifadeleri geçer.

Son paragrafta da eserin basıldığı yer , şirket ve adres verilir: Paris by Firmin Didot Frères le Rue Jacop ve London Published by Smith Elder and Co 65, Cornhill. Son satırda da eserin yayım tarihi olan 1842 verilmiştir.

İç kapağın ardında “Fî Medîneti Parizi'l-Maħrûsa^t Bi[râ]derü't-Tıbâ^c a^t Firmin Didot, Sene 1842 'İsevî” ifadeleri geçer. Sonraki sayfada “Sa^c âdetlü mürüvvetli şu^c metimiz Umûr-ı

Hâriciye Nâzırı Arel Aberdin¹ cenâblarının hâk-pâylerine işbu kitâb-ı müsemmâ Türk Tercümânı yâhûd Türk Lisânî Şarf-ı Cedîd vaz‘ ve teblîğ olunur.” sözleri yer alır.

Önsöz

Eserin kapak ve atıf sayfalarından sonra önsöz kısmı gelmektedir. Önsözde eserin yazılma amaçları, eserin yazılma hikâyesi, tashih için yardım aldığı kişiler, Türkçenin kullanıldığı yerler, Türkçenin özellikleri ve işbirliği içindeki diğer diller belirtilmiştir:

Osmanlı İmparatorluğu ile hızla artan siyasi ve ticari ilişkilerimiz ve son birkaç yıldır bu ilke ve İngiltere arasında kurulan bu karşılıklı dostane ilişkilerimiz bizim bu eseri yayınlamamızda bir teşvik sebebi olmuştur. Bu eserin yazarı eserinin, ticaret yapanların veya eseri zevkine okuyacak olanların, yani herkesin ilgisini çekeceğini düşünmektedir.

Bu ülkenin diline aşina olan seyyah bu eseri, yanlış yönlendirilmeyeceği bildirilen yerel rehberlerden alınan kuşkulu bilgiye çok da dayanmaksızın hazırlamıştır.

Bu eser 1824-25-26 yıllarında oluşturulmuştur. Bu sırada yazar da Karadeniz kıyılarında ikamet etmekteydi. Bu çalışma özgün olarak bu yazarı Viyana’da Oriental College’de bir profesörün de yönlendirmesiyle 1820’den beri bu profesörle birlikte çalışmalara başlamıştır. Tabii burada da yazarın ilgisi bu çalışmayla bu dile ve bu dilbilgisine kaymıştır. Bununla alakalı olarak eserde kullandığı birtakım referanslar da burada yaptığı çalışmalardan kaynaklanmaktadır.

Bu dil, Suriye’de, Mısır’da, Tunus’ta, hükümetin hâkim olduğu yerlerde, aynı zamanda Kuzey Afrika’da da yer alan topraklarda hükümet yetkililerinin de konuştuğu dildir. Aynı zamanda yine bu dil, birtakım mevki ve eğitim sahibi insanlar tarafından da konuşulmaktadır. Sadece Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde değil aynı zamanda Rusya’nın Asyatik kıyılarında, Hazar Denizi sınırlarında ve bütün Türkistan’da bu dil konuşulmaktadır. Rivayete göre Tahran mahkemelerinde de bu dil Farşlar (İranlılar) tarafından da resmi dil olarak anlaşılabilir.

Türkçe özgün Tatar, Arap ve Farsçanın karışımıdır. Yine de bu karışım öyle bilimsel, açık ve belirli kurallara sahiptir ki yine önde gelen Oryantalistlerden birinin de fikrini söylemek gerekirse “Bu dilin öylesine kuralları var ve öylesine açıktır ki sanki okumuş, tahsilli insanların bir topluluğu tarafından bilinçli bir şekilde oluşturulmuş bir dil gibidir.”

¹ Arel Aberdin, Yunanistan’ın bağımsızlığını sağlayan Edirne Anlaşması’nda imzası olan İngiliz Dışişleri Bakanı George Hamilton Gordon (4. Earl of Aberdeen, d. 28 Şubat 1784-ö. 14 Kasım 1860) olup etraflı bilgi şurada: Barker, G. F. (1890). Gordon, George Hamilton. L. Stephen, & S. Lee (Dü) içinde, *Dictionary of National Biography* (Cilt 22, s. 200-203). London: Smith, Elder, and Co.

İstanbul'dan ayrılmadan önce kitabın yazarı, edebiyatçı bir şahsın yardımlarından, becerilerinden yararlanmıştı. Bu edebi şahsiyet, yazarın bu çalışmasını revize etmiş. Birtakım sözcüklerin telaffuzuyla alakalı düzeltmeler yapmış, sonrasında bu eseri Namık Paşa'ya² sunmuştur. O sırada da Namık Paşa İngiltere'de imiş ve o da bu eser üzerinde bazı tavsiyelerde ve düzeltmelerde bulunmuş. Aynı zamanda bir Ermeni rahip olan ve Paris'te Arapça ve Türkçe profesörü olan Nerses Casançian'dan, yazmaların Türkçe tercümesini okumada yardım almıştır.

Yazar çalışmalarının sonucunu daha geniş bir formatta sunmaktadır. Aynı zamanda bu, talebelerin de beklentilerini karşılayacak şekilde emin eller tarafından oluşturulmuş bir metindir. Türkçeyi çalışacak, öğrenecek olan kişilere kolay ve sade bir giriş niteliğinde olması amaçlanmıştır. Böylece seyyah da bu eser vasıtasıyla Akdeniz kıyılarında ve Hint sahillerinde kendisini ifade edebilir, oradaki insanlarla anlaşabilir.

Amaç

Önsözden anlaşıldığı kadarıyla, eserin hedefi öncelikle iki devlet arasında son zamanlarda hızla gelişen dostane ilişkileri sağlamlaştırmaktır. Ardından tüccarların işlerinde onlara yardımcı olmak; tüccarların yanında seyyahların da Akdeniz ve Hint Okyanusu sahillerinde kendilerini ifade edebilmelerini sağlamak; zevk sahibi olup da Türkçeyi öğrenmek isteyen olursa onların da hizmetine sunmak; Türkçe öğrenen talebelerin Türkçeyi çalışacak, öğrenecek olan kişilere kolay ve sade bir giriş niteliğinde sunmak olarak amaçlanmıştır.

İçindekiler bölümü

Charles Boyd, eserini dört ana bölüm ve bunlara bağlı alt bölümler, diyalog, fabl ve İncil'in yer aldığı ayrı bölümlerden oluşturmuştur.

İçindekiler tablosu I-VI. sayfalar arasında 6 sayfadan ibarettir. 1. bölüm 9 alt bölümden (1-50. s.); 2. bölüm 10 alt bölümden (51-152. s.); 3. bölüm 4 alt bölümden (153-162. s.); 4. bölüm çeşitli kavram alanlarından derlenmiş söz varlığından (163-231. s.) ibarettir. İlaveten Diyaloglar (232-290. s.); Fabllar (291-294. s.) ve son olarak da Yeni Ahit'ten bölümler (295-305. s.) bulunur.

İçindekiler kısmında belirtilmeyip eserin sonunda yer alan ilaveler de şöyle sıralanmıştır:

(307-309. s.) Fablların İngilizce metinleri; (310-314. s.) Diyalogların Türkçe Yapısının Açıklaması; (315) Yeni Ahit'ten Lord's Prayer bölümünün Türkçe Yapısı; (316) End of The

² d. 1804-ö. 1892. Etraflı bilgi için bkz. Somel, S. A. (2009, Haziran). Gölgede Kalmış Bir Osmanlı Devlet Adamı: Şeyhü'l-Vüzerâ Namık Paşa. *Toplumsal Tarih* (186), 60-67.

Turkish Grammar ifadesiyle gramerin sonu; (317-319) Errata adı altında Hata Sevap Cetveli ile eser biter.

Birinci bölüm

Eserin **birinci bölümü** Telaffuz ve Yazım (1. s.) konusunu ele almaktadır. Bu bölümün içinde dokuz alt bölüm bulunmaktadır. “Türk alfabesi” (1. s.) başlığını taşıyan birinci alt bölümde Boyd, Türk alfabesi ile ilgili bilgi vermiş, farklı dillerin etkisi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca harflerin Osmanlı Türkçesi yazımında kullanılan Arap harfli alfabe tabloda (2. s.) verilmiştir. Tabloda bu harflerin işaretleri, isimleri ve ses değerleri ile ses özellikleri verilmiştir. İkinci alt bölüm (4. s.) Telaffuz ve Ses Değerleri ile ilgilidir. Seslerin özellikleri örneklerle desteklenmiştir. Üçüncü alt bölüm (13. s.) “Telaffuzu Düzenleyen İşaretler” adını taşımaktadır. Telaffuzu düzenleyen dört işaretten bahsedilmiş; bunlar medli elif, şeddeli elif, cezm, şedde olup örnekler verilerek açıklanmıştır. Ayrıca bu bölümde ‘Ünlüler’ (14. s.) başlığı altında hareketlerden bahsedilmiş, bunların sesletim özellikleri verilmiştir. Son olarak hareketlerin ünsüz harfleri nasıl okuttuğunu gösteren bir tablo verilmiştir. Dördüncü alt bölümde (16. s.) isimlerde cinsiyet, teklik-çokluk ve ismin halleri konusu örneklerle ele alınmıştır. Beşinci alt bölüm (15. s.) “İsimlerin Çekimi” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde örnekler üzerinden isimlerin teklik ve çokluk halleri ismin hal eklerine göre çekimlenmiştir. Altıncı alt bölümde (25. s.) “Karşılaştırma Dereceleri” ve “Üstünlük” konuları ele alınmıştır. Yedinci alt bölümde (26. s.) “Farklı Tür İsimler” başlığı ile kelimelere gelen yapım eklerinden bahsedilmiş ve örneklendirilmiştir. Sekizinci alt bölümde (31. s.) “Sayı Adları” konusu ele alınmaktadır. Bu bölümde asıl sayılar, sıra sayıları ve üleştirme sayıları sırasıyla verilmiştir. Dokuzuncu alt bölümde (37. s.) “Zamirler” konusu ele alınmıştır. Öncelikle zamirlerin hal ekleriyle çekimi verilmiştir. Sonrasında iyelik ekleri ve iyelik zamirleri, dönüşlülük (kendi zamiri ele alınmıştır.

İkinci bölüm

Eserin **ikinci bölümü** (51. s.) “Fiil” konusunu ele almakta ve on alt bölümden oluşmaktadır. Birinci alt bölümde (51. s.) “Fiillerin Tanımı” başlığını taşımaktadır. Öncelikle fiillerin olumlu ve olumsuz çekimleri verilmiştir. Ardından fiillerde çatı ve yardımcı fiiller ele alınmıştır. İkinci alt bölümde ‘olmak’ yardımcı fiilinin çekimi, düzensiz zamanlarda çekimi ve olumsuz şekli, ‘var dır’ ek fiilinin ve ‘sahip olmak’ fiillerinin oluşumundan bahsedilmektedir. Üçüncü alt bölümde (74. s.) sıfatlar ile ‘olmak’ yardımcı fiilinin olumlu olumsuz çekimleri, isimlerle ‘sahip olmak’ fiilinin olumlu olumsuz çekimi ve sıfatlar yer

almaktadır. Dördüncü alt bölümde (85. s.) düzenli fiillerin oluşumu ile ilgili bilgi verilmiş ve farklı kiplerde çekimi gösterilmiştir. Beşinci alt bölümde (91. s.) düzenli fiillerin dilek ve haber kiplerine göre çekimleri verilmiştir. Altıncı alt bölümde (119. s.) düzenli fiillerin olumsuz ve soru şeklinde dilek ve haber kiplerine göre çekimleri de verilmiştir. Yedinci alt bölümde (135. s.) sıfatlar konusu yer almaktadır. Sekizinci alt bölümde (144. s.) edatlar konusu, dokuzuncu alt bölümde (149. s.) bağlaçlar konuları yer almaktadır. Onuncu alt bölümde (151. s.) ünlemler konusu yer almaktadır.

Üçüncü bölüm

Eserin **üçüncü bölümü** (153. s.) “Söz Dizimi” konusu ele alınmıştır. Bu bölüm dört alt bölümden oluşmaktadır. Birinci alt bölümde (153. s.) ‘Söz dizimi’ ve ‘Türkçe cümle kurma kurallarından bahsedilmiş ve cümle örnekleri verilmiştir. İkinci alt bölümde (155. s.) ‘İsimlerin Uyuşması’ başlığı ile isim ve sıfat tamlamaları ele alınmıştır. Üçüncü alt bölümde (157. s.) fiillerden, dördüncü alt bölümde (161. s.) yer ve zaman sorularından bahsedilmiştir.

Dördüncü bölüm

Eserin **dördüncü bölümü** “Kelime Hazinesi” başlığı altında (163. s.) hayatımızda yer alan, sıklıkla kullanmış olduğumuz isimler farklı başlıklar altında verilmiştir. Bu bölümde evren ile ilgili kavramlar; maden adları; zaman kavramları; gün adları; şemsi ve kameri ay adları; meyve ağaçları adları; orman ağaçları adları; tarla bitkilerinin adları; meyve adları; çiçek adları; sebze adları; vahşi hayvan adları; evcil hayvan adları; yabancı kuş adları; sürüngen ve haşarat adları; karada ve denizde yaşayan hayvan adları; vücut bölümleri ve organ adları; vücut kusurları ile ilgili adlar; hastalık adları; zihinsel yeteneklerle ilgili kavramlar; akrabalıkla ilgili adlar; kıyafet adları; yemek masasında kullanılan eşya adları; yemek adları; içecek adları; mutfakta kullanılan eşya adları; evin bölümleri ile ilgili adlar; eşya adları; şehirle ilgili adlar; meslek adları; yazı ile adlar; donanma ile ilgili adlar; deniz ile ilgili adlar; ordu ile ilgili adlar; renk adları; kıta adları; ülke ve ulus adları; ada adları; şehir ve kasaba adları; dağ, nehir ve deniz adları; unvan ve makam adları; saray memuru ve harem kadınları adları; seyahatle ilgili adlar; oyunlarla ilgili adlar; niteliklerle ilgili adlara yer verilmiştir.

Bu bölümde bir de “Temel Cümlecikler” (219.s) başlığı altında günlük hayatta kullandığımız kalıp ifadeler farklı başlıklar altında verilmiştir. Bu başlıklar şu şekildedir: selamlama, rica etme, teşekkür etme, geri dönen teşekkür, teşekkür karşılıklı verme, haber üzerine, sevinç, hava üzerine, zaman üzerine, yaş üzerine, hüzn, kızgınlık ve vedalaşmadır.

Diyaloglar

Diyaloglar bölümünde (232. s.) ise günlük hayatta kullandığımız ifadeler diyaloglar şeklinde verilmiştir ve yirmi adet diyalog yer almaktadır. Diyalogların başlıkları şu şekildedir: Selamlamak ve hatırını sormak için, dostlar arasında, giyinmek üzerine, kahvaltı, araba ile gezmesi, bahçe üzerine, taamdan önce (yemekten önce), taam için (yemek için), Türkçe konuşmak üzerine, bir kimseye soru sormak üzerine, oyun oynamak üzerine, yolunu sormak için, konağa gelmesini (konaklamaya gelme), yazmak üzerine, terzi ile, kayak ile gezinmek üzerine, av üzerine, bir şey satın almak üzerine, haber üzerine, hasta bakmak üzerine.

Fabllar

Fabllar bölümünde (291. s.) iki adet fabl yer almaktadır. Bu fablların başlıkları şu şekildedir: *Çayırkuşu ve Yavruları*, *Bostancı ve Bülbül*. Ayrıca bu fablların İngilizcesi 307-309. sayfalar arasında verilmiştir.

Mübareketler

Mübareketler bölümünde (295. s.) İncil'den üç bölüm yer almaktadır. Bu bölümler beşinci bap, altıncı bap ve on beşinci baplardır.

Son olarak (310. s.) diyalog 1, fabl 1 örneklerinin ve 'İsa'nın Duası' bölümünün Türkçe açıklamaları verilmiştir.

Düzeltilmeler

Düzeltilmeler kısmında (317-319. s.) yanlış olarak kullanılan kelimelerin doğru şekilleri metinde düzenlenerek verilmiştir.

Transkripsiyon Sistemi

Eserde Boyd'un kullandığı transkripsiyon sistemi şöyle tespit edilmiştir:

Bizdeki (Transkripsiyonlu)	Şekli	İşaret	Harfin Adı	Okunuşu
' (A, E, I)	ا		Elif	A, E, I
B	ب		Bé	B
P	پ		Pé	P
T	ت		Té	T
Æ	ث		Se	S
C	ج		Djim	Dj
Ç	چ		Tchin	Tch

Ḥ	ح	Ha	H
Ḥ̣	خ	Khy	Kh
D	د	Dal	D
Ẓ	ذ	Zal	Z
R	ر	Ré	R
Z	ز	Zé	Z
J	ژ	Jé	J
S	س	Sin	S
Ş	ش	Shin	Sh
Ä	ص	Sad	S
Ḍ, Ž	ض	Zad	Z
Ṭ	ط	Tiy	T
Ẓ	ظ	Zhy	Z
ˆ (A, E, I)	ع	Ain	A, È, I
Ā	غ	Ghain	Gh
F	ف	Fé	F
Ḳ	ق	Caf	C, K
K	ك	Kef	K
Ñ	ك̣	Saghir-noon	Ñ
G	ك̣	Guief	Gu
L	ل	Lam	L
M	م	Mim	M
N	ن	Noon	N
V	و	Vav	V, O, U
H	ه	Hé	H
Y	ی	Yé	I, Y, A
Lam-elif		Lam-élif	La

İncelemede izlenen yol

Giriş kısmında verilen bilgiler Türkçeye çevrilmiş, çalışmanın *Giriş* bölümünde anlatılan ve aktarılanlar etraflıca sunulmuştur. Eserin içeriğinde verilen sıraya riayet edilerek önce *Giriş*, ardından *Dilbilgisi* ve son olarak da eserde yer alan *Sözlük* kısmı konmuştur.

Eserde yer alan transkripsiyon harfleri esas alınarak transkripsiyon alfabesi oluşturuldu. Telaffuz için gerekli ön bilgiler yazar tarafından sıralanmıştır. Onların çevirisiyle yetinildi.

Dilbilgisi bölümünde kelimelerin okunuşunu, asıl hâlini ve sayfa numaralarını **bunlar** bunlar [*< boonlar* these, these] (39) şeklinde belirttik. Bu şekilde ekler koyu, transkripsiyonlu kısım köşeli parantezde ve parantez içinde de örneklerin yer aldığı sayfa numaraları verildi.

Atasözlerinde ve masallarda okunuşunu verdikten sonra köşeli parantez içerisinde asıl hâlini, parantez içerisinde ise geçtiği sayfa numarasını belirttik.

Metinler bölümünde öncelikle eserin telaffuzunu, sonra asıl hâlini, parantez içerisinde de geçtiği sayfa numaralarını verdik.

Söz varlığı bölümünde ise Türkçe kelimeleri madde başı yapıp, alfabetik sırayla verdik: **kelimenin telaffuzu** günümüzdeki anlamı [*< orijinal hâli* İngilizcesi] (geçtiği sayfa numarası)

melekler melekler [*< melekler* the angels] (163)

1. BÖLÜM

İSİMLER

1. 1. Türkçenin Alfabeti

Bizdeki Şekli (Transkripsiyonlu)	Şekli	İşaret	Harfin Adı	Okunuşu
' (A, E, I)		ا	Elif	A, E, I
B		ب	Bé	B
P		پ	Pé	P
T		ت	Té	T
Ş		ث	Se	S
C		ج	Djim	Dj
Ç		چ	Tchin	Tch
H		ح	Ha	H
H		خ	Khy	Kh
D		د	Dal	D
Z		ذ	Zal	Z
R		ر	Ré	R
Z		ز	Zé	Z
J		ژ	Jé	J
S		س	Sin	S
Ş		ش	Shin	Sh
Ş		ص	Sad	S

D, Ğ	ض	Zad	Z
T	ط	Tiy	T
Z	ظ	Zhy	Z
‘ (A, E, I)	ع	Ain	A, Ę, I
Ĝ	غ	Ghain	Gh
F	ف	Fé	F
Ķ	ق	Caf	C, K
K	ك	Kef	K
Ñ	ك	Saghir-noon	Ñ
G	ك	Guief	Gu
L	ل	Lam	L
M	م	Mim	M
N	ن	Noon	N
V	و	Vav	V, O, U
H	ه	Hé	H
Y	ي	Yé	I, Y, A
Lam-elif		Lam-élif	La

Yukarıdaki karakterler, herhangi bir harfle bağlantısız birleşmediğinde yazıldığı gibi algılanacaktır.

Ayrıca, bir kelimenin başındayken veya sadece aşağıdaki harflere katıldığında formlar üstlenirler.

Yine önceki ile bağlantılı ve takip eden bir değişim geçirirler.

Son olarak, bir kelimenin sonunda görünürler ya da sadece önceki harfe katılırlar.

1. 2. Harflerin Telaffuzu

Elif [< *Elif*] *Elif*'in sabit bir sesi yoktur; çeşitli şekillerde telaffuz edilir: *a, e, i, u*.

âdem adam [< *adem* man] (4)

edeb edep [< *edeb* civil] (4)

ırak uzak [< *irak* distant] (4)

ümîd ümit [< *umid* hope] (4)

Vav harfinin ardından geldiği zaman *o, oo* ve *eu* seslerini alır.

orman orman [< *orman* forest] (4)

uzak uzak [< *oozac* far] (4)

ölmek ölmek [< *eulmek* to die] (4)

Be [< *Be*] İngilizce' de *b* olarak telaffuz edilir.

bülbül bülbül [< *bulbul* nightingale] (4)

bārūt barut [< *baroot* gunpowder] (4)

bağlamak bağlamak [< *baghlamak* to bind] (4)

beş beş [< *besh* five] (4)

Kelimelerin sonunda ve *te, se, cim, ha, sin, şın, sad, tı, kaf, kef* harflerinin öncesinde veya sonrasında genellikle *p* olarak telaffuz edilir.

Pe [< *Pe*] bizde olduğu gibi *p* olarak telaffuz edilir.

paşa paşa [< *pasha* governor] (5)

pāra para [< *para* money] (5)

pencere pencere [< *pendjereh* window] (5)

parmak parmak [< *parmac* finger] (5)

Te [< *Te*] sesi tıpkı İngilizce'deki gibidir.

tüfenk tüfek [< *toofenk* musket] (5)

tütün tütün [< *tutun* tobacco] (5)

türki türkü [< *turky* a song] (5)

tāriḥ tarih [< *tarikḥ* history] (5)

Çekimlerde ve konjüktörlerde genellikle *dal* sesi ile değişir.

Şe [< *Se*] İngilizcedeki *s* gibi telaffuz edilir.

eşvāb elbise [< *esvab* a dress] (5)

‘oşmānlı Osmanlı [< ‘*osmanly* turkish] (5)

maşal masal [< *masal* fable] (5)

işpāt ispat [< *ispat* proof] (5)

Çim [< *Djim*] bizdeki *j* gibi telaffuz edilir.

cān can [< *djan* soul] (5)

kılıc kılıç [< *kilidj* sword] (5)

cāmi‘ camii [< *djiamy* mosque] (5)

cevāb cevap [< *djevab* answer] (5)

Daha önce de belirtilmiş olan ünsüzlerden birini izlerken *tchin*’ e dönüşür.

Çim [< *Tchin*] kelimelerde *ch* olarak telaffuz edilir, *cherry*.

çeşme çeşme [< *tcheshmeh* fountain] (6)

elçi elçi [< *eltchy* ambassador] (6)

çayır çayır [< *tchair* field] (6)

çok çok [< *tchiok* much] (6)

Ḥa [< *Ha*] *h*’nin kuvvetli bir şekilde okunmasını gerektirir.

ḥarem harem [< *harem* female apartments] (6)

ḥekīm hekim [< *hekim* doctor] (6)

ḥamam hamam [< *hamam* bath] (6)

ḥacı hacı [< *hadjy* pilgrim] (6)

Ḥa [< *Kha*] *Kha*'nın *ch* sesi vardır, Almanca *hoch* sözcüğünde olduğu gibi.

ḥasta hasta [< *khastah* unwell] (6)

aḥmed ahmed [< *akhmed* achmet] (6)

ḥanum hanım [< *khanum* lady] (6)

ḥoşnūd hoşnut [< *khoshnood* content] (6)

Dal [< *Dal*] İngilizcedeki *d* gibi seslendirilir.

defne defne [< *defneh* laurel] (6)

düşmen düşman [< *dushmen* enemy] (6)

dere dere [< *dereh* valley] (6)

döşek döşek [< *deushek* bed] (6)

Daha önce de belirtilmiş olan ünsüzlerden birini izleyerek *t* sesini alır.

Zal [< *Zal*] bizdeki *z* sesi gibi seslendirilir.

ẓem suç [< *zem* blame] (6)

ẓevk zevk, hoşla gitme [< *zevk* amusement] (7)

ẓehin ustaca [< *zahin* ingenious] (7)

ẓu'āf zehir [< *zoo'af* poison] (7)

Re [< *Re*] bizdeki *r*' ye benzer.

ricā rica [< *ridjia* request] (7)

rāhat rahat [< *rahat* repose] (7)

raḥām pelikan [< *rakham* pelican] (7)

ḳara kara, kıta [< *cara* continent] (7)

Ze [< *Ze*] sesi *zal* harfiyle aynı sese sahiptir.

zindān hapishane [< *zindan* prison] (7)

zengin zengin [< *zenguin* rich] (7)

zeytün zeytin [< *zeitoon* olives] (7)

zahmet zorluk [< *zahmet* trouble] (7)

Je [< *Jé*] sesinin *Djim* sesinden farklı bir sesi vardır, şöyle telaffuz edilir, j Fransız sözcüklerinde *jour*.

jenk buruşukluk [< *jenk* rust] (7)

jerf çok, sayısız [< *jerf* numerous] (7)

jīve cıva [< *jiveh* mercury] (7)

jaḥ ağlama, ağıt [< *jakh* lamentation] (7)

Sin [< *Sin*] *ss* şeklinde telaffuz edilir, *bliss* kelimesinde olduğu gibi.

ses ses [< *sess* the voice] (7)

sultān padişah [< *sultan* sultan] (7)

serāy saray [< *serai* palace] (7)

sünbül sümbül [< *sunbul* hyacinth] (7)

Şın [< *Shin*] İngilizcede *sh* sesine karşılıktır.

şimşek şimşek [< *shimshak* lightning] (8)

şīşe şişe [< *shisheh* bottle] (8)

şerāb şarap [< *sherab* wine] (8)

baḥşīş bahşiş [< *bakhshish* gift] (8)

Şad [< *Sad*] *sin* sesine benzer.

şabāḥ sabah [< *sabah* morning] (8)

şādīk sadık [< *sadik* faithful] (8)

şarraf sarraf [< *saraf* banker] (8)

şu su [< *soo* water] (8)

Ẓad, Ḍad [< *Zad*] *ze* gibi telaffuz edilir.

ẓābiṭ komutan [< *zabyth* commander] (8)

b‘aẓı bazı [< *bazy* several] (8)

ḥazır hazır [< *hazir* ready] (8)

ẓāmin kefil olan [< *zamin* responsibility] (8)

Ṭı [< *Tiy*] İngilizce ’deki *t* sesine sahiptir.

ṭuzak tuzak [< *toozac* net] (8)

ṭālsız talihsiz [< *talsiz* unfortunate] (8)

ṭūṭū papağan [< *tootoo* parrot] (8)

ṭoprak toprak [< *toprac* earth] (8)

Zı [< *Zhy*] *zal* gibi telaffuz edilir.

ẓālim acımasız [< *zalim* cruel] (8)

ẓafer zafer [< *zefer* victory] (9)

ẓarīf zarif, kibar [< *zarif* elegant] (9)

ẓann zan [< *zan* opinion] (9)

‘**Ayn** [< *Ain*] Türkler ve Araplar tarafından bu ses tuhaf bir şekilde telaffuz edilir, elde etmek zordur, genellikle hafif bir ses süspansiyonu üretir veya temsil ettiği, ifade ettiği sesi uzatır, bu harf bir kesme işareti ile gösterilir.

‘**arab** Arap [< ‘*arab* arab] (9)

‘**ömr** ömür [< ‘*eumr* life] (9)

‘**ilm** ilm [< ‘*ylim* science] (9)

‘**anber** amber [< ‘*anber* amber] (9)

Ġ**ayn** [< *Ghain*] *gh* gırtlaktan bir ses telaffuzu gerektirir.

aġlamak ağlamak [< *aghlamac* to cry] (9)

ġarīb garip, tuhaf [< *gharib* stranger] (9)

aġā aġa [< *agha* master] (9)

boġaz boġaz [< *boghaz* throat] (9)

Fe [< *Fé*] İngilizce ‘deki *f* sesine sahiptir.

fil fil [< *fil* elephant] (9)

faķir yoksul [< *fakir* poor] (9)

furķuna fırtına [< *fortoonah* tempest] (9)

efendi efendi [< *efendy* gentleman] (9)

Ķāf [< *Caf*] *cake* kelimesinde olduġu gibi bizdeki *c* veya *k* sesine denk gelir.

ķardaş kardeş (*erkek) [< *cardash* brother] (9)

ķuşak kuşak [< *cooshac* sash] (10)

ķurd kurt [< *coord* wolf] (10)

ķaşıķ kaşıķ [< *cashic* spoon] (10)

Çekimlerde ve birleşmelerde *ghain* ’e dönüşür.

Kef [< *Kief*] ardından bir *i* sesinin birleştirilmesiyle İngilizce ‘deki *k* gibi telaffuz edilir.

kāġıd kâġıt [< *kiaghid* paper] (10)

kör kör [< *kieur* blind] (10)

kül kül [< *kiul* cinders] (10)

kāfir kâfir [< *kiafir* infidel] (10)

Gef [< *Guief*] *gui* eki *guild* kelimesinde yer alır; önceki harften sadece üç nokta ile farklıdır.

güzel güzel [< *guiuzel* handsome] (10)

gümrük gümrük [< *guiumruk* customhouse] (10)

gül gül [< *guiul* rose] (10)

gelmek gelmek [< *guelmek* to come] (10)

Bir kelimenin ortasında veya sonunda y sesi vardır.

düğün düğün [< *duyun* wedding] (10)

yigirmi yirmi [< *yeyirmy* twenty] (10)

beg bey, prens [< *bey* prince] (10) gibi.

Ñ [< *Saghir noon* (or deaf noon)] o bir burun taşınması ya da boğulmuş sesin taşınması demektir, Fransız kelimelerde n olarak telaffuz edilir, *mon (benim)*, *son (onun) (fr)*

Bu genitif halin yani ilgi ekinin ve ikinci tekil kişinin işaretidir.

deñiz deniz [< *deñiz* the sea] (10)

soñra sonra [< *soñra* after] (11)

gölüñ gülün [< *guluñ* of the rose] (11)

bābāñ baban [< *babañ* thy father] (11)

Uyarı Bu harflere katılan üç nokta, bir öncekinin yanı sıra herhangi bir yazıda nadiren bulunur.

Lam [< *Lam*] İngilizce ‘deki l gibi telaffuz edilir.

lezzetlü lezzetli [< *lezzetlu* sweetness] (11)

ķalem kalem [< *calem* pen] (11)

hāl hal, durum [< *hal* condition] (11)

almak almak [< *almac* to take] (11)

Mim [< *Mim*] İngilizcede m’ye karşılık gelir.

miķrāş makas [< *micras* scissors] (11)

mektüb mektup [< *mektoob* letter] (11)

mesrūr mesrur, sevinçli [< *mesroor* joyful] (11)

mükedder hüznünlü [< *mekedder* melancholy] (11)

Nun [< *Noon*] n sesimiz vardır.

nāmkör nankör [< *namkieur* ungrateful] (11)

énlü enli [< *inlu* wide] (11)

dün dün [< *dun* yesterday] (11)

nerede nerede [< *neredeh* where] (11)

Vav [< *Vav*] o, u, ü ve v seslerini alır.

çöl çöl [< *tchol* desert] (12)

bulmağ bulmak [< *boolmac* to find] (12)

éyü iyi [< *eyu* good] (12)

ğav kav [< *kav* tinder] (12)

He [< *Hé*] İngilizce h yumuşak bir telaffuz gerektirir, kelimelerin sonunda, eh veya ah olarak ifade edilir.

hevā hava [< *hava* weather] (12)

hīç hiç [< *hitch* nothing] (12)

şehir şehir [< *shehir* a city] (12)

evde evde [< *evdeh* in the house] (12)

Ye [< *Ye*] İngilizce bir kelimenin başında y ile aynı sese sahiptir; ortada veya sonda olduğunda i veya y son olarak telaffuz edilir.

yürek yürek [< *yoorek* the heart] (12)

yumurta yumurta [< *yoomoortah* eggs] (12)

eylemek yapmak [< *eil'mek* to do] (12)

biri biri [< *biri* a, one] (12)

Lam Elif [*< Lam Elif*] Alfabe de yer almıyor. Lam ve elif iki harfin birleşmesinden oluşur ve la şeklinde telaffuz edilir.

lāle lale [*< laleh* tulip] (12)

lāzım lazım [*< lazim* needful] (12)

dōlāb dolap [*< dolab* closet] (12)

lakırdı lakırdı [*< lakirdy* discourse] (12)

1. 3. Telaffuzu Düzenleyen İşaretler

1. Telâffuzu Düzenleme İşaretleri

Türklerin telaffuzlarını düzenledikleri dört işareti vardır.

1. **Med elif veya medde** *elif* ' in üzerine yerleştirilir, ona geniş bir ses aktarır, tüm kelimelerimizde **a** sesine benzer.

Allāh Allah [*< Allah* God] (13)

ādem adam [*< adem* man] (13)

2. **Hemze elif veya hemze** *elif* sesini yumuşatır, **day** kelimesinde olduğu gibi, eğer vav ile bittiyse; bu harfe eu (ö) sesini verir; ye (i) genellikle ünlü kelimeyi temsil eden bir kelimenin sonunda bulunur.

su'āl soru [*< soual* questions] (13)

r'ey eğim, eğiklik [*< rey* inclination] (13)

bende-yi hūdā hudanın kulu [*< bendeh i khouda* the servant of the Lord] (13)

3. **djezma** [*< cezm*] hangi ünsüzün üzerine yerleştirilirse bir sesli harfin sesinden etkilenmez; ayrıca bir heceyi sonlandırmayı belirten bir dinlenme belirtisidir.

perdeh perde [*< perdeh* veil] (13)

türkī türkü, şarkı [*< turki* a song] (13)

4. **teshdid** [< *şedde*] harflerin çift olduğuna işaret eder.

evvel önce, evvel [< *evvel* before] (14)

kāmīl olgunlaşmış [< *kiamīl* perfect] (14)

mükedder kederli, üzgün [< *mekedder* sorrowful] (14)

2. Ünlüler

Türkçe imlada ihmal edilen ünlülerin üç ayırt edici işareti vardır.

ustun [< *üstün*] Bu işaret *z*, *đ* (dad), *ṭ* (tı), *z* (zı), *‘* (ayın), *ğ* (gayın), *k* (kaf), *h* (ha), *h* (hı), *ş* (sad) harflerinden birinin üzerinde olduğunda aşağıdaki sesli harfin, *,* car (araba) kelimesinde olduğu gibi bir *a* sesinin olduğunu gösterir; diğer harflerden herhangi birisinin üzerine geldiğinde *e* sesini iletir.

kapu kapı [< *capoo* door] (14)

dar dar [< *dhar* narrow] (14)

demir demir [< *demir* iron] (14)

severim severim /< *sévérim* I love] (14)

esreh [< *esre*] harfin altına gelerek *i* ünlüsünü veya *y* sesini işaret eder.

ırak uzak [< *irak* far] (14)

kız kız [< *kyz* girl] (14)

iştihā iştah [< *ishtiha* appetite] (14)

uturu [< *ötire*] harfin üzerindeki *u* veya *ü* (eu) ünlüsü ile aynıdır.

büyük büyük [< *buyuk* great] (14)

pürdeh bilmece [< *purdeh* enigma] (14)

köpek köpek [< *keupek* dog] (14)

Bu ünlüler genellikle iki katına çıkar ve söylenir, **iky ustun** [< *iki üstün*], **iky essereh** [< *iki esre*]; **iky uture** [< *iki ötre*]. (14)

İky ustun ‘iki üstün’, telaffuzu **an** veya **en** örneğın; **ban/ ben** ben [**ban/ben**] (15)

İky essreh ‘iki esre’, telaffuzu **un** (in) örneğın **bin** [**bin**] (15)

İky uturu ‘iki ötre’, telaffuzu **uu** (un) örneğın **bun** [**bun**] (15)

3. Ünsüzlerle karışık ünlülerin tablosu

Bizdeki Şekli	Metin	Bizdeki Şekli	Metin	Bizdeki Şekli	Metin	Bizdeki Şekli	Metin	Bizdeki Şekli	Metin	Bizdeki Şekli	Metin
E	É	i	İ	u	U	he	hé	hi	hi	hu	hu
Be	Bé	bi	Bi	bu	Bu	pe	pé	pi	pi	pu	pu
Te	Té	ti	Ti	tu	Tu	şe	sé	şi	si	şu	su
Ce	Dje	ci	Dji	cu	dju	çe	tché	çi	tchi	çu	tchu
Ha	Ha	hi	Hi	hu	hu	ha	gha	hi	ghi	hu	ghu
De	Dé	di	Di	du	du	ze	zé	zi	zi	zu	zu
Re	Ré	ri	Ri	ru	ru	ze	zé	zi	zi	zu	zu
Je	Jé	ji	Ji	ju	ju	se	se (i)	si	si	su	su
Şe	Shé	şi	Shi	şu	shu	şa	sa	şı	si	şu	su
Za	Zha	zi	Zhi	zu	zhu	ta	tha	ti	thi	tu	thu
Za	Zha	zi	Zhi	zu	zhu	‘	aa	‘	i	‘	oo
āa	Gha	gi	Ghi	gu	ghu	fe	fé	fi	fi	fu	fu
Ka	Ka	ki	Ki	ku	ku	ke	ké	ki	ki	ku	ku
Ñe	Ñé	ni	Ñi	nu	ñu	ge	gue	gi	gui	gü	guiu
Le	Lé	li	Li	lu	lu	me	mé	mi	mi	mu	mu
Ne	Né	ni	Ni	nu	nu	ve	vé	vi	vi	vu	vu
						ye	yé	yi	yi	yu	yoo

(15)

Nasıl yazıldığı ve okunduğu aşağıdaki şekildedir.

e [< elif] elif üstün [< elif ustun] **é**, elif esre [< elif esreh] **i**, elif ötre [< elif uturu] **u** > **é, i, u**

u

b [< be] elif üstün [< elif ustun] **é**, elif esre [< elif esreh] **i**, elif ötre [< elif uturu] **u** > **é, i, u**

c [< djim] cim üstün [< djim ustun] **djé**, cim esre [< djim esreh] **dji**, cim ötre [< djim uturu] **dju** > **djé, dji, dju**

h [< ha] ha üstün [< ha ustun] **ha**, ha esre [< ha esreh] **hi**, ha ötre [< ha uturu] **hu** > **ha, hi, hu**

h [< kha] ha üstün [< kha ustun] **kha**, ha esre [< kha esreh] **khi**, ha ötre [< kha uturu] **khu** > **kha, khi, khu**

d [< dal] dal üstün [< dal ustun] **dé**, dal esre [< dal esreh] **di**, dal ötre [< dal uturu] **du** >
de, di, du

z [< zel] zel üstün [< zal ustun] **zé**, zel esre [< zal esreh] **zi**, zel ötre [< zal uturu] **zu** > **zé**,
zi, zu gibi.

1. 4. Yazı

Türkçe dilimize ait bir yapıya sahip değildir. Belirsizlik için kullanılan *bir*, İngilizcedeki *a, an* ve *one* karşılığıdır.

1. Cinsiyetler

Türk isimleri cinsiyetler tarafından ayırt edilmez; bütün cansız varlıklar cinsiyetsizdir ve farklı cinsiyetler ayrı ayrı isimlere sahiptir;

âdem adam [< *adem* man] (17)

‘avret kadın [< *avret* woman] (17)

öküz öküz [< *okooz* ox] (17)

inek inek [< *inek* cow] (17)

Veya şartlara göre belirlenir, insanlarla ilgili olduğunda;

oğlan oğlan [< *oghlan* boy, male] (17)

kız kız [< *kyz* girl, female] (17)

Hayvanlara uygulandığında;

erkek erkek [< *erkek* male] (17)

dişi dişi [< *dishy* female] (17)

Örnek

kardeş kardeş [< *cardash* brother] (17)

kız kardeş kız kardeş [< *kyz cardash* sister] (17)

arслан arslan [< *arслан* lion] (17)

dişi arslan dişi arslan [< *dishy arslan* lioness] (17)

Uyarı sultān sultan [< *sooltan*] hem erkeksi hem kadınsıdır; ilk olarak önce bu yazılır, daha sonra isim yazılır.

sultān selim sultan Selim [< *sooltan selim* the sultan Selim] (17)

sultān maḥmud sultan Mahmud [< *sooltan mahmood* the sultan Mahmood] (17)

esmā sultān Esmā sultan [< *esma sooltan* the sultana Esmā] (17)

behrām sultān Behram sultan [< *behrām sooltan* the sultana Behram] (17)

vālide sultān valide sultan [< *valideh sooltan* the sultana mother] (17)

2. Adların durumu ve sayısı

Türk isimlerinde iki sayı vardır, **müfred** teklik [< *moofred* singular], **cem** çokluk [< *djem* plural].

Çokluk teklige **+ler, +lar** eki eklenerek oluşturulur.

Teklik

at at [< *at* horse] (17)

gün gün [< *gun* day] (17)

Çokluk

atlar atlar [< *atlar* horses] (17)

günler günler [< *gunler* days] (17)

İsimlerin altı çeşidi vardır; yalın, genitif (+in), datif (+e), akuzatif (+i), vokatif (seslenme), ablatif (+den).

Sonraki beş durum aşağıdaki belirtilere göre oluşturulmuştur.

Genitif hali (+in) (aşlı) **saghir nooñ (ñ)** alır, yalın olan kelime ünsüz harfle bittiğinde **uñ**, ünlü bir harfle bittiğinde **nuñ** ekleri gelir.

Yalın hali **at** at [< *at* horse] (18)

-in hali **atuñ** atın [*< atuñ* of a horse] (18)

Yalın hali **serāy** saray [*< serai* palace] (18)

-in hali **serāyuñ** (serāinun) sarayın [*< serainuñ* of a palace] (18)

Datif hali (-e) (*hidayi*) ünsüz bir harften sonra +**eh** veya +**ah**, ünlü bir harften sonra +**yeh** veya +**yah** eklerini alır.

gül gül [*< gul* a rose] (18)

güle güle [*< guleh* to a rose] (18)

havā hava [*< hava* the weather] (18)

havāya havaya [*< havayah* to the weather] (18)

Akuzatif hali (+i) (*naşby*) ünsüz bir harften sonra +**y**, ünlü bir harften sonra +**yi** ekini alır.

düşmen düşman [*< dushmen* enemy] (18)

düşmeni düşmanı [*< dushmeny* the enemy] (18)

bağçe bahçe [*< baghtcheh* garden] (18)

bağçeyi bahçeyi [*< baghtchehyi* the garden] (18)

Vokatif hali (*nidayi*) yalın hal öncesinde **ya** ünlem ifadesi getirerek oluşturulur.

meḥmed Mehmed [*< mehemed* mehemed] (19)

yā meḥmed ey Mehmed [*< ya mehemed* oh mehemed] (19)

Son olarak ablatif hali (+den) (*cerri*) yalın hale +**den** veya +**dan** eklerinin eklenmesiyle sonlandırılır.

istanbul İstanbul [*< istanbol* Constantinople] (19)

istanbul'dan İstanbul'dan [*< istanboldan* of or from Constantinople] (19)

1. 5. Adların Çekimi

1. *Sonu ünsüzle biten adların çekimi:*

İsimlerin iki çekimi vardır: ilki ünsüzlerle sona erenleri içerir:

baş baş [< *bash* head] (19)

kol kol [< *col* arm] (19) gibi.

İkincisi ise e (elif), ü (vav), e, a (he), i (ye) bitenleri içerir.

İlk Çekimin Örneği

Teklik

vez̄ir vezir [< *vezir* the minister] (19)

vez̄irüñ vezirin [< *veziruñ* of the minister] (19)

vez̄ire vezire [< *vezireh* to the minister] (19)

vez̄iri veziri [< *veziry* the minister] (19)

yā vez̄ir ey vezir [< *ya vezir* oh minister] (19)

vez̄irden vezirden [< *vezirdan* from the minister] (19)

Çokluk

vez̄irler vezirler [< *vezirler* the ministers] (19)

vez̄irlerüñ vezirlerin [< *vezirleruñ* of the ministers] (20)

vez̄irlere vezirlere [< *vezirlereh* to the ministers] (20)

vez̄irleri vezirleri [< *vezirlery* the ministers] (20)

yā vez̄irler ey vezirler [< *ya vezirler* oh ministers] (20)

vez̄irlerden vezirlerden [< *vezirlerden* of or from the ministers] (20)

Teklik

ḥekīm hekim [< *ḥekim* the doctor] (20)

ḥekīmūñ hekimin [< *ḥekimuñ* of the doctor] (20)

ḥekīme hekime [< *ḥekimeh* to the doctor] (20)

ḥekīmi hekimi [< *ḥekimy* the doctor] (20)

yā ḥekīm ey hekim [< *ya ḥekim* oh doctor] (20)

ḥekīmden hekimden [< *ḥekimdan* of or from the doctor] (20)

Çokluk

ḥekīmler hekimler [< *ḥekimlar* the doctors] (20)

ḥekīmlerūñ hekimlerin [< *ḥekimlaruñ* of the doctors] (20)

ḥekīmle hekimlere [< *ḥekimlareh* to the doctors] (20)

ḥekīmleri hekimleri [< *ḥekimlary* the doctors] (20)

yā ḥekīmler ey hekimler [< *ya ḥekimlar* oh doctors] (20)

ḥekīmlerden hekimlerden [< *ḥekimlardan* of or from the doctors] (20)

ḳaf kaf [< *caf*] harfi ile biten ve tekil olan ismin son harfi ğayın [< *ghain*] harfi olarak değişir.

Teklik

ḳalpaḳ kalpak [< *calpak* the cap] (20)

ḳalpağuñ kalpağın [< *calpahuñ* of the cap] (20)

ḳalpağa kalpağa [< *calpagah* to the cap] (20)

ḳalpağı kalpağı [< *calpaghy* the cap] (20)

yā ḳalpaḳ ey kalpak [< *ya calpak* oh cap] (20)

ḳalpaḳdan kalpaktan [< *calpakdan* of or from the cap] (20)

Çokluk

kalpaklar kalpaklar [< *calpaklar* the caps] (21)

kalpakları kalpakların [< *calpakları* of the caps] (21)

kalpaklara kalpaklara [< *calpaklara* to the caps] (21)

kalpakları kalpakları [< *calpakları* the caps] (21)

yâ kalpaklar ey kalpaklar [< *ya calpaklar* oh caps] (21)

kalpaklardan kalpaklardan [< *calpaklardan* of or from the caps] (21)

kef kef [< kief] harfi ile biten ve tekil olan ismin son harfi gef [< guief] harfi olarak değişir.

Teklik

köpek köpek [< *kieupek* the dog] (21)

köpeğün köpeğin [< *kieupeyün* of the dog] (21)

köpege köpeğe [< *kieupeyeh* to the dog] (21)

köpeği köpeği [< *kieupeyi* the dog] (21)

yâ köpek ey köpek [< *ya kieupek* oh dog] (21)

köpekden köpekten [< *kieupekden* of or from the dog] (21)

Çokluk

köpekler köpekler [< *kieupeklar* the dogs] (21)

köpeklerün köpeklerin [< *kieupeklarün* of the dogs] (21)

köpeklere köpeklere [< *kieupeklarah* to the dogs] (21)

köpekleri köpekleri [< *kieupeklary* the dogs] (21)

yâ köpekler ey köpekler [< *ya kieupeklar* oh dogs] (21)

köpeklerden köpeklerden [< *kieupeklardan* of or from the dogs] (21)

te te [< *te*] harfi ile biten ve tekil olan ismin son harfi dal [< dal] harfi olarak değişir.

Teklik

ķurt kurt [< *coort* the wolf] (21)

ķurduń kurdun [< *coorduń* of the wolf] (21)

ķurda kurda [< *coordah* to the wolf] (22)

ķurdu kurdu [< *coordy* the wolf] (22)

yā ķurt ey kurt [< *ya coord* oh wolf] (22)

ķurddan kurttan [< *coorddan* of or from the wolf] (22)

Çokluk

ķurtlar kurtlar [< *coortlar* the wolves] (22)

ķurtlaruń kurtların [< *coortlaruń* of the wolves] (22)

ķurtlara kurtlara [< *coortlah* to the wolves] (22)

ķurtları kurtları [< *coortlary* the wolves] (22)

yā ķurtlar ey kurtlar [< *ya coortlar* oh wolves] (22)

ķurtlardan kurtlardan [< *coortlardan* of or from the wolves] (22)

2. Sonu Ünlüyle Biten Adların Çekimi:

Elif, he, vav, ye ile biten isimler (22)

Teklik

bābā baba [< *baba* the father] (22)

bābānuń babanın [< *babanuń* of the father] (22)

bābāya babaya [< *baba yah* to the father] (22)

bābāyı babayı [< *baba yi* the father] (22)

yā bābā ey baba [< *ya baba* oh father] (22)

bābādan babadan [*< babadan* of or from the father] (22)

Çokluk

bābālar babalar [*< babalar* the fathers] (22)

bābālaruñ babaların [*< babalaruñ* of the fathers] (22)

bābālara babalara [*< babalarah* to the fathers] (22)

bābāları babaları [*< babalary* the fathers] (22)

yā bābālar ey babalar [*< ya babalar* oh fathers] (22)

bābālardan babalardan [*< babalardan* of or from the fathers] (22)

Teklik

dere dere, vadi [*< dereh* the valley] (23)

derenün derenin [*< derehnuñ* of the valley] (23)

dereye dereye [*< dereheyeh* to the valley] (23)

dereyi dereyi [*< derehyi* the valley] (23)

yā dere ey dere [*< ya dereh* oh valley] (23)

dereden dereden [*< derehden* of or from the valley] (23)

Çokluk

dereler dereler, vadiler [*< derehler* the vallies] (23)

derelerün derelerin [*< derehleruñ* of the vallies] (23)

derelere derelere [*< derehlereh* to the vallies] (23)

dereleri dereleri [*< derehlery* the vallies] (23)

yā dereler ey dereler [*< ya derehler* oh vallies] (23)

derelerden derelerden [*< derehlerden* of or from the vallies] (23)

Teklik

ķapu kapı [*< capoo* the gate] (23)

ķapunũ kapının [*< capoonũ* of the gate] (23)

ķapuya kapıya [*< capooyah* to the gate] (23)

ķapuyı kapıyı [*< capooyi* the gate] (23)

yā ķapu ey kapı [*< ya capoo* oh gate] (23)

ķapudan kapıdan [*< capoodan* of or from the gate] (23)

Çokluk

ķapu kapı [*< capoolar* the gates] (23)

ķapularũ kapıların [*< capoolarũ* of the gates] (23)

ķapulara kapılara [*< capoolarah* to the gates] (23)

ķapuları kapıları [*< capoolary* the gates] (23)

yā ķapular ey kapılar [*< ya capoolar* oh gates] (23)

ķapulardan kapılardan [*< capoolardan* of or from the gates] (23)

Teklik

gemi gemi [*< guemy* the ship] (24)

geminũ geminin [*< gueminũ* of the ship] (24)

gemiye gemiye [*< guemiyeh* to the ship] (24)

gemiyi gemiyi [*< guemiyi* the ship] (24)

yā gemi ey gemi [*< ya guemy* oh ship] (24)

gemiden gemiden [*< guemiden* of or from the ship] (24)

Çokluk

gemiler gemiler [< *guemiler* the ships] (24)

gemilerün gemilerin [< *guemilerün* of the ships] (24)

gemilere gemilere [< *guemilereh* to the ships] (24)

gemileri gemileri [< *guemileri* the ship] (24)

yâ gemiler ey gemiler [< *ya guemiler* oh ships] (24)

gemilerden gemilerden [< *guemilerden* of or from the ships] (24)

Aşağıdakiler, yukarıdaki kuralın bir istisnasıdır; sadece ñ (saghir noon) eklenmesi gereken genitif halidir; datif halinde **+eh** ve akuzatif halinde ise **+y** eklerini alır.

Teklik

ev ev [< *ev* the house] (24)

evün evin [< *evün* of the house] (24)

eve eve [< *eveh* to the house] (24)

evi evi [< *evy* the house] (24)

yâ ev ey ev [< *ya ev* oh house] (24)

evden evden [< *evdan* of or from the house] (24)

Çokluk

evler evler [< *evlar* the houses] (24)

evlerün evlerin [< *evlarün* of the houses] (24)

evlere evlere [< *evlareh* to the houses] (24)

evleri evleri [< *evlary* the houses] (25)

yâ evler ey evler [< *ya evlar* oh houses] (25)

evlerden evlerden [< *evlardan* of or from the houses] (25)

Teklik

şu su [< *soo* the water] (25)

şuyun suyun [< *sooyun* of the water] (25)

şuya suya [< *sooyah* to the water] (25)

şuyu suyu [< *sooyu* the water] (25)

yâ şu ey su [< *ya soo* oh water] (25)

şudan sudan [< *soodan* of or from the water] (25)

Çokluk

şular sular [< *soolar* the waters] (25)

şularun suların [< *soolarun* of the waters] (25)

şulara sulara [< *soolarah* to the waters] (25)

şuları suları [< *soolary* the waters] (25)

yâ şular ey sular [< *ya soolar* oh waters] (25)

şulardan sulardan [< *soolardan* of or from the waters] (25)

1. 6. Karşılaştırma Dereceleri

Karşılaştırmalı derece, sıfatlara +**ce** +ce [< *djeh*] veya +**çe** +çe [< *tcheh*] heceleri eklenerek oluşturulur;

güzel güzel [< *guzel* handsome] (25)

güzelce güzelce [*guzeldjeh* handsomer] (25)

éyü iyi [< *éiu* good] (25)

éyüce iyice [< *éiutcheh* better] (25)

Veya sıfatlardan önce **dahı** daha [< *dakhi* more] zarfı eklenerek oluşturulur;

zengin zengin [< *zenguin* rich] (26)

dahı zengin daha zengin [< *daha zenguin* richer] (26)

Aynı zamanda ablatif hal ekini de alır, sonra sıfat gelir;

şekerden tatlu şekerden tatlı [< *shékerden tatloo* sweeter than sugar] (26)

kardaşınızdan büyük kardeşinizden büyük [< *cardashiñizdan buyuk* taller than your brother] (26)

1. Üstünlük dereceleri:

Basit formdaki kelime genitif ya da ablatif ekini alır ve onu takip eden sıfat ise 3. tekil kişi iyelik ekini alır.

‘avretlerüñ güzeli kadınların güzeli [< *‘avretlerüñ güzely* the handsomest woman] (26)

cümleden éyüsi herkesten iyisi [< *djiumléden eiussy* the best of all] (26)

Sıfattan hemen önce yerleştirilen aşağıdaki parçacıklar da kullanılır ve üstünlük anlamına gelir:

eñ en [< *eñ*] (26)

pek pek [< *pek*] (26)

ziyâde ziyade [< *ziadeh*] (26)

ğayret gayret [< *ghairet*] (26)

eñ éyü en iyi [< *eñ éiu* the best] (26)

pek ziyâde pek ziyade, pek çok [< *pek ziadeh* the most] (26)

eñ büyük en büyük [< *eñ buyuk* the largest] (26) gibi.

1. 7. Farklı Tür İsimler

Türk dili iki tür isme kök sözcük ve türemiş sözcüğe sahiptir.

Kök sözcük cāmid, kendi içinde orijinal olan, başka bir kelimedenden türemeyen sözcüktür.

allāh Allah [< *Allah* God] (26)

ādem insan, adam [< *adem* man] (26) gibi.

Türemiş sözcük müştak, bir fiilden veya isimden türetilir; öncelikle iki sınıfa ayrılır:

Etken isim ismi fâil [< ismy fail], eylemin etkilendiği ya da üretildiği; ve aktif isim ismi maşdar [< issmy messdar] eylemin konusu olandır.

Etken isim, emir kipinin 2. teklik kişisine **-cı** veya **-ıcı** eklerinin eklenmesiyle isim oluşturulur.

kırtar (sen) kırtar [< *cortar* save thou] (27)

kırtarcı kırtarıcı [< *coortardjy* saviour] (27)

sev seni seviyorum , sev [< *sev* love thou] (27)

sevici sevgili, sevici [< *sevidjy* lover] (27)

Aktif isim çeşitli şekillerde oluşur:

1. Mastarın son harfini reddederek;

ölmek ölmek [< *eulmek* to die] (27)

ölüm ölüm [< *eulum* death] (27)

vurmak vurmak [< *voormac* to strike] (27)

vurum vurum [< *vooroom* the blow] (27)

2. **-mak** veya **-mek** sonlandırmaları **-ş** veya **-ış** ekleriyle değiştirilerek;

almak almak [< *almac* to receive] (27)

alış alış [< *alish* receipt] (27)

görmek görmek [< *gurmek* to see] (27)

görüş görüş [< *gurish* sight] (27)

3. Mastar ekinin son harfinin yerine **-eh** veya **-ah** eklerini kullanarak;

bilmek bilmek [< *bilmek* to know] (27)

bilme bilme [< *bilmeh* know ledge] (27)

añmak anmak [< *añmac* to remember] (27)

añma anma [< *añmah* memory] (27)

4. Mastara **-lık** veya **-lik** takıları eklenerek;

yemek yemek [< *yémek* to eat] (28)

yemeklik yemeklik [< *yémeklik* food] (28)

aldatmak aldatmak [< *aldatmac* to deceive] (28)

aldatmaçlık aldatmalık [< *aldatmaçlik* deceit] (28)

İsimden türeyen isim; veya isim iyelik ism-i mensub [< issmy manssob] bir sıfat, sahiplik, bahşetme veya bir nesnenin diğerine olan ilişkisini ifade eder.

1. Bir ismin sonuna **+lı** veya **+lu** ekleri eklenerek;

at at [< *at* horse] (28)

atlu atlı [< *atlu* cavalier (possessor of a horse)] (28)

māl mal [< *mal* wealth] (28)

māllu mallı [< *mallu* wealthy] (28)

‘**akl** akıl, yetenek [< ‘*akel* talent] (28)

‘**akıllu** akıllı, yetenekli [< ‘*akellu* talented] (28)

köy köy [< *keuy* village] (28)

köylü köylü [< *keuilu* villager] (28)

tuz tuz [< *tooz* salt] (28)

tuzlu tuzlu [< *toozly* salted (salt taste)] (28)

gümüş gümüş [< *gumush* silver] (28)

gümüşli gümüşlü [< *gumushly* plated] (28)

atina Atina [< *atiné* Athens] (28)

atinalı Atinalı [< *atinély* Athenian] (28)

2. Bir isme işaret eki olan **+cı** eki eklenerek;

etmek ekmek [< *etmek* bread] (28)

etmekci ekmekçi [**< etmekdjy** baker] (28)

‘**araba** araba, fayton [**< ‘araba** coach] (28)

‘**arabacı** arabacı [**< ‘arabadjy** coachman] (28)

yol yol [**< yol** road] (28)

yolcu yolcu [**< yoldjy** traveller] (28)

3. Bir isme işaret eki olan **+lık** veya **+lik** eki eklenerek;

paşa paşa [**< pasha** governor] (28)

paşalık paşalık [**< pashalik** government] (28)

dōst dost, arkadaş [**< dost** friend] (28)

dōstlık dostluk, arkadaşlık [**< dostlik** friendship] (28)

yeñi yeni [**< yeñy** new] (28)

yeñilik yenilik [**< yeñilik** novelty] (28)

yıl yıl [**< yel** year] (29)

yıllık yıllık [**< yellik** year’s wages] (29)

etmekci ekmekçi [**< etmekdjy** baker] (29)

etmekcilik ekmekçilik [**< etmekdjylik** trade of a baker] (29)

Yerel basit isim, ism-i keşret [**< issmy kesret**], nesnelere veya hayvanların bir arada tutulduğu kapalı bir alanın kullanımını veya hedefini belirten bir isme **+lık** veya **+lik** ekleri veya bunların benzerleri eklenerek oluşturulur.

tavuk tavuk [**< taook** fowl] (29)

tavuklık tavukluk [**< taooklik** poultry yard] (29)

doñuz domuz [**< doñooz** pig] (29)

doñuzlık domuzluk [**< doñoozlik** pig sty] (29)

üzüm üzüm [**< uzum** grape] (29)

üzümlük üzümlük [< *uzmlük* vineyard] (29)

mīşe meşe [< *misheh* oak] (29)

mīşelik meşelik [< *mishehlik* oak plantation] (29)

iñeh inek [< *iñeh* needle] (29)

ignelik iğnelik [< *iñehlik* needle case] (29)

Yerel bileşik isim, ism-i mekan [< ismy mékan]; ifade, konut, yaşam alanı, haysiyet, kalite gibi çeşitli yollarla oluşturulur.

1. İki isim alarak;

top top [< *top* canon] (29)

top hāne tophane [< *top khaneh* arsenal] (29)

kitāb kitap [< *kitab* book] (29)

kitāb hāne kütüphane [< *kitab khaneh* library] (29)

tāc taç [< *tadje* crown] (29)

tācdār hükümdar [< *tadjedar* sovereign] (29)

fıkr fikir [< *fikir* reflection] (29)

fıkirdār fikirdar [< *fikirdar* man of reflection] (29)

sırr sır [< *serr* secret] (29)

sırrdaş sırdaş [< *serrdash* confidant] (29)

karın karın [< *carn* womb] (29)

karındaş kardeş, karındaş [< *carndash* brother] (29)

kalem oymacı kalem, keski [< *calem* chissel] (30)

kalemkār kalemkār, heykeltıraş [< *calemkiar* sculptor] (30)

hidmed hizmet [< *khidmed* service] (30)

hidmedkār hizmetkār [< *khidmedkiar* servant] (30)

2. Bir ortaç ve isim tarafından;

Türk dilindeki bileşik isimler esas olarak Farsça ve Arapça'dan benimsenmiştir ve çok sayıdadır ve onları bu kadar çeşitli oluşturma yöntemleri, tek başına bu çalışma, öğrencilerin bunları kabul etmesini sağlayabilir.

Küçültme ismi ism-i taşğir [< issmy tasghir] bir ismin sonuna **-cek** veya **-cağ** eklerini alır; ve bir sığata **-çe** veya **-ça** benzer eklerini alır, bazen **-ce** veya **-ca** şeklinde yazılır.

âdem adam [< *adem* man] (30)

âdemcik adamcık [< *ademjek* a little man] (30)

küçük küçük [< *kutchuk* small] (30)

küçükçe küçükse [< *kutchuktcheh* very small] (30)

éyü iyi [< *éiu* well] (30)

eyüce iyice [< *éiutciheh* better] (30)

şuvuk soğuk [< *suook* cold] (30)

şuvucağ soğucak, daha soğuk [< *suoodjak* colder] (30)

el el [< *el* hand] (30)

elciğ elcik [< *eldjek* small hand] (30)

Bu küçültmelerden bazıları hayranlık uyandırıcı ya da sevdirmenin bir ifadesi olarak, küçültme ekine {+^LZ} eki eklenerek oluşturulur.

bâbâciğ babacık [< *babadjek* little father] (30)

bâbâcağız babacağız [< *babadjaghez* dearest father] (30)

elciğ elcik [< *eldjek* small hand] (30)

elceğız elceğız [< *eldjeghez* beautiful hand] (30)

evciğ evcik [< *evdjek* cottage] (31)

evceğız evceğız [< *avdjeghez* beautiful cottage] (31)

atcık atçık (küçük at) [< *atdjek* a pony] (31)

atcağız atcağız [< *atdjeghez* beautiful pony] (31)

Bir isimden hemen sonra yerleştirilen {+sIz} takısı özelleştirme anlamına gelir.

dōst dost, arkadaş [< *dost* friend] (31)

dōstsız dostsuz [< *dostsiz* friendless] (31)

suç suç [< *sootch* fault] (31)

suçsız suçsuz [< *sootchsiz* faultless] (31)

cān can [< *djan* soul] (31)

cānsız cansız [< *djansiz* inanimate] (31)

1. 8. Sayıların İsimleri

Sayı isimleri, asıl, sıra ve üleştirme sayıları olarak ayrılmıştır.

Türklerin biri şifrelerle, diğeri de alfabenin harfleri ile iki hesap yöntemi vardır. İlki şimdi kullanımda olan tek moddur.

1. Asıl Sayılar

1 **bir** bir [< *bir*] (31)

2 **iki** iki [< *iky*] (31)

3 **üç** üç [< *utch*] (31)

4 **dört** dört [< *deurt*] (31)

5 **beş** beş [< *besh*] (31)

6 **altı** altı [< *alty*] (32)

7 **yedi** yedi [< *yedy*] (32)

8 **sekiz** sekiz [< *sekiz*] (32)

9 **doğuz** dokuz [< *dokooz*] (32)

10 **on** on [< *on*] (32)

- 11 **on bir** on bir [**< on bir**] (32)
- 12 **on iki** on iki [**< on iki**] (32)
- 13 **on üç** on üç [**< on (ou) eutch**] (32)
- 14 **on dört** on dört [**< on deurt**] (32)
- 15 **on beş** on beş [**< on besh**] (32)
- 16 **on altı** on altı [**< on alty**] (32)
- 17 **on yedi** on yedi [**< on yedy**] (32)
- 18 **on sekiz** on sekiz [**< on sekiz**] (32)
- 19 **on dokuz** on dokuz [**< on dokooz**] (32)
- 20 **yigirmi** yirmi [**< yeyirmy**] (32)
- 30 **otuz** otuz [**< otooz**] (32)
- 40 **kırk** kırk [**< kirk**] (32)
- 50 **elli** elli [**< elly**] (32)
- 60 **altmış** altmış [**< altmish**] (32)
- 70 **yetmiş** yetmiş [**< yetmish**] (32)
- 80 **sekzen** seksen [**< sekzen**] (32)
- 90 **doksan** doksan [**< doksan**] (32)
- 100 **yüz** yüz [**< yuz**] (32)
- 500 **beş yüz** beş yüz [**< besh yuz**] (32)
- 1000 **biñ** bin [**< biñ**] (32)
- 100000 **yüz biñ** yüz bin [**< yuz biñ**] (32)

Asıl sayılar azalmaz değildir; onlar her zaman sayılan konudan önce sürekli olarak yalın teklik olarak kalır.

yüz at aldım yüz at aldım [**< yuz at aldım** I bought one hundred horses] (33)

biñ âdem geldi bin adam geldi [*< biñ adem gueldy* a thousand men arrived] (33)

dört kade' şarab dört kadeh şarap [*< deurt cadeh sherab* four glasses of wine] (33)

Şifreler aşağıya doğru ayarlanmış ve soldan sağa doğru aynı birimleri bir arada tutan birimler, onlar ve binler için okunmaktadır.

1840 **biñ sekiz yüz kırk** bin sekiz yüz kırk [*< biñ sekiz yuz kirk*] (33)

Sayma oyunlarında, Farsça sayıları genellikle kullanılır, Türkçe ile karıştırılır. Bundan sonra bir araya getirildikleri yolun aşağıdaki örneğini verdim:

yek yek bire bir [*< yek yek* aces] (33)

iki bir ikiye bir [*< iky bir* two and one] (33)

seh yek üçe bir [*< sehyek* three and one] (33)

çehâr yek dörde bir [*< tcheharyek* four and one] (33)

penc ü yek beşe bir [*< pendjooyek* five and one] (33)

şeş ü yek altıya bir [*< sheshooyek* six and one] (33)

dubârâ ikiye iki [*< doobara* two's] (33)

se bâ-du üçe iki [*< sehbadoo* two and three] (33)

çehâr u dū dörde iki [*< tcheharoodoo* four and two] (33)

penc ü dū beşe iki [*< pendjoodu* five and two] (33)

şeş ü dū altıya iki [*< sheshoodo* six and two] (33)

dū-se üçe üç [*< duseh* three's] (33)

çehâr u se dörde üç [*< tcheharooseh* four and three] (33)

penc ü se beşe üç [*< pendjooseh* five and three] (33)

şeş ü se altıya üç [*< sheshooseh* six and three] (34)

dört çehâr dörde dört [*< deurt tchehar* four's] (34)

penc çehâr beşe dört [*< pendj tchehar* five and four] (34)

şeş çehâr altıya dört [< *shesh tchehar* six and four] (34)

dū-beş beşe beş [< *dubesh* five's] (34)

şeş ü beş altıya beş [< *shesh u besch* six and five] (34)

dū-şeş altıya altı [< *dushesh* sixes] (34)

2. Sıra Sayıları

Sıra sayıları asıl sayılara +**ıncı** ekinin eklenmesiyle oluşturulur.

birinci birinci [< *birindjy* first] (34)

ikinci ikinci [< *ikindjy* second] (34)

üçüncü üçüncü [< *eutchindjy* third] (34)

dördüncü dördüncü [< *deurindjy* fourth] (34)

beşinci beşinci [< *beshindjy* fifth] (34)

altıncı altıncı [< *altindjy* sixth] (34)

sekizinci sekizinci [< *sekizindjy* eighth] (34)

dokuzuncu dokuzuncu [< *dokoozindjy* ninth] (34)

onuncu onuncu [< *oonoonindjy* tenth] (34)

yirminci yirminci [< *yeyermindjy* twentieth] (34)

otuzuncu otuzuncu [< *otoozindjy* thirtieth] (34)

kırkıncı kırkıncı [< *kirkindjy* fortieth] (34)

ellinci ellinci [< *elliindjy* fiftieth] (34)

altmışıncı altmışıncı [< *altmishindjy* sixtieth] (35)

yetmişinci yetmişinci [< *yetmishindjy* seventieth] (35)

sekseninci sekseninci [< *seksenindjy* eightieth] (35)

toğsanıncı doksanıncı [< *doksanindjy* ninetieth] (35)

yüzüncü yüzüncü [< *yuzindjy* one hundredth] (35)

beşinci beşinci, beş yüzüncü [< *behindjy* five hundredth] (35)

biñinci bininci [< *biñindjy* one thousandth] (35)

Sıra sayıları azalabilir; her zaman sayılan konudan önce gelirler.

üçüncülerün bir [i] üçüncülerin biri [< *utchindjyleruñ bir*] (35)

ikinci bāb ikinci bölüm [< *ikkindjy bab* second chapter] (35)

Kesirli sayılar yarım [< *yarem* half], çeyrek [< *tcheirek* quarter] tarafından ifade edilir.

yarım sâ'at yarım saat [< *yarem sa'at* half an hour] (35)

yarı yol yarı yol [< *yary yol* half way] (35)

yarısı senüñ yarısı senin [< *yarysy senuñ* half for you] (35)

üç çeyrek mil üç çeyrek mil [< *utch tcheirek mil* three quarters of a mile] (35)

Bir isim numarasının bir kısmını oluştururken yarısı buçuk [< *bootchook*] kelimesi tarafından oluşturulur.

bir buçuk ğuruş bir çeyrek kuruş [< *bir bootchook ğhroosh* one piaster and a half] (35)

iki buçuk sâ'at iki buçuk saat [< *iky bootchook sa'at* two hours and a half] (35)

sâ'at [< *sa'at*] ile bir cümle başlması genellikle saat veya günün saatini ifade eder.

sâ'at kaçdadur saat kaçtır [< *sa'at catchdeh dur* what is o'clock] (36)

sâ'at dördü geçdi saat dördü geçti [< *sa'at daurdy guetchdy* it is past four o'clock] (36)

sâ'at dañi iki değıl saat daha iki değıl [< *sa'at dakhi iky deyil* it is not yet two] (36)

sâ'at on üç çeyrek saat on üç çeyrek [< *sa'at on utch tcheirek* it wants a quarter to two] (36)

sâ'at şimdi çalıyor saat şimdi çalıyor [< *sa'at shimdy tchailleur* the clock is now striking] (36)

3. Üleştirme Sayıları

Üleştirme sayıları, ünsüzle biten asıl sayıların sonuna +**er** ekinin eklenmesiyle oluşturulur, ünlü ile bitenlerin ise sonuna +**şer** eki eklenir.

birer birer [**< birer** one by one, singly] (36)

ikişer ikişer [**< ikisher** by two's, the pair] (36)

üçer üçer [**< utcher** by three's, the three] (36)

dörder dörder [**< deurder** by fours, the four] (36)

beşer beşer [**< beshher** by fives, the five] (36)

onar onar [**< oner** by ten's, the ten] (36)

on ikişer on ikişer [**< on ikisher** by twelves, the dozen] (36)

Örnek

sekiz karbuz aldım sekiz karpuz aldım [**< sekiz carpooz aldim** I bought eight water] (36)

ikişer bir guruşaya ikişer bir kavun [**< ikisher bir ghoorooshayeh** melons at one piastre a couple] (36)

üçer dört paraya vireceğim üçer dört paraya vereceğim [**< utcher deurd parayeh viradjaghim** I will sell the three for four paras] (36)

1. 9. Zamirler

Kişi, işaret, ilgi, soru, belgisiz, iyelik zamirleri olarak altı çeşit zamir vardır.

1. Kişi Zamirleri

Teklik

ben ben [**< ben** I] (37)

sen sen [**< sen** thou] (37)

ol o [**< o, ol** he or she] (37)

Çokluk

biz biz [< *biz* we] (37)

siz siz [< *siz* you] (37)

onlar onlar [< *onlar* they] (37)

ve **kendi** kendi [< *kendy* himself, herself, oneself, one's own] gibi

Onlar aşağıdaki şekillerde çekimlenir:

Teklik

N. **ben** ben [< *ben* I] (37)

G. **benim** benim [< *benim* of me] (37)

D. **baña** bana [< *bana* to me] (37)

A. **beni** beni [< *beny* me] (37)

Ab. **benden** benden [< *benden* of or from me] (37)

Çokluk

N. **biz** biz [< *biz* we] (37)

G. **bizim** bizim [< *bizim* of us] (37)

D. **bize** bize [< *bizeh* to us] (37)

A. **bizi** bizi [< *bizy* us] (37)

Ab. **bizden** bizden [< *bizden* of or from us] (37)

Teklik

N. **sen** sen [< *sen* thou] (37)

G. **senüñ** senin [< *senuñ* of thee] (37)

D. **saña** sana [< *saña* to thee] (37)

A. **seni** seni [< *seny* thee] (37)

Ab. **senden** senden [< *senden* of or from thee] (37)

Çokluk

N. **siz** siz [< *siz* you] (38)

G. **sizüñ** sizin [< *sizuñ* of you] (38)

D. **size** size [< *sizeh* to you] (38)

A. **sizi** sizi [< *sizy* you] (38)

Ab. **sizden** sizden [< *sizden* of or from you] (38)

Teklik

N. **ol** o [< *ol, o* he, she, it] (38)

G. **anuñ** onun [< *anuñ (onooñ)* of him, her it] (38)

D. **aña** ona [< *aña* to him, her, it] (38)

A. **anı** onu [< *any (onoo)* he, her, it] (38)

Ab. **andan** ondan [< *anden (ondan)* of or from, etc.] (38)

Çokluk

N. **anlar** onlar [< *anlar (onlar)* they] (38)

G. **anlaruñ** onların [< *anlaruñ (onlariñ)* of them] (38)

D. **anlara** onlara [< *anlareh (onlareh)* to them] (38)

A. **anları** onları [< *anlari (onlary)* them] (38)

Ab. **anlardan** onlardan [< *anlarden (onlardan)* of or from them] (38)

Teklik

Nom. **kendi** kendi [< *kendy* himself, etc] (38)

Gen. **kendüniñ** kendinin [< *kenduniñ* of himself, etc] (38)

Dat. **kendüye** kendine, **kendine** kendine [< *kenduyeh, kendine* to himself, etc] (39)

Acc. **kendüyi** kendini, **kendini** kendini [< *kenduyi, kendiny* himself, etc] (39)

Abl. **kendinden** kendinden, **kendüden** kendinden [< *kendinden, kendooden* of from, etc]
(39)

Çokluk

Nom. **kendiler** kendiler [< *kendiler* themselves] (39)

Gen. **kendülerüñ** kendilerin [< *kenduleruñ* of themselves] (39)

Dat. **kendülere** kendilere [< *kendulereh* to themselves] (39)

Acc. **kendüleri** kendileri [< *kendulery* themselves] (39)

Abl. **kendülerden** kendilerden [< *kendulerden* of or from themselves] (39)

Bu zamir, iyelik eklerini alır; örneğin

ol akçeyi kendi kiseden vërdi o akçeyi kendi keseden verdi [< *ol aktchiaiy kenty kisséden virdy* he gave the Money from his own pocket] (39)

kendim aña söyledim kendim ona söyledim [< *kendim aña seuilédim* I myself told him]
(39)

kendiler ile söyleşdi kendileriyle söyleşti [< *kendyler ileh seuilishdy* he address'd them person ally] (39)

2. İşaret Zamirleri

şu şu [< *shoo* this, that] (39)

bu bu [< *boo* this, the same] (39)

işbu işte bu, bu [< *ishboo* this] (39)

o o [< *o* that] (39)

ol o [< *ol* that] (39)

Teklik

Nom. **bu, şu, o** bu, şu, o [< *boo, shoo, ishboo* this, that] (39)

Gen. **bunun** bunun [< *boonooñ* of this] (39)

Dat. **buna** buna [< *boonah* to this] (39)

Acc. **bunu** bunu [< *boony* this] (39)

Abl. **bundan** bundan [< *boondan* of or from] (39)

Çokluk

Nom. **bunlar** bunlar [< *boonlar* these, these] (39)

Gen. **bunlaruñ** bunların [< *boonlaruñ* of these, etc.] (40)

Dat. **bunlara** bunlara [< *boonlarah* to these] (40)

Acc. **bunları** bunları [< *boonlary* these] (40)

Abl. **bunlardan** bunlardan [< *boonlardan* of or from] (40)

3. İlgı Zamiri

kim, hangisi; çekimlenemez ve bu nedenle genellikle *o* veya *ol* 'a eklenmiş olarak bulunur. Bununla birlikte bir kelime oluşturur ve aşağıdaki gibi çekimlenir:

Teklik

Nom. **ki** ki [< *kih* who, which that] (40)

Gen. **ki anuñ** ki onun [< *kih anuñ* of whom, etc.] (40)

Dat. **ki aña** ki ona [< *kih aña* to whom, etc.] (40)

Acc. **ki onu** ki onu [< *kih oni* whom, etc.] (40)

Abl. **ki andan** ki andan [< *kih andan* of or from whom] (40)

Çokluk

Çoğullarda da aynı kural devam eder. *ki anlar* gibi.

ol kişi ki ondan akçe aldım o kişi ki ondan para aldım [< *ol kishy ki ondan aktchia aldim* the person from whom I received the money] (40)

budur ki sülümen ye<yi>r o adamdır ki sülümen (?) yer [< *boo dir ki sulumen yeyir* the man who eats corrosive sublimate] (40)

ol ‘avret ki gördüm o kadın ki ben gördüm [< *ol ‘avret kih guerdim* the woman whom I saw] (40)

Zamirlerde kullanılan bu yöntem, genellikle önlenir ve onun yerine, ortaç, fiilin şimdiki zamanı veya geçmiş zamanı kullanılır. Örneğin;

akçe aldığım kimse para aldığım kişi [< *aktchia aldighim kimsé*] (40)

sülümen yiyen âdem sülümen yiyen adam [< *sulumen yeyen adem*] (40)

gördüğüm ‘avret gördüğüm kadın [< *geurdighim ‘avret*] (40)

Zamir olan ki genellikle +**ki** veya +**ğı** şeklinde yazılır ve önceki kelimeye katılır. Örneğin;
parmağımdaki yüzük parmağımdaki yüzük [< *parmaghimdah ki yüzük* the ring that is on my finger] (41)

başındaki kalpak başındaki şapka [< *bashiñdah ki calpak* the cap that is on thy head] (41)

evimdeki âdemleri evimdeki adamları [< *evimdeh ki ademlary* the persons that are in my house] (41)

4. Soru Zamiri

kim kim [< *kim* who?] (41)

ne ne [< *neh* what?] (41)

kanı hangi [< *canghy (hanghy)* who? which? what?] (41)

kim [< *kim* who] zamiri aşağıdaki şekilde çekimlenir:

Teklik

Nom. **kim** kim [< *kim* who, which] (41)

Gen. **kimüñ** kimin [< *kimuñ* of whom, of which] (41)

Dat. **kime** kime [< *kimeh* to whom, to which] (41)

Acc. **kimi** kimi [< *kimy* who, which] (41)

Abl. **kimden** kimden [< *kimden* of or from whom] (41)

Çokluk

Nom. **kimler** kimler [< *kimler* who, which] (41)

Gen. **kimlerüñ** kimlerin [< *kimleruñ* of whom, of which] (41)

Dat. **kimlere** kimlere [< *kimlereh* to whom, to which] (41)

Acc. **kimleri** kimleri [< *kimlery* who, which] (41)

Abl. **kimlerden** kimlerden [< *kimlerden* of or from whom] (41)

Örnek

kim geldi kim geldi [< *kim gueldy* who is arrived?] (41)

kimlerün söylersifñiz kimlerle konuşuyorsunuz [< *kimleruñ seuilersifñiz* of what persons are you speaking?] (41)

şu[nu] kime vérirsifñiz şunu kime verirsiniz [< *shoo kimeh virirsifñiz* to whom do you give that?] (42)

bu ev kimüñdir bu ev kimindir [< *boo ev kimuñ dir* whose house is this?] (42)

Aynı şekilde iyelik eklerini de alır. Örneğin;

kimimiz kimimiz [< *kimimiz* some of us] (42)

kimiñiz kiminiz [< *kimiñiz* some of you] (42)

kimisi kimisi [< *kimissy* some of them] (42)

Soru zamiri olan ne aşağıdaki şekilde çekimlenir:

Örnek

Abl. **ne** ne [< *neh* what] (42)

Acc. **nenüñ** neyin [< *nehnuñ* of what] (42)

Dat. **neye** neye [< *nehveh* to what] (42)

Gen. **neyi** neyi [< *nehy* what] (42)

Nom. **neden** neyden [< *nehden* of or from what] (42)

Bir sıfatdan önce kullanıldığında *nasıl* anlamına gelir. Örneğin;

ne güzel ne güzel, nasıl güzel [< *neh guzel* how handsome] (42)

ne kadar ne kadar [< *neh cadar* how many] (42)

ne mutlu ne mutlu, nasıl mutlu [< *neh mootlu* how happy] (42)

Bir isim tarafından takip edildiğinde sıfat olur. Örneğin;

ne âdemdir hangi adamdır [< *neh adem dir* what man is it?] (42)

ne fayda çıktıñ ne tür kazanç elde ettin [< *neh faideh tchekduñ* what benefit did you derive?] (42)

saña ne ısmarlamışdı sana ne ısmarlamıştı [< *saña neh issmarlamışdy* what did he recommend to you?] (42)

Aynı zamanda iyelik sonlandırmaları da alır. Örneğin;

yemeye nemiz var yemeğe neyimiz var [< *yeméyeh némiz var* what have we to eat?] (42)

Soru zamiri olan **kanı** [< *canghy, hanghy* which] her zaman isimden önce gelir ve iyelik ekleriyle birleştirilmedikçe çekimsizdir.

kanı ev hangi ev [< *hanghy ev* which house] (42)

kanı kitâb hangi kitap [< *hanghy kitab* which book] (42)

kanıımız hangimiz [< *hanghimiz* which of us] (42)

kaŋıları hangileri [*< hanghy lery* which of them] (42)

5. Belgisiz Zamirler

bir kimse bir kimse [*< bir kimseh* some one, some body] (43)

bir kişi bir kişi [*< bir kishy* some one, some body] (43)

her her, bütün [*< hehr* all] (43)

her biri her biri [*< hehr biry* each, every one, all] (43)

herkes herkes [*< hehr kess* each, every one, all] (43)

hepsi hepsi [*< hepissy* each, every one, all] (43)

hiçbir kimse hiçbir kimse, kimse [*< hitch bir kimseh* no one] (43)

hiçbir şey hiçbir şey [*< hitch bir sehy* nothing] (43)

filan filan kişi [*< fillan* such a one] (43)

ol bir öbür, diğer [*< ol bir* the other] (43)

her kim her kim [*< hehr kim* whoever] (43)

her kaŋı herhangi [*< hehr canghy* whoever] (43)

her ne her ne [*< hehr neh* whatever] (43)

6. İyelik Zamirleri (-in hali)

Teklik

benim benim [*< benim* my] (43)

senüñ senin [*< senuñ* thy] (43)

anuñ onun [*< anuñ* his] (43)

Çokluk

bizim bizim [< *bizim* our] (43)

sizüñ sizin [< *sizüñ* your] (43)

anlaruñ onların [< *anlaruñ* their] (43)

İncelendiğinde, kendi kişisel zamirlerinin genel durumlarıdır.

ben ben [< *ben*] (43)

sen sen [< *sen*] (43)

ol o [< *ol*] (43)

biz biz [< *biz*] (43)

siz siz [< *siz*] (43)

anlar onlar [< *anlar*] (43)

Ancak bu zamirler isimlerden önce gelir. Örneğin;

benim bābā benim babam [< *benim baba* my father] (43)

sizüñ ıardaş sizin kardeş [< *sizüñ cardash* your brother] (43) gibi.

Türkler zamirlerin bir harfini veya parçacığını, isimle birleştirilen zamirlerin karakteristiğini kullanırlar ve onunla birlikte çekimlerler, tek kelimeyle şekillenirler.

Takıların, parçacıkların karakteristik harfleri şunlardır:

Teklik

1.kişi -m, -im, -um (44)

2.kişi -n, -iñ, -uñ (44)

3.kişi -i, -y, -u (44)

Çokluk

1.kişi -miz, -imiz (44)

2.kişi -ñiz, -iñiz (44)

3.kişi -i, -y, -u (44)

Not: İsim sesli bir harf ile bittiğinde üçüncü tekil şahıs çekim eki **-sı, -sî** şeklinde değişir.

Teklik

ana anne [< **ana** mother] (44) > **anam** annem [< **anam** my mother] (44)

ev ev [< **ev** house] (44) > **evüñ** evin [< **evüñ** thy house] (44)

kalpak kalpak [< **calpac** cap] (44) > **kalpağı** kalpağı [< **calpaghy** his, her cap] (44)

bābā baba [< **baba** father] (44) > **bābāsı** babası [< **babassy** his, her father] (44)

Çokluk

kalem kalem [< **calem** pen] (44) > **kalemimiz** kalemimiz [< **calemimiz** our pen] (44)

hazret hazret [< **hazret** highness] (44) > **hazretiñüz** hazretiniz [< **hazretiñuz** your highness]

kul kul [< **cool** slave] (44) > **kulı** kulu [< **cooly** their slave] (44)

kullar kullar [< **cooler** slaves] (44) > **kulları** kulları [< **coolery** their slaves] (44)

7. İyelik Ekleriyle Birleştirilen İsimlerin Çekim Örnekleri

Teklik {+^xm} [< +**m** my)] (44)

Nom. **oğlum** oğlum [< **oghloom** my son] (44)

Gen. **oğlumuñ** oğlumun [< **oghloomuñ** of my son] (44)

Dat. **oğluma** oğluma [< **oghloomeh** to my son] (44)

Acc. **oğlumı** oğlumu [< **oghloomi** my son] (44)

Abl. **oğlumdan** oğlumdan [< **oghloomdan** of or from my son] (44)

Çokluk {+^xmXz} [< +*miz* our] (45)

Nom. **kardeşimiz** kardeşimiz [< *cardashimiz* our brother] (45)

Gen. **kardeşimiziñ** kardeşimizin [< *cardashimiziñ* of our brother] (45)

Dat. **kardeşimize** kardeşimize [< *cardashimizeh* to our brother] (45)

Acc. **kardeşimizi** kardeşimizi [< *cardashimizy* our brother] (45)

Abl. **kardeşimizden** kardeşimizden [< *cardashimizden* from our brother] (45)

Çokluk

Nom. **kardeşlerimiz** kardeşlerimiz [< *cardashlarımız* our brothers] (45)

Gen. **kardeşlerimizniñ** kardeşlerimizin [< *cardashlarımızniñ* of our brothers] (45)

Dat. **kardeşlerimize** kardeşlerimize [< *cardashlarımızeh* to our brothers] (45)

Acc. **kardeşlerimizi** kardeşlerimizi [< *cardashlarımızy* our brothers] (45)

Abl. **kardeşlerimizden** kardeşlerimizden [< *cardashlarımızden* from our brothers] (45)

Teklik [< -ñ, -iñ, -uñ, -üñ (*senin* thy)] (45)

Nom. **dostuñ** dostun [< *dostuñ* thy friend] (45)

Gen. **dostuñniñ** dostunun [< *dostuñniñ* of thy friend] (45)

Dat. **dostuña** dostuna [< *dostuñah* to thy friend] (45)

Acc. **dostuñu** dostunu [< *dostuñu* thy friend] (45)

Abl. **dostuñdan** dostundan [< *dostundan* of or from thy friend] (45)

Çokluk [< -iñiz, -iñiz, -uñuz, -üñüz (*sizin* your)] (45)

Nom. **kılıcınız** kılıcınız [< *kilidjiñiz* your sword] (45)

Gen. **kılıcınızuñ** kılıcınızın [< *kilidjiñizuñ* of your sword] (45)

Dat. **kılıcınıza** kılıcınıza [< *kilidjiñizeh* to your sword] (45)

Acc. **kılıcınızı** kılıcınızı [< *kilidjiñizy* your sword] (45)

Abl. **kılıcınızdan** kılıcınızdan [< *kilidjiñizden* from your sword] (45)

Teklik [< -1, -i, -u, -ü y (onun his, her)] (46)

Nom. **ekmegi** ekmeği [< *ekmeguy* his, her, or their bread] (46)

Gen. **ekmeginüñ** ekmeğinin [< *ekmeguinuñ* of his, her, or their bread] (46)

Dat. **ekmegine** ekmeğine [< *ekmeguineh* to his, her, or their bread] (46)

Acc. **ekmegini** ekmeğini [< *ekmeguiny* his, her, or their bread] (46)

Abl. **ekmeginden** ekmeğinden [< *ekmeguindan* from his, her, or their bread] (46)

Çokluk

Nom. **ağaçları** ağaçları [< *aghadjlery* his, their trees] (46)

Gen. **ağaçlarınıñ** ağaçlarının [< *aghadjlerinüñ* of their trees] (46)

Dat. **ağaçlarına** ağaçlarına [< *aghadjlerineh* to their trees] (46)

Acc. **ağaçlarını** ağaçlarını [< *aghadjleriny* their trees] (46)

Abl. **ağaçlarından** ağaçlarından [< *aghadjlerindan* from their trees] (46)

3. Kişi

‘a, e’ (elif) sesi ile Sona Eren Bir İsimle Birleşmesi

Nom. **bābāsı** babası [< *babassy* his, her father] (46)

Gen. **bābāsınüñ** babasının [< *babasinuñ* of his, her father] (46)

Dat. **bābāsına** babasına [< *babasineh* to his, her father] (46)

Acc. **bābāsını** babasını [< *babasiny* his, her father] (46)

Abl. **bābāsından** babasından [< *basasindan* from his, her father] (46)

Çokluk [< -ları, -leri] (46)

Nom. **bābāları** babaları [< *babalery* his, their fathers] (46)

Gen. **bābālarınüñ** babalarının [< *babalerinuñ* of their fathers] (46)

Dat. **bābālarına** babalarına [< *babalerineh* their fathers] (47)

Acc. **bābālarını** babalarını [< *babaleriny* their fathers] (47)

Abl. **bābālarından** babalarından [< *babalerindan* from their fathers] (47)

3. Kişi

‘u’ (vav) sesi ile Sona Eren Bir İsim le Birleşmesi

Teklik [< -sı, -si, -su, -sü] (47)

Nom. **ķapusı** kapısı [< *capoosy* his, her or their door] (47)

Gen. **ķapusınuñ** kapısının [< *capoosınuñ* of his or their door] (47)

Dat. **ķapusına** kapısına [< *capoosineh* to his or their door] (47)

Acc. **ķapusını** kapısını [< *capoosiny* his or their door] (47)

Abl. **ķapusından** kapısından [< *capoosindan* from his or their door] (47)

Çokluk [< -ları, -leri] (47)

Nom. **ķapuları** kapıları [< *capoolery* his, her or their doors] (47)

Gen. **ķapularınuñ** kapılarının [< *capoolerınuñ* of his or their doors] (47)

Dat. **ķapularına** kapılarına [< *capoolerineh* to his or their doors] (47)

Acc. **ķapularını** kapılarını [< *capooleriny* his or their doors] (47)

Abl. **ķapularından** kapılarından [< *capoolerinden* from his or their doors] (47)

3. Kişi

‘e’ (he) sesi ile Sona Eren Bir İsim le Birleşmesi

Teklik [< -sı, -si, -su, -sü] (47)

Nom. **bağçesi** bahçesi [< *baghtchésy* his, her or their garden] (47)

Gen. **bağçesinüñ** bahçesinin [< *baghtchésinüñ* of his or their garden] (47)

Dat. **bağçesine** bahçesine [< *baghtchésineh* his or their garden] (48)

Acc. **bağçesini** bahçesini [< *baghtchésiny* his or their garden] (48)

Abl. **bağçesinden** bahçesinden [< *baghtchésindan* his or their garden] (48)

Çokluk [< -ları, -leri] (48)

Nom. **bağçeleri** bahçeleri [< *baghtchéleriy* his or their gardens] (48)

Gen. **bağçelerinüñ** bahçelerinin [< *baghtchélerinüñ* of his or their gardens] (48)

Dat. **bağçelerine** bahçelerine [< *baghtchélerineh* to his or their gardens] (48)

Acc. **bağçelerini** bahçelerini [< *baghtchéleriny* his or their gardens] (48)

Abl. **bağçelerinden** bahçelerinden [< *baghtchélerindan* from his or their gardens] (48)

3. Kişi

‘-ı, -i, ’ (ye) sesi ile Sona Eren Bir İsim le Birleşmesi

Teklik [< -sı, -si, -su, -sü] (48)

Nom. **gemisi** gemisi [< *guemissy* his or her ship] (48)

Gen. **gemisinüñ** gemisinin [< *guemisinüñ* of his or her ship] (48)

Dat. **gemisine** gemisine [< *guemisineh* to his or her ship] (48)

Acc. **gemisini** gemisini [< *guemisiny* his or her ship] (48)

Abl. **gemisinden** gemisinden [< *guemisindan* from his or her ship] (48)

Çokluk [< -ları, -leri] (48)

Nom. **gemileri** gemileri [< *guemilery* his, her, their ship] (48)

Gen. **gemilerinüñ** gemilerinin [< *guemilerinüñ* of his, her or their ship] (48)

Dat. **gemilerine** gemilerine [< *guemilerineh* to his, or their ship] (48)

Abl. **gemilerini** gemilerini [< *guemileriny* his or their ship] (48)

Acc. **gemilerinden** gemilerinden [< *guemilerindan* from his or their ship] (48)

Kişi zamirinden 3. kişi zamiri (ye harfi) genellikle tekil ve çoğulda dolaylı yollarla ortadan kalkar. Bunun yerine **gemisinüñ** gemisinin [< *guemisinüñ*], **gemisine** gemisine [< *guemisineh*], yazması alışılmış şekilde **gemisinüñ** gemisinin [< *guemisinüñ*] gibi.

İsime eklenen bu iyelik sonekleri, ya bileşik kelimelerden ya da sıfatlardan önce isimlere eklenir. Örneğin;

Teklik

Nom. **altın sâ'atim** altın saatim [< *altoon sa'atim* my gold watch] (49)

Gen. **altın sâ'atimüñ** altın saatimin [< *altoon sa'atimuñ* of my gold watch] (49)

Dat. **altın sâ'atime** altın saatime [< *altoon sa'atimeh* to my gold watch] (49)

Abl. **altın sâ'atimi** altın saatimi [< *altoon sa'atimy* my gold watch] (49)

Acc. **altın sâ'atimden** altın saatimden [< *altoon sa'atimdan* from my gold watch] (49)

Çokluk

Nom. **altın sâ'atlerimiz** altın saatlerimiz [< *altoon sa'atlerimiz* our gold watches] (49)

Gen. **altın sâ'atlerimizüñ** altın saatlerimizin [< *altoon sa'atlerimizüñ* of our gold watches] (49)

Dat. **altın sâ'atlerimize** altın saatlerimize [< *altoon sa'atlerimizeh* to our gold watches] (49)

Abl. **altın sâ'atlerimizi** altın saatlerimizi [< *altoon sa'atlerimizy* our gold watches] (49)

Acc. **altın sâ'atlerimizden** altın saatlerimizden [< *altoon sa'atlerimizdan* from our gold watches] (49)

Birkaç isim **ve**, **ye** harfleri ile biter; **ev** ev [< *ev*], **şu** su [< *soo*], **ay** ay [< *ay*] gibi. Öncesinde **sin** harfi olmadan 3.kişi eki **ye** karakterini korur.

Mutlak zamirler, benim, senin onun, vb., **ben**, **sen**, **o** şahıslarının iyelik eki almış halleridir; bunları ilgi zamiri **-ki** takip eder.

Teklik

benümki benimki [< *benumki* mine] (50)

senüñki seninki [< *senuñki* thine] (50)

anuñki onunki [< *anuñki* his] (50)

Çokluk

bizümki bizimki [< *bizumki* ours] (50)

sizüñki sizinki [< *sizuñki* yours] (50)

anlaruñki onlarınki [< *anlaruñki* theirs] (50)

bu ev kimedir bu ev kimindir [< *boo ev kimeh dir* whose house is this?] (50)

bu ev kimündür bu ev kimindir [< *boo ev kimuñ dir* whose house is this?] (50)

A.benümki benimki [< *benumki* mine] (50)

kendim, kendin, vs.; *kendi* ile ifade edilen kelimeye uyan ilgi ekleri getirilerek birleştirilir.

Örnek

Teklik

kendüm kendim [< *kendum* myself] (50)

kendüñ kendin [< *kenduñ* thyself] (50)

kendi kendi [< *kendy* himself, herself] (50)

kendisi kendisi [< *kendisy* himself, herself] (50)

Çokluk

kendümüz kendimiz [< *kendumiz* ourselves] (50)

kendüñüz kendiniz [< *kenduñuz* yourselves] (50)

kendüleri kendileri [< *kendulery* themselves] (50)

2. BÖLÜM

FİLLER

2. 1. Fiiller

Türk dili birkaç çeşit fiile sahiptir; yardımcı, pasif, negatif, etkisiz, işteş, geçişli yansıyan altı fiil aktif olan fiilden oluşturulur.

-mağ veya **-mek** ekleri ile sonlandırmadan önce **Lam** yerleştirerek pasif hale getirilir.

Örneğin;

sevmek sevmek [< **sevmek** to love] (51)

sevilmek sevilmek [< **sevilmek** to be loved] (51)

bakmak bakmak [< **bacmak** to look] (51)

bakılmak bakılmak [< **bakılmak** to be looked at] (51)

Negatif fiil, bu sonlandırmalardan hemen önce, **mim** harfinin yerleştirilmesiyle oluşur.

Örneğin;

ölmek ölmek [< **eulmek** to die] (51)

ölmemek ölmemek [< **eulmémek** not to die] (51)

atmak atmak [< **atmac** to throw] (51)

atmamak atmamak [< **atmamac** not to throw] (51)

Negatif fiilden önce **-ah** veya **-eh** yerleştirerek, olumsuz sonlandırmalardan önce **-mamak** veya **-memek** getirilerek etkisiz fiil şekli oluşturulur.

sevmemek sevmemek [< **sevmémek** not to love] (51)

sevememek sevememek [< **sevmémek** to be impossible to love] (51)

bakmamak bakmamak [< **bacmamac** not to look] (51)

bakamamak bakamamak [< **bacamamac** to be impossible to look] (51)

alamamak alamamak [< **allamamac** to be impossible to take] (51)

İşteş fiil çekimlerinde *şın* [< *sh*] fiil köküne eklenir. Örneğin;

görmek görmek [< *gurmek* to see] (52)

görüŝmek görüŝmek [< *gurishmek* to see one another] (52)

sevmek sevmek [< *sevmek* to love] (52)

sevişmek sevişmek [< *sevishmek* to love one another] (52)

Geçişli fiiller **-mağ** veya **-mek** ekiyle sonlandırılmadan önce {-**dir-**} veya {-**tır-**} eklerini alırlar. Örneğin;

ölmek ölmek [< *eulmek* to die] (52)

öldirmek öldürmek [< *euldirmek* to make one die, to kill] (52)

kalkmak kalkmak [< *calkmac* to rise] (52)

kalkdırmak kaldırmak [< *calkdirmac* to make one rise] (52)

Ancak bu fiil biçimi genellikle **te** veya **dal** tarafından türetilir. Örneğin;

okutmak okutmak [< *okootmac* to make one read] (52)

beletmek dikkatli olmak [< *beletmek* to make one attentive] (52)

getirtmek getirtmek [< *gueturetmek* to make one bring] (52)

Dönüşlü fiil fiilin köküne **n** harfi eklenerek oluşturulur. Örneğin;

görmek görmek [< *gurmek* to see] (52)

görünmek görünmek [< *gurunmek* to see one's self] (52)

Bununla birlikte **sevinmek**, bu kuralın bir istisnasıdır. Bir kişinin kendini sevmesini ifade etmediği gibi, sevinmek, memnun olmak, eğlenmek anlamlarında kullanılır.

Bütün bu fiil biçimleri, yine onlardan türetilmiştir, eklenmiş tablo ile yeniden gösterilecektir.

Türkçe'de Fiillerin Oluşum Tablosu

Etken fiilden: **sevmek** sevmek [< *sevmek* to love] (53)

Olumsuz: **sevmemek** sevmemek [< *sevmemek* not to love] (53)

Olanaksız: **sevememek** sevememek [< *sevememek* to be impossible to love] (53)

Ettirgen fiilden: **sevdirmek** sevdirmek [< *sevdirmek* to make one love] (53)

Olumsuz: **sevdirmemek** sevdirmemek [< *sevdirmemek* not to make one love] (53)

Olanaksız: **sevdirmemek** sevdirmemek [< *sevdirmemek* to be impossible to make one love] (53)

Edilgen fiilden: **sevilmek** sevilmek [< *sevilmek* to be loved] (53)

Olumsuz: **sevilmemek** sevilmemek [< *sevilmemek* not to be loved] (53)

Olanaksız: **sevilememek** sevilememek [< *sevilememek* to be impossible to to be loved] (53)

Ettirgen: **sevildirmek** sevildirmek [< *sevildirmek* to cause one to be loved] (53)

Dönüştürücü fiilden: **sevinmek** sevinmek [< *sevinmek* to love one's self] (53)

Olumsuz: **sevinmemek** sevinmemek [< *sevinmemek* not to love one's self] (53)

Olanaksız: **sevinmemek** sevinmemek [< *sevinmemek* to be impossible to love one self] (53)

Ettirgen: **sevindirmek** sevindirmek [< *sevindirmek* to make one self loved] (53)

Ettirgen olumsuz: **sevindirmemek** sevindirmemek [< *sevindirmemek* not to make one self loved] (53)

Olanaksız: **sevindirmemek** sevindirmemek [< *sevindirmemek* to be impossible to make one self loved] (53)

İşteş fiilden: **sevişmek** sevişmek [< *sevişmek* to love each other] (53)

Olumsuz: **sevişmemek** sevişmemek [< *sevişmemek* not to love each other] (53)

Olanaksız: **sevişememek** sevişememek [< *sevishmémek* to be impossible to love, etc.] (53)

Edilgen: **sevişilmek** sevişilmek [< *sevishilmek* to be mutually loved] (53)

Edilgen olumsuz: **sevişilmemek** sevişilmemek [< *sevishilmémek* not to be mutually loved] (53)

Olanaksız, olumsuz: **sevişilememek** sevişilememek [< *sevishilémek* to be impossible to be, etc.] (53)

İşteş ettirgen: **sevişdirmek** sevişdirmek [< *sevishdirmek* to make one love another] (53)

Ettirgen olumsuz: **sevişdirmemek** sevişdirmemek [< *sevishdirmémek* not to be, etc.] (53)

Olanaksız olumsuz: **sevişdirememek** sevişdirememek [< *sevishdirémek* to be impossible, etc.] (53)

Eklenen tablodan, hangi olanak ve takdire şayan düzenlilikle, Türk fiillerinin oluşturulması algılanacaktır; bununla birlikte, dilde ilerledikçe öğrenciye en çok ihtiyaç duyulan çeşitli istisnalar vardır; henüz bu açıklamanın temel bir çalışmasında, onları tam olarak açıklamayı bekleyemez. Ancak, aşağıdaki gözlemlere katılarak, fiillerin oluşumunda tabi oldukları gibi bu genel değişikliklerle kendini tanıtmada maddi yardımda bulunacaklardır.

1. Edilgen Fiil

1. Bir fiil kökünün son harfi ne zaman **ye** [< *ı, i*] veya **he** [< *e, a*], **vav** [< *u, ü*], **e** [< *e*] gibi ünlü harflerden biri ile sonlandırılırsa pasif şekline **-I** sesi yerine **-n** sesi getirilir. Örneğin;

démek demek [< *dimek* to say] (54)

dénmek denmek [< *dinmek* to be said] (54)

ancak bir şey söylenebilir : **dénelmek** denilmek [< *dinelmek*] (54)

dayamak dayamak [< *dayamac* to support] (54)

dayanmak dayanmak [< *dayanmac* to be supported] (54)

okumak okumak [< *okoomac* to read] (54)

okunmak okunmak [< *okoonmac* to be read] (54)

söylemek söylemek [< *seuilémek* to speak] (54)

söylenmek söylenmek [< *seuilenmek* to be spoken to, to say to one'self] (54)

beslemek beslemek [< *besslemek* to nurse] (54)

beslenmek beslenmek [< *besslenmek* to be nursed] (54)

2. Veya bu son harf *-I* olduğunda, örneğin;

bulmak bulmak [< *boolmac* to find] (54)

bulunmak bulunmak [< *booloonmac* to be found, to be at] (54)

çalmak çalmak [< *tchalmac* to strike, to beat] (54)

çalınmak çalınmak [< *tchalinmac* to be beaten, to be struck] (54)

almak almak [< *almac* to take, to conquer] (54)

alınmak alınmak [< *alinmac* to be taken, to be conquer'd] (54)

bilmek bilmek [< *bilmek* to know] (54)

bilinmek bilinmek [< *bilenmek* to be known] (54)

2. Geçişli Fiil

Geçişli fiil, kökünün son harfi bir sesli harf veya bir sesi *-r* olduğunda karakteristik heceyi *-dir'* dan *-d* veya *-l'* ye dönüştürür. Örneğin

söylemek söylemek [< *seuilémek* to speak] (55)

söyletmek söyletmek [< *seuiletmek* to cause to be spoken, to make one speak] (55)

ödemek ödemek [< *eudehnek* to pay] (55)

ödetmek ödetmek [< *eudehtmek* to make one pay] (55)

okumak okumak [< *okoomac* to read] (55)

okutmak okutmak [< *okootmac* to cause to be read] (55)

çağırmağ çağırmağ, aramağ [< *tchaghirmac* to call, to cry out] (55)

çağırtmağ çağırtmağ, aratmağ [< *tchaghirtmac* cry make one cry out, to make one call]
(55)

çağırmağ çağırmağ [< *tchigharmac* to extract, to draw out] (55)

çağırtmağ çağırtmağ [< *tchighartmac* to cause to be extracted, to cause to be drawn out]
(55)

Kökünün son harfi -s, -c, -ç iki sert ünsüzlerin çarpışmasından kaçınmağ için **-dir** karakteri yerini **-r** ye değıştirir. Örneğın;

şaşmağ şaşmağ [< *shashmac* to be disturbed] (55)

şasırtmağ şasırtmağ [< *shashirmac* to cause disturbance] (55)

kaçmağ kaçmağ [< *catchmac* to escape] (55)

kaçırmağ kaçırmağ [< *catchirmac* to make one escape, to drive away] (55)

geçmek geçmek [< *guetchmek* to pass over] (55)

geçirmek geçirmek [< *guetchirmek* to pass another over, to take a cross] (55)

içmek içmek [< *itchmek* to drink] (55)

içirmek içirmek [< *itchirmek* to give one drink] (55)

şıçmağ, şaçmağ ateşlemek (i) [< *sitchmac* to shoot] (55)

şıçırmağ ateşletmek [< *sitchirmac* to cause to be shot] (55)

aşmağ aşmağ [< *ashmac* to go beyond] (55)

aşırmağ aşırmağ [< *ashermac* to send beyond] (55)

taşmağ taşmağ [< *tashmac* to boil over] (55)

taşırmağ taşırmağ [< *tashermac* to make boil over] (55)

Ancak;

açmağ açmağ [< *atchmac* to open, makes] (55)

açdırmak açtırmak [< *atchdirmac* to cause, to be opened] (55)

eşmek eşmek [< *eshmek* to dig up] (55)

eştirmek eştirmek [< *eshtermek* to have dug up] (55)

üşmek yığılmak [< *ushmek* to heap, to collect] (55)

üştürmek yığdırmak [< *ushtermek* to cause a heap, a collection, to be made] (55)

üleşmek paylaşmak [< *uleshmek* to divide, to separate] (55)

üleştirmek üleştirmek [< *uleshtermek* to cause a division to be made] (55)

seçmek seçmek [< *setchmac* to chose, to select] (55)

seçtirmek seçtirmek [< *setchtermac* to cause a choice, or election to be made] (55)

şaçmak saçmak [< *satchmac* to spread] (55)

şaçdırmak saçtırmak [< *satchdermac* to cause to be spread] (55)

3. Yansıyan Fiil

n'nin eklenmesiyle yansıyan birçok fiil, yansıyan yerine bir pasif alır. Örneğin;

beslemek beslemek [< *besslemek* to nurse] (56)

beslenmek beslenmek [< *besslenmek* to be nursed] (56)

Ve ayrıca kökleri n ile sonlanan birçok kişi pasif gösterimi korur. Örneğin;

öğrenmek öğrenmek [< *eugrenmek* to learn, to teach one's self] (56)

ığrenmek ığrenmek [< *iyrenmek* to be disgusted] (56)

övkelenmek öfkelenmek [< *eukelenmek* to put one's self in a passion] (56)

Geçişli fiil

öğretmek öğretmek [< *eugretmek* to teach another] (56)

ıgretmek ıgretmek, ığrendirmek [< *igretmek* to cause disgust] (56)

övkletmek öfkelenmek [< *eukeletmek* to excite anger] (56)

bu fiillerin yanı sıra, isimlerden türeyen birçokları vardır. Bunlar **-lemek**, **-lamak**, **-lenmek**, **-lanmak** ve **-laşmak** gibi sonlandırmaların eklenmesiyle oluşur. Örneğin;

géce gece [**< guidjeh** night] (56)

gécelemek gecelemek [**< guidjehlemek** to pass the night] (56)

arzu arzu, istek [**< arzoo** wish, desire] (56)

arzulamak arzulamak [**< arzoolamac** to wish] (56)

şübhe şüphe [**< shoobeh** doubt] (56)

şübhelenmek şüphelenmek [**< shoobelenmek** to doubt] (56)

ihtiyar ihtiyar [**< ikhtiar** old] (56)

ihtiyarlanmak ihtiyarlanmak [**< ikhtiarlanmac** to become old] (56)

dōst dost, arkadaş [**< dost** friend] (56)

dōstlaşmak arkadaş olmak [**< dostlashmac** to become friendly] (56)

mektub mektup [**< mektoob** letter] (56)

mektublanmak mektuplaşmak [**< mektooblenmek** to correspond] (56)

tuz tuz [**< tooz** salt] (56)

tuzlamak tuzlamak [**< toozlamac** to salt] (56)

ev ev [**< ev** house] (56)

evlenmek evlenmek [**< evlenmek** to set up a house, to marry] (56)

güzel güzel [**< guzel** handsome] (56)

güzellenmek güzellenmek [**< guzelenmek** to embellish] (56)

güzellendirmek güzellendirmek [**< guzelendermek** to cause to be embellished] (56)

deriñ derin [**< derin** deep] (56)

deriñlenmek derinleştirmek [**< deriñlenmek** to deepen] (56)

deriñlendirmek derinleşmek [**< deriñlendirmek** to cause to be deepened] (56)

bilmez bilmez [< *bilmez* one who is ignorant] (56)

bilmezlenmek bilmezlenmek [< *bilmezlenmek* to pretend ignorance] (56)

görmez görmez [< *geurmez* one who does not see] (56-57)

görmezlenmek görmezlenmek [< *geurmezlenmek* to pretend not to see] (57)

az az [< *az* small] (57)

azalmak azalmak [< *azalmac* to diminish] (57)

egri eğri [< *eyry* crooked] (57)

egrilmek eğrilmek [< *eyrilmek* to become crooked] (57)

ince ince [< *indjeh* thin] (57)

incelmek incelmek [< *indjelemek* to grow thin] (57)

pek güç [< *pek* hardy, strong] (57)

pekilmek güçlenmek [< *pekilmek* to become hardy, strong] (57)

çok çok [< *tchioc* much] (57)

çoğalmak çoğalmak [< *tchioghalmac* to increase] (57)

dar dar [< *dar* narrow] (57)

daralmak daralmak [< *daralmac* to become narrow] (57)

doğru doğru [< *doghroo* straight] (57)

doğrulamak doğrulamak [< *doghroolmac* to straighten] (57)

sert sert [< *sertt* tough, hard] (57)

sertilmek sertleşmek [< *sertilmek* to harden] (57)

genc genç [< *guendj* young] (57)

gencilmek gençleşmek [< *guendjilmek* to grow young] (57)

kör kör [< *kieur* blind] (57)

körelmek körelmek [< *kieuralmac* to become blind] (57)

-k veya -k ile sona eren sıfatlar, genellikle sözel sonlandırmalarda **-mek** veya **-mak**' tan önceki sonlandırmaları kaybeder. Örneğin;

ırak uzak [< **irak** far, distant] (57)

uzak uzak [< **oozac** far, distant] (57)

ıramak uzaklaşmak [< **iramac** to go to to a distance, far off] (57)

uzamak uzaklaşmak [< **oozamac** to go to to a distance, far off] (57)

büyük büyük [< **buyuk** great] (57)

büyümek büyümek [< **büyümek** to augment, increase] (57)

şuuk soğuk [< **suook** cold] (57)

şuumak soğumak [< **suoomac** to become colder] (57)

küçük küçük [< **kutchuk** small] (57)

küçülme küçülmek [< **kutchelmek** to decrease] (57)

yüksek yüksek [< **yüksek** high] (57)

yükselmek yükselmek [< **yükselmek** to become taller] (57)

Bazı sıfatlar sonlarını değiştirir ve sözlü sonlandırmalardan önce +r ekini alır. Örneğin;

ağ beyaz [< **ak** white] (57)

ağarmak ağarmak, beyazlamak [< **agharmac** to whiten] (57)

kara kara [< **cara** black] (57)

kararmak kararmak [< **cararmac** to blacken] (57)

yeşil yeşil [< **yeshil** green] (57)

yeşermek yeşermek [< **yeshirmek** to become green] (57)

gök mavi [< **geuk** blue] (57)

gögermek mavi olmak [< **geuyermek** to become blue] (57)

Bazıları ise **-mek** veya **-mak** ile sonlandırmadan önce -n ekini alır. Örneğin;

boş boş [< *bosh* empty] (57)

boşanmak boşanmak [< *boshanmac* to empty] (57)

ısı ısı [< *issy* warm] (57)

ısınmak ısınmak [< *issinmac* to warm] (57)

Türklerin kullandığı fiil tarafından ima edilen gelmek, görmek, yatmak, тұрмақ eylemlerinin tekrarını ifade eder. Örneğin;

ola gelmek, görmek olagelmek [< *olah guelmek, gurmek* to be often, to be repeatedly] (58)

déyü gelmek, görmek sık sık demek [< *dei guelmek, gurmek* to be often saying] (58)

éde görmek edegörmek, alışkanlık haline gelmek [< *ideh gurmek* to be in the habit of doing] (58)

gidüp yatur sürekli yatar [< *guidup yatur* he is constantly going] (58)

varup gelmek varıp gelmek [< *varup guelmek* to frequent] (58)

yazup durmak yazıp durmak [< *yazup doormac* to be always writing] (58)

yyüb dururım yiyip dururum [< *yeyub dooroorim* I am always eating] (58)

şabağa dek yazar yatarım sabaha kadar yazar yatarım [< *sabahadek yazar yatirim* I will write until to morrow morning] (58)

bütün gün şoқақта gezer yürür bütün gün sokakta gezip yürür [< *butun gun socacdeh guezeryurrur* he is walking all day long in the street] (58)

Bir eylemin başlangıcını veya başladığını **olmak** [< *olmac* to be] ve **başlamak** [< *bashlamac* to begin] fiilleri belirtir. Örneğin;

aşşam oluyor akşam oluyor [< *aksham olioor* it is getting late; (lit.) evening it is] (58)

yazmağa başladı yazmaya başladı [< *yazmaghah bashlady* he began to write; (lit.) to write he began] (58)

Meditatif fiiller ya dolaylı istek, ima ya da arzu gibi aşağıdaki şekilde oluşturulur.

Örneğin;

ķarnım acdır karnım açtır [< *ķarnim adjedir* I am hungry (lit. my belly is hungry)] (58)

iřtiķām var iştahım var [< *iřtiķam var* I have an appetite (lit. my appetite there is)] (58)

acılı ciķerim kebab eyledi açlıktan ölüyorum, açlık ciķerimi yaktı [< *adjely djiguirim kebab éilidy* I am dying with hunger (lit. hunger my liver has roasted)] (58)

şusuzım susuzum [< *soosizim* I am thirsty (lit. I am without water)] (58)

ķōñlim ister canım ister [< *ķuñelim isster* I wish (lit. my heart desires)] (58)

Özellikle çeşitli Farsça ve Arapça kelimelere katıldıklarında yardımcı olarak hizmet eden birçok fiil vardır; asıl olanlar aşağıdadır:

1. **olmak** olmak [< *olmac* to be] (58) Örneğin;

řādır olmak [< *sader olmac* to spring from, to emanate] (59)

2. **étmek veya eylemek** etmek veya eylemek [< *etmek or éilémek* to do, to make] (59)

Örneğin;

ķazır étmek hazır etmek [< *ķazir etmek* to get ready, to prepare] (59)

iltifat eylemek iltifat etmek [< *iltifet éilémek* to esteem, to set a value upon] (59)

3. **ķılmaķ** kılmak [< *ķilmac* to do] (59) Örneğin;

namaz ķılmaķ namaz kılmak [< *namaz ķilmac* to say one's prayers] (59)

4. **yemek** yemek [< *yemek* to eat] (59) Örneğin;

ķam yemek gam yemek [< *ķham yemek* to be in sorrow, to grieve] (59)

ķayaķ yemek dayak yemek [< *ķayak yemek* to receive blows] (59)

5. **içmek** içmek [< *itçmek* to drink] (59) Örneğin;

and içmek and içmek [< *and itçmek* to take an oath] (59)

6. **gelmek** gelmek [< *guelmek* to come] (59) Örneğin;

vücuda gelmek doğmak [< *vudjoodeh guelmek* to come to existence, to be born] (59)

7. **bulmağ** bulmak [< *boolmac* to find] (59) Örneğin;

vücuda bulmağ vücut bulmak, var olmak [< *vudjoodeh boolmac* to exist, to have existence] (59)

8. **bilmek** bilmek [< *bilmek* to know, to be able] (59) Örneğin;

olabilmek olabilmek [< *olah bilmek* to be possible] (59)

9. **görmek** görmek [< *gurmek* to see] (59) Örneğin;

éyilik görmek iyilik görmek [< *éilik gurmek* to see a kindness, to receive a kindness] (59)

Kişisiz fiiller, pasif 3. teklik kişi veya 3. çokluk kişi tarafından ifade edilir.

dénir veya dérler denir veya derler [< *dinir or dirler* it is said] (59)

bakınır veya bakarlar bakınır veya bakarlar [< *bakinir or bakarler* it is observed] (59)

2. 2. Yardımcı Fiil Çekimi

olmağ olmak [< *olmac* to be] (60)

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

im im [< *im* I am] (60)

sen sîn, sîn [< *sen* thou art] (60)

dır dır, dir, dur, dūr [< *dir, der* he is] (60)

Çokluk

iz iz [< *iz* we are] (60)

siz sız, siz, suz, süz [< *siz* you are] (60)

dırlar dırlar, dirler [< *dirler*, derler they are] (60)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

idüm idim [< *idum* I was] (60)

idüñ idin [< *idüñ* thou wast] (60)

idi idi [< *idy* he was] (60)

Çokluk

idük idik [< *iduk* we were] (60)

idiñiz idiniz [< *idiñiz* you were] (60)

idiler idiler [< *idiler* they were] (60)

Geçmiş Zaman

Teklik

imişim imişim [< *imishim* I was, or have been] (61)

imişsiz imişsiz [< *imishsiz* thou wast, or hast been] (61)

imişdir imiştir [< *imishdir* he was, or has been] (61)

Çokluk

imişiz imişiz [< *imishiz* we were, or have been] (61)

imişsiz imişsiniz [< *imishsiz* you were, or have been] (61)

imişlerdir imişlerdir [< *imishlerdir* they were, or have been] (61)

Bileşik Geçmiş Zaman

Teklik

olmuş idüm olmuş idim [< *olmish idum* I had been] (61)

olmuş idüñ olmuş idin [< *olmish iduñ* thou hadst been] (61)

olmuş idi olmuş idi [*< olmish idy* he had been] (61)

Çokluk

olmuş idük olmuş idik [*< olmish iduk* we had been] (61)

olmuş idüñüz olmuş idiniz [*< olmish iduñuz* you had been] (61)

olmuş idiler olmuş idiler [*< olmish idiler* they had been] (61)

olmuşlar idi olmuşlardı [*< olmish idy* he had been] (61)

Gelecek Zaman

Teklik

olurım olurum [*< oloorim* I shall, or will be] (61)

olursen olursun [*< oloorsen* thou shalt, or will be] (61)

olur olur [*< oloor* he shall, or will be] (61)

Çokluk

olurız oluruz [*< olooriz* we shall, or will be] (61)

olursız olursunuz [*< oloorsiz* you shall, or will be] (61)

olurlar olurlar [*< oloorler* they shall, or will be] (61)

Şartlı Zaman

olurdum olurdum [*< oloordom* I would be] (62)

olurduñ olurdun [*< oloorduñ* thou wouldst be] (62)

olurdu olurdu [*< oloordy* he would be] (62)

Çokluk

olurduk olurduk [*< oloorduk* we would be] (62)

olurduñuz olurdunuz [*< oloorduñuz* you would be] (62)

olurlardı olurlardı [*< oloorlerdy* they would be] (62)

Bileşik Şartlı Zaman

Teklik

olurmuş idüm olurmuş idim [< *oloormishidum* I would have been] (62)

olurmuş idüñ olurmuş idin [< *oloormishiduñ* thou wouldst have been] (62)

olurmuş idi olurmuş idi [< *oloormishidy* he would have been] (62)

Çokluk

olurmuş idük olurmuş idik [< *oloormishiduk* we would have been] (62)

olurmuş idüñüz olurmuş idiniz [< *oloormishiduñuz* you would have been] (62)

olurmuş idiler olurmuş idiler [< *oloormishidiler* they would have been] (62)

olurmuşlar idi olurmuşlar idi [< *oloormishleridy* they would have been] (62)

Emir Kipi

Teklik

ol ol [< *ol* be thou] (62)

olsun olsun [< *olsoon* let him be] (62)

Çokluk

olalım olalım [< *olalem* let us be] (62)

oluñuz veya oluñ olunuz, olun [< *olañiz or olañ* be ye] (62)

olsunlar olsunlar [< *olsoonler* let them be] (62)

İstek Kipi

Şimdiki veya Gelecek Zaman

Teklik

olam olayım [< *ollam* that I may be] (63)

olasen olasın [< *ollasen* that thou mayst be] (63)

ola ola [< *olla* that he may be] (63)

Çokluk

olavuz olalım [< *ollaooz* we may be] (63)

olasız olasınız [< *ollasiz* you may be] (63)

olalar olalar [< *ollaler* they may be] (63)

Bileşik Şimdiki Zaman

Teklik

olmuş olam olmuş olayım [< *olmish ollam* that I may have been] (63)

olmuş olasen olmuş olasın [< *olmish ollasen* that thou mayst have been] (63)

olmuş olla olmuş ola [< *olmish olla* that he may have been] (63)

Çokluk

olmuş olavuz olmuş olalım [< *olmish ollaooz* that we may have been] (63)

olmuş olasız olmuş olasınız [< *olmish ollasiz* that you may have been] (63)

olmuş olalar olmuş olalar [< *olmish ollaler* that they may have been] (63)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

olaydum olaydım [< *olaidum* I (might) be] (63)

olayduñ olaydın [< *olaiduñ* thou mightest be] (63)

olaydı olaydı [< *olaidy* that he might be] (63)

Çokluk

olayduk olaydık [< *olaiduk* we (might) be] (63)

olaydıñız olaydınız [< *olaidiñiz* you might be] (63)

olalar idi olalar idi [< *olaleridy* they might be] (63)

Kusurlu Bileşik Zaman

Teklik

olmuş olaydı[m] olmuş olaydım [*< olmish ollaidy* that I (might) have been] (64)

olmuş olayduñ olmuş olaydın [*< olmish ollaiduñ* that thou mightest have been] (64)

olmuş olaydı olmuş olaydı [*< olmish ollaidy* that he might have been] (64)

Çokluk

olmuş olayduk olmuş olaydık [*< olmish ollaiduk* that we might have been] (64)

olmuş olayduñuz olmuş olaydınız [*< olmish ollaiduñuz* that you might have been] (64)

olmuş olalar idi olmuş olalar idi [*< olmish ollaleridy* that they might have been] (64)

Dilek Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

eger isem eğer ben olsam [*< eyer issam* if I be] (64)

eger isen eğer sen olsan [*< eyer issen* if thou be] (64)

eger ise eğer o olsa [*< eyer isseh* if he be] (64)

Çokluk

eger isek eğer biz olsak [*< eyer issek* if we be] (64)

eger iseñiz eğer siz olsanız [*< eyer isseñiz* if you be] (64)

eger iseler eğer onlar olsalar [*< eyer isseler* if they be] (64)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

eger olsaydum eğer ben olsaydım [*< eyer olsaidum* if I were] (64)

eger olsayduñ eğer sen olsaydın [*< eyer olsaiduñ* if thou wert] (64)

eger olsaydı eğer o olsaydı [< *eyer olsaidy* if he were] (64)

Çokluk

eger olsayduk eğer biz olsaydık [< *eyer olsaiduk* if we were] (64)

eger olsayduñuz eğer siz olsaydınız [< *eyer olsaiduñuz* if you were] (64)

eger olsaydılar eğer onlar olsaydılar [< *eyer olsaidiler* if they were] (64)

Geçmiş Zaman

Teklik

eger olmuş isem eğer ben olmuşsam [< *eyer olmish issam* if I have been] (65)

eger olmuş iseñ eğer sen olmuşsan [< *eyer olmish issen* if thou hast been] (65)

eger olmuş ise eğer o olmuşsa [< *eyer olmish isseh* if he has been] (65)

Çokluk

eger olmuş isek eğer biz olmuşsak [< *eyer olmish issek* if we have been] (65)

eger olmuş iseñüz eğer siz olmuşsanız [< *eyer olmish issañuz* if you have been] (65)

eger olmuş iseler eğer onlar olmuşsalar [< *eyer olmish isséler* if they have been] (65)

Gelecek Zaman

Teklik

eger olmuş olurım eğer olmuş olursam [< *eyer olmish oloorim* if I shall be] (65)

eger olmuş olursen eğer olmuş olursan [< *eyer olmish oloorsen* if thou shalt be] (65)

eger olmuş olur eğer olmuş olursa [< *eyer olmish oloor* if he shall be] (65)

Çokluk

eger olmuş olurız eğer olmuş olursak [< *eyer olmish olooriz* if we shall be] (65)

eger olmuş olursız eğer olmuş olursanız [< *eyer olmish oloorsiz* if you shall be] (65)

eger olmuş olurlar eğer olmuş olursalar [< *eyer olmish oloorler* if they shall be] (65)

Mastar

olmak olmak [< *olmac* TO BE] (65)

Zarflar

iken iken [< *iken* being] (65)

olup olup [< *olup* having been] (65)

olacak olacak [< *oladjac* intending to be] (65)

olunca olunca [< *oloondjeh* whilst being] (65)

Şimdiki zamanlı ortaç

olan olan [< *ollan* which is] (65)

Geçmiş zamanlı ortaç

olmuş olmuş [< *olmish* which has been] (66)

imiş imiş [< *imish* which has been] (66)

olduğ olduk [< *oldook* which has been] (66)

Gelecek zamanlı ortaç

olacak olacak [< *oladjak* which will be] (66)

olmalı olmalı [< *olmely* which must be] (66)

olmak olmak [< *olmac* to be, to become] fiili olumsuz haliyle, diğer normal fiillerle aynı kuralı takip eder, yani **-mak** ekiyle sonlandırılmadan önce bir **-m** eki eklenir; bununla birlikte yardımcı olarak kullanıldığında, aşağıdaki şekilde **degil** olumsuzlaştırma şeklinin önlenmesi, olumlu fiillerin düzensiz zamanlarına dönüştürülür.

1. Düzensiz Zamanların Fiil Çekimi

olmamağ olmamak [*< olmamac not to be*] (66)

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

degilim değilim [*< deyil im I am not*] (66)

degilsen değilsin [*< deyil sen thou art not*] (66)

degil dir değildir [*< deyil dir he is not*] (66)

Çokluk

degiliz değiliz [*< deyil iz we are not*] (66)

degilsiz değilsiniz [*< deyil siz you are not*] (66)

degillerdir değillerdir [*< deyillerdır they are not*] (66)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

degil idüm değil idim [*< deyil idum I was not*] (67)

degil idüñ değil idin [*< deyil iduñ thou wast not*] (67)

degil idi değil idi [*< deyil idy he was not*] (67)

Çokluk

degil idük değil idik [*< deyil iduk we were not*] (67)

degil idiñüz değil idiniz [*< deyil idiñuz you were not*] (67)

degil idiler değil idiler [*< deyil idiler they were not*] (67)

Geçmiş Zaman

Teklik

degil imişüm değilmişim [< *deyil imishum* I have not been] (67)

degil imişsen değilmişsin [< *deyil imishsen* thou hast not been] (67)

degil imişdir değilmiştir [< *deyil imishdir* he has not been] (67)

Çokluk

degil imişsiz değilmişsiz [< *deyil imishiz* we have not been] (67)

degil imişsiz değilmişsiniz [< *deyil imeshsiz* you have not been] (67)

degil imişlerdir değilmişlerdir [< *deyil imishlerdir* they have not been] (67)

Dilek Kipi

Şimdiki ve Gelecek Zaman

Teklik

degil isem değilsem [< *deyil issam* if I be not] (67)

degil isen değilsen [< *deyil issañ* if thou be not] (67)

degil ise değilse [< *deyil isseh* if he be not] (67)

Çokluk

degil isek değilsek [< *deyil issek* if we be not] (67)

degil isenüz değilseniz [< *deyil issañuz* if you be not] (67)

degil iseler değilseiler [< *deyil isseler* if they be not] (67)

Geçmiş Zaman

Teklik

degil iseydüm değilseydim [< *deyil issaidum* if I were not] (68)

degil iseydüñ değilseydin [< *deyil issaiduñ* if thou wert not] (68)

değil iseydi değilseydi [*< deyin issaidy* if he were not] (68)

Çokluk

değil iseydük değilseydik [*< deyin issaiduk* if we were not] (68)

değil iseydünüz değilseydiniz [*< deyin issaidunuz* if you were not] (68)

değil iseydiler değilseydiler [*< deyin issaidiler* if they were not] (68)

Zarf

değil iken değilken [*< deyin iken* not being] (68)

Bu fiilin diğer zamanlarındaki kullanım şekli düzenli fiiller oluşur.

olmamak olmamak [*< olmamac* NOT TO BE] (68)

2. Kişisiz Çekim

vardır vardır [*< var dir* THERE IS] (68)

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

vardır vardır [*< var dir* there is] (68)

Hikaye Bileşik Zaman

var idi vardı [*< var idy* there was] (68)

Dilek Kipi

Şimdiki Zaman

var ise varsa [*< var isseh* if there be] (68)

Hikaye Bileşik Zaman

var saydı varsaydı [*< var saidy* if there had been] (68)

Zarf Fiil

var iken varken [*< var iken* there being] (69)

NOT: Bu fiilin diğer zamanları, fiilin olağan zamanlarından elde edilir.

olmak olmak [< *olmac* to be] (69)

3. Olumsuz Fiilin Çekimi

yokdır yoktur [< *yok dir* There is not] (69)

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

yokdur yoktur [< *yok dir* There is not] (69)

Hikaye Bileşik Zaman

yoğidi yok idi [< *yoghidy* there was not] (69)

Dilek Kipi

Şimdiki Zaman

yoğise yok ise [< *yoghissah* if there be not] (69)

Hikaye Bileşik Zaman

yoğsaydı yoksa idi [< *yoghsaiddy* if there had not been] (69)

Zarf Fiil

yoğiken yokken [< *yoghiken* there not being] (69)

Bu fiilin diğer zamanları, **olmamak** olmamak [< *olmamac* not to be] (69) fiilinden ayrıca türetilmiştir.

‘Sahip olmak’ fiili Türk dilinde yoktur; kişiliksiz ‘vardır’ fiilinin çekimini ifade etmek için iyelik zamirlerinin genel halleriyle önce kullanılır.

Örnek:

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

benüm var benim var [**< benum var** I have] (70)

senüñ var senin var [**< senuñ var** thou hast] (70)

anuñ var onun var [**< anuñ var** he has] (70)

Not: Harfi harfine benim var, senin var, onun var, vb.

Çokluk

bizüm var bizim var [**< bizum var** we have] (70)

sizüñ var sizin var [**< sizuñ var** you have] (70)

anlaruñ var onların var [**< anlaruñ var** they have] (70)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

benüm var idi benim vardı [**< benum var idy** I had] (70)

senüñ var idi senin vardı [**< senuñ var idy** thou hadst] (70)

anuñ var idi onun vardı [**< anuñ var idy** he had] (70)

Çokluk

bizüm var idi bizim vardı [**< bizum var idy** we had] (70)

sizüñ var idi sizin vardı [**< sizuñ var idy** you had] (70)

anlaruñ var idi onların vardı [**< anlaruñ var idy** they had] (70)

Geçmiş Zaman

Hikaye Bileşik Zaman gibi.

Gelecek Zaman

Teklik

benüm olur benim olur [< *benum oloor* I shall have] (71)

senüñ olur senin olur [< *senuñ oloor* thou shalt have] (71)

anuñ olur onun olur [< *anuñ oloor* he shall have] (71)

Çokluk

bizüm olur bizim olur [< *bizum oloor* we shall have] (71)

sizüñ olur sizin olur [< *sizuñ oloor* you shall have] (71)

anlaruñ olur onların olur [< *anlaruñ oloor* they shall have] (71)

2. Gelecek Zaman

benüm olacağ benim olacak [< *benum oladjac* I shall have, etc.] (71)

Şartlı

Teklik

benüm olurdı benim olurdu [< *benum oloordy* I should have] (71)

senüñ olurdı senin olurdu [< *senuñ oloordy* thou shouldst have] (71)

anuñ olurdı onun olurdu [< *anuñ oloordy* he should have] (71)

Çokluk

bizüm olurdı bizim olurdu [< *bizum oloordy* we should have] (71)

sizüñ olurdı sizin olurdu [< *sizuñ oloordy* you should have] (71)

anlaruñ olurdı onların olurdu [< *anlaruñ oloordy* they should have] (71)

Emir Kipi

Teklik

senüñ olsun senin olsun [< *senuñ olsoon* have thou] (71)

anuñ olsun onun olsun [*< anuñ olsoon* let him have] (71)

Çokluk

bizüm olsun bizim olsun [*< bizum olsoon* let us have] (72)

sizüñ olsun sizin olsun [*< sizüñ olsoon* you shall have] (72)

anlaruñ olsun onların olsun [*< anlaruñ olsoon* let them have] (72)

İstek Kipi

Şimdiki ve Hikaye Bileşik Zaman

Teklik Kişi

benüm olaydı benim olaydı [*< benum olaidy* I may have] (72)

senüñ olaydı senin olaydı [*< senuñ olaidy* thou mayst have] (72)

anuñ olaydı onun olaydı [*< anuñ olaidy* he may have] (72)

Çokluk

bizüm olaydı bizim olaydı [*< bizum olaidy* we may have] (72)

sizüñ olaydı sizin olaydı [*< sizüñ olaidy* you may have] (72)

anlaruñ olaydı onların olaydı [*< anlaruñ olaidy* they may have] (72)

Geçmiş Zaman

Teklik Kişi

benüm olmuş olaydı benim olmuş olaydı [*< benum olmish olaidy* I might have] (72)

senüñ olmuş olaydı senin olmuş olaydı [*< senuñ olmish olaidy* thou mightest have] (72)

anuñ olmuş olaydı onun olmuş olaydı [*< anuñ olmish olaidy* he might have] (72)

Çokluk

bizüm olmuş olaydı bizim olmuş olaydı [*< bizum olmish olaidy* we might have] (72)

sizüñ olmuş olaydı sizin olmuş olaydı [*< sizüñ olmish olaidy* you might have] (72)

anlaruñ olmış olaydı onların olmuş olaydı [**< anlaruñ olmiş olaidy** they might have] (72)

Ve böylece kişisel olmayan fiilin diğer zamanları boyunca, iyelik zamirleri önce gelir.
vardır vardır [**< var dir**] **olmağ** olmak [**< olmac**] fiilinin türetildiği gibi)

4. Sahip Olmak Fiilinin Olumsuz Çekimi

Haber Kipi

Teklik

benüm yoğdur benim yoktur [**< benum yok dir** I have not] (73)

senüñ yoğ senin yok [**< senuñ yok** thou hast not] (73)

anuñ yoğ onun yok [**< anuñ yok** he have] (73)

Çokluk

bizüm yoğ bizim yok [**< bizum yok** we have not] (73)

sizüñ yoğ sizin yok [**< sizüñ yok** you have not] (73)

anlaruñ yoğ onların yok [**< anlaruñ yok** they have not] (73)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

benüm yoğidi benim yok idi [**< benum yoghidy** I had not, etc.] (73)

Çokluk

bizüm yoğidi bizim yok idi [**< bizum yoghidy** we had not, etc.] (73)

Bileşik Şimdiki Zaman

benüm yoğ imiş benim yokmuş [**< benum yok mish** I have not had, etc.] (73)

Şartlı Şimdiki Zaman

Teklik

benüm yoğise benim yok ise [**< benum yoghissa** if I have not, etc.] (73)

Çokluk

bizüm yoğise bizim yok ise [< *bizum yoghissa* if we have not, etc.] (73)

Bileşik Şimdiki Zaman

Teklik

benüm yoğsaydı benim yoksa idi [< *benum yoghsaidy* if I have not, etc.] (73)

Çokluk

bizüm yoğsaydı bizim yoksa idi [< *bizum yoghsaidy* if we have not, etc.] (73)

2. 3. Sıfatlar ile Çekimlenen Olmak Yardımcı Fiilinin Örnekleri

şaşmış şaşırılmış, şaşkın [< *shashmish* surprised] (74)

ihtiyâsız ihtiyatsız, düşüncesiz [< *ihitiatsiz* imprudent] (74)

zengin zengin [< *zenguin* rich] (74)

‘âlim alim [< *a‘alim* learned] (74)

yorgun yorgun [< *yorghoon* fatigued] (74)

günahsız günahsız [< *konahsiz* innocent] (74)

korkmış korkmuş [< *korkmish* frightened] (74)

kaplanmış kapanmış [< *capanmish* firm] (74)

ehl-i ‘ırz dürüst [< *ehli‘erz* honest] (74)

cömerd cömert [< *djeumerd* generous] (74)

yaralanmış yaralanmış [< *yaralanmish* wounded] (74)

mağzuz hoşlanmış, memnun [< *mahzooz* glad] (74)

râhat sessiz, sakin [< *rahat* quiet] (74)

suçlı suçlu [< *sootchly* guilty] (74)

bahtlı mutlu [< *bakhtly* happy] (74)

kābil akıllı, zeki [*< kabil* clever] (74)

temiz temiz [*< temiz* clean] (74)

cāhil cahil [*< djahil* ignorant] (74)

faķir fakir [*< fakir* poor] (74)

muṭiʿ terbiyeli, saygılı [*< mooty* dutiful] (74)

zaʿif zayıf [*< zaʿif* weak] (74)

tenbel tembel [*< tenbel* idle] (74)

yaramaz yaramaz [*< yaramaz* wicked] (74)

İfadeler

şaşmışım şaşırmışım [*< shashmishim* I am surprised] (74)

iḥtiyāşsızsen düşüncesizsin [*< ihtiatsizsen* Thou art imprudent] (74)

zengindir zengindir [*< zenguindir* He is rich] (74)

ʿālimiz âlimiz [*< aʿalimiz* We are learned] (74)

yorgunsız yorgunsunuz [*< yorghoonsiz* You are fatigued] (74)

günahsızdırlar günahsızdırlar [*< kanahsızdirler* They are innocent] (74)

ķorkmuş idüñ korkmuştun [*< cormishiduñ* Thou wast firm] (75)

ķapanmış idüñ kapanmıştın [*< capanmishiduñ* Thou wast firm] (75)

meşgūl idi meşguldü [*< meshghoolidy* He was busy] (75)

ehl-i ʿırz idük dürüsttük [*< ehli erz iduk* We were honest] (75)

cömerd[d]iñiz cömerttiniz [*< djeumerdiñiz* You were generous] (75)

yaralanmış idiler yaralanmıştılar [*< yaralanmish idiler* They were wounded] (75)

maḥzūz olacağım memnun olacağım [*< mahzooz oladjaghim* I shall be glad] (75)

şuĉlı olacağsen suçlu olacaksın [*< sootchly oladjaksen* Thou wilt be guilty] (75)

baḥṭlı olacağ mutlu olacak [*< bakhṭly oldjak* He will be happy] (75)

ķābil olacağız anlayacağız, zeki olacağız [**< kabil oladjaghiz** We shall be clever] (75)

temiz olacaksıñız temiz olacaksınız [**< temiz oladjaksıñız** You will be clean] (75)

cāhil olacağlar cahil olacaklar [**< djahil oladjakler** They will be ignorant] (75)

fakīr olurum fakir olurum [**< fakir oloorim** I should be poor] (75)

muṭī^c olursen terbiyeli olursun [**< mooty oloorsen** Thou shouldst be dutiful] (75)

za^c īf olur zayıf olur [**< za^c īfi oloor** He should be weak] (75)

yaramaz olurız yaramaz oluruz [**< yaramaz olooriz** We should be wicked] (75)

tenbel olursıñız tembel olursunuz [**< tenbil oloorsıñız** You would be idle] (75)

rāhat olurlar rahat olurlar [**< rahat oloorler** They should be quiet] (75)

Sıfatlar

ķararsız kararsız [**< cararsiz** inconstant] (75)

ķabīr bilirkişi, haberdar [**< khabir** expert] (75)

tasalluṭlı despot, saldırgan [**< teselutly** despotic] (75)

išķillenmiř išķillenmiř [**< ishkellenmish** suspected] (75)

mu^c tedil tutumlu, idareli [**< ma^c tedil** frugal] (75)

ķayretlü gayretli [**< ghairretlu** zealous] (75)

řıķılmıř sıkılmış [**< sikilmish** uneasy] (75)

faydalı faydalı, kullanışlı [**< faidelu** useful] (75)

^c inadcı inatçı [**< inadjy** obstinate] (75)

cesūr cesur [**< djessoor** rash] (75)

ağır yavaş, ağır [**< aghir** slow] (75)

bōn sersem, bōn [**< beun** silly] (75)

řerīr kötü niyetli [**< sherir** malicious] (75)

daralmış kızgın, öfkeli [**< daralmish** angry] (75)

kuvvetlü kuvvetli, güçlü [**< koovetlu** strong] (75)

‘**adāletlü** adaletli [**< ‘adaletlu** reasonable] (75)

muḳayyed kayıtlı, dakik [**< mookayed** punctual] (76)

aldatmış aldatmış [**< aldatmish** deceived] (76)

merḫametsiz merhametsiz [**< merhametsiz** inexorable] (76)

doḳuşḳan kavgacı [**< dokooshkan** quarrelsome] (76)

ḳayırmaz kayıtsız, dikkatsiz [**< kayermaz** careless] (76)

yeñilmez yenilmez [**< yeñilmez** invincible] (76)

doğrı doğru [**< doghry** sincere] (76)

çirkin çirkin [**< tchirkin** ugly] (76)

Olumsuz

ḳararsız degilim kararsız değilim [**< cararsiz deyil im** I am not inconstant] (76)

ḫabır degilsen haberdar değilsin [**< khabir deyil sen** Thou art not expert] (76)

tasalluḫlu degildir despot değildir [**< teselutlu deyil dir** He is not despotic] (76)

işkillenmiş degiliz işkillenmiş değiliz [**< eshkelenmish deyiliz** We are not suspected] (76)

mū‘ tedil degilsiniz tutumlu değilsiniz [**< mutedil deyil siñiz** You are not frugal] (76)

ğayretlü degil idiler gayretli değildiler [**< ghairetlu deyil idiler** They are not zealous] (76)

şıkılmış degil idüm sıkılmış değildim [**< sikilmish deyil idum** I was not uneasy] (76)

faydalı degil idüñ faydalı değildin [**< faidelu deyil iduñ** Thou wast not useful] (76)

muḳayyed degil idi kayıtlı değildi [**< mookayed deyil idy** He was not punctual] (76)

aldatmış degil idüḳ aldatmış değildik [**< aldatmish deyil iduk** We were not deceived] (76)

ağır degil idiñiz yavaş değildiniz [**< aghir deyil idiñiz** You were not slow] (76)

çirkin degil idiler çirkin değillerdir [**< tchirkin deyil idiler** They were not ugly] (76)

‘**inadcı olmayacağı**m inatçı olmayacağı[m] [< ‘*inaddji olmayadjaghim* I will not be obstinate] (76)

cesūr olmayacağı[s]uñ cesur olmayacaksın [< *djessoor olmayadjaghuñ* Thou shalt not rash] (76)

merhametsiz olmayacağıdir merhametsiz olmayacaktır [< *merhametsiz olmayadjagh dir* He will not be inexorable] (76)

bön olmayacağıız bön olmayacağız [< *beun olmayadjaghiz* We will not be silly] (76)

şerīr olmayacağısız kötü olmayacaksınız [< *sherir olmayadjahsiz* You shall not be malicious] (76)

daralmış olmayacağılar daralmış olmayacaklar [< *daralmish olmayadjaghler* They will not be angry] (76)

kuvvetlü olmazam kuvvetli olmamalıyım [< *koovetlu olmazem* I should not be strong] (76)

‘**adāletlü olmaz**sen adaletli olmazsın [< ‘*adaletlu olmazsen* Thou wouldst not be reasonable] (77)

kayırmaz olmazlar kayırmaz olmazlarlar, kayırırlar [< *kayermaz olmaz* He should not be careless] (77)

yeñilmez olmazız yenilmez olmayız [< *yeñilmez olmaziz* We should not be invincible] (77)

doğru olmazsız doğru olmazsınız [< *doghry olmazsiz* You would not be sincere] (77)

Sıfatlar

edeb edepli [< *edeb* polite] (77)

cesāretlü cesaretli [< *djessaretloo* bold] (77)

çalışkan çalışkan [< *tchalishcan* laborious] (77)

ma‘zūr affedilebilir [< *ma‘azoor* excusable] (77)

şaşmış şaşırılmış [< *shashmish* astonished] (77)

mashara maskara, gülünç [< *maskharah* ridiculous] (77)

keyfli eşcinsel [< *kiefly* gay] (77)

kör kör [< *kieur* blind] (77)

mağrūr mağrur, gururlu [< *maghroor* proud] (77)

zālīm zalim, barbar [< *zalim* barbarous] (77)

haddini bilir sağduyulu, had bilen [< *hadiny bilir* discreet] (77)

hoşnūd hoşnut, mutlu [< *khoshnood* contented] (77)

sakāt sakat [< *sakat* lame] (77)

mükedder üzgün, kederli [< *mekeder* sad] (77)

şādīk sadık, vefalı [< *sadik* faithful] (77)

aķran akran, eşit [< *akeran* equal] (77)

büyük büyük [< *buyuk* great] (77)

hasud kıskanç, hased eden [< *hassood* envious] (77)

gerçek gerçek [< *guertchek* candid] (77)

uşlu uslu [< *oosloo* modest] (77)

sevgili sevgili, sevimli [< *sevguily* amiable] (77)

toğru doğru [< *doghroo* just] (77)

hasta hasta [< *khasta* unwell] (77)

lāyık layık [< *laik* worthy] (77)

Olumsuz ve Soru

edeb degil miyim edepli değil miyim [< *edeb deyil miim* Am I not polite?] (77)

cesāretlü degil misen cesaretli değil misin [< *djessaretloo deyil misen* Are thou not bold?] (77)

(77)

çalışkan degil midir çalışkan değil midir [*< tchalışcan deyil midir* Is he not isborious?] (78)

ma'zür degil miyiz affedilir değil miyiz [*< ma'zoor deyil miiz* Are we not excusable?] (78)

şaşmış degil misiñiz şaşırmış değil misiniz? [*< shashmish deyil misiñiz* Are you not ast] (78)

maşhara degil midirler gülünç değiller midir [*< maskhara deyil midirler* Are they not ridiculous?] (78)

keyflü degil miydüm eşcinsel değildim [*< keiflu deyil miidum* Was I not gay?] (78)

kör degil miydüñ kör değil miydin [*< kieur deyil miiduñ* Wast thou not blind?] (78)

mağrūr degil miydi gururlu değil miydi [*< maghroor deyil miidy* Was he not proud?] (78)

doğru degil mi idük doğru değil miydik [*< doghroo deyil mi iduk* Were we not just?] (78)

haddini bilür degil mi idiñüz had bilir değil miydiniz [*< hadiny bilur deyil miidiñuz* Were you not discreet?] (78)

hasta degil miydiler hasta değiller miydi [*< khasta deyil miidiler* Were they not unwell?] (78)

sağať olmayacağ mıyım sakat olmayacak mıyım [*< sakat olmayadjakmiim* Shall I not be lame?] (78)

mükedder olmayacağ misen üzgün olmayacak mısın [*< mekedder olmayadjak misen* Wilt thou not be sad?] (78)

şādık olmayacağ mı sadık olmayacak mı [*< sadik olmayadjakmi* Will he not be faithful?] (78)

ağran olmayacağ mıyız eşit olmayacak mıyız [*< akeran olmayadjakmiiz* Shall we not be equal?] (78)

büyük olmayacağ mısıñız büyük olmayacak mısınız [*< buyuk olmayadjakmisiñiz* Shall you not be great?] (78)

hasud olmayacaklar mı hased olmayacaklar mı [*< hassood olmayadjaklerimi* Will they not be envious?] (78)

gerçek olmaz mıyım gerçek olmaz mıyım [*< guertchek olmazmiim* Should I not be candid?] (79)

uşlu olmaz mısın uslu olmaz mısın [*< oosloo olmaz mi sen* Shouldst thou not be modest?] (79)

sevgüli olmaz mıydı sevimli olmaz mıydı [*< sevguly olmazmiidy* Should he not be amiable?] (79)

zālīm olmaz mıyız zalim olmaz mıyız [*< zalim olmazmiiz* Should we not be barbarous?] (79)

hoşnūd olmaz mıydıñuz memnun olmaz mıydınız [*< khoshnood olmazmiidiñuz* Should you not be contented?] (79)

lāyık olmazlar mıydı layık olmazlar mıydı [*< laik olmazler mi idy* Should they not be worthy?] (79)

1. ‘Sahip Olmak’ Fiilinin İsimlerle Çekimi

İsimler

ekmek ekmek [*< ekmek* bread] (79)

et et [*< et* meat] (79)

şarab şarap [*< sharab* wine] (79)

ateş ateş [*< atesh* fire] (79)

şeker şeker [*< sheker* sugar] (79)

şu su [*< soo* water] (79)

meyve meyve [*< meiveh* fruit] (79)

elma elma [*< elma* apple] (79)

üzüm üzüm [*< uzum* grapes] (79)

ceviz ceviz [< *djéviz* nuts] (79)

süd süt [< *sud* milk] (79)

peynir peynir [< *peinir* cheese] (79)

tütün tütün [< *tutun* tobacco] (79)

bâdem badem [< *badem* almonds] (79)

çilek çilek [< *tchilek* strawberries] (79)

limon limon [< *limoon* lemon] (79)

turunc portakal, turunç [< *tooroondje* orange] (79)

kaysı kayısı [< *kaissy* apricot] (79)

armud armut [< *armood* pear] (79)

dud dut [< *dood* mulberry] (79)

zeytün zeytin [< *zéitoun* olive] (79)

erik erik [< *érik* plum] (79)

yumurta yumurta [< *yoomoorta* eggs] (79)

kebab kebab [< *kebab* roast meat] (79)

İfadeler

ekmegim var ekmeğim var [< *ekméyim var* I have bread] (79)

etüñ var etin var [< *etuñ var* Thou hast meat] (79)

şarabı var şarabı var [< *sharaby var* He has wine] (80)

ateşimiz var ateşimiz var [< *ateshemiz var* We have fire] (80)

şekerñiz var şekeriniz var [< *shekerñiz var* You have sugar] (80)

şuları var suları var [< *soolery var* They have water] (80)

meyvem var idi meyvem vardı [< *mevéim var idy* I had fruit] (80)

bir elmañ var idi bir elman vardı [< *bir elmañ var idy* Thou hadst an apple] (80)

üzümü var idi üzümü vardı [*< uzumy var idy* He had grapes] (80)

cevizümüz var idi cevizimiz vardı [*< djévizumuz var idy* We had nuts] (80)

südüñüz var idi sütünüz vardı [*< suduñuz var idy* You had milk] (80)

peynirleri var idi peynirleri vardı [*< peinirleri var idy* Ther had cheese] (80)

tütünümler olacak tütünümler olacak [*< tutunem oladjak* I shall have tobacco] (80)

bādemüñ olacak bademin olacak [*< bademuñ oladjak* Thou shalt have almonds] (80)

çilegi olacak çilegi olacak [*< tchileguy oladjak* He shall have raspberries] (80)

limonımız olacak limonumuz olacak [*< limonimiz oladjak* We shall have a lemon] (80)

turuncıñız olacak portakalınız olacak [*< tooroondjiñiz oladjak* You shall have an orange]
(80)

bir kayısıları olacak bir kayısıları olacak [*< bir kaisselely oladjak* They shall have an apricot] (80)

bir armudum olur idi bir armudum olurdu [*< bir armoodem oloor idy* I should have a pear] (80)

zeytünüñ olur idi zeytinin olurdu [*< zeitoonuñ oloor idy* Thou shouldst have olives] (80)

dudı olur idi dutu olurdu [*< doody oloor idy* He should have mulberries] (80)

erigimiz olur idi eriğimiz olurdu [*< erikimiz oloor idy* We should have plums] (80)

yumurtañuz olur idi yumurtanız olurdu [*< yoomoortañuz oloor idy* You should have eggs]
(81)

kebapları olur idi kebapları olurdu [*< kebablery oloor idy* They would have roast meat]
(81)

İsimler

bir kitab bir kitap [*< bir kitab* a book] (81)

bir iskemle bir iskemle, sandalye [*< bir iskemly* a chair] (81)

bir gül bir gül [*< bir gul* a rose] (81)

aķçe para [< *aktcheh* money] (81)

diz peşkiri peçete [< *dizpeshkery* a napkin] (81)

bir pencere bir pencere [< *bir pendjereh* a window] (81)

bir kaşık bir kaşık [< *bir kashik* a spoon] (81)

bir bağçe bir bahçe [< *bir baghtcheh* a garden] (81)

bir çiçek bir çiçek [< *bir tchitchek* a flower] (81)

bir gemi bir gemi [< *bir guemy* a ship] (81)

bir köy bir köy [< *bir keuy* a village] (81)

bir tabak bir tabak [< *bir tabak* a plate] (81)

bir bıçak bir bıçak [< *bir bitchak* a knife] (81)

bir çatal bir çatal [< *bir tchatal* a fork] (81)

sirke sirke [< *sirkeh* vinegar] (81)

tuz tuz [< *tooz* salt] (81)

biber biber [< *biber* pepper] (81)

bir kadeh bir kadeh [< *bir cadeh* a glass] (81)

bir tepsi bir tepsi [< *bir tepsy* a dish] (81)

bir legen bir leğen [< *bir leyen* a bason] (81)

bir ev bir ev [< *bir ev* a house] (81)

bir şişe bir şişe [< *bir shisheh* a bottle] (81)

bir kandil bir kandil [< *bir kandil* a lamp] (81)

bir köpek bir köpek [< *bir keupek* a dog] (81)

Olumsuz

bir kitabım yok bir kitabım yok [< *bir kitab im yok* I have not a book] (81)

bir iskemlen yok bir iskemlen yok [< *bir iskemlyñ yok* Thou hast not a chair] (81)

bir güli yok bir gülü yok [< *bir guly yok* He has not a rose] (81)

aççemiz yok paramız yok [< *aktchehmiz yok* We have not money] (81)

diz peşkirinüz yok peçeteniz yok [< *dizpeshkeryñuz yok* You have not a napkin] (81)

bir pencereleri yok bir pencereleri yok [< *bir pendjerehlery yok* They have not a window]
(81)

bir kaşığım yoğidi bir kaşığım yoktu [< *bir kashighim yoghidy* I had not a spoon] (82)

bir bağçeñ yoğidi bir bahçen yoktu [< *bir baghtchehñ yoghidy* Thou hadst not a garden]
(82)

bir çiçeğü yoğidi bir çiçeği yoktu [< *bir tchitcheGuy yoghidy* He had not a flower] (82)

bir gemimiz yoğidi bir gemimiz yoktu [< *bir guemimiz yoghidy* We had not a ship] (82)

bir köyünüz yoğidi bir köyünüz yoktu [< *bir keuiñuz yoghidy* You had not a village] (82)

bir tabakları yoğidi bir tabakları yoktu [< *bir tabaklery yoghidy* They had not a plate] (82)

bir bıçağım olmayacak bir bıçağım olmayacak [< *bir bitchaghim olmayadjak* I will not have a knife] (82)

bir çatalun olmayacak bir çatalın olmayacak [< *bir tchataluñ olmayadjak* Thou shalt not have a fork] (82)

sirkesi olmayacak sirkesi olmayacak [< *sirkehsy olmayadjak* He shall not have vinegar]
(82)

tuzumuz olmayacak tuzumuz olmayacak [< *toozumiz olmayadjak* We will not have salt]
(82)

biberünüz olmayacak biberiniz olmayacak [< *biberuñuz olmayadjak* You shall not have pepper] (82)

bir kadehleri olmayacak bir kadehleri, bardakları olmayacak [< *bir cadehlery olmayadjak* They shall have not a glass] (82)

bir tepsim olmaz idi bir tepsim olmazdı [< *bir tepsim olmaz idy* I should not have a dish] (82)

bir legenüñ olmaz idi bir leğenin olmazdı [< *bir leyenuñ olmaz idy* Thou shouldst not have a bason] (82)

bir evi olmaz idi bir evi olmazdı [< *bir evy olmaz idy* He would not have a house] (81)

bir şişemiz olmaz idi bir şişemiz olmazdı [< *bir shishehmiz olmaz idy* We should not have a bottle] (82)

bir kandilüñüz olmaz idi bir kandiliniz olmazdı [< *bir candiluñuz olmaz idy* You should not have a lamp] (82)

bir köpekleri olmaz idi bir köpekleri olmazdı [< *bir keupeklery olmaz idy* They would not have a dog] (82)

İsimler

bir gömlek bir gömlek [< *bir gueumlik* a shirt] (83)

bir kalpak bir kalpak [< *bir calpac* bir cap] (83)

bir kılıc bir kılıç [< *bir kilidje* a sword] (83)

bir kése bir kese [< *bir kisseh* a purse] (83)

bir sā' at bir saat [< *bir sa'at* a watch] (83)

atlar atlar [< *atlar* horses] (83)

aqraba akraba [< *acraba* relations] (83)

bir kedi bir kedi [< *bir kedy* a cat] (83)

eldiven eldiven [< *eldiven* gloves] (83)

bir ruba bir ceket [< *bir rooba* a coat] (83)

‘araba araba [< *‘araba* a carriage] (83)

kundura kundura, terlik [< *condoor* slippers] (83)

mikras makas [< *micras* scissars] (83)

kasāvet gaflet, kasvet [< *casavet* grief] (83)

düşman düşman [< *dushmen* enemy] (83)

ğayret gayret [< *ghairet* courage] (83)

iştihā arzu, istek [< *ishtiha* appetite] (83)

zevk zevk [< *zevk* pleasure] (83)

dōstlar dostlar [< *dostlar* friends] (83)

ipek ipek [< *ipek* silk] (83)

panbuğ pamuk [< *panbook* cotton] (83)

dulbend tülbent, muslin bezi [< *dulbend* muslin] (83)

yatağ yatak [< *yatak* a bed] (83)

bir kılı bir kulu [< *bir cooly* a servant] (83)

Olumsuz ve Soru

yok mı bir gömlegüm bir gömleğim yok mu [< *yokmi bir guemliguim* Have I not a shirt?] (83)

yok mı bir kalpağun bir kalpağın yok mu [< *yokmi bir calpaghun* Hast thou not a cap?] (83)

yok mı bir kılıcı bir kılıcı yok mu [< *yokmi bir kilidjy* Has he not a sword?] (83)

yok mı bir késemiz bir kesemiz yok mu [< *yokmi bir kissehmiz* Have we not a purse?] (83)

yok mı bir sā'atünüz bir saatiniz yok mu [< *yokmi bir sa'atuñuz* Have you not a watch?] (83)

yok mı eldivenleri yok mu eldivenleri [< *yokmi eldivenlery* Have they not gloves?] (83)

yok mıydı atlarım yok muydu atlarım [< *yokmi idy atlarim* Had I not horses?] (83)

yok mıydı dōstlarun yok muydu dostların [< *yokmi idy dostlarun* Hadst thou not friends?] (83)

yok mıydı bir kedisi yok muydu bir kedisi [*< yokmi idy kédysy* Had he not a cat?] (83)

yok mıydı bir rubamız yok muydu bir ceketimiz [*< yokmi idy bir roobamiz* Had we not a coat?] (83)

yok mıydı bir yatağunuz yok muydu bir yatağınız [*< yokmi idy bir yataguiñuz* Had you not a bed?] (84)

yok mıydı bir kunduraları yok muydu bir kunduraları [*< yokmi idy bir condooralery* Had they not slippers?] (84)

mikrasım olmayacak mı makasım olmayacak mı [*< micrasim olmayadjakmi* Shall I not have scissars] (84)

kasāvetüñ olmayacak mı kasvetin olmayacak mı [*< casavetuñ olmayadjakmi* Wilt thou not have grief?] (84)

düşmanı olmayacak mı düşmanı olmayacak mı [*< dushmeny olmayadjakmi* Shall he not have an enemy] (84)

ğayretimiz olmayacak mı gayretimiz olmayacak mı [*< ghairetmiz olmayadjakmi* Will we not have courage] (84)

iştihāñuz olmayacak mı isteğiniz olmayacak mı [*< istihañuz olmayadjakmi* Will you not have appetite?] (84)

zevkleri olmayacak mı zevkleri olmayacak mı [*< zevklery olmayadjakmi* Will they not have pleasure?] (84)

akrabam olmaz mıydı akrabam olmaz mıydı [*< acrabam olmazmi idy* Should I not have relations?] (84)

ipeğüñ olmaz mıydı ipeğın olmaz mıydı [*< ipekuñ olmazmi idy* Wouldst thou not have silk?] (84)

pamuğu olmaz mıydı pamuğu olmaz mıydı [*< panbooguy olmazmi idy* Should he not have cotton?] (84)

dülbendiñiz olmaz mıydı tülbentiniz olmaz mıydı [*< dülbendiñiz olmazmi idy* Could we not have muslin?] (84)

‘arabañuz olmaz mıydı arabanız olmaz mıydı [*< ‘arabañuz olmazmi idy* Could you not have a carriage?] (84)

bir kulları olmaz mıydı bir kulları olmaz mıydı [*< bir coolilery olmazmi idy* Should they not have a servant?] (84)

2.4. Düzenli Fiil Çekimleri

Türkçe fiillerin hepsi iki sınıfa veya çekimlemelere atfedilir, -mek ve -mak master ekleriyle sonlandırılmasıyla ayırt edilir.

1. Kiplerin ve Zamanların Oluşumu

1.1. Haber Kipi

Şimdiki zaman, -mek, -mak sonlandırmaları değiştirerek -rum, -erum, -arum, -urum ve -ooroom olarak teleffuz edilir. Örneğin;

sevmek sevmek [*< sevmek* to love] (85)

severim severim [*< severim* I love] (85)

bakmak bakmak [*< bacmac* to look] (85)

bakarum bakarım [*< bacarum* I look] (85)

ölmek ölmek [*< eulmek* to die] (85)

ölürüm ölürüm [*< eulurum* I die] (85)

urmak vurmak [*< voormac* to strike] (85)

ururum vururum [*< vooroorum* I strike] (85)

Ama fiil tarafından ima edilen eylem, konuşma anında geçiyorsa -mak ve -mek ekleri -yurum ekine dönüştürülür. Örneğin;

geliyorum geliyorum [*< guelyurum* I am coming] (85)

yazıyorum yazıyorum [*< yazayurum* I am writing] (85)

(Kusurlu) Hikaye bileşik zaman **olmak** olmak [*< olmac*] yardımcı fiilin çekimsiz pasif olan kök fiile eklenmesiyle oluşur.

sever idüm severdim [*< severidum* I did love] (85)

bakar idüm bakardım [*< bacaridum* I did look] (85)

İkinci mevcut zaman ile aynı şekilde ikinci (kusurlu) hikaye bileşik zaman oluşturulur.

Örneğin;

gidiyordum gidiyordum [*< guideyurdum* I was going] (85)

bakıyordum bakıyordum [*< bacayurdum* I was looking] (85)

Üçüncü bir kusur, **olmak** [*< olmac*] yardımcı fiilin geçmiş zamanı ve aynı ortaçtan (katılımcıdan) oluşur. Örneğin;

severmişüm severmişim [*< severmishum* I did love] (86)

bakarmışız bakarmışız [*< bacarmishsiz* you did look] (86)

Geçmiş zaman emir kipinin ikinci kişisinden ve *-dum*, *-duñ*, *-di* eklerinden oluşur.

Örneğin;

güldüm güldüm [*< güldüm* I langhed] (86)

bağduñuz baktınız [*< bacduñuz* you looked] (86)

Günümüzde, ikinci ve üçüncü geçmiş zaman veya bileşikler asıl fiile **-miş** [*< mish*] ortacı için yardımcı fiile şimdiki ve geçmiş zaman eklerinin eklenmesiyle oluşturulur. Örneğin;

sevmişüm sevmişim [*< sevmishum* I have loved] (86)

bakmışız bakmışız [*< bacmishsiz* you have looked] (86)

atmış oldum atmış oldum [*< atmish oldum* I have thrown] (86)

sevmiş oldı sevmiş oldu [*< sevmish oldy* he has loved] (86)

Geçmiş zamanın hikayesi veya bileşimi, yardımcı fiilin hikaye bileşik zamanına **-miş** [< *mish*] ortacı eklenerek oluşturulur. Örneğin;

görmüşüdüüm görmüşüdüüm [< *gurmishidum* I had seen] (86)

bakmışıdidiñüz bakmışıdidiñüz [< *bacmishidiñuz* you had looked] (86)

Gelecek zaman tam olarak şimdiki zaman gibidir.

İkinci gelecek zaman, yardımcı fiile şimdiki zaman eklerinin ve **-cek** [< *djek*], **-cağ** [< *djak*] ortaclarının eklenmesiyle oluşur. Örneğin;

seveceğim seveceğim [< *sevedjeguim* I shall love] (86)

gideceğim gideceğim [< *gidedjeguim* I will go] (86)

söyleyeceğiniñüz söyleyeceğiniñüz [< *seuiledjeguiniñuz* you shall speak] (86)

Gelecek zamanın bileşiği, **olmağ** [< *olmac*] yardımcı fiiline gelecek zaman eki, kök fiile ise **-miş** [< *mish*] ortacı eklenerek oluşturulur. Örneğin;

yazmış olurum yazmış olurum [< *yazmish oloorum* I shall have written] (86)

şatmış olursız satmış olursunuz [< *satmish oloorsiz* you will have sold] (86)

Mutlak gelecek, yükümlülüğü ifade eden asıl fiilin **-meli** [< *mely*] ortacı (katılımcı) ve bunu takip eden mevcut yardımcı fiilin ekleri tarafından oluşturulur. Örneğin;

gidmeliyim gitmeliyim [< *guidmelyim* I must go] (87)

söylemelidir söylemelidir [< *seuilémely dir* he must speak] (87)

İhtiyaç olduğunu ima eden başka bir gelecek, yardımcı fiillerin dilek kipi **-sam** [< *sam*], **-san** [< *san*], **-sa** [< *sah*] ekleri, **-mek** [< *mek*], **mağ** [< *mac*] sonlandırmalarının yerini alır ve ardından kişisel olmayan fiil **gerek** [< *guerek*] getirilerek oluşturulur. Örneğin;

gitsem gerek gitsem gerek [< *guitsam guerek* it is necessary that I go] (87)

vérseniñüz gerek verseniz gerek [< *virsañuz guerek* it is necessary that you give] (87)

Koşullu kip, hikaye bileşik zaman (kusurlu) gibidir.

Şartlı bileşik, **-miş** [< *mish*] ortacından sonra kusurlu yardımcı fiil getirilerek oluşturulur.

Örneğin;

vermişidüm vermiştim [< *virnishidum* I would have given] (87)

sevmişidüm sevmiştim [< *sevmishidum* I could have loved] (87)

1.2. Emir Kipi

Bu kipin ikinci kişisi, Türk fiillerinin hemen hementüm zamanları için temel işlev görmektedir. **-mek** [< *mek*], **mağ** [< *mac*] sonlandırmaları atılarak oluşturulur. Örneğin;

sevmek sevmek [< *sevmek* to love] (87)

sev sev [< *sev* love thou] (87)

atmağ atmak [< *atmac* to throw] (87)

at at [< *at* throw thou] (87)

1.3. İstek Kipi

Bu kip farklı zamanlara ya **ki** [< *kih*] önce gelir. Bu;

ola ki ola ki [< *olakih*], **kiaşki** keşke [< *kiashkih*] ya da **bola ki** olaydı, olsaydı [< *boolakih*] şeklindedir.

Şimdiki ve gelecek zamanları, bu kipin üçüncü şahsında zamir yapan ekler eklenerek oluşturulur. Örneğin;

seveyim seveyim [< *seve im* that I may love] (87-88)

bağasıñuz bakasınız [< *bacasiñuz* that you may see] (88)

Geçmiş zaman ve onun bileşiği, yardımcı fiilin şimdiki zaman ve bileşiğinin, kök fiilin ortağ geçmişine eklenmesiyle oluşturulur. Örneğin;

sevmiş ola[yı]m sevmiş olayım [< *sevmish olam* that I might love] (88)

almış olaydı almış olaydı [< *almish ollaidy* that he might have taken] (88)

1.4. Dilek Kipi

Bu kipin zamanları, **eger** eğer [< **eyer** if] koşullu ek tarafından öncelendiği kabul edilir.

Şimdiki zaman, asıl fiillerin şimdiki zaman çekimsiz ortaç ekiyle ardından da yardımcı fiilin şimdiki zaman dilek kipi tarafından oluşturulur.

Hikaye bileşik zaman (kusurlu), **-sam**, **-sen** eklerine **-mağ** [< **mac**], **-mek** [< **mek**] eklerini değiştirerek mastardan oluşur.

Geçmiş zaman ve hikaye bileşik zaman (kusurlu), kök fiillerin çekimsiz ortaç geçmişinden oluşur, ardından yardımcı fiilleri dilek kipinin geçmiş zaman ve şimdiki zamanı takip eder.

Gelecek zaman, aynı ortaç olan **-miş** [< **mish**] eki ile ardından **olmak** [< **olmac**] yardımcı fiilini dilek kipinin şimdiki zamanı takip ederek oluşur.

1.5. Sonsuzluk

Türk kökenli mastarlar, **-eh**, **-ah** ile sonlandırmasını **-mek** [< **mek**] ve **mağ** [< **mac**] sonlanırmalarıyla değiştirerek isimler olarak kabul edilebilir, onlar herhangi bir başka isim olarak reddedilmeye mahkumdurlar. Örneğin;

gelme gelme [< **guelmeh** the coming] (88)

gelmeyüñ gelmeyin [< **guelmeyuñ** of the coming] (88)

gelmeye gelmeye [< **guelmeyah** to the coming] (88)

1.6. Zarflar

Çeşitli şekillerde oluşur. İlk olarak, kök fiilin çekimsiz ortacına **olmak** [< **olmac**] yardımcı fiilinin zarf eklenerek oluşturulur. Örneğin;

söyler iken söylerken [< **seuileriken** while speaking] (89)

Yine, emir kipinin ikinci kişi çekimine **-up** [< **up**] veya ünlü ile biten fiillerde **-yup** [< **yup**] heceleri getirilerek oluşturulur. Örneğin;

bakup bakıp [< **bakup** having looked] (89)

diñleyüp dinleyip [< *diñleyup* having heard] (89)

Aynı şekilde, fiile **-rek** [< *rek*] ve **-rak** [< *rak*] ekleri eklenerek veya fiil tekrarı ile yapılır.

Örneğin;

severek severek [< *sevehrek* in loving] (89)

bakarak bakarak [< *bacarak* in looking] (89)

söyleyerek söyleyerek [< *seuileyerek* always talking] (89)

seve seve seve seve [< *seveh seveh* always loving] (89)

baka baka baka baka [< *baka baka* always looking] (89)

Örneğin;

söyleye söyleye başımı ağrıtdı söyleye söyleye başımı ağrıttı [< *seuileyeh seuileyeh bashimy aghirtıdy* His incessant talking has made my head ache] (89)

Diğer zarflar **-ince** [< *indjeh*], **-dikçe** [< *duktcheh*], **-dıkça** [< *duktcheh*], **-dikde** [< *dukdeh*], **-dıkda** [< *dukdeh*] ekleri eklenerek oluşturulur. Örneğin;

ben seni görünce çok seni sevdim ben seni görünce çok sevdim [< *ben seny guerindjeh tchok seny sevdim* on seeing you (at first sight) I dearly loved you] (89)

okudukça ‘akıl açılır okudukça akıl açılır [< *okoodooktcheh ‘akel atcheler* in studying, the mind is developed] (89)

Aynı türden zarflar **-de** [< *deh*] ve **-ile** [< *ileh*] ekleri ile oluşturulabilir. Örneğin;

ol yazmağda mā‘rifetlü o yazmakta becerikli [< *ol yazmacda marifetlu* in writing he is clever] (89)

okumakla öğrenilir okumakla öğrenilir [< *okoomakileh eugrenler* by reading, one learns] (89)

1.7. Ortaçlar

Çekimli ve çekimsiz olarak iki çeşit vardır, açıklandığı gibi fiillerin çeşitli zamanlarını oluşturmak için kullanılırlar; geçmişte sözel sıfat olarak kabul edilebilir. Örneğin;

seven ‘avret seven kadın [*< seven ‘avret* the loving woman] (89)

bakan âdem bakan adam [*< bakan adem* the observing man] (90)

sevdiğim sevdiğim [*< sevdiğim* my beloved, she who I love] (90)

beklediğiniz beklediğiniz [*< beklediğiniz* that which you expected] (90)

Gelecek zaman ortaçlar çekimsizdir, ama iyelik eklerini alırlar. Örneğin;

seveceğim ‘avret budır seveceğim kadın budur [*< sevedjeyim ‘avret boo dir* this is the woman I shall love] (90)

ne olacağını bilmem ne olacağını bilmem [*< neh oladjaguiny bilmem* what will happen, I know not] (90)

-meli [*< mely*] oratçı yükümlülüğü ve mutlak gerekliliği gösterir. Örneğin;

gitmeliyim gitmeliyim [*< gitmely im* I must go, it is necessary that I should go] (90)

2. 5. Düzenli Fiil Çekimleri Modeli

1. Birinci Çekimi ‘mek’ ile Sonlandırma

Mastar

sevmek sevmek [*< sevmek* to love] (91)

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

severim severim [*< severim* I love] (91)

seversen seversen [*< seversen* thou lovest] (91)

sever sever [< *sever* he loves] (91)

Çokluk

severiz severiz [< *severiz* We love] (91)

seversiz seversiniz [< *seversiz* you love] (91)

severler severler [< *severler* they love] (91)

2.Şimdiki Zaman

Teklik

seviyorum seviyorum [< *seviyorum* I am loving] (91)

seviyorsen seviyorsan [< *seviyorsen* thou art loving] (91)

seviyor seviyor [< *seviyor* he is loving] (91)

Çokluk

seviyoruz seviyoruz [< *seviyoruz* We are loving] (92)

seviyorsınız seviyorsunuz [< *seviyorsiniz* you are loving] (92)

seviyorlar seviyorlar [< *seviyorlar* they are loving] (92)

Hikaye Birleşik Zamanı

Teklik

severdüm severdim [< *severdum* I did love] (92)

severdün severdin [< *severduñ* thou didst love] (92)

severdi severdi [< *severdy* he did love] (92)

Çokluk

severdük severdik [< *severduk* We did love] (92)

severdiğiniz severdiniz [< *severdiñiz* you did love] (92)

severdiler severdiler [< *severdiler* they did love] (92)

2. Hikaye Birleşik Zamanı

seviyordum seviyordum [< *seviordum* I was loving, etc.] (92)

3. Hikaye Birleşik Zamanı

Teklik

severmişim severmişim [< *severmişim* I loved] (92)

severmişsen severmişsin [< *severmişsen* thou lovedst] (92)

severmişdir severmiştir [< *severmişdir* he loved] (92)

Çokluk

severmişiz severmişiz [< *severmişiz* We loved] (92)

severmişsiz severmişsiniz [< *severmişsiz* you loved] (92)

severmişler severmişler [< *severmişler* they loved] (92)

Geçmiş Zaman

Teklik

sevdüm sevdim [< *sevdüm* I loved] (92)

sevduñ sevdin [< *sevduñ* thou lovedst] (92)

sevdi sevdi [< *sevdy* he loved] (92)

Çokluk

sevdük sevdik [< *sevdük* We loved] (93)

sevdiñiz sevdiniz [< *sevdiñiz* you loved] (93)

sevдилer sevдилer [< *sevдилer* they loved] (93)

Gelecek Zaman

Teklik

seveceğim seveceğim [< *sevedjéyim* I shall or will love] (93)

seveceksen seveceksin [*< sevedjeksen* thou shalt or wilt love] (93)

sevecekdir sevecektir [*< sevedjekdir* he shall or will love] (93)

Çokluk

sevecegiz seveceğiz [*< sevedjeyiz* We shall or will love] (93)

seveceksiz seveceksiniz [*< sevedjeksiz* you shall or will love] (93)

seveceklerdi seveceklerdi [*< sevedjeklerdy* they shall will love] (93)

1. Gelecek Zaman

Teklik

sevmeliyim sevmeliyim [*< sevmely im* I must love] (93)

sevmelisen sevmelisin [*< sevmely sen* thou must love] (93)

sevmelidir sevmelidir [*< sevmely dir* he must love] (93)

Çokluk

sevmeliyiz sevmeliyiz [*< sevmely iz* We must love] (93)

sevmelisiz sevmelisiniz [*< sevmely siz* you must love] (93)

sevmelidirler sevmelidirler [*< sevmely dirler* they must love] (93)

1. Gelecek Zaman

Teklik

sevsem gerek sevsem gerek [*< sevsam guerek* I am obliged to love] (93)

sevseñ gerek sevsen gerek [*< sevseñ guerek* thou art, etc.] (93)

sevse gerek sevse gerek [*< sevseh guerek* he is, etc.] (93)

Çokluk

sevsek gerek sevsek gerek [*< sevsak guerek* We are obliged to love] (94)

sevseñiz gerek sevseniz gerek [*< sevsiiñiz guerek* you are, etc.] (94)

sevseler gerek sevseler gerek [< *sevsehler guerek* they are etc.] (94)

Şartlı, Bağlı Zaman

Teklik

sever idüm severdim [< *severidum* I would or could love] (94)

sever idüñ severdin [< *severiduñ* thou wouldst love] (94)

sever idi severdi [< *severidy* he would love] (94)

Çokluk

sever idük severdik [< *severiduk* We would or could love] (94)

sever idiñiz severdiniz [< *severidiñiz* you would love] (94)

severler idi severlerdi [< *severleridy* they would love] (94)

Mevcut Bileşik Zaman

Teklik

sevmişim sevmişim [< *sevmishim* I have loved] (94)

sevmişsen sevmişsin [< *sevmishsen* thou hast loved] (94)

sevmişdir sevmiştir [< *sevmishdir* he has loved] (94)

Çokluk

sevmişsiz sevmişsiz [< *sevmishiz* We have loved] (94)

sevmişsiz sevmişsiniz [< *sevmishsiz* you have loved] (94)

sevmişler sevmişler [< *sevmishler* they have loved] (94)

Kusurlu Bileşik Zaman

Teklik

sevmiş oldum sevmiş oldum [< *sevmish oldum* I had loved] (94)

sevmiş olduñ sevmiş oldun [< *sevmish olduñ* thou hadst loved] (94)

sevmiş oldu sevmiş oldu [< *sevmish oldy* he had loved] (94)

Çokluk

sevmiş olduk sevmiş olduk [< *sevmish olduk* We had loved] (95)

sevmiş oldiñiz sevmiş oldunuz [< *sevmish oldiñiz* you had loved] (95)

sevmiş oldılar sevmiş oldular [< *sevmish oldiler* they had loved] (95)

Bileşik Geçmiş Zaman

Teklik

sevmiş idüm sevmiştim [< *sevmishidum* I had loved] (95)

sevmiş idüñ sevmiştin [< *sevmishiduñ* thou hadst loved] (95)

sevmiş idi sevmişti [< *sevmishidy* he had loved] (95)

Çokluk

sevmişidük sevmiştik [< *sevmishiduk* We had loved] (95)

sevmişidiñiz sevmiştiniz [< *sevmishidiñiz* you had loved] (95)

sevmişidiler sevmiştiler [< *sevmishidiler* they had loved] (95)

Bileşik Gelecek Zaman

Teklik

sevmiş olurım sevmiş olurum [< *sevmish oloorim* I shall have loved] (95)

sevmiş olursen sevmiş olursun [< *sevmish oloorsen* thou shalt have loved] (95)

sevmiş olur sevmiş olur [< *sevmish oloor* he shall have loved] (95)

Çokluk

sevmiş olurız sevmiş oluruz [< *sevmish olooriz* We shall have loved] (95)

sevmiş olursız sevmiş olursunuz [< *sevmish oloorsiz* you shall have loved] (95)

sevmiş olurlar sevmiş olurlar [< *sevmish oloorler* they shall have loved] (95)

Şartlı Bileşik Zaman

Teklik

severmiş idüm severmiş idim [**< severmishidum** I had loved] (95)

severmiş idüñ severmiş idin [**< severmishiduñ** thou hadst loved] (95)

severmiş idi severmiş idi [**< severmishidy** he had loved] (95)

Çokluk

severmiş idük severmiş idik [**< severmishiduk** We should have loved] (96)

severmiş idiñiz severmiş idiniz [**< severmishidiñiz** you would have loved] (96)

severmiş idiler severmiş idiler [**< severmishidiler** they would have loved] (96)

Emir Kipi

Teklik

sev sev [**< sev** Love thou] (96)

sevsün sevsin [**< sevsun** let him love] (96)

Çokluk

sevelüm sevelim [**< sevelum** Let us love] (96)

seviñiz seviniz [**< seveñiz** love ye] (96)

sevsünler sevsinler [**< sevsunler** let them love] (96)

İstek Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

seveyim seveyim [**< seveyim** That I may love] (96)

sevesin sevesin [**< sevesin** that thou mayst love] (96)

seve seve [**< seveh** that he may love] (96)

Çokluk

seveyiz sevelim [*< sevéz* That w emay love] (96)

sevesiz sevesiniz [*< sevésiz* that you may love] (96)

seveler seveler [*< seveler* that they may love] (96)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

seve idüm seveydim [*< sevédum* That I might love] (96)

seve idüñ seveydin [*< sevéduñ* that thou mightest love] (96)

seve idi seveydi [*< sevéidy* that he might love] (96)

Çokluk

seve idük seveydik [*< sevédük* That we might love] (97)

seve idiñiz seveydiniz [*< sevédiñiz* that you might love] (97)

seve idiler seveydiler [*< sevédiler* that they might love] (97)

Bileşik Şimdiki Zaman

Teklik

sevmiş olam sevmiş olayım [*< sevmish olam* That I may have loved] (97)

sevmiş olasen sevmiş olasın [*< sevmish olasen* that thou mayst have loved] (97)

sevmiş ola sevmiş ola [*< sevmish ola* that he may have loved] (97)

Çokluk

sevmiş olayız sevmiş olalım [*< sevmish olaiz* that we may have loved] (97)

sevmiş olasıñız sevmiş olasınız [*< sevmish olasıñiz* that you mayhave loved] (97)

sevmiş olalar sevmiş olalar [*< sevmish olaler* that they may have loved] (97)

Bileşik Geçmiş Zaman

Teklik

sevmiş olaydum sevmiş olaydım [< *sevmish olaidum* that I might have loved, etc.] (97)

sevmiş olaydıñ[ız] sevmiş olaydınız [< *sevmish olaiduñ* that thou might have loved, etc.] (97)

sevmiş olaydı sevmiş olaydı [< *sevmish olaidy* that he might has loved, etc.] (97)

Çokluk

sevmiş olayduk sevmiş olaydık [< *sevmish olaiduk* that we might have loved, etc.] (97)

sevmiş olaydıñız sevmiş olaydınız [< *sevmish olaidiñiz* that you might have loved, etc.] (97)

sevmiş olaydılar sevmiş olaydılar [< *sevmish olaidiler* that they might have loved, etc.] (97)

Dilek Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

seversem seversem [< *seversem* If I love] (97)

severseñ seversin [< *severseñ* If thou lovest] (97)

severse severse [< *severseh* If he love] (97)

Çokluk

seversek seversek [< *seversek* If we love] (97)

severseñiz severseniz [< *severseñiz* If you love] (97)

severseler severseler [< *seversehler* If they love] (97)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

sevsem sevsem [< *sevsem* If I did love] (98)

sevseñ sevsen [< *sevseñ* If thou didst lovest] (98)

sevse sevse [< *sevseh* If he did love] (98)

Çokluk

sevsek sevsek [< *sevsek* If we did love] (98)

sevseñiz sevseniz [< *sevseñiz* If you did love] (98)

sevseler sevseler [< *sevsehler* If they did love] (98)

Gelecek Zaman

Teklik

sevecek olursam sevecek olursam [< *sevedjek oloorsam* If I shall love] (98)

sevecek olursen sevecek olursan [< *sevedjek oloorsen* If thou shalt love] (98)

sevecek olur sevecek olur [< *sevedjek oloor* If he will love] (98)

Çokluk

sevecek olursak sevmiş olursak [< *sevedjek oloorsac* If we shall love] (98)

sevecek olursañız sevmiş olursanız [< *sevedjek oloorsañız* If you will love] (98)

sevecek olursalar sevmiş olurlar [< *sevedjek oloorsaler* If they will love] (98)

2. Gelecek Zaman

Teklik

sevmiş olursam sevmiş olursam [< *sevmish oloorsam* If I will love, etc.] (98)

Bileşik Şimdiki Zaman

sevmiş isem sevmişsem [< *sevmish isem* If I have loved] (99)

sevmiş iseñ sevmişsen [< *sevmish iseñ* If thou hast loved] (99)

sevmiş ise sevmişse [< *sevmish iseh* If he has loved] (99)

Çokluk

sevmiş isek sevmişsek [< *sevmish isek* If we have loved] (99)

sevmiş iseñiz sevmişseniz [< *sevmish iseñiz* If you have loved] (99)

sevmiş iseler sevmişseler [< *sevmish isehler* If they have loved] (99)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

sevse idüm sevseydüm [< *sevsehidum* If I had loved] (99)

sevse idüñ sevsen [< *sevsehiduñ* If thou hadst loved] (99)

sevse idi sevseydi [< *sevsehididy* If he had loved] (99)

Çokluk

sevse idük sevseydik [< *sevsehiduk* If we had loved] (99)

sevse idiñiz sevseydiniz [< *sevsehiduñiz* If you had loved] (99)

sevse idiler sevseydiler [< *sevsehidiler* If they had loved] (99)

Mastar

sevmek sevmek [< *sevmek* to love] (99)

Geçmiş Zaman

sevmiş olmak sevmiş olmak [< *sevmish olmac* to have loved] (99)

Evvelki Geçmiş Zaman

sevdukden evvel sevmeden önce [< *sevdukden evel* before having loved] (99)

Sonraki Geçmiş Zaman

sevdukden soñra sevdikten sonra [< *sevdukden soñra* after having loved] (99)

Gelecek Zaman

sevecek olmak sevecek olmak [< *sevedjek olmac* intending to love] (99)

Ulaç

severken severken [< *severken* in loving] (100)

severiken severken [< *severiken* in loving] (100)

sevüp sevip [< *sevup* having loved] (100)

severek severek [< *severek* in continuing to love] (100)

sevince sevince [< *sevindh* loving] (100)

sevdükçe sevdikçe [< *sevdükcheh* until loving] (100)

sevdükde sevdiğinde [< *sevdükde* in loving whilst one loves] (100)

sevmekde sevmekte [< *sevmekdeh* in loving whilst one loves] (100)

sevmegile sevmekle [< *sevmeghuileh* in loving whilst one loves] (100)

Çekimsiz Ortaçlar

Şimdiki Zaman

sever sever [< *sever* loving] (100)

Çekimsiz Geçmiş Zaman

sevmiş sevmiş [< *sevmish* loved] (100)

Çekimli Şimdiki Zaman

seven seven [< *seven* loving] (100)

Çekimli Geçmiş Zaman

sevdük sevdik [< *sevdük* loved] (100)

Gelecek Zaman

sevecek sevecek [< *sevedjek* intending to love] (100)

2. Gelecek Zaman

sevmeli sevmeli [< *sevmely* obliged to love] (100)

-mek ile sonlandırılarak bu şekilde tüm fiiller çekimlenir. Örneğin;

- terk étmek** terk etmek [< *terk etmek* to Abandon] (101)
- ibtal étmek** iptal etmek [< *ibtal etmek* to abolish] (101)
- itmām étmek** tamamlamak, bitirmek [< *itmam etmek* to accomplish] (101)
- hareket étmek** hareket etmek [< *hareket etmek* to act] (101)
- degmek** ulaşmak, elde etmek [< *déimék* to attain] (101)
- cevāb vérmek** cevap vermek [< *djéwab virmek* to answer] (101)
- ta' accüb étmek** şaşırmaq [< *ta' adjub etmek* to astonish] (101)
- gerçeklemek** doğrulamak [< *guertcheklemek* to affirm] (101)
- düzmek** düzeltmek [< *doozmek* to adjust] (101)
- kıymet bilmek** kıymet bilmek, değer vermek [< *caimet bilmek* to appreciate] (101)
- cefā étmek** eziyet etmek [< *djefa etmek* to annoy] (101)
- eglendirmek** yatıştırmak, gönlünü almak [< *éilendermek* to appease] (101)
- haber vérmek** haber vermek [< *khaber virmek* to acquaint] (101)
- ögüt vérmek** ögüt vermek [< *euyut virmek* to advise] (101)
- zem étmek** suçlamak [< *zem etmek* to Blame] (101)
- iliklemek** iliklemek [< *iliklemek* to button] (101)
- gemlemek** gem vurmak [< *guiemlemek* to bridle] (101)
- kahve altı étmek** kahvaltı yapmak [< *kahveh alty etmek* to breakfast] (101)
- gömmek** gömmek [< *gueummek* to bury] (101)
- pişirmek** pişirmek [< *pishirmek* to bake] (101)
- getürmek** getirmek [< *gueturmek* to bring] (101)
- mübareklemek** kutsamak, şükretmek [< *moobareklemek* to bless] (101)
- dögmek** dövmek [< *duymek* to beat] (101)

üfürmek üflemek [< *eufürmek* to blow] (101)

alış vériş étmek alışveriş yapmak [< *alish virish etmek* to bargain] (101)

değiştirmek değiştirmek [< *déguishtermek* to Change] (101)

cezāsını vérmek cezalandırmak [< *djezasiny virmek* to chastise] (102)

kesmek kesmek [< *kessmek* to cut] (102)

řaę étmek iyileştirmek [< *sagh etmek* to cure] (102)

gelmek gelmek [< *guelmek* to come] (102)

sürüklenmek sürüklenmek [< *seureklenmek* to crawl] (102)

söyleşmek söyleşmek, sohbet etmek [< *seuileshmek* to converse] (102)

çekişmek çekişmek [< *tchaguishmek* to contest] (102)

eymek zapt etmek [< *eimek* to curb] (102)

zabt étmek elde etmek, zafer kazanmak [< *zabt etmek* to conquer] (102)

örtmek örtmek [< *eurtmek* to cover] (102)

pişirmek pişirmek [< *pishirmek* to cook] (102)

hóra tepmek dans etmek, oynamak [< *khoratepmek* to Dance] (102)

giydirmek giydirmek [< *guidirmek* to dress] (102)

inmek inmek [< *inmek* to descend] (102)

yoğ étmek yok etmek [< *yogh etmek* to destroy] (102)

diñlememek dinlememek [< *diñlémemek* to disobey] (102)

içmek içmek [< *itchmek* to drink] (102)

eglenmek ertelemek, oyalanmak [< *eylenmek* to delay] (102)

ma' zül étmek işten çıkarmak [< *mazool etmek* to dismiss] (102)

ümīd kesmek umut kesmek [< *umid kessmek* to despair] (102)

haz étmek arzu etmek, istemek [< *haz etmek* to desire] (102)

yemek yemek [< **yemek** to eat] (102)

z̄inetlemek süslemek, güzelleştirmek [< **zinetlemek** to embellish] (102)

zengin étmek zenginleştirmek, değer katmak [< **zengin etmek** to enrich] (102)

beraberlemek dengelemek [< **beraberlemek** to equalize] (102)

büyütmek büyütmek [< **buyutmek** to enlarge] (102)

söndürmek söndürmek, ortadan kaldırmak [< **seundirmek** to extinguish] (102)

örmek sarmak, bükmek [< **eurmek** to entwine] (102)

girmek girmek [< **guirmek** to enter] (102)

bitürmek bitirmek [< **bitirmek** to Finish] (103)

döşetmek döşetmek [< **dushetmek** to furnish] (103)

çiçeklenmek gelişmek, büyümek [< **tchitçeklenmek** to flourish] (103)

tüglenmek tüylenmek [< **tuyellenmek** to feather] (103)

semirtmek semirtmek [< **semiretmek** to fatten] (103)

düşmek düşmek [< **dushmek** to fall] (103)

bitmek yetişmek, büyümek [< **bitmek** to Grow] (103)

vérmek vermek [< **virnek** to give] (103)

işitmek işitmek [< **ishitmek** to Hear] (103)

yardım étmek yardım etmek [< **yardem etmek** to help] (103)

da‘vet étmek davet etmek [< **da‘avet etmek** to Invite] (103)

kıyas étmek karşılaştırmak [< **kyas etmek** to judge] (103)

latıfe étmek şaka yapmak [< **latifeh etmek** to joke] (103)

öldürmek öldürmek [< **euldermek** to Kill] (103)

bilmek bilmek [< **bilmek** to know] (103)

öpmek öpmek [< **eupmek** to kiss] (103)

işitmek işitmek, dinlemek [< *ishitmek* to Listen] (103)

gülmek gülmek [< *gülmek* to laugh] (103)

öğrenmek öğrenmek [< *eughrenmek* to learn] (103)

ölçmek ölçmek [< *eultchmek* to Measure] (103)

ihmāl etmek ihmal etmek [< *ehmal etmek* to Neglect] (103)

beslemek beslemek [< *besslémek* to nurse] (103)

ödemek ödemek [< *eudehnek* to Pay] (103)

görmek fark etmek, seçmek [< *gurmek* to perceive] (103)

taşvîr etmek resim yapmak [< *tassvir etmek* to paint] (103)

hazır etmek hazırlamak [< *hazir etmek* to prepare] (103)

begenmek hoşuna gitmek, beğenmek [< *béyenmek* to please] (103)

söz vermek söz vermek [< *seuz virmek* to promise] (103)

geçmek geçmek [< *guitchmek* to pass] (103)

çekmek çekmek [< *tchekmek* to pull] (104)

ķandırmak kandırmak [< *kendermek* to provoke] (104)

silmek silmek [< *silmek* to Rub] (104)

mükāfāt etmek mükāfatladirmek [< *mukiafat etmek* to reward] (104)

sevinmek sevinmek [< *sevinmek* to rejoice] (104)

dönmek dönmek [< *deunmek* to return] (104)

seyirtmek koşmak [< *seiretmek* to run] (104)

fikir etmek düşünmek, ifade etmek [< *fikir etmek* to reflect] (104)

naql etmek bağlı olmak [< *nakel etmek* to relate] (104)

ricā etmek rica etmek [< *ridjia etmek* to request] (104)

süpürmek süpürmek [< *supurmek* to Sweep] (104)

mühürlemek mühürlemek [< *mühürlemek* to seal] (104)

söylemek söylemek, konuşmak [< *seuilemek* to speak] (104)

silkmek silkmek, sallamak [< *silkmek* to shake] (104)

yetişmek yetişmek [< *yetishmek* to satisfy] (104)

görmek görmek [< *gueurmek* to see] (104)

tütmek tütmek [< *tootmek* to smoke] (104)

göstermek göstermek [< *guestermek* to shew] (104)

teşekkür etmek teşekkür etmek [< *teshkur etmek* to Thank] (104)

za'f vermek güçsüzleştirmek [< *za'af virmek* to weaken] (104)

haber vermek haber vermek [< *khaber virmek* to warn] (104)

istemek istemek [< *istemek* to wish] (104)

2. Birinci Çekimi 'mak' ile Sonlandırma

Mastar

bakmak bakmak [< *bacmac* to look] (105)

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

bakarım bakarım [< *bacarum* I look] (105)

bakarsen bakarsın [< *bacarsen* thou lookest] (105)

bakar bakar [< *bacar* he looks] (105)

Çokluk

bakarız bakarız [< *bacariz* We look] (105)

bakarsınız bakarsınız [< *bacarsiz* you look] (105)

bakarlar bakarlar [< *bacarler* they look] (105)

2. Şimdiki Zaman

Teklik

bakıyorum bakıyorum [< *bacaiorum* I am looking] (105)

bakıyorsen bakıyorsun [< *bacaiorsen* thou art looking] (105)

bakıyor bakıyor [< *bacaior* he is looking] (105)

Çokluk

bakıyoruz bakıyoruz [< *bacaioriz* We are looking] (105)

bakıyorsunuz bakıyorsunuz [< *bacaiorsiz* you are looking] (105)

bakıyorlar bakıyorlar [< *bacaiorler* they are looking] (105)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

bakardım bakardım [< *bacardum* I did look] (105)

bakarduñ bakardın [< *bacarduñ* thou didst look] (105)

bakardı bakardı [< *bacardy* he did look] (105)

Çokluk

bakarduk bakardık [< *bacarduk* We did look] (106)

bakardıñız bakardınız [< *bacardıñiz* you did look] (106)

bakardılar bakardılar [< *bacardiler* they did look] (106)

2. Hikaye Bileşik Zaman

bakıyordum bakıyordum [< *bacaiordum* I was looking, etc.] (106)

2. Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

bakarmışım bakarmışım [< *bacarmışum* I looked] (106)

bakarmışsen bakarmışsın [< *bacarmışsen* thou lookedst] (106)

bakarmışdır bakarmış [< *bacarmışdir* he looked] (106)

Çokluk

bakarmışız bakarmışız [< *bacarmışiz* We looked] (106)

bakarmışsınız bakarmışsınız [< *bacarmışsiz* you looked] (106)

bakarmışlar bakarmışlar [< *bacarmışler* they looked] (106)

Geçmiş Zaman

Teklik

bakdum baktım [< *bacdum* I looked] (106)

bakduñ baktın [< *bacduñ* thou lookedst] (106)

bakdı baktı [< *bacdy* he looked] (106)

Çokluk

bakduk baktık [< *bacduk* We looked] (106)

bakdınız baktınız [< *bacdiñiz* you looked] (106)

bakdılar baktılar [< *bacdiler* they looked] (106)

Gelecek Zaman

Teklik

bakacağım bakacağım [< *bacadjaghim* I shall or will look] (106)

bakacaksın bakacaksın [< *bacadjaksen* thou shalt or wilt look] (106)

bakacaktır bakacaktır [< *bacadjakdir* he shall or will look] (106)

Çokluk

bakacağız bakacağız [< *bacadjaghiz* We shall or will look] (107)

bakacaksınız bakacaksınız [< *bacadjaksiz* you shalt or wilt look] (107)

bakacaklar bakacaklar [< *bacadjakler* they shall or will look] (107)

2. Gelecek Zaman

Teklik

bakmalıyım bakmalıyım [< *bacmaly im* I must look] (107)

bakmalısın bakmalısın [< *bacmaly sen* thou must look] (107)

bakmalıdır bakmalıdır [< *bacmaly dir* he must looks] (107)

Çokluk

bakmalıyız bakmalıyız [< *bacmaly iz* We must look] (107)

bakmalısınız bakmalısınız [< *bacmaly siz* you must look] (107)

bakmalıdırlar bakmalıdırlar [< *bacmaly dirler* they must look] (107)

3. Gelecek Zaman

Teklik

başsam gerek bakmalıyım [< *bacmaly im* I must look] (107)

başsañ gerek bakmalısın [< *bacmaly sen* thou must look] (107)

başsa gerek bakmalıdır [< *bacmaly dir* he must looks] (107)

Çokluk

başsak gerek bakmalıyız [< *bacmaly iz* We must look] (107)

başsañız gerek bakmalısınız [< *bacmaly siz* you must look] (107)

başsalar gerek bakmalıdırlar [< *bacmaly dirler* they must look] (107)

Şartlı

Teklik

bakar idüm bakardım [*< bacaridum* I would or could look] (107)

bakar idüñ bakardın [*< bacariduñ* thou wouldst look] (107)

bakar idi bakardı [*< bacaridy* they would looked] (107)

Çokluk

bakar idük bakardık [*< bacariduk* We would or could look] (108)

bakar idiñiz bakardınız [*< bacaridiñiz* you would look] (108)

bakarlar idi bakarlardı [*< bacarlerdy* they would look] (108)

Bileşik Şimdiki Zaman

Teklik

bakmışım bakmışım [*< bacmishim* I have looked] (108)

bakmışsen bakmışsın [*< bacmishsen* thou hast looked] (108)

bakmışdır bakmış [*< bacmishdir* he has looked] (108)

Çokluk

bakmışız bakmışız [*< bacmishiz* We have looked] (108)

bakmışsınız bakmışsınız [*< bacmishsiz* you have looked] (108)

bakmışlar bakmışlar [*< bacmishler* they have looked] (108)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

bakmış oldum bakmış oldum [*< bacmish oldum* I had looked] (108)

bakmış olduñ bakmış oldun [*< bacmish olduñ* thou hadst looked] (108)

bakmış oldu bakmış oldu [*< bacmish oldy* he had looked] (108)

Çokluk

bakmış olduk bakmış olduk [< *bacmish olduk* We had looked] (108)

bakmış olduñuz bakmış oldunuz [< *bacmish oldiñiz* you had looked] (108)

bakmış oldılar bakmış oldular [< *bacmish oldiler* they had looked] (108)

Bileşik Geçmiş Zaman

Teklik

bakmış idüm bakmıştım [< *bacmishidum* I had looked] (108)

bakmış idüñ bakmıştın [< *bacmishiduñ* thou hadst looked] (108)

bakmış idi bakmıştı [< *bacmishidy* he had looked] (108)

Çokluk

bakmış idük bakmıştık [< *bacmishiduk* We had looked] (109)

bakmış idiñiz bakmıştınız [< *bacmishidiñiz* you had looked] (109)

bakmış idiler bakmıştılar [< *bacmishidiler* they had looked] (109)

Bileşik Gelecek Zaman

Teklik

bakmış olurum bakmış olurum [< *bacmish oloorem* I shall have looked] (109)

bakmış olursen bakmış olursun [< *bacmish oloorsen* thou shalt have looked] (109)

bakmış olur bakmış olur [< *bacmish oloor* he shall have looked] (109)

Çokluk

bakmış oluruz bakmış oluruz [< *bacmish olooriz* We shall have looked] (109)

bakmış olursuz bakmış olursunuz [< *bacmish oloorsiz* you shall have looked] (109)

bakmış olurlar bakmış olurlar [< *bacmish oloorler* they shall have looked] (109)

Şartlı Bileşik

Teklik

bakarmış idüm bakarmış idim [< *bacarmışidum* I should have looked] (109)

bakarmış idüñ bakarmış idin [< *bacarmışidüñ* thou should'st have looked] (109)

bakarmış idi bakarmış idi [< *bacarmışidy* he should have looked] (109)

Çokluk

bakarmış idük bakarmış idik [< *bacarmışiduk* We would have looked] (109)

bakarmış idiñiz bakarmış idiniz [< *bacarmışidiñiz* you should have looked] (109)

bakarmış idiler bakarmış idiler [< *bacarmışidiler* they could have looked] (109)

Emir Kipi

Teklik

bağ bak [< *bac* Look thou] (109)

bağsun baksın [< *bacsun* let him look] (109)

Çokluk

bağalum bakalım [< *bacalum* Let us look] (110)

bağıñız bakınız [< *bacañiz* look ye] (110)

bağsunlar baksınlar [< *bacsunler* let them look] (110)

Dilek, İstek Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

bağayım bakayım [< *bacayim* That I may look] (110)

bağasın bakasın [< *bacasen* That thou mayst look] (110)

bağa baka [< *baca* that he may look] (110)

Çokluk

bakavuz bakalım [*< bacaooz* That we may look] (110)

bakasız bakasınız [*< bacasiz* that you may look] (110)

bakalar bakalar [*< bacaler* that they may look] (110)

Hikaye Bileşik Zaman (Kusurlu)

Teklik

bakaydum bakaydım [*< bacaidum* That I might look] (110)

bakayduñ bakaydın [*< bacaiduñ* that thou mightest look] (110)

bakaydı bakaydı [*< bacaidy* that he might look] (110)

Çokluk

bakayduk bakaydık [*< bacaiduk* That we might look] (110)

bakaydıñız bakaydınız [*< bacaidiñiz* that you might look] (110)

bakaydılar bakaydılar [*< bacaidiler* that they might look] (110)

Geçmiş Zaman

Teklik

bakmış ola[yı]m bakmış olayım [*< bacmish olam* That I might look] (110)

bakmış olasen bakmış olasın [*< bacmish olasen* that thou mightst look] (110)

bakmış ola bakmış ola [*< bacmish ola* that he might look] (110)

Çokluk

bakmış olayız bakmış olalım [*< bacmish olaiz* That we might look] (111)

bakmış olası[nı]z bakmış olasınız [*< bacmish olasiz* that you might look] (111)

bakmış olalar bakmış olalar [*< bacmish olaler* that they might look] (111)

Bileşik Geçmiş Zaman

Teklik

bakmış ola<ydı>m bakmış olaydım [*< bacmish olam* that I might have looked, etc.] (111)

bakmış olaydıñ bakmış olaydın [*< bacmish olaiduñ* that I might have looked, etc.] (111)

bakmış olaydı bakmış olaydı [*< bacmish olaidy* that I might have looked, etc.] (111)

Çokluk

bakmış olayduğ bakmış olaydık [*< bacmish olaiduk* that we might have looked, etc.] (111)

bakmış olaydıñız bakmış olaydınız [*< bacmish olaidiñiz* that we might have looked, etc.] (111)

bakmış olaydılar bakmış olaydılar [*< bacmish olaidiler* that we might have looked, etc.] (111)

Dilek Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

bakarsam bakarsam [*< bacarsam* If I look] (111)

bakarsañ bakarsan [*< bacarsañ* If thou lookest] (111)

bakarsa bakarsa [*< bacarsah* If he look] (111)

Çokluk

bakarsağ bakarsak [*< bacarsac* If we look] (111)

bakarsañuz bakarsanız [*< bacarsañuz* If you look] (111)

bakarsalar bakarsalar [*< bacarsaler* If they look] (111)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

bakşam baksam [< *bacsam* If I did look] (111)

baksañ baksan [< *bacsañ* If thou didst look] (111)

baksa baksa [< *bacsah* If he did look] (111)

Çokluk

bakşak baksak [< *bacsac* If we did look] (112)

bakşañız baksanız [< *bacsañız* If you did look] (112)

bakşalar baksalar [< *bacsaler* If they did look] (112)

Gelecek Zaman

Teklik

bakacak olursam bakacak olursam [< *bacadjac oloorsam* If I will look] (112)

bakacak olursan bakacak olursan [< *bacadjac oloorsan* If thou wilt look] (112)

bakacak olursa bakacak olursa [< *bacadjac oloorsah* If he will look] (112)

Çokluk

bakacak olursak bakacak olursak [< *bacadjac oloorsac* If we will look] (112)

bakacak olursañız bakacak olursanız [< *bacadjac oloorsañız* If you will look] (112)

bakacak olursalar bakacak olursalar [< *bacadjac oloorsaler* If they will look] (112)

2. Gelecek Zaman

bakmış olursam bakmış olursam [< *bacmish oloorsam* If I will look, etc.] (112)

Bileşik Şimdiki Zaman

Teklik

bakmış isem bakmışsam [< *bacmish issem* If I have looked] (112)

bakmış iseñ bakmışsan [< *bacmish isseñ* If thou hast looked] (112)

bakmış ise bakmışsa [< *bacmish isseh* If he have looked] (112)

Çokluk

bakmış isek bakmışsak [< *bacmish issek* If we have looked] (112)

bakmış iseñiz bakmışsanız [< *bacmish isseñiz* If you have looked] (112)

bakmış iseler bakmışsalar [< *bacmish issehler* If they have looked] (112)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

bakşaydum bakşaydım [< *bacsaidum* If I had look] (112)

bakşayduñ bakşaydın [< *bacsaiduñ* If thou hadst look] (112)

bakşaydı bakşaydı [< *bacsaidy* If he had look] (112)

Çokluk

bakşayduk bakşaydık [< *bacsaiduk* If we had look] (113)

bakşayduñız bakşaydınız [< *bacsaiduñiz* If you had look] (113)

bakşaydılar bakşaydılar [< *bacsaidiler* If they had look] (113)

Mastar

bakmak bakmak [< *bacmac* to look] (113)

Geçmiş Zaman

bakmış olmak bakmış olmak [< *bacmish olmac* to have looked] (113)

Önceki Geçmiş Zaman

bakdukdan evvel bakmadan önce [< *bacdukden evel* before looking] (113)

Sonraki Geçmiş Zaman

bakdukdan soñra baktıktan sonra [< *bacdukden soñra* after looking] (113)

Gelecek Zaman

bağacak olmak bakacak olmak [< *bacadjac olmac* intending to look] (113)

Zarf

bakarken bakarken [< *bacarken* in looking] (113)

bakariken bakar iken [< *bacariken* in looking] (113)

bakup bakıp [< *bacup* having looked] (113)

bakarak bakarak [< *bacarak* in looking (constantly)] (113)

bakınca bakınca [< *bakindjeh* in looking] (113)

bakdukça baktıkça [< *bacduktcheh* until looking] (113)

bakdukda baktığında [< *bacdukdeh* in looking whilst one looks] (113)

bakmağda bakmakta [< *bacmacdeh* in looking whilst one looks] (113)

bakmağile bakmakla [< *bacmaghileh* in looking whilst one looks] (113)

Ortaç

Çekimsiz Şimdiki Zaman

bakar bakar [< *bacar* looking] (113)

Çekimsiz Geçmiş Zaman

bakmış bakmış [< *bacmish* looked] (113)

Çekimli Şimdiki Zaman

bakan bakan [< *bacan* looked] (114)

Çekimli Geçmiş Zaman

bakduk baktık [< *bacduk* looking] (114)

Gelecek Zaman

bağacak bakacak [< *bacadjak* intending to look] (114)

2. Gelecek Zaman

bakmalı bakmalı [< *bacmalıy* obliged to look] (114)

-mak ile sonlandırılarak bu şekilde tüm fiiller çekimlenir, bitirilir. Örneğin;

inandurmak inandırmak [< *inandurmac* to Assure] (114)

el çalmak el çırpma, alkışlamak [< *el tchalmac* to applaud] (114)

katmak katmak, eklemek [< *catmac* to add] (114)

ayırma ayırmak [< *ayermac* to alianate] (114)

şavmak kaçmak [< *savmac* to abscond] (114)

yığma yığma [< *yighmac* yo amass] (114)

yapışdırma yapıştırmak [< *yapishdirmac* to affix] (114)

yaklaşma yaklaşmak [< *iaklashmac* to approach] (114)

doğma doğmak [< *doghmac* to be born] (114)

kabul olma kabul olmak [< *cabool olmac* to accept] (114)

ağırma ağırmak [< *aghirmac* to ache] (114)

yerine koma yerine koymak [< *yerineh comac* to arrange] (114)

utanma utanmak [< *ootanmac* to be ashamed] (114)

uyanma uyanmak [< *oyanmac* to awaken] (114)

şatun olma satın almak [< *satoon olmak* to buy] (114)

arpa şuy[u] yapma bira mayalamak, yapmak [< *arpa sooy yapmac* to brew] (114)

yakma yakmak [< *yakmac* to burn] (114)

furçulama fırçalamak [< *foortchoolémac* to brush] (115)

kırma kırmak [< *kirmac* to break] (115)

başlama başlamak [< *bashlamac* to begin] (115)

ödünç alma ödünç almak [< *eudundge almac* to borrow] (115)

- bina kıurmak** inşa etmek [< *binacoormac* to build] (115)
- siyahlamak** siyahlamak [< *siahlamak* to blacken] (115)
- duyurmak** duyurmak [< *dooyoormac* to betray] (115)
- inanmak** inanmak [< *inanmac* to believe] (115)
- çatlatmak** çatlatmak [< *tchatlatmac* to burst] (115)
- nefes almak** nefes almak [< *nafes almac* to breathe] (115)
- kızarmak** kızarmak [< *kizarmac* to blush] (115)
- çağırmak** çağırarak [< *tchaghirmac* to Call] (115)
- şaramak** taramak [< *taramac* to comb] (115)
- şalıb olmak** talip olmak [< *talib olmac* to choose] (115)
- yarmak** yarmak, bölmek [< *yarmac* to cleave] (115)
- bozmak** bozmak [< *bozmac* to corrupt] (115)
- tutuşmak** çekişmek, yarışmak [< *tootooshmac* to compete] (115)
- şaşmak** şaşmak [< *shashmac* to confuse] (115)
- yıkamak** yıkmak [< *ykmac* to Demolish] (115)
- şamaştırmak** kamaştırmak [< *camashtermac* to dazzle] (115)
- aldatmak** aldatmak [< *aldatmac* to deceive] (115)
- yaymak** yaymak [< *yaimac* to divulge] (115)
- çıkarmak** çıkarmak [< *tchekarmac* to deprive] (115)
- şağırlanmak** sağır olmak [< *saghirlanmac* to become deaf] (115)
- alçaklamak** küçük düşürmek [< *altchaklamak* to debase] (115)
- şokmak** sokmak [< *socmac* to drive in] (115)
- nakışlamak** nakışla süslemek, oyalamak [< *nakishlamac* to embroider] (115)
- kucaklamak** kucaklamak [< *coodjaklamac* to embrace] (115)

şormak sormak [< *sormac* to enquire] (115)

kırdırmak sinirlendirmek, kışkırtmak [< *kindermac* to excite] (116)

mazûl olmak mazur görmek, affetmek [< *mazool olmac* to excuse] (116)

unutmak unutmak [< *oonootmac* to Forget] (116)

doldurmak doldurmak [< *doldoormac* to fill] (116)

korkmak korkmak [< *corkmac* to fear] (116)

şolmak solmak [< *solmac* to fade] (116)

bulmak bulmak [< *boolmac* to find] (116)

kolaylamak kolaylamak [< *colailamac* to facilitate] (116)

kaçmak kaçmak [< *catchmac* to escape] (116)

donmak donmak [< *donmac* to freeze] (116)

koparmak koparmak [< *coparmac* to Gather] (116)

hazırlamak hazırlamak [< *hazirlamac* to get ready] (116)

tahminle bulmak tahminle bulmak [< *tahminileh boolmac* to guess] (116)

kazanmak kazanmak [< *cazanmac* to gain] (116)

şaklamak saklamak [< *saklamac* to Hide] (116)

tutmak tutmak [< *tootmac* to hold] (116)

aşmak asmak [< *assmac* to hang] (116)

ummak ummak [< *oommac* to hope] (116)

tolu yağmak dolu yağmak [< *tooloo yaghmac* to hail] (116)

katmak katmak [< *catmac* to join] (116)

çalmak çalmak [< *tchalmac* to knock] (116)

yağmak yakmak [< *yacmac* to Light] (116)

ğayb olmak kaybolmak [< *ghaib olmac* to lose] (116)

uzatmak uzatmak [< *oozatmac* to lengthen] (116)

yatmak yatmak [< *yatmac* to lay down] (116)

kaldırmak kaldırmak [< *caldermac* to lift] (116)

karıştırmak karıştırmak [< *carishtermac* to mix] (116)

nişanlamak nişanlamak [< *nishanlamac* to mark] (116)

borcu olmak borcu olmak [< *boordjoo olmac* to Owe] (116)

kıymak ezmek [< *kimac* to oppress] (117)

açmak açmak [< *atchmak* to open] (117)

bastırmak bastırmak, yayınlamak [< *basstermac* to Print] (117)

oynamak oynamak [< *oinamac* to play] (117)

şāyig olmak başarılı olmak [< *saigh olmac* to prosper] (117)

komak koymak, yerleştirmek [< *komac* to place] (117)

ağırmak ağırmak [< *aghirmac* to pain] (117)

inandırmak inandırmak [< *inandermac* to persuade] (117)

şunmak sunmak [< *sunmac* to present] (117)

bulunmak bulunmak [< *booloonmac* to be present] (117)

mağrūrlanmak gururlanmak [< *maghroorlanmac* to be proud] (117)

yağmalamak yağmalamak [< *yaghmalamac* to pillage] (117)

bırakmak bırakmak [< *bracmac* to Quit] (117)

koşmak koşmak [< *coshmac* to Run] (117)

rāhat olmak rahat olmak [< *rahat olmac* to rest] (117)

pişmān olmak pişman olmak [< *pishman olmac* to repent] (117)

taşalanmak pişman olmak, üzölmek [< *tassalanmac* to regret] (117)

ışmarlamak ısmarlamak [< *issmarlamac* to recommend] (117)

şaymak saymak [< *saimac* to reckon] (117)

kalmağ kalmak [< *calmac* to remain] (117)

kovmağ kovmak [< *covmac* to repulse] (117)

añmağ anmak, hatırlamak [< *añmac* to remember] (117)

oğumağ okumak [< *okoomac* to read] (117)

aramağ aramak [< *aramac* to seek] (117)

türki çağırmağ türkü söylemek [< *turky tchaghirmac* to sing] (117)

ağşıрмаğ hapşırmak [< *aksirmac* to sneeze] (117)

urmağ vurmak [< *oormac* to strike] (117)

ders oğumağ ders çalışmak [< *ders okoomac* to study] (117)

bozmağ bozmak [< *bozmac* to spoil] (117)

tuzlamağ tuzlamak [< *toozlamac* to salt] (118)

yumuşatmağ yumuşatmak [< *yoomooshatmac* to soften] (118)

selamlamağ selamlamak [< *selamlamac* to salute] (118)

tırmağ durmak [< *doormac* to stay] (118)

boğmağ boğmak [< *boghmac* to suffocate] (118)

imza komağ imza atmak [< *imzacomac* to sign] (118)

oturmağ oturmak [< *otoormac* to sit down] (118)

doyurmağ doyurmak [< *dooyoormac* to satiate] (118)

şaşıрмаğ şaşırmak [< *shashermac* to surprise] (118)

tābi^c olmağ itaat etmek [< *tabi olmac* to submit] (118)

uyurmağ uyumak [< *oyoormac* to sleep] (118)

koğmağ koklamak [< *cokemac* to smell] (118)

uğurlamağ çalmak [< *oghoorlamac* to steal] (118)

bağlamak bağlamak [< *baghlamac* to Tie] (118)

koparmak koparmak [< *copermac* to tear off, to gather] (118)

almak almak [< *almac* to take] (118)

atmak atmak [< *atmac* to throw] (118)

şulamak sulamak [< *soolamac* to Water] (118)

yaralamak yaralamak [< *yaralmac* to wound] (118)

ısıtmak ısıtmak [< *issitmac* to warm] (118)

yaykamak yıkamak [< *yaicamac* to wash] (118)

çamaşır<ı> yıkamak çamaşır yıkamak [< *tchamashiri yaicamac* to wash linen] (118)

yazmak yazmak [< *yazmac* to write] (118)

2. 6. Olumsuz Fiillerin Oluşumu

Daha önce de açıklandığı gibi, olumsuz fiil, tüm kipler ve zamanlar aracılığıyla fiilin kökünden hemen sonra bir *-m* sesinin eklenmesiyle oluşur; ve çekimsiz şimdiki zaman katılımcının, olumlu fiillerdeki gibi *-r* ile sona ermesi yerine, *-mak* veya *-mek* ile biten mastarlara göre *-mez* veya *-maz* cinsinden sonlandırılmasını sağlar.

Örnek

söylemek söylemek [< *seuilémek* to speak] (119)

söylememek söylememek [< *seuilémémek* not to speak] (119)

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

söylemem söylemem [< *seuilémem* I do not speak] (119)

söylemezsen söylemezsin [< *seuilémezsen* thou dost not speak] (119)

söylemez söylemez [< *seuilémez* he does not speak] (119)

Çokluk

söylemeziz söylemeyiz [< *seuilémeziz* we do not speak] (119)

söylemezsiniz söylemezsiniz [< *seuilémezsiniz* you do not speak] (119)

söylemezler söylemezler [< *seuilémezler* they do not speak] (119)

2. Şimdiki Zaman

Teklik

söylemiyorum söylemiyorum [< *seuiléméorem* I am not speaking] (120)

söylemiyorsen söylemiyorsun [< *seuiléméiorsen* thou art not speaking] (120)

söylemiyor söylemiyor [< *seuiléméior* he is not speaking] (120)

Çokluk

söylemiyoruz söylemiyoruz [< *seuiléméioriz* We are not speaking] (120)

söylemiyorsunuz söylemiyorsunuz [< *seuiléméiorsiz* you are not speaking] (120)

söylemiyorlar söylemiyorlar [< *seuiléméiorler* they are not speaking] (120)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

söylemezdim söylemezdim [< *seuilémezdim* I did not speak] (120)

söylemezdiñ söylemezdiñ [< *seuilémezdiñ* thou didst not speak] (120)

söylemezdi söylemezdi [< *seuilémezdy* he did not speak] (120)

Çokluk

söylemezdik söylemezdik [< *seuilémezduk* We did not speak] (120)

söylemezdiñiz söylemezdiñiz [< *seuilémezdiñiz* you did not speak] (120)

söylemezdiler söylemezdiler [< *seuilémezdiler* they did not speak] (120)

2. Hikaye Bileşik Zaman

söylemiyordum söylemiyordum [< *seuiléméiordum* I was not speaking, etc.] (220)

3. Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

söylemez imişüm söylemezmişim [< *seuilémezimishum* I did not speak] (120)

söylemez imişsen söylemezmişsin [< *seuilémezimishsen* thou didst not speak] (120)

söylemez imişdir söylemezmiş [< *seuilémezimishdir* he did not speak] (120)

Çokluk

söylemez imişiz söylemezmişiz [< *seuilémezimishiz* We did not speak] (120)

söylemez imişsiz söylemezmişsiniz [< *seuilémezimishsiz* you did not speak] (120)

söylemez imişler söylemezmişler [< *seuilémezimishler* they did not speak] (120)

Geçmiş Zaman

Teklik

söylemedüm söylemedim [< *seuilémédum* I spoke not] (121)

söylemedüñ söylemedin [< *seuiléméduñ* thou spokest not] (121)

söylemedi söylemedi [< *seuilémédy* he spoke not] (121)

Çokluk

söylemedük söylemedik [< *seuilémédük* We spoke not] (121)

söylemediñiz söylemediniz [< *seuilémédiñiz* you spoke not] (121)

söylemediler söylemediler [< *seuilémédiler* they spoke not] (121)

Gelecek Zaman

Teklik

söylemeyeceğim söylemeyeceğim [< *seuiléméyédjégim* I will not speak] (121)

söylemeyeceksen söylemeyeceksin [*< seuiléméyédjeksen* thou wilt not speak] (121)

söylemeyecekdir söylemeyecektir [*< seuiléméyéjektiv* he will not speak] (121)

Çokluk

söylemeyeceğiz söylemeyeceğiz [*< seuiléméyéjéguiz* We will not speak] (121)

söylemeyeceksiz söylemezsiniz [*< seuiléméyéjeksiz* you will not speak] (121)

söylemeyecekler söylemezdiler [*< seuiléméyéjektivler* they will not speak] (121)

2. Gelecek Zaman

Teklik

söylememeliyim söylememeliyim [*< seuilémémély im* I must not speak] (121)

söylememelisen söylememelisin [*< seuilémémély sen* thou must not speak] (121)

söylememelidir söylememelidir [*< seuilémémély dir* he must not speak] (121)

Çokluk

söylememeliyiz söylememeliyiz [*< seuilémémély iz* We must not speak] (121)

söylememelisiz söylememelisiniz [*< seuilémémély siz* you must not speak] (121)

söylememeliler söylememeliler [*< seuilémémély ler* they must not speak] (121)

Şartlı

Teklik

söylemezdim söylemezdim [*< seuilémez dum* I would not speak, etc.] (121)

Bileşik Şimdiki Zaman

Teklik

söylememişim söylememişim [*< seuilémémishim* I have not spoken] (122)

söylememişsen söylememişsin [*< seuilémémishsen* thou hast not spoken] (122)

söylememiştir söylememiş [*< seuilémémishdir* he has not spoken] (122)

Çokluk

söylememişiz söylememişiz [< *seuilémémishiz* We have not spoken] (122)

söylememişsiz söylememişsiniz [< *seuilémémishsiz* you have not spoken] (122)

söylememişler söylememişler [< *seuilémémishler* they have not spoken] (122)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

söylememiş oldum söylememiş oldum [< *seuilémémish oldum* I had not spoken] (122)

söylememiş olduñ söylememiş oldun [< *seuilémémish olduñ* thou hadst not spoken] (122)

söylememiş oldu söylememiş oldu [< *seuilémémish oldy* he had not spoken] (122)

Çokluk

söylememiş olduk söylememiş olduk [< *seuilémémish olduk* We had not spoken] (122)

söylememiş olduñuz söylememiş oldunuz [< *seuilémémish olduñ* you had not spoken]
(122)

söylememiş oldılar söylememiş oldular [< *seuilémémish oldyler* they had not spoken]
(122)

Bileşik Geçmiş Zaman

Teklik

söylememiş idüm söylememiştim [< *seuilémémishidum* I had not spoken] (122)

söylememiş idüñ söylememiştin [< *seuilémémishiduñ* thou hadst not spoken] (122)

söylememiş idi söylememişti [< *seuilémémishidy* he had not spoken] (122)

Çokluk

söylememiş idük söylememiştik [< *seuilémémishiduk* We had not spoken] (122)

söylememiş idifiñiz söylememiştiniz [< *seuilémémishidiñiz* you had not spoken] (122)

söylememiş idiler söylememiştiler [< *seuilémémishidiler* they had not spoken] (122)

Bileşik Gelecek Zaman

Teklik

söylememiş olurum söylememiş olurum [< *seuilémémish oloorem* I will not have spoken]
(123)

söylememiş olursen söylememiş olursun [< *seuilémémish oloorsen* thou wilt not have spoken] (123)

söylememiş olur söylememiş olur [< *seuilémémish oloor* he will not have spoken] (123)

Çokluk

söylememiş oluruz söylememiş oluruz [< *seuilémémish olooriz* We shall not have spoken]
(123)

söylememiş olursı[n]z söylememiş olursunuz [< *seuilémémish oloorsiz* you will not have spoken] (123)

söylememiş olurlar söylememiş olurlar [< *seuilémémish oloorler* they will not have spoken] (123)

Bileşik Şartlı

Teklik

söylemezmiş idüm söylemezmişim [< *seuilémez mishidum* I would not have spoken, etc.] (123)

söylemezmiş idüñ söylemezmişin [< *seuilémez mishiduñ* I would not have spoken, etc.]
(123)

söylemezmiş idi söylemezmişti [< *seuilémez mishidy* I would not have spoken, etc.]
(123)

Çokluk

söylemezmiş idük söylemezmiştik [< *seuilémez mishiduk* We would not have spoken, etc.] (123)

söylemezmiş idiñiz söylemezmiştiniz [*< seuilémez mishidiñiz* We would not have spoken, etc.] (123)

söylemezmiş idiler söylemezmiştiler [*< seuilémez mishidiler* We would not have spoken, etc.] (123)

Emir Kipi

Teklik

söyleme söyleme [*< seuilémeh* Speak not] (123)

söylesesün söylemesin [*< seuilémésun* let him not speak] (123)

Çokluk

söylemeyelüm söylemeyelim [*< seuiléméyélum* Let us not speak] (124)

söylemeñiz söylemeyiniz [*< seuiléméñiz* speak ye not] (124)

söylesesinler söylemesinler [*< seuilémésunler* let them not speak] (124)

İstek Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

söyleme[ye]yim söylemeyeyim [*< seuiléméyim* That I may not speak] (124)

söylemeyesen söylemeyesin [*< seuiléméyésen* that thou mayst not speak] (124)

söylemeye söylemeye [*< seuiléméyeh* that he may not speak] (124)

Çokluk

söylemeyeyiz söylemeyelim [*< seuiléméyéiz* That we may not speak] (124)

söylemeyesiz söylemeyesiniz [*< seuiléméyésiz* that you may not speak] (124)

söylemeyeler söylemeyeler [*< seuiléméyeler* that they may not speak] (124)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

söylemeye idim söylemeyeydim [< *seuiléméyéidim* That I might not speak] (124)

söylemeye idüñ söylemeyeydin [< *seuiléméyéidüñ* that thou mightest not speak] (124)

söylemeye idi söylemeyeydi [< *seuiléméyéidy* that he might not speak] (124)

Çokluk

söylemeye idük söylemeyeydik [< *seuiléméyéidük* That we might not speak] (124)

söylemeye idiñiz söylemeyeydiniz [< *seuiléméyéidiñiz* that you might not speak] (124)

söylemeye idiler söylemeyeydiler [< *seuiléméyéidiler* that they might not speak] (124)

Bileşik Şimdiki Zaman

Teklik

söylememiş olam söylememiş olayım [< *seuilémémish olam* That I might not have spoken, etc.] (124)

söylememiş olasen söylememiş olasın [< *seuilémémish olasen* That I might not have spoken, etc.] (124)

söylememiş ola söylememiş ola [< *seuilémémish ola* That I might not have spoken, etc.] (124)

Çokluk

söylememiş olavuz söylememiş olalım [< *seuilémémish olaoz* That we might not have spoken, etc.] (125)

söylememiş olasız söylememiş olasınız [< *seuilémémish olasiz* That we might not have spoken, etc.] (125)

söylememiş olalar söylememiş olalar [< *seuilémémish olaler* That we might not have spoken, etc.] (125)

Dilek Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

söylemez isem söylemezsem [< *seuilémez isam* If I do not speak] (125)

söylemez iseñ söylemezsen [< *seuilémez isañ* If thou dost not speak] (125)

söylemez ise söylemezse [< *seuilémez isah* If he does not speak] (125)

Çokluk

söylemez isek söylemezsek [< *seuilémez isak* If we do not speak] (125)

söylemez iseñiz söylemezseniz [< *seuilémez isañiz* If you do not speak] (125)

söylemez iseler söylemezseler [< *seuilémez isahler* If they do not speak] (125)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

söylemesem söylemesem [< *seuilémessam* If did not speak] (125)

söylemeseñ söylemesen [< *seuilémessañ* If thou didst not speak] (125)

söylemese söylemese [< *seuilémessah* If he did not speak] (125)

Çokluk

söylemesek söylemesek [< *seuilémessak* If we did not speak] (125)

söylemeseñiz söylemeseniz [< *seuilémessañiz* If you did not speak] (125)

söylemeseler söylemeseler [< *seuilémessahler* If they did not speak] (125)

Bileşik Şimdiki Zaman

söylemiş isem söylemişsem [< *seuilémish issam* If I have not spoken, etc.] (125)

Geçmiş Zaman

Teklik

söylemeseydüm söylemeseydim [< *seuilémésaidum* If I had not spoken] (126)

söylemeseydüñ söylemeseydin [< *seuilémesaiduñ* If thou hadst not spoken] (126)

söylemeseydi söylemeseydi [< *seuilémésaidy* If he had not spoken] (126)

Çokluk

söylemeseydük söylemeseydik [< *seuilémesaiduk* If we had not spoken] (126)

söylemeseydiñiz söylemeseydiniz [< *seuilémesaidiñiz* If you had not spoken] (126)

söylemeseydiler söylemeseydiler [< *seuilémesaidiler* If they had not spoken] (126)

Mastar

söylememek söylememek [< *seuilémémek* not to speak] (126)

Ortaç

Çekimsiz Şimdiki Zaman

söylemez söylemez [< *seuilémez* not speaking] (126)

Çekimsiz Geçmiş Zaman

söylememiş söylememiş [< *seuilémémish* not spoken] (126)

Çekimli Şimdiki Zaman

söylemeyen söylemeyen [< *seuilémeyen* not spoken] (126)

Çekimli Geçmiş Zaman

söylemedük söylemedik [< *seuilémédük* not spoken] (126)

Gelecek Zaman

söylemeyecek söylemeyecek [< *seuiléméyedjek* not intending to speak] (126)

söylememeli söylememeli [< *seuilémémely* not being obliged to speak] (126)

Zarflar

söylemez iken söylemezken [< *seuilémez iken* not speaking] (126)

söylemeyüb söylemeyip [< *seuiléméyub* not having spoken] (126)

söylemeyerek söylemeyerek [< *seuiléméyerek* not speaking] (126)

söylemeyince söylemeyince [< *seuiléméyindjeh* not speaking] (126)

söylemedükçe söylemedikçe [< *seuiléméduktcheh* not speaking] (127)

söylemedükde söylemediğinde [< *seuilémédukdeh* not speaking] (127)

söylemekile söylemekle [< *seuilémékileh* not speaking] (127)

Bir Fiilin Soru Çekimi

Sorgulayıcı ek olan *mi*, asıl fiilden hemen sonra ve yardımcı fiille sonlandırmadan önce yerleştirilir.

Mastar

bilmek bilmek [< *bilmek* to know] (127)

Haber Kipi

Şimdiki Zaman

Teklik

bilür mi[y] im bilir miyim [< *bilurmi im* Do I know?] (127)

bilür miyim [< *bilurmi im* Do I know?] (127)

bilür misen bilir misin [< *bilurmisen* dost thou know?] (127)

bilür mi bilir mi [< *bilur mi* does he know?] (127)

Çokluk

bilür mi[y] iz (bilirmisiz:m) bilir misiniz [< *bilurmi iz* Do we know?] (127)

bilür misi[ni]z bilir misiniz [< *bilurmisiz* do you know?] (127)

bilür miler bilirler mi [*< bilurmiler* do they know?] (127)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

bilür mi idüm bilir miydim [*< bilurmidum* Did I know?] (127)

bilür miydüm bilir miydim [*< bilurmidum* Did I know?] (127)

bilür miydüñ bilir miydin [*< bilurmiduñ* didst thou know?] (128)

bilür miydi bilir miydi [*< bilurmidy* did he know?] (128)

Çokluk

bilür miydük bilir miydik [*< bilurmiduk* did we know?] (128)

bilür miydiniz bilir miydiniz [*< bilurmidiniz* did you know?] (128)

bilür miydiler bilir miydiler [*< bilurmidiler* did they know?] (128)

Geçmiş Zaman

Teklik

bildüm mi bildim mi [*< bildum mi* Did I know?] (128)

bildüñ mi bildin mi [*< bilduñ mi* didst thou know?] (128)

bildi mi bildi mi [*< bildi mi* did he know?] (128)

Çokluk

bildük mi bildik mi [*< bilduk mi* Did we know?] (128)

bildiñiz mi bildiniz mi [*< bildiniz mi* did you know?] (128)

bildiler mi bildiler mi [*< bildiler mi* did they know?] (128)

Gelecek Zaman

Teklik

bilücek miyim bilecek miyim [*< biludjekmi im* shall I know?] (128)

bilücek misen bilecek misin [**< biludjekmi sen** shalst thou know?] (128)

bilücek mi bilecek mi [**< biludjek mi** shall he know?] (128)

Çokluk

bilücek miyiz bilecek miyiz [**< biludjekmi iz** Shall we know?] (128)

bilücek misiniz bilecek misiniz [**< biludjekmi sizin** shall you know?] (128)

bilücekler mi bilecekler mi [**< biludjek miler** shall they know?] (128)

Şartlı

(Kusurlu) Hikaye bileşik zaman gibi.

Bileşik Şimdiki Zaman

Teklik

bilmiş mi[y] im bilmiş miyim [**< bilmish mi im** Have I known?] (129)

bilmiş misen bilmiş misin [**< bilmish mi sen** Hast thou known?] (129)

bilmiş midir bilmiş midir [**< bilmish mi dir** Has he known?] (129)

Çokluk

bilmiş mi[y] iz bilmiş miyiz [**< bilmishmi iz** Have we known?] (129)

bilmiş misi[ni]z bilmiş misiniz [**< bilmishmi siz** Have you known?] (129)

bilmiş miler bilmişler mi [**< bilmishmi ler** Have they known?] (129)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

bilmiş miydüm bilmiş miydim [**< bilmishmidum** Had I known?] (129)

bilmiş miydüñ bilmiş miydin [**< bilmishmiduñ** Hadst thou known?] (129)

bilmiş miydi bilmiş miydi [**< bilmishmidi** Had he known?] (129)

Çokluk

bilmiş miydük bilmiş miydik [< *bilmishmiduk* Had we known?] (129)

bilmiş miydiñiz bilmiş miydiniz [< *bilmishmidiñiz* Had you known?] (129)

bilmiş miydiler bilmişler miydi [< *bilmishmidiler* Had they known?] (129)

Bileşik Gelecek Zaman

Teklik

bilmiş olur mıyım bilmiş olur muyum [< *bilmish oloor mi im* Shall I have known?] (129)

bilmiş olur misen bilmiş olur musun [< *bilmish oloor mi sen* Shalt thou have known?]
(129)

bilmiş olur mı bilmiş olur mu [< *bilmish oloormi* Shall he have known?] (129)

Çokluk

bilmiş olur mıyız bilmiş olur muyuz [< *bilmish oloormiiz* Shall we have known?] (129)

bilmiş olur mısıñız bilmiş olur musunuz [< *bilmish oloormisiñiz* Will you have known?]
(129)

bilmiş olur mılar bilmiş olurlar mı [< *bilmish oloormiler* Will they have known?] (129)

Şartlı Bileşik Zaman

Teklik

bilürmiş miydüm bilürmiş miydüm [< *bilurmishmidum* Should I have known?] (130)

bilürmiş miydüñ bilürmiş miydin [< *bilurmishmiduñ* Couldst thou have known?] (130)

bilürmiş miydi bilürmiş miydi [< *bilurmishmiydy* Would he have known?] (130)

Çokluk

bilürmiş miydük bilürmiş miydik [< *bilurmishmiduk* Should we have known?] (130)

bilürmiş miydiñiz bilürmiş miydiniz [< *bilurmishmidiñiz* Could you have known?] (130)

bilürmiş miydiler bilürmişler miydi [< *bilurmishmidiler* Would they have known?] (130)

Olumsuz ve Soruya Dayalı Fiil Çekimi

añlamak anlamak [< *añlamac* to understand] (130)

añlamamak anlamamak [< *añlamamac* not to understand] (130)

Haber Kipi

Şimdiki veya Gelecek Zaman

Teklik

añlamaz mı[y]im anlamaz mıyım [< *añlamaz mi im* Do I not understand?] (130)

añlamaz mısın anlamaz mısın [< *añlamaz mi sen* dost thou not understand?] (130)

añlamaz mı anlamaz mı [< *añlamaz mi* does he not understand?] (130)

Çokluk

añlamaz mı[y]ız anlamaz mıyız [< *añlamaz mi iz* Do we not understand?] (130)

añlamaz mısınız anlamaz mısınız [< *añlamaz mi siñiz* do you not understand?] (130)

añlamaz mıdır anlamaz mıdır [< *añlamaz mi dirler* do they not understand?] (130)

Hikaye Bileşik Zaman

Teklik

añlamaz mı[y]dım anlamaz mıydım [< *añlamaz mi dum* Did I not understand?] (131)

añlamaz mı[y]duñ anlamaz mıydın [< *añlamaz mi duñ* didst thou not understand?] (131)

añlamaz mı[y]dı anlamaz mıydı [< *añlamaz mi dy* did he not understand?] (131)

Çokluk

añlamaz mı[y]duğ anlamaz mıydık [< *añlamaz miduk* Did we not understand?] (131)

añlamaz mı[y]diñiz anlamaz mıydınız [< *añlamaz midiñiz* did you not understand?] (131)

añlamaz mı[y]dılar anlamaz mıydılar [< *añlamaz midirler* did they not understand?] (131)

Geçmiş Zaman

Teklik

añlamadum mı anlamadım mı [*< añlamadum mi* Did I not understand?] (131)

añlamaduñ mı anlamadın mı [*< añlamaduñ mi* didst thou not understand?] (131)

añlamadı mı anlamadı mı [*< añlama dy mi* did he not understand?] (131)

Çokluk

añlamaduķ mı anlamadık mı [*< añlamaduk mi* Did we not understand?] (131)

añlamaduñız mı anlamadınız mı [*< añlamaduñiz mi* did you not understand?] (131)

añlamadılar mı anlamadılar mı [*< añlamadiler mi* did they not understand?] (131)

Gelecek Zaman

Teklik

añlamayacaķ mı[y]im anlamayacak mıyım [*< añlamaiadjakmi im* Shall I not understand?] (131)

añlamayacaķ misen anlamayacak mısın [*< añlamaiadjakmisen* Wilt thou not understand?] (131)

añlamayacaķ mı anlamayacak mı [*< añlamaiadjakmi* Will he not understand?] (131)

Çokluk

añlamayacaķ mı[y]ız anlamayacak mıyız [*< añlamaiadjak mi iz* Shall we not understand?] (131)

añlamayacaķ mısıñız anlamayacak mısınız [*< añlamaiadjak mi siñiz* Will you not understand?] (131)

añlamayacaķ mılar anlamayacaklar mı [*< añlamaiadjak mi ler* Will they not understand?] (131)

Şartlı

Geçmiş zaman gibi. (132)

Bileşik Şimdiki Zaman

Teklik

añlamamış mı[y] im anlamamış mıyım [**< añlamamış mi im** Have I not understood? etc.] (132)

añlamamış misen anlamamış mısın [**< añlamamış mi sen** Have I not understood? etc.] (132)

añlamamış mı anlamamış mı [**< añlamamış mi** Have I not understood? etc.] (132)

Çokluk

añlamamış mı[y] iz anlamamış mıyız [**< añlamamış mi iz** Have we not understood? etc.] (132)

añlamamış mısıñız anlamamış mısınız [**< añlamamış mi siz** Have we not understood? etc.] (132)

añlamamış mıdırlar anlamamışlar mı [**< añlamamış mi ler** Have we not understood? etc.] (132)

Bileşik Geçmiş Zaman

Teklik

añlamamış mı[y]dum anlamamış mıydım [**< añlamamış mi idum** Had I not understood?etc.] (132)

añlamamış mı[y]duñ anlamamış mıydın [**< añlamamış mi iduñ** Had I not understood?etc.] (132)

añlamamış mı[y]dı anlamamış mıydı [**< añlamamış mi idy** Had I not understood?etc.] (132)

Çokluk

añlamamış mı[y]duğ anlamamış mıydık [*< añlamamış mi iduk* Have we not understood? etc.] (132)

añlamamış mı[y]dınız anlamamış mıydınız [*< añlamamış mi idiniz* Have we not understood? etc.] (132)

añlamamış mıdır anlamamışlar mıdır [*< añlamamış mi idiler* Have we not understood? etc.] (132)

Bileşik Gelecek Zaman

Teklik

anlamamış olur mı[y] ım anlamamış olur muyum [*< añlamamış oloormi im* Shall I not have understood? etc.] (132)

añlamamış olur misen anlamamış olur musun [*< añlamamış oloormi sen* Shall I not have understood? etc.] (132)

añlamamış olur mı anlamamış olur mu [*< añlamamış oloormi* Shall I not have understood? etc.] (132)

Çokluk

añlamamış olur mı[y] ız anlamamış olur muyuz [*< añlamamış oloormi iz* Shall we not have understood? etc.] (132)

añlamamış olur mısınız anlamamış olur musunuz [*< añlamamış oloormi siz* Shall we not have understood? etc.] (132)

añlamamış olur mılar anlamamış olurlar mı [*< añlamamış oloormiler* Shall we not have understood? etc.] (132)

Bileşik Şartlı Zaman

Teklik

anlamamış olur mıydum anlamamış olur muydum [*< añlamamish oloormidum* Should I not have understood? etc.] (133)

añlamamış olur mıyduñ anlamamış olur muydun [*< añlamamish oloormiduñ* Should I not have understood? etc.] (133)

añlamamış olur mı anlamamış olur mu [*< añlamamish oloormi* Should I not have understood? etc.] (133)

Çokluk

añlamamış olur mıyduķ anlamamış olur muyduk [*< añlamamish oloormiduk* Should we not have understood? etc.] (133)

añlamamış olur mıydıñız anlamamış olur muydunuz [*< añlamamish oloormidiñiz* Should we not have understood? etc.] (133)

añlamamış olurlar mı anlamamış olurlar mı [*< añlamamish oloorlermi* Should we not have understood? etc.] (133)

Aktif fiillere ait yukarıdaki çekim örnekleri, hepsi aynı kuralı takip eden geçişli, karşılıklı, olanaksızlık vb. için bir rehber olarak hizmet edecektir.

olmak [*< olmac*] yardımcı fiili veya onun olumsuzunu takip eden **mümkün** [*< moomkin*], **ķābil** [*< cabil*] sıfatları; olasılık, imkansızlık, yetenek, yetersizlik gibi durumları ifade etmek için kullanılır.

Örneğin;

şu kitab okumak mümkün misiniz şu kitabı okuyabilir misiniz [*< shoo kitab okoomac moomkin mi siñiz* is it possible for you (are you able) to read this book?] (133)

mümkün değilim yapamam [*< moomkin deyil im* I am not able] (133)

mümkünsiz imkansız [*< moomkin siz* impossible] (133)

bu gün bize gelmege **ķābil misifñiz** bugün bize gelebilecek misiniz [*< boo gun bizeh guelmeyeh cabil mi siñiz* will it be possible for you (are you able) to come to us to day?] (133)

ķābil degilim yapamam [*< cabil deyil im* I am not able] (133)

ķābilsiz imkansız [*< cabil siz* impossible] (133)

ķābil kabul eden, olabilir [*< cabil*] kelimesi, vardır kişiliksiz fiili, onun olumsuzu, gizli olasılık ve ihtimalsizlik tarafından 3. teklik kişi eki ile takip eder. Örneğin;

benüm ile yarın gezmege ķābili var mı yarın benimle gezme ihtimali var mı [*< benum ileh yarın guezmeyeh cabily var mi* is there any probability of your accompanying me to morrow?] (133)

ķābili yoķdır ihtimal yok [*< cabily yokdır* there is no probability] (133-134)

saña bir ricām var acaba ķābili yoķ mı sana bir ricam var acaba hiç ihtimal yok mu [*< saña bir ridjiam var adjaba cabily yok mi* is there no probability of your granting my request?] (134)

ķābili yoķ ihtimal yok [*< cabily yok* no probability] (134)

saña bir şey ışmarladum o iş bitmege ķābili yoķ mı sana önerdiğim meseleyi, işi sonlandırma ihtimali yok mu [*< saña bir sheiy issmarladum o ish bitmeyeh cabily yok mi* is there no probability of terminating the affair I recommended to you?] (134)

ķābili yoķdır ihtimal yoktur [*< cabily yok dir* there is no probability] (134)

Güç veya kuvvet, yardımcı fiilin ardından **ķadar** kadar [*< cadar*] sıfatıyla ifade edilir. Örneğin;

ol bağçey[i] belemege ķadar mısıñız o bahçeyi kazabiliyor musun [*< ol baghtchey belemeyeh cadar mi siñiz* are you able to dig this garden?] (134)

ol taş ı kaldırmağa ķadar mı o taşı kaldırmak için gücü var mı [*< ol tashy caldermagha cadar mi* has he strength to lift this stone?] (134)

kağar degil, kağarsızdır güçsüzdür [**< cadar deyil or cadar siz dir** he has not power, he is unable] (134)

bilmek fiilinin başka bir fiilden önce ayrıca önemi vardır. Örneğın;

gıtdıgıñ evde efendi göre bildüñ mi gıttıgın evde efendi görebildin mi [**< gıtdıgıñ evde efendy guereh bildüñ mi** were you able to see the Gentleman whose house you went into?] (134)

görebilmedüm, göremedüm görebilmedim, göremedim [**< geureh bilmedum, gueuremedum** I was not able to see or I did not see] (134)

Yağmur yağıyor, kar yağıyor, dolu yağıyor gibi kişiliksiz fiiller, aşağıdaki şekilde oluşur:

yağmur yağar yağmur yağar [**< yaghmoor yaghar** it rains rain] (134)

kar yağar kar yağar [**< car yaghar** it rains snow] (134)

dolu yağar dolu yağar [**< doloo yaghar** it rains hail] (134)

gerek [**< guerek** it is necessary, it must] fiili, yardımcı fiil ekleri ile oluşturulabilir. Örneğın;

geregim mecburum [**< guereguim** I must] (134)

gereksen mecbursun [**< guereksen** thou must] (134)

2. 7. Zarflar

Zarf olarak kullanılan sıfatların yanı sıra Türkçe zarflar çok fazladır.

güzel güzel [**< guzel** handsome, handsomely (güzellikle)] (135)

hoş hoş, tatlı [**< khosh** agreeable, agreeably (tatlılıkla)] (135)

Onları şekillendirmek için çeşitli yöntemler vardır:

1. İsmın sonrasında **ile** [**< ileh** with], **üzere** [**< uzreh** upon] edatları takip eder. Örneğın;

delilik delilik [**< delilik** stupidity] (135)

delilik ile delilikle [**< delilik** ileh stupidly] (135)

ri‘āyet saygı [*< ri‘aiet* respect] (135)

ri‘āyet ile saygılı [*< ri‘aiet ileh* respectfully] (135)

dōstlık dostluk [*< dostlik* friendship] (135)

dōstlık üzere dostluk üzere, dostça [*< dostlik uzreh* friendly] (135)

2. Arapça sonlandırma **an, en** [*< an*] bir isme eklenir. Örneğin;

şūret görünüş [*< sooret* appearance] (135)

şūreten (m: sin harfi) görünüşe göre [*< sooretan* apparently] (135)

‘ākıbet son [*< ‘akibet* end] (135)

‘ākıbeten son olarak [*< ‘akibetan* finally] (135)

3. Bir isme Fars sonlandırması **+ane** [*< aneh*], **+yane** [*< yaneh*] eklenir. Örneğin;

dōst dost [*< dost* friend] (135)

dōstāne dostane, dostça [*< dostaneh* friendly] (135)

‘ākıl akıl, mantık [*< ‘akil* reason] (135)

‘ākılāne akla uygun, mantıklı [*< ‘akilaneh* reasonably] (135)

bābāyāne baba gibi [*< babayaneh* paternally] (135)

pederāne baba gibi, pedercesine [*< pederaneh* paternally] (135)

Ayrıca **-ce** [*< djeh*] hecesi bir isme eklenir. Örneğin;

ingiliz İngiliz [*< ingliz* English] (135)

ingilizce İngilizce [*< inglizdjeh* English fashion] (135)

nemçe Alman [*< nemtcheh* German] (135)

nemçece Almanca [*< nemtchedjeh* in the German fashion] (135)

türkce Türkçe [*< turkdjeh* in the Turkish fashion] (135)

farsi dilince Fars dilince [*< farsy dilindjeh* the Persian tongue] (135)

‘oşmanlı ‘âdetince Türk adetlerine göre [*ossmanly adetindjeh* according to Turkish habits] (135-136)

Zarflar, aşağıdaki gibi sınıflara ayrılırlar:

Miktar

yetişir yetişir, yeterli [*yetishir* enough] (136)

ziyâde artan [*ziadeh* more] (136)

artık artık [*artek* more] (136)

biraz biraz [*bir az* a little] (136)

eksik eksik [*eksik* less] (136)

dağı az daha az [*dakhi az* less] (136)

çok çok [*tchoc* much] (136)

çok çok çok çok [*tchoc tchoc* much more] (136)

dağı ziyâde daha fazla [*dakhi zideh* much more] (136)

dağı çok daha çok [*dakha tchoc* much more] (136)

ol kadar o kadar [*ol cadar* as much] (136)

ziyâdesince çok fazla [*zidesindjeh* too much] (136)

pek pek en fazla, olsa olsa [*pek pek* at most] (136)

azar azar azar azar [*azar azar* little by little] (136)

bir mişdar bir miktar [*bir mikider* a little] (136)

para para [*parah parah* by bits] (136)

ifrağ aşırı [*ifrat* excessively] (136)

ğâyet son derece, pek çok [*ghaiet* extremely] (136)

vafra bolca [*vafra* abundantly] (136)

Nitelik

éyü iyi [< *eiü* good] (136)

hoş hoş, iyi [< *khosh* well] (136)

güzel güzel [< *guzel* handsomely] (136)

dōstāne dostane, arkadaşça [< *dostaneh* friendly] (136)

bed fena kötü [< *bed, fena* bad, badly] (136)

‘ākīl esprili [< *akel* witty, wittily] (137)

‘ākīlāne esprili [< *akelaneh* witty, wittily] (137)

nāfile faydasız [< *nafileh* uselessly] (137)

bunda bunda [< *boondah* here, in this place] (137)

şunda şunda [< *shoondah* here, in this place] (137)

burada burada [< *booradah* here, in this place] (137)

buracıḳ buracık [< *booradjak* here, in this place] (137)

şuracıḳda şuracıkta [< *shooradjakdah* here, in this place] (137)

bundan bundan [< *boondan* from, through, by this place] (137)

şundan şundan [< *shoondan* from, through, by this place] (137)

buradan buradan [< *booradan* from, through, by this place] (137)

şuracıḳdan şuracıktan [< *shooradjakdan* from, through, by this place] (137)

andan ondan [< *andan* there, in that place] (137)

oradan oradan [< *oradan* there, in that place] (137)

ol yerde o yerde [< *ol yerdeh* there, in that place] (137)

andan ondan [< *andan* from, through, by that place] (137)

oradan oradan [< *oradan* from, through, by that place] (137)

ol yerden o yerden [< *ol yerden* from, through, by that place] (137)

berüde beride [*< berudeh* on this side] (137)

bu tarafda bu tarafta [*< boo tarafdeh* on this side] (137)

ötede ötede [*< eutedeh* on that side] (137)

ol tarafda o tarafta [*< ol tarafdeh* on that side] (137)

öte berü ötede beride, orada ve burada [*< euteh beru* here and there] (137)

oraya dek oraya kadar [*< orayédek* until there] (137)

her yerde her yerde [*< her yerdeh* every where] (137)

ğayrı yerde başka yerde [*< ghairy yerdeh* else where] (137)

yukar[1]da yukarıda [*< yocardeh* up above] (137)

aşağ[1]da aşağıda [*< ashaghdah* down below] (138)

içer[i]de içeride [*< itcherdeh* within, inside] (138)

taşrada dışarıda [*< tashradeh* out, outside] (138)

yabanda uzaktan [*< yabandah* at a distance] (138)

önünde önünde [*< euyunde* before, in front] (138)

ardında arkasında [*< ardindah* behind, in rear] (138)

ilerüde ileride [*< illerudeh* in advance, in front] (138)

gerüde geride [*< guerudeh* in the rear] (138)

yakın yakın [*< yakin* near] (138)

ırak uzak [*< irak* far, distant] (138)

uzak uzak [*< oozac* far, distant] (138)

sağda sağda [*< sagdah* to the right] (138)

şolda solda [*< soldah* to the left] (138)

üstünde üstünde [*< ustunde* on, upon] (138)

üzre üzere, üstünde [*< uzreh* upon, concerning] (138)

altında altında [< *altindeh* down, below] (138)

eñ dibde en dipte [< *eñ dıbdah* at the bottom] (138)

eṭrafda etrafında [< *atrafdah* around] (138)

doğru doğru [< *doghroo* straight on] (138)

egri eğri, karşısında [< *eiry* across] (138)

émāme önünde [< *imameh* in front] (138)

Zaman

şimdi şimdi [< *shimdy* now] (138)

şimdilik şimdilik, şu anda [< *shimdilik* at present] (138)

şimdiye dek şimdiye kadar [< *shimdiyedek* until now] (138)

şimdiden şimdiden [< *shimtiden* from this moment] (138)

demin demin [< *demin* lately] (138)

şimden soñra şimdiden sonra [< *shimden soñra* henceforth] (138)

ba‘ zı ba‘ zı zaman zaman [< *ba‘ azy ba‘ azy* now and then] (138)

yakında yakında [< *yakindeh* in a little time] (139)

çokdan çoktan [< *tchokdan* a long time ago] (139)

dün dün [< *dün* yesterday] (139)

dünki gün dün [< *dun ki gun* yesterday] (139)

bugün bugün [< *boo gun* to day] (139)

yarın yarın [< *yarın* to morrow] (139)

yarınki gün yarın [< *yarın ki gun* to morrow] (139)

yarın degil ol bir gün yarın değil öbür gün [< *yarın deyil olbir gun* the day after to morrow] (139)

dün değil ol bir gün dün değil öbür gün [*< yarin deyil olbir gun* the day before to yesterday] (139)

ağşam akşam [*< aksham* evening] (139)

gece gece [*< guidjeh* by night] (139)

gündüz gündüz [*< gunduz* by day] (139)

şabah sabah [*< sabah* morning] (139)

ertesı gün ertesı gün [*< ertessy gun* the next day] (139)

öte gün diğer gün [*< euteh gun* the other day] (139)

öyleyin öğleyin [*< euileyen* at noon] (139)

çin şabah sabah erkenden [*< tchin sabah* early in the morning] (139)

bıldur geçen yıl [*< bildur* last year] (139)

şal şal her yıl [*< sal sal* every year] (139)

geçenlerde geçenlerde [*< guetchinlerdeh* formerly] (139)

geç, kati geç geç, çok geç [*< guetch, kati guetch* late, very lately] (139)

erken erken [*< erken* early] (139)

eski zamanda eski zamanda [*< essky zemandeh* in olden time] (139)

ol zamanda o zamanda [*< ol zemandeh* at that time] (139)

baharın baharın [*< baharin* in spring] (139)

yazın yazın [*< yazin* in summer] (139)

güzün güzün [*< geuzun* in autumn] (140)

kışın kışın [*< kishin* in winter] (140)

ziyâde erkenden [*< ziadeh* sooner] (140)

dâimâ daima [*< daima* always] (140)

ol sâ'at o saatte [*< ol sa'at* as soon as] (140)

- ol kadar** olduğu sürece [< *ol cadar* as long as] (140)
- téz tézce** tez, hızlı [< *tiz, tizdjeh* quickly, quicker] (140)
- géce gündüz** gece gündüz [< *guidjeh guiunduz* night and day] (140)
- ağşam şabah** akşam sabah [< *akhsham sabah* evening and morning] (140)
- çapuk** çabuk [< *tchapook* promptly] (140)
- apañsız** hemen, derhal [< *apañsiz* immediately] (140)
- şık şık** sık sık [< *sik sik* very often] (140)
- yavaş** yavaş [< *yavash* softly, gently] (140)
- şoñra** sonra [< *soñra* afterwards] (140)
- evvel** önce [< *evvel* before] (140)
- eñ şoñra** en son [< *eñ soñra* finally] (140)
- Soru*
- ne** ne [< *neh* what] (140)
- ne kadar** ne kadar [< *neh cadar* how much, what size?] (140)
- kaç** kaç [< *katche* how many?] (140)
- kaç kere** kaç kere [< *katche kerreh* how often?] (140)
- kaç def a** kaç defa [< *katche defa‘a* how often?] (140)
- niçün** niçin [< *nitchun* why?] (140)
- nice** nasıl [< *nidjeh* how?] (140)
- ne sebebden** ne sebepten [< *neh sebebden* for what reason?] (140)
- ne şekil** ne şekil [< *neh shekil* what kind?] (140)
- ne vechile** ne sebeple [< *neh vedjehileh* what kind?] (140)
- kanıya** nereye [< *canieh* where?] (141)

nerede nerede [*< neredeh* where? in what place?] (141)

nereye nereye [*< nereyeh* towards where?] (141)

nereyede nereye kadar [*< néréyédék* until where?] (141)

kaçan ne zaman [*< catchian* when?] (141)

mi, bir fiile katıldığında soru işareti gelir, örnekteki gibi:

‘araba geldi mi araba geldi mi [*< ‘araba gueldimi* is the carriage come, the carriage come is it?] (141)

bābām mı gitdi babam mı gitti [*< babammi gitdi* father is he gone?] (141)

Onaylama

evet, eved evet [*< evet, eved* yes] (141)

belli belli [*< beli* just so, yes] (141)

öyledir öyledir [*< eileh di* just so, yes] (141)

belki belki [*< belki* perhaps] (141)

belkideh belkide [*< belkideh* perhaps] (141)

ķābildir mümkündür [*< cabil dir* possibly] (141)

zāhir belli ki [*< zahir* apparently] (141)

gerçek gerçek, doğru [*< guertchek* truly, seriously] (141)

şübhesiz şüphesiz [*< shoobehsiz* undoubtedly] (141)

olsun olsun [*< olsoon* sol et it be] (141)

pek éyü pek iyi [*< pek eiu* very well] (141)

pek güzel pek güzel [*< pek guuzel* very well] (141)

taḥķīķ muhakkak, kuşkusuz [*< tahkik* certainly] (141)

aşlen aslen [*< asslan* absolutely] (141)

cān u gönülden can-ı gönülden [*< djan u guiuñelden* heart and soul] (141)

Red, Olumsuzluk

degil değil [< *deyil* no, it is not] (141)

yok yok [< *yok* no, there is not] (141)

İlk olarak olumsuzluk sadece ‘olmak’ fiil ile kullanılır:

ağam evde degil dir ağam evde değildir [< *agham evdeh deyil dir* my master is not at home] (141-142)

İkinci olarak ‘sahip olmak’ fiili kullanılır:

cebimde akçe yokdır cebimde akçe yoktur [< *djebimdeh aktchiah yokdir* there is (I have) no money in my pocket] (142)

hayır hayır [< *khair* no] (142) ; olumsuzlukta cevap verirken daha kibar bir ifadedir.

degmede inanılmaz, inanmıyorum [< *deymedeh* I believe not] (142)

ne ne ne... ne... [< *neh neh* neither, nor] (142)

ne bu var ne ol ne bu var ne o [< *neh boo var neh ol* neither this nor that] (142)

hâşâ Allah korusun [< *hasha* God forbid] (142)

Gösterme, İspat

işte işte [< *ishteh* here, behold] (142)

bağa bak [< *bakah* look, look here] (142)

görki gör ki [< *gueurkih* look, look here] (142)

Miktar

bir kere bir kere [< *bir kereh* once] (142)

yüz kere yüz kere [< *yuz kereh* a hundred times] (142)

çok kere çok kere [< *tchiok kereh* many times] (142)

şıkça sıkça [< *siktchah* often] (142)

tekrar tekrar [< *tekrar* once more] (142)

gérü tekrar [< *guerü* again] (142)

géne yine [< *gueneh* again] (142)

bir dağı bir daha [< *bir dakhi* (dakha) one more] (142)

Sıra

evvel ilk [< *evvel* first, in the first place] (142)

evvelā ilkönce [< *evela* first, in the first place] (142)

iptidā en önce [< *iptida* first, in the first place] (142)

şāniyen ikinci olarak [< *sania* second secondly] (142)

ikinci ikinci [< *ikindjy* second secondly] (142)

‘ākıbeten son olarak [< *akibetan* lastly] (142)

nevbeten sıra ile [< *neubetan* alternatively] (143)

nevbetle sıra ile [< *neubetileh* alternatively] (143)

bir birine karşılıklı olarak [< *bir birineh* mutually] (143)

şıra ile arka arkaya, sırayla [< *sıra ileh* successively] (143)

ķarma ķariş karmakarışık [< *carmacarish* pell mell] (143)

Şüphe, Kuşku

şūreten görünüşe göre [< *sooretan* apparently] (143)

yoksa yoksa [< *yoksah* otherwise, if not] (143)

belki belki [< *belky* probably] (143)

olaki ola ki [< *olakih* possibly] (143)

Benzetme, Kıyas

gibi gibi [< *guiby* like, in the same way] (143)

nice aynıısı [< *nidjeh* the same as] (143)

İddia

başım için başım için [< *bashim itchun* by my head] (143)

şakalım için sakalım için [< *sakalim itchun* by my beard] (143)

2. 8. Edatlar

Türklerin edatları yoktur. Bu şekilde belirlediklerimiz için her zaman ismin veya zamirlerin sonuna yerleştirilmiş, kendi dilleri içinde yer alırlar. Onlar çekimli veya çekimsiz; bazıları yalın hal, bazıları ismin +e hali, bazıları +den hali durumundadır. (144)

Yalın Hali Yöneten Edatlar

1. **de de** [< *deh* in] (144)

evde evde [< *evdeh* in the house] (144)

eski zamanda eski zamanda [< *esky zemandeh* in olden time] (144)

2. **den den, dan** [< *den, dan* from, through] (144)

benden benden [< *benden* from me] (144)

bağçeden bahçeden [< *baghtchedan* through the garden] (144)

3. **siz siz, siz, suz, süz** [< *siz* without] (144)

döstsüz dostsuz [< *dostsiz* without a friend] (144)

ümidsiz ümitsiz [< *umidsiz* without hope] (144)

4. **üz[e]re** üzere [< *uzreh* on, concerning] (144)

baş üz[e]re baş üstüne [< *bash uzreh* on the head](144)

işlerim üz[e]re işlerim üzerine [< *ishlerim uzreh* concerning my affairs] (144)

5. **aşra** ötesinde [< *ashrah* beyond] (144)

deñiz aşra deniz ötesi [< *deñiz ashrah* beyond the sea] (144)

intizārim aşra beklentimin ötesi [< *intizarim ashrah* beyond my expectation] (144)

6. **içün** için [< *itchun* for, in order] (144)

pādişā[h] için padişah için [< *padisha itchun* for the sovereign] (144)

görmek için görmek için [< *gueurmek itchun* in order to see] (144)

*Başımın üzerine olsun, itaat ifadesi herhangi bir komuta cevap olarak kullanıldığını ifade eder.

7. gibi gibi [< *guiby* like, as soon] (145)

doğru âdem gibi doğru adam gibi [< *doghroo adem guiby* like an honest man] (145)

geldükleri gibi geldikleri gibi [< *gelduklery guiby* as soon as they come] (145)

8. için, ile, gibi edatlar bazı zamanlar genitif hal olan +in halini yönetir;

benüm için benim için [< *benum itchun* for me, on my account] (145)

senüñ ile senin ile [< *senuñ ileh* with thou] (145)

anuñ gibi onun gibi [< *anuñ guiby* like him] (145)

İsmin +e Halini Yöneten Edatlar (Datif)

1. dek dek [< *dek* as far as, until] (145)

ormana dek ormana kadar [< *ormanehdek* as far as the forest] (145)

sā‘at beşe dek saat beşe kadar [< *sa‘at beshehdek* until five o’clock] (145)

2. karşı karşı [< *carshoo* against, opposite] (145)

ricâma karşı ricama karşı [< *ridjiamah carshoo* against my request] (145)

baña karşı bana karşı [< *baña carshoo* opposite to me] (145)

3. yakın yakın [< *yakin* near, close] (145)

köye yakın köye yakın [< *keuieh yakin* near the village] (145)

evüñe yakın evine yakın [< *evuñeh yakin* close to your house] (145)

4. doğru doğru [< *doghroo* straight, towards] (145)

eve doğru git eve doğru git [< *eveh doghroo guit* go straight home] (145)

şehre doğru şehre doğru [< *sheireh doghroo* towards the town] (145)

5. göre göre [< *gueureh* according to] (145)

zamana göre zamana göre [< *zemaneh gueureh* according to the times] (145)

baña göre bana göre [< *baña gueureh* in my opinion] (145)

İsmin +den Halini Yöneten Edatlar (Ablatif)

1. mā' ada başka [< *ma'ade* besides, except] (146)

bundan mā' ada bundan başka [< *boondan ma'ade* besides which] (146)

ağçemden mā' ada paramdan başka [< *aktchiamdan ma'ade* except my money] (146)

2. uzak uzak [< *oozac* far] (146)

döştlarından uzak dostlarından uzak [< *dostlarendan oozac* far from friends] (146)

gözden uzak gözden uzak [< *gueuzden oozac* out of sight] (146)

3. evvel önce, ilk [< *evel* before, previous] (146)

bir aydan evvel bir ay önce [< *bir aidan evel* a month before] (146)

gitmezden evvel gitmeden önce [< *guitmezden evel* previous to going] (146)

4. ötürü ötürü, ilişkili [< *euturu* concerning, on account] (146)

bundan ötürü bundan dolayı [< *boondan euturu* concerning this] (146)

senden ötürü senden dolayı [< *senden euturu* on your account] (146)

5. soñra sonra [< *soñra* after] (146)

gıtdıgımden soñra gıtikten sonra [< *gıtdıguım den soñra* after I went] (146)

benden soñra gel benden sonra gel [< *benden soñra gıel* come after me] (146)

6. beri beri [< *berı* since] (146)

iki aydan beri iki aydan beri [< *ıky aıden berı* two months since] (146)

genclıkden beri gençlıkten beri [< *guendjelıkden berı* since his infancy] (146)

7. öte öte [< *euteh* beyond] (146)

dağlardan öte dağlardan öte [< *daghlarden euteh* beyond] (146)

deñizden öte denizden öte [< *deñizden euteh* beyond the seas] (146)

Çekimli Edatlar ve Örneğin İyelik Eklerini Alarak

1. **ard** art, arkasında [< *ard* behind, in the rear of] (147)

ardımca ardımca [< *ardimdjeh* behind me] (147)

ardımız git takip et [< *ardémuz guit* follow us] (147)

2. **alt** alt [< *alt* under, beneath] (147)

şofranuñ altında sofranın altında [< *sofranuñ altendah* under the table] (147)

ingiliz bayrağı altında İngiliz bayrağı altında [< *inglez bairaghy altendah* under the English flag] (147)

3. **ara** ara, orta [< *ara* between, amongst] (147)

döştlar arasında dostlar arasında [< *dostlar arasindeh* amongst friends] (147)

aramızdadır aramızdadır [< *aramuzdeh dir* it is between us] (147)

4. **aşağa** aşağı, altında [< *ashagha* beneath, under] (147)

senden aşağı senden aşağı [< *senden ashagha* beneath you] (147)

ayaqlarımdan aşağısı ayaklarımdan aşağısı [< *ayaclerimden ashaghasy* under my feet] (147)

5. **iç** iç, içinde [< *itch* in, in the midst of] (147)

saray içinde saray içinde [< *sarai itchindeh* inside the palace] (147)

düşmanlaruñ içinde düşmanların içinde [< *dushmanleruñ itchindeh* in the midst of enemies] (147)

6. **ileri** ileri, önce, önünde [< *ilery* before, in front] (147)

bizden ileri git bizden önce git [< *bizden ilery guit* go before us] (147)

kervanuñ ilerisi kervanın önü [< *kervanuñ ileressy* in front of the caravan] (147)

7. içeri içeri, içinde [< *itchery* in] (148)

gelsün içeri gelsin içeri [< *guelsun itchery* let him come in] (148)

evden içeri evden içeri [< *evden itchery* inside the house] (148)

8. taşra dışarı, dışında [< *tashrah* out, beyond] (148)

şehirden taşra şehir dışında [< *shehirden tashra* out of the town] (148)

hadden taşra sınır dışında [< *hadden tashra* beyond the limits] (148)

9. taraf taraf [< *taraf* side, part] (148)

taraf[ı]muzdan tarafımızdan [< *tarafmuzden* on our side] (148)

benden tarafa benim tarafıma [< *benden tarafa* on my part] (148)

10. ön ön [< *euñ* presence, front] (148)

sizüñ önüñde sizin önünüzde [< *sizüñ euñuñdeh* in your presence] (148)

önlerinde önlerinde [< *euñlerindeh* in front of them] (148)

11. üst üst [< *ust* upon, the top] (148)

sokağüñ üstüne sokağın üstüne [< *socaghuñ ustuneh* at the top of the street] (148)

baş üstüne baş üstüne [< *bash ustuneh* yes, certainly] (148)

12. yoğaru yukarı [< *yocaroo* up, above] (148)

yoğaru çığdı yukarı gitti [< *yocaroo tchekdy* he is gone up stairs] (148)

yoğarudan düşdi yukarıdan düştü [< *yocarooden dushdi* he fell from above] (148)

13. yan yan, yakında [< *yan* near, by the side] (148)

sultañuñ yanında sultanın yanında [< *sooltañuñ yanindah* near the Sultan] (148)

şu yanda şu yanda [< *shoo yandah* on this side] (148)

14. yer yer [< *yer* place, stead] (148)

baña yerine benim yerime [< *baña yerineh* in my place] (148)

buna yerine bunun yerine [< *boonah yerineh* instead of this] (148)

2. 9. Bağlaçlar

Türkçe bağlaçlar basit veya bileşiktir; aşağıdaki sınıflara ayrılır:

Birleştirme Bağlaçları

ve ve [< *veh* and] (149)

ki ki [< *kih* that] (149)

öyle öyle [< *euileh* such] (149)

gibi gibi [< *guiby* as, like] (149)

böyle böyle [< *beuileh* so] (149)

böyle ki böyle ki [< *beuileh kih* so that] (149)

böyle şöyle böyle şöyle [< *beuileh sheuileh* so and so] (149)

şöyle ise şöyle ise [< *sheuileh iseh* therefore, consequently] (149)

ne ne [< *neh* however, neither] (149)

ne kadar ki ne kadar ki [< *neh cadar ki* however much, whatever] (149)

ya, yâhud ya, yahut [< *ya, yakhod* or, either] (149)

bile bile [< *bileh* with] (149)

Karşıt Fikir Belirten Bağlaçlar

ammā ama [< *amma* but] (149)

ammāki ama ki [< *amma kih* but if] (149)

ancak ancak [< *andjac* but, only however] (149)

yogsa yoksa [< *yoghsah* if not, otherwise] (149)

lākin lakin [< *lakin* however, nevertheless] (149)

illā illa [< *illa* however, nevertheless] (149)

Şartlı Bağlaçlar

eger eğer [**< eyer if**] (150)

egerki eğerki [**< eyer ki if ever**] (150)

egerçi eğerçi, gerçi, olmasına rağmen [**< eyertcheh** although, ever tho] (150)

meger meğer [**< meyer unless**] (150)

ola ki ola ki [**< ola kih** perhaps] (150)

belki belki [**< belky** however, nevertheless] (149)

var ise var ise [**< varisseh if so**] (150)

tā değin, dek [**< ta until**] (150)

netice sonuç olarak [**< nitidjeh** consequently] (150)

Pekiştirici Bağlaçlar

naşıl ki nasıl ki [**< nassil kih** because] (150)

zîrâ zira [**< zirah** because] (150)

zîrâ ki zira ki, çünkü [**< zirah kih** because that] (150)

mâdemki mademki [**< madam kih** whilst] (150)

her gâh ki her hangi bir zaman [**< her guiah kih** every time that] (150)

hattâ hatta [**< hatta** so much] (150)

her ne[y]se her neyse [**< her nehseh** whatever happens] (150)

çünkü çünkü [**< tchunki** since that] (150)

şanki sanki [**< sanki** suppose that] (150)

Sonuç Bağlaçları

imdi şimdi, o halde [**< imdi** then] (150)

andan ötürü ondan dolayı [**< andan euturu** on that account] (150)

ol sebebden o sebepten [< *ol sebebden* fort hat reason] (150)

anuñ için onun için [< *onooñ itchiun* therefore] (150)

ya' nī yani [< *ya' any* that is to say] (150)

cāba üstelik [< *djiabah* gratis] (150)

2. 10. Ünlemler

Türkler tarafından kullanılan ünlemlerin asılları şunlardır:

Acı, Üzüntü

hay hay [< *hai* helas!] (151)

eyvah eyvah [< *eyvah* oh! helas!] (151)

ne yazık ne yazık [< *neh yazek* what a pity!] (151)

meded yardım, imdat [< *meded* help! help!] (151)

halif yardım [< *halif* help! help!] (151)

Hayranlık, Takdir

peh, oğ [< *pa, okh* oh! oh!] (151)

ne güzel ne güzel [< *neh guuzel* how handsome!] (151)

Nida, Haykırış

allāh allāh Allah Allah [< *allah! allah!* o God!] (151)

subhān allāh Subhanallah [< *subhan allah!* God be praised!] (151)

allāh kerim Allah kerim [< *allah kerim!* God is merciful!] (151)

allāh[u] ekber Allah büyük [< *allah akbar* God is just] (151)

hey meded allāh Allah'ım bana yardım et [< *hai meded allah* God help me] (151)

Onaylama

eyvallāh eyvallah [< *ai vallah* I swear to it] (151)

Reddetme

bā yoo, hayır [< **ba** not at all] (152)

yok yok [< **yok** no] (152)

olmaz olmaz [< **olmaz** never] (152)

Uyarma

şakın sakın, dikkat [< **sakin** attention] (152)

gözüñi aç gözünü aç [< **guezuñy atch** look about you] (152)

şavul uzaklaş, dikkat et, uzak dur [< **savool** take care] (152)

alarğa yaklaşma, uzak dur [< **alargha** make room] (152)

hayde haydi [< **haideh** get on (speaking to animals)] (152)

Sessizlik

sus sus, sessiz [< **soos** silent] (152)

sus ol sessiz ol [< **soos ol** be silent] (152)

kes sesini kes sesini [< **kess sessiñy** hold your tongue] (152)

3. BÖLÜM

CÜMLE BİLGİSİ

3. 1. Cümle, Türkçe Cümle Kurma

Türkler, sıradan ve tanıdık konuşmalarında birbirleriyle konuşurken daima **sen** [< *sen* thou] ikinci tekil kişiyi kullanırlar. Örneğin;

hoş geldün hoş geldin [< *khosh guelduñ* thou art welcome] (153)

Ama üstün rütbeli kişilere hitap ederken **siz** [< *siz* you] ikinci çoğul kişiyi kullanırlar. Örneğin;

cenābıñız cenabınız, hazret [< *djenabiñiz* your honor, your lordship] (153)

hazretiñiz hazretiniz, ekselansları [< *hazretiñiz* your highness, your majesty] (153)

Türkçe deyim, yalın halden önce bir zarf, bağlaç ya da sorgulayıcı parçacık içermediği sürece yalın hal ile başlar. +i hali olan akuzatif hali +e halini (datif) takip eder ve fiil sonuna yerleştirilir. Örneğin;

kardeşuñ baña bir at bağışladı kardeşin bana bir at bağışladı [< *cardashuñ baña bir at baghishladı* thy brother has made mea present of a horse] (153)

kanğısına akçeni vėrdi akçesini hangisine verdi [< *canghisineh aktchiahny virdy* to whom did he give his money?] (153)

Eğer ifade soru zamirleri olmadan bir soru iletirse soru eki olan **mi** birine veya diğerine atıfta bulunacak şekilde isim veya fiile eklenmelidir. Örneğin;

kardeşuñ geldi mi kardeşin geldi mi [< *cardashuñ gueldy mi* has thy brother arrived?] (154)

kardeşuñ mi geldi kardeşin mi geldi [< *cardashuñmi gueldy* is it thy brother who arrived?] (154)

o mu bu mu o mu bu mu [< *o mi boo mi* is it that or this?] (154)

Bir soruya cevap olarak verilen **evet** evet [< *evet* yes], **beli** evet [< *bely* yes] gibi olumlu ya da **hayır** hayır [< *khair* no], **yok** yok [< *yok* no] gibi olumsuz ifadeler kesinlikle doğru olmasına rağmen her zaman sorgulamada kullanılan fiili tekrarlamak daha şık kabul edilir. Örneğin;

ağamı gördüñ mi ağamı gördün mü [< *aghammy gueurduñ mi* have you seen my master?] (154)

gördüm gördüm [< *gueurdum* I have seen] (154)

görmedüm görmedim [< *gueurmédum* I have not seen] (154)

3. 2. İsimlerin Uyuşması

Sıfat her zaman isme gelir ve çekimsizdir. Örneğin;

güzel çocuk güzel çocuk [< *guiuzel tchodjook* a fine child] (155)

‘**akıllı ve okumuş âdemler** akıllı ve okumuş adamlar [< ‘*akellu vé ookomoosh ademlar* wise and learned men] (155)

büyük evüñ şahibi büyük evin sahibi [< *buyuk evuñ sahiby* the master of the large house] (155)

ne güzel ve hoş hava ne güzel ve hoş hava [< *neh guzel vé khosh havai* what fine and agreeable weather!] (155)

Sıfatın tekrarı ona kuvvet anlamı katıyor. Örneğin;

aķ aķ beyaz beyaz [< *ak ak* entirely white] (155)

güzel güzel güzel güzel [< *guzel guzel* perfectly beautiful] (155)

Sayısal sıfatlar, İngilizcede olduğu gibi genitif olarak değişmeyen isimlerden önce gelirler.

Örneğin;

elli baş koyun elli baş koyun, elli tane koyun [< *elly bash cooyoon* fifty head of sheep] (155)

on kile buğday on ölçek, kile buğday [< *on kileh boghdai* ten bushels of wheat] (155)

bir lokma ekmek bir lokma ekmek [< *bir lokma ekmek* a morsel of bread] (155)

bir içüm şu bir içim su [< *bir itchum soo* a drink of water] (155)

yigirmi päre gemi yirmi parça gemi [< *iyirmy parah guemy* twenty sail of vessels] (155)

Sayıların ismini takip eden isim ve fiil, tekil olarak kalır.

Örneğin;

yüz âdem geldi yüz tane adam geldi [< *yuz adem gueldy* a hundred men came] (155)

elli kişi öldi elli kişi öldü [< *elly kishy euldy* fifty persons died] (155)

İki isim bir araya geldiğinde birbirleriyle ilgi veya vasfını belirlerken, birincisi genitif ekini alır; ikincisi üçüncü tekil kişi eki olan +1 [*< y]* veya +sı [*<sy]* ile birlikte isme yerleştirilir.

Örneğin;

paşanuñ oğlu paşanın oğlu [< *pashanuñ ogloo* the son of the pasha] (156)

aḥmedüñ bābāsı Ahmet'in babası [< *ahmeduñ babasy* the father of Ahmed] (156)

Bununla birlikte, anlamlılık belirsiz kalırsa ilk isim genitif hal (+in) karakteristik sonlandırmasını kaybeder. Örneğin;

paşa oğlu paşa oğlu [< *pasha ogloo* the son of a pasha] (156)

dōst evi dost evi [< *dost evy* the house of a friend] (156)

Herhangi bir şeyin yapıldığı maddeyi ifade etmek için isim yalın halde ya da ablatif (+den hali) olarak kullanılabilir.

Örneğin;

gümüş gümüş [< *gumush* plate, silver] (156)

gümüş kaşık gümüş kaşık [< *gumush cashic* a silver spoon] (156)

gümüşden kaşık gümüşten kaşık [< *gumushden cashik* a silver spoon] (156)

demir kapu demir kapı [< *demir capoo* an iron gate] (156)

Veya bir zarf ile kullanılır:

gümüšli gümüšlü [< *gumushly*] (156)

gümüšlü kaşıq gümüšlü kaşıq [< *gumushlu cashik*] (156)

3. 3. Fiiller

Fiil, her zaman sayı ve kişi ile aynı fikirde olduğu ifade edilen veya anlaşılmış olan, kendi belirleyici isimlerden önce gelir.

Ancak, kökte üçüncü çoğul kişi eki olduğu zaman fiil tekil kaldığını bulmak nadir değildir. Örneğin;

döštları<nı> gelmedi dostları gelmedi [< *dostlariny guelmedy* his friends did not arrive] (157)

anlar gitdi onlar gitti [< *anlar gitudy* they went away] (157)

Ek olarak;

gelmediler [< *guelmédiler*] (157)

gittiler [< *gittiler*] (157)

Yardımcı fiil, sık sık bastırılır. Örneğin;

benüm yoğ benim yok [< *benum yok* I have not] (157)

niçün başıñız açıq niçin başınız açık [< *nitchun basheñiz atchik* why is your head uncovered?] (157)

Geçmiş zaman sıklıkla şu an için kullanılır. Örneğin;

añladıñ mı anladın mı [< *añladıñ mi* do you understand?] (157)

añlar mısen anlar mısınız [< *añlarmi sen* do you understand?] (157)

gördüñ mi gördün mü [< *gueurduñ mi* do you see?] (157)

buyurdum ki buyurdum ki [< *booyoordoom kih* I command that] (157)

İstek kipi aynı şekilde emir için de kullanılır. Örneğin;

gel gel [< *guel* come] için **gelesen** gelesin [< *guélesen*] (157)

İki mastar birbirini mukayese ettiğinde, karşılaştırmalı zıtlıktan önce pozitif olur, **ise** [<*iseh*] parçacığı ablatifin ardından yanına yerleştirilir. Örneğin;

yañlış söylemekden ise söylememek éyüdir yanlış söylemektense söylememek iyidir [< *yañlish seuilemekdan iseh seuilememek eiu dir* it is better not to speak at all, than to speak all] (157)

ki [< *kih*] bağlacı, haber kipini yönetir. Örneğin;

işitdüm ki sen gitdiñ duydum ki sen gitmişsin [< *ishitdum kih sen gitdiñ* I heard that you were gone.] (158)

Ancak, bu **-ki** takısı daha fazla şıklık ile kendini ifade etmek için uygulanan fiilin ortaç, geçmiş veya gelecek çekimlerinde ortadan kaldırılır. Örneğin;

geldügiñi işitdüm geldiğini duydum [< *gueduguiñy ishitdum* I heard you had arrived] (158)

gitdi şandum gitti sandım [< *guitdy sandum* I thought he was gone] (158)

istanbula yarın gi<de>decegiñi derler yarın İstanbul'a gideceğini derler [< *Istambolah yarin gitedejeguiñy derler* it is said you will set out for Constantinople to morrow] (158)

için [< in order to] bağlacı zarf, datif veya ablatif olarak ifade edilir. Örneğin;

görmek için görmek için [< *gueurmek itchun* in order to see] (158)

bilmege bilmeye [< *bilmeyeh* in order to know] (158)

söylemekden ötürü söylemekten ötürü [< *seuilémekden euturu* in order to speak] (158)

öğrenmeye geldim öğrenmeye geldim [< *eugrenmeyeh gueldim* I came in order to learn] (158)

öğrenmek için geldim öğrenmek için geldim [< *eugrenmek itchun gueldim* I came in order to learn] (158)

öğrenmekden ötürü geldim öğrenmekten ötürü geldim [*< eugrenmekden euturu gueldim* I came in order to learn] (158)

yerine [*< instead*], fiilin gelecekteki katılımcısı (ortaç) tarafından işlenir. Örneğin;

beçe gideceğine londınaya geldi Viyana'ya gideceğine Londra'ya geldi [*< betcheh guitdedjeguineh Londoniah gueldi* he is come to London instead of going to Vienna] (158)

Türkçe'nin sözleri **look at me** bizim dilimizde olduğu gibi datif ve aynı şekilde ablatif olanı yöneten birçok fiil vardır:

baña bak bana bak [*< baña bac* look to me] (158)

saña ne derler sana ne söylerler [*< saña neh derler* how do they call (to) you, what is your name] (158)

bir kişiye kızkınmak bir kişiyi kıskanmak [*< bir kishyeh kizcanmac* to be jealous to a person and not of a person] (158)

Arapça ortaçlar tarafından türetilen fiiller gibi fiilleri genellikle datif yönetir. Örneğin;

bir nesneye t̄alib olmak bir nesneye talip olmak [*< bir nesneyeh talib olmac* to wish (to) for any thing] (158)

bir şeye sebeb olmak bir şeye sebep olmak [*< bir sheieh sebeb olmac* to be the cause (to) of any thing] (158)

Korku, nefret fiilleri ve onların bileşimleri ablatif hal ekini alır. Örneğin;

allāhdan korkarım Allah'tan korkarım [*< Allahdan corcarim* I fear (from) God] (159)

Pasif fiiller bazen ablatif ekini bazen datif ekini alır.

Aşağıda öğrencinin dikkati için seçtiğim birkaç fiil vardır:

Datif Gerektiren Fiiller

bakmak bakmak [*< bacmac* to see] (159)

beñzemek benzetmek [*< beñzemek* to resemble] (159)

ricā etmek rica etmek [*< ridjia etmek* to request] (159)

kızkanmak kıskanmak [< *kizcanmac* to be jealous] (159)

yetişmek yetişmek [< *yetishmek* to suffice] (159)

doğunmak dokunmak [< *docanmac* to touch] (159)

démek demek [< *dimek* (demek) to say] (159)

şormak sormak [< *sormac* to enquire] (159)

yakışmak yakışmak [< *yakishmac* to suit] (159)

vurmak vurmak [< *voormac* to beat (with accusative, to kill)] (159)

Ablatif Gerektiren Fiiller

korkmak korkmak [< *corkmac* to fear] (159)

kaçmak kaçmak [< *catchmac* to escape] (159)

kaçınmak kaçınmak [< *catchinmac* to avoid] (159)

utanmak utanmak [< *ootanmac* to be ashamed] (159)

Aktif ve geçişli fiillerin çoğu ismi yönetir. Örneğin;

şarab içmek şarap içmek [< *sherab itchmek* to drink wine] (159)

Ancak bir nesne önceden tanımlanmış ya da bir zamire ait sonlandırmaya katılmışsa özneye akuzatif (+i hali) yerleştirilir. Örneğin;

şarabı içdüm şarabı içtim [< *sheraby itchdum* I have drunk the wine] (160)

evimi şatdım evimi sattım [< *evimy satdim* I have sold my house] (160)

oğlumı severim oğlumu severim [< *oghloomy severim* I love my child] (160)

Özne bir zamir veya özel bir isimse akuzatif eklenir. Örneğin;

beni görür müsün beni görür müsün [< *beny gueurur mi sen* do you see m?] (160)

yağubu gördüm Yakup'u gördüm [< *Yacooby gueurdum* I have seen James] (160)

3. 4. Yer ve Zaman Soruları

Bir kişinin ya da bir şeyin bulunduğu durumun ne olduğu konusundaki **ķanda** nerede [< *candeh*], **ne yere** nerede [< *neh yereh*] gibi sorulara cevap verirken +**de** [< *deh*] takısı yer ismine eklenir.

baķçede bahçede [< *baghtchédeh* in the garden] (161)

evde evde [< *evdeh* in the house] (161)

Soru, hareketi ya da bir yerin veya herhangi bir nesneye doğru olan yönünü gösterdiğinde datif eki (+e hali) kullanılır.

londınaya gitti Londra'ya gitti [< *Londoniah guitdy* he is gone to London] (161)

ķandan nereden [< *canden* whence], **nereden** nereden [< *neréden* whence, through what place] sorularına cevap verirken isme ablatif eki getirilir. Örneğin;

istambuldan İstanbul'dan [< *Istambolden* from Constantinople] (161)

baķçeden bahçeden [< *baghtchéden* through the garden] (161)

ne ķadar uzak ne kadar uzak [< *neh cadar oozac* howfar, what distance?] uzaklık sorusuna yalın halde cevap verilir. Örneğin;

dört mil dört mil [< *deurt mil* four miles] (161)

ne ķadar zaman ne kadar zaman [< *neh cadar zeman* how long what distance?] sorusuna yalın halde bir cevap verilir. Örneğin;

üç yıl üç yıl [< *utch yel* three years] (161)

ne zamandan berü ne zamandan beri [< *neh zemanden беру* since when, how many years ago?] zaman sorusundan sonra zaman ifade eden isim ablatif ekini alır. Örneğin;

ķokdan çoktan [< *tchokdan* a long time since] (162)

ķaçan ne zaman [< *catchian* when?], **ne zaman** ne zaman [< *neh zeman* on what day?] sorularına yalın halde cevap verilir, +**ni** [< *ni*] takısı eklenir. Örneğin;

bazar günü pazar günü [< *bazar guny* on Sunday] (162)

kaça ne kadara, kaçā [*< catchia* how much, what price?] sorusunda datif eki kullanılır.

Örneği;

dört ğuruşa dört kuruşa [*< deurt grooshah* four piastres] (162)

4. BÖLÜM

SÖZ VARLIĞI

4. 1. Sözcük Varlığı

Aşağıdaki kelime toplamları genellikle konuşmada meydana gelir ve öğrenciye hafızasına iyi bir şekilde yerleştirmesi tavsiye edilir.

1. Evren

Allāh ḥālīḳu'l-mevcūdāt Allah varlıkların yaratıcısıdır [*Allah khalicool mevdjuidat* God creator of the Universe] (163)

ḥazret-i 'Īsā Hazreti İsa [*hazrety 'issah* Jesus Christ] (163)

ruḥu'l-ḳudūs Ruhul Kudüs [*rooh el coodoos* the holy Ghost] (163)

melekler melekler [*melekler* the angels] (163)

semā gökyüzü [*sema* heaven] (163)

cennet cennet [*djenet* paradise] (163)

dünyā dünya [*dunia* the world] (163)

'unşur-ı erba'a dört unsur [*'oonsiri erba'a* the four elements] (163)

toprak toprak [*toprac* the earth] (163)

havā hava [*hava* the air] (163)

āteş ateş [*atesh* fire] (163)

şu su [*soo* water] (164)

yıldızlar göğü yıldızlar göğü [*yeldezler gueuky* the firmanent] (164)

güneş güneş [*gunesh* the sun] (164)

güneş tutulması güneş tutulması [*gunesh tootolmassy* eclipse of the sun] (164)

ay ay [*ai* the moon] (164)

ay tütulması ay tutulması [< *ai tootoolmassy* eclipse of the moon] (164)

yarım ay yarım ay [< *yarem ait* the crescent] (164)

yıldızlar yıldızlar [< *ildizler* the stars] (164)

seyyâre gezegen [< *seyyareh* the planet] (164)

burc burç [< *boordji* a constellation] (164)

aydınlık aydınlık [< *aidinlik* light] (164)

sağma gökkuşağı [< *sagmah* the rainbow] (164)

bulutlar bulutlar [< *boolootler* the clouds] (164)

yağmur yağmur [< *yaghmoor* rain] (164)

dolu dolu [< *tooloo* hail] (164)

kar kar [< *car* snow] (164)

kırağı kırağı [< *kiraghoo* frost] (164)

buz buz [< *booz* lee] (164)

buz erimesi buz erimesi [< *booz érimésy* thaw] (164)

çi çiğ [< *tchih* dew] (164)

ıtıman duman [< *tooman* a fog] (164)

zelzele deprem, zelzele [< *zelzeleh* an earthquake] (164)

yıldırım yıldırım [< *iyldirim* thunder] (164)

şimşek şimşek [< *shimshek* lightning] (164)

ıtufân tufan [< *toofan* a tempest] (164)

ısıcak sıcak [< *issidjac* heat] (164)

sovuk soğuk [< *suook* cold] (164)

rüzgâr rüzgar [< *roozguiar* wind] (164)

yel yel, rüzgar [< *yel* wind] (164)

éyyām kuvvetli rüzgar [< *éyam* a favorable wind] (165)

latif yel yumuşak rüzgar [< *latif yel* a pleasant breeze] (165)

saht yel kuvvetli, sert rüzgar [< *sakht yel* a strong breeze] (165)

bād-ı hāzān sonbahar rüzgarı [< *bady hizan* the autumnal wind] (165)

açık hevā açık hava [< *atchik hava* fine weather] (165)

yağmurluk hevā yağmurluk hava [< *yaghmoorlic hava* rainy weather] (165)

yıldız kuzey [< *ildiz* the North] (165)

gün doğusu gün doğusu [< *guiun doghoosy* the East] (165)

kıble güney [< *kibleh* the South] (165)

batı batı [< *baty* the West] (165)

poryaz poyraz [< *poiraz* N.-E.] (165)

kara yel karayel [< *cara yel* N.-W.] (165)

keşişleme keşişleme [< *késhishléme* S.-E.] (165)

lodos lodos [< *lodoz* S.-W.] (165)

deñiz deniz [< *deñiz* the sea] (165)

dış deñiz dış deniz [< *dish denizy* the ocean] (165)

göl göl [< *gueul* a lake] (165)

çay çay [< *tchai* a river] (165)

ırmak ırmak [< *irmac* a stream] (165)

kuyu şuyı kuyu suyu [< *cooyoo sooi* spring water] (165)

kara kara [< *karah* main land] (165)

ada ada [< *adah* an island] (165)

nim cezire yarımada [< *nim djezireh* a peninsula] (165)

boğaz boğaz [< *boghaz* an isthmus] (165)

körfez körfez [< *corfez* a bay] (165)

dağ dağ [< *dagh* a mountain] (165)

bayır bayır, yokuş [< *bair* a hill] (165)

kır kır [< *kir* a plain] (165)

dere dere [< *dereh* a valley] (166)

çöllük çöllük [< *tchiulluk* a desert] (166)

tağ burunu dağ burnu [< *dagh booroony* a promontory] (166)

burun burun [< *booroon* a cape] (166)

orman orman [< *orman* a forest] (166)

çayır çayır [< *tchair* a field] (166)

taş taş [< *tash* a stone] (166)

kum kum [< *coom* sand] (166)

balçık balçık [< *baltchic* clay] (166)

toz toz [< *tooz* dust] (166)

çamur çamur [< *tchamoor* mud] (166)

kaya kaya [< *kaia* a rock] (166)

mağara mağara [< *maghareh* a cavern] (166)

taşlık taşlık [< *tashlic* a quarry] (166)

varṭa uçurum [< *vartah* an abiss] (166)

dört fasl dört bölüm, fasıl [< *deurt fasil* the four seasons] (166)

bahar bahar [< *bahar* spring] (166)

yaz yaz [< *yaz* summer] (166)

soñ bahar son bahar [< *soñ bahar* autumn] (166)

kış kış [< *kish* winter] (166)

ekin vakti ekin vakti [< *ekin vakty* seed time] (166)

orak zaman[1] orak zamanı [< *orak zeman* harvest time] (166)

gül mevsimi gül mevsimi [< *guiul mevsimy* rose harvest] (166)

bağ bozumu bağ bozumu [< *bagh boozoomy* vintage] (166)

2. Metaller

ma' den maden [< *ma' aden* metal] (166)

altun altın [< *altoon* gold] (166)

gümüş gümüş [< *guiumush* silver] (167)

bakır bakır [< *bakir* copper] (167)

pirinç pirinç [< *pirintch* bronze] (167)

demir demir [< *demir* iron] (167)

kalay kalay [< *callai* pewter] (167)

teneke teneke [< *ténékeh* tin] (167)

tuc tunç, pirinç [< *toodj* brass] (167)

kurşun kurşun [< *coorshoon* lead] (167)

şelik çelik [< *shelik* steel] (167)

tutiya çelik [< *tootia* zinc] (167)

jīve civa [< *jiveh* quicksilver] (167)

rastık rastık taşı [< *rastik* antimony] (167)

3. Zaman

zamān zaman [< *zeman* time] (167)

bir sene bir sene [< *bir seneh* a year] (167)

kebise artık yıl [< *kebiseh* leap year] (167)

bir ay bir ay [**< bir aī** a month] (167)

bir hefte bir hafta [**< bir heftah** a week] (167)

bir gün bir gün [**< bir guiun** a day] (167)

bir sâ'at bir saat [**< bir sa'at** an hour] (167)

yarım sâ'at yarım saat [**< yarem sa'at** half an hour] (167)

çeyrek sâ'at çeyrek saat [**< tcheirek sa'at** quarter of an hour] (167)

bu gün bugün [**< boo guiun** to day] (167)

dün dün [**< dun** yesterday] (167)

o bir gün o bir gün [**< o bir guiun** the day before yesterday] (167)

yarın yarın [**< yarin** to morrow] (167)

yarın değil o bir gün yarın değil o bir gün [**< yârin, deyil, o bir guiun** the day after to morrow] (167)

gün doğusu gün doğusu [**< guiun doghoosy** sun rise] (168)

gün ağarması gün ağarması [**< guiun agharmasy** break of day] (168)

şabaḥ sabah [**< sabah** morning] (168)

kuşluk kuşluk [**< coshlook** forenoon] (168)

öyle öğle [**< evileh** noon] (168)

ikindi ikindi [**< ikindy** afternoon] (168)

güneş batduğu güneş battığı [**< guiunesh batdooghy** sunset] (168)

aḥşam akşam [**< aksham** evening] (168)

gice gece [**< guidjeh** night] (168)

yarı gice yarı gece [**< yary guidjeh** midnight] (168)

yüz sene yüz sene [**< yuz seneh** a century] (168)

ebedilik ebedilik [**< ebedilik** eternity] (168)

ibtidā başlangıç [< *ibtida* beginning] (168)

orta orta [< *orta* middle] (168)

nihāyet son [< *nihayet* end] (168)

4. Haftanın Günleri

bāzar gün pazar gün [< *bazar guin* Sunday] (168)

bāzar irtesi pazartesi [< *bazar ertessy* Monday] (168)

şālī salı [< *saly* tuesday] (168)

çehārşenbe çarşamba [< *tchaharshenbeh* Wednesday] (168)

pençşenbe perşembe [< *pendjushenbeh* Thursday] (168)

cum‘ a cuma [< *djiuma‘ah* Friday] (168)

cum‘ a irtesi cumartesi [< *djiuma‘ah ertessy* Saturday] (168)

5. Aylar

1. Kamerī veya Hareketli Aylar

muḥarrem muharrem [< *mooharem* March] (169)

şāfer sefer [< *sefer* April] (169)

rebiyülevvel rebiülevvel [< *rebiool evel* May] (169)

rebiyülāḥir rebiülahir [< *rebiool akher* June] (169)

cumāziyelevvel cumaziyelevvel [< *djumaziel evel* July] (169)

cumāziyelāḥir cumaziyelahir [< *djumaziel akher* August] (169)

receb recep [< *redjib* September] (169)

şa‘ bān şaban [< *sha‘ban* October] (169)

ramāzan ramazan [< *ramazan* November] (169)

şevvāl şevval [< *sheval* December] (169)

zılka‘ de zilkade [< *zilca‘deh* January] (169)

zılhicce zilhicce [< *zilhidjeh* February] (169)

2. Güneş veya Sabit Aylar

kānun-ı şānī ocak [< *kianoon sany* January] (169)

şubāt şubat [< *shoobat* February] (169)

adār mart [< *adar* March] (169)

nisān nisan [< *nisan* April] (169)

ayār mayıs [< *ayar* May] (169)

haziran haziran [< *haziran* June] (170)

temmuz temmuz [< *temooz* July] (170)

ab ağustos [< *ab* August] (170)

eylül eylül [< *eilool* September] (170)

teşrīn-i evvel ekim [< *teshriny evel* October] (170)

teş‘ arīn-i şānī kasım [< *teshriny sany* November] (170)

kānun-ı evvel aralık [< *kianoon evel* December] (170)

6. Meyve Ağaçları

yemiş ağaçlar yemiş, meyve ağaçları [< *yemish aghadjler* fruit trees] (170)

incir ağacı incir ağacı [< *indjir aghadjy* a fig tree] (170)

turunç ağacı portakal ağacı [< *tooroondj aghadjy* an orange-tree] (170)

elma ağacı elma ağacı [< *elma aghadjy* an apple-tree] (170)

armud ağacı armut ağacı [< *armood aghadjy* a pear tree] (170)

tut ağacı dut ağacı [< *toot aghadjy* a mulberry-tree] (170)

şeftālu ağacı şeftali ağacı [< *sheftaloo aghadjy* a peach-tree] (170)

erik ağacı erik ağacı [*< erik aghadjy* a plum-tree] (170)
ceviz ağacı ceviz ağacı [*< djeviz aghadjy* a walnut-tree] (170)
zeytün ağacı zeytin ağacı [*< zeitoun aghadjy* an olive-tree] (170)
kestâne ağacı kestane ağacı [*< kestaneh aghadjy* a chesnut-tree] (170)
bâdem ağacı badem ağacı [*< badem aghadjy* an almond-tree] (170)
vişné ağacı vişne ağacı [*< vishny aghadjy* a cherry-tree] (170)

7. Orman Ağaçları

mîşe ağacı meşe ağacı [*< misheh aghadjy* the oak] (170)
kara ağacı kara ağacı [*< cara aghadjy* the elm] (170)
kayın ağacı kayın ağacı [*< cain aghadjy* the beech] (170)
şam ağacı çam ağacı [*< sham aghadjy* the pine] (170)
servi ağacı servi ağacı [*< servi aghadjy* the cypress] (170)
çam ağacı köknar ağacı [*< tcham aghadjy* the fir] (171)
kavak ağacı kavak ağacı [*< cavac aghadjy* the poplar] (171)
söğüt ağacı söğüt ağacı [*< seuyut aghadjy* the willow] (171)
filamur ağacı limon ağacı ağacı [*< filamoor aghadjy* the lime] (171)
borsuq ağacı porsuk ağacı [*< borsooc aghadjy* the yew] (171)
ığlamur ağacı ıhlamur ağacı [*< oghlamoor aghadjy* the linden] (171)
diş budak ağacı diş budak ağacı [*< dish boodac aghadjy* the ash] (171)
mürvîr ağacı mürver ağacı [*< murveir aghadjy* the elder] (171)
defne ağacı defne ağacı [*< defneh aghadjy* the laurel] (171)
sant ağacı akasya ağacı [*< sant aghadjy* the accacia] (171)
çınar ağacı çınar ağacı [*< tchinar aghadjy* the plane] (171)

çalı çalı [< *tchaly* a shrub] (171)

8. Tarla Bitkileri

işlenecek tarla işlenecek tarla [< *ishlenedjek tarla* a rable land] (171)

buğday buğday [< *boghdai* wheat] (171)

arpa arpa [< *arpa* barley] (171)

yulâf yulaf [< *yulaf* oats] (171)

birinç pirinç [< *birindje* rice] (171)

dâru tarı [< *daroo* millet] (171)

mışır buğday[1] mısır buğdayı [< *misirboghdai* maize] (171)

un un [< *oon* flour] (171)

ot ot [< *ot* grass] (171)

otluğ otluk [< *otlook* hay] (171)

9. Meyveler

yemiş meyve, yemiş [< *yemish* fruit] (171)

turunç turunç, portakal [< *tooroondje* an orange] (171)

limon limon [< *limoon* a lemon] (171)

kavun kavun [< *cavoon* a melon] (172)

karpuz karpuz [< *carpooz* a water melon] (172)

kaysı kayısı [< *caissy* an apricot] (172)

şeftâlu şeftali [< *sheftaloo* a peach] (172)

kiras kiraz [< *kiras* a cherry] (172)

erik erik [< *érik* a plum] (172)

üzüm üzüm [< *uzum* grapes] (172)

incir incir [< *indjir* a fig] (172)
böğürtlen böğürtlen [< *beuyurtlen* raspberries] (172)
çilek çilek [< *tchilek* strawberries] (172)
tut dut [< *toot* mulberries] (172)
emrud armut [< *emrood* a pear] (172)
elma elma [< *elma* an apple] (172)
zeytun zeytin [< *zeitoon* olives] (172)
ceviz ceviz [< *djivez* walnut] (172)
bâdem badem [< *badem* almonds] (172)
hurma hurma [< *khoormah* dates] (172)
fenduğ fındık [< *fendook* nuts] (172)

10. Çiçekler

çiçek çiçek [< *tchitchek* a flower] (172)
gül gül [< *guiul* a rose] (172)
zanbağ zambak [< *zanbac* a lilly] (172)
benefşe menekşe [< *benefsheh* a violet] (172)
karanfil karanfil [< *carenil* a pink] (172)
yasemir yasemin [< *yassmir* jessamine] (172)
leylak leylak [< *leilac* a lilac] (172)
teber teber, sünbülteber [< *teber* a tuberose] (172)
lâle lale [< *laleh* a tulip] (173)
düğün çiçeği düğün çiçeği [< *duyun tchitcheguy* a ranunculus] (173)
gün çiçeği gün çiçeği [< *guiun tchitcheguy* a sunflower] (173)

sümbül sümbül [< *sunbool* a hyacinth] (173)
feġu muhabbet çiçeġi [< *faghv* mignonette] (173)
nu‘man lale çiçeġi [< *noo‘man* an anemony] (173)
diflet zakkum [< *diflet* oleander] (173)
çiçeġi demeti çiçek demeti [< *tchitcheGuy demety* a bouquet] (173)

11. Sebzeler

sebzevât sebzeler [< *sebzevat* vegetables] (173)
yer elması yer elması [< *yér elmassy* potatoe] (173)
karnabit karnabahar [< *carnabat* cauliflower] (173)
laġana lahana [< *lahaneh* cabbage] (173)
enginar enginar [< *enguinar* artichoke] (173)
baġla bakla [< *baclah* beans] (173)
noġut nohut [< *noohood* peas] (173)
havuġ havuġ [< *havootch* carrot] (173)
şalgam şalgam [< *shalgham* turnip] (173)
na‘ne nane [< *na‘neh* mint] (173)
şarımsaġ sarımsak [< *sarimsac* garlic] (173)
mantar mantar [< *mantar* mushroom] (173)
kuş kınmaz kuşkonmaz [< *coosh coonmooz* asparagus] (173)
hıyar hıyar, salatalık [< *khiar* cucumber] (173)
ıspanaġ ıspanak [< *espanac* spinach] (173)
maġdanos maydanoz [< *maghdanos* parsley] (173)
kerefis kereviz [< *kerafis* celery] (173)

marul marul [< *marol* lettuce] (173)
salata salata [< *salatah* salad] (174)
pancar pancar [< *pandjar* beet root] (174)
turp turp [< *toorb* raddishes] (174)
şoğan soğan [< *soghan* onion] (174)
şu teresi su teresi [< *sooteréssy* water cresses] (174)
kabak kabak [< *cabac* gourd] (174)
humaz kuzu kulağı [< *hoomaz* sorrell] (174)
pastinay yaban havucu [< *pastinai* parsnips] (174)

12. Dört Ayaklılar

yaban hayvanlar vahşi hayvanlar [< *yeban haivanlar* wild animals] (174)
arşlan arşlan [< *arşlan* lion] (174)
kaplan kaplan [< *çaplan* tiger] (174)
fil fil [< *fil* elephant] (174)
pars pars (kar parsı) [< *pars* leopard] (174)
deve deve [< *deveh* camel] (174)
surnapa zürafa [< *surnapa* cameleopard] (174)
geyik geyik [< *gueik* deer] (174)
dağ keçisi dağ keçisi [< *dagh ketchesy* roebuck] (174)
ceyran ceylan [< *djeiran* gazelle] (174)
geyik buzağı geyik yavrusu [< *gueik boozaghy* fawn] (174)
kurd kurt [< *coord* wolf] (174)
şu şığı[rı] su sığırı, kara sığır [< *soo sighy* buffalo] (174)

yaban doğuzu yaban domuzu [< *yeban doğoozy* wild boar] (174)

sırtlan sırtlan [< *sertlan* hyena] (174)

in ayı barınağı [< *ain* bear] (174)

dilki tilki [< *dilky* fox] (174)

tavşan tavşan [< *tavshan* hare] (174)

ada tavşan ada tavşanı [< *ada tavshan* rabbit] (175)

sincab sincap [< *sendjiab* squirrel] (175)

gelincik gelincik [< *guelindjek* weasel] (175)

maymun maymun [< *meimoon* monkey] (175)

burşuk porsuk [< *boorsook* badger] (175)

sıçan sıçan, fare [< *sitchan* mouse] (175)

büyük sıçan büyük sıçan, büyük fare [< *buyuk sitchan* rat] (175)

kötebek kötebek [< *keustebek* mole] (175)

kirpi kirpi [< *kirpy* hedge-hog] (175)

oklu kirpi oklu kirpi [< *okly kirpy* porcupine] (175)

13. Evcil Hayvanlar

at at [< *at* horse] (175)

kısrak [< *kissrac* mare] (175)

tay tay [< *tai* colt] (175)

boğa boğa [< *boogha* bull] (175)

öküz öküz [< *eukuz* ox] (175)

inek inek [< *inek* cow] (175)

buzadı buzağı [< *boozaghy* calf] (175)

köpek köpek [< *keupek* dog] (175)

eşek eşek [< *eshék* ass] (175)

katır katır [< *catir* mule] (175)

koç koç [< *cotch* ram] (175)

koyun koyun [< *cooioun* sheep] (175)

kuzı kuzu [< *coozy* lamb] (175)

keçi keçi [< *ketchy* goat] (175)

oğlak oğlak [< *oghlac* kid] (175)

keci keci [< *keddy* cat] (175)

14. Kuşlar

yaban kuşlar yaban kuşları [< *yeban coushler* wild birds] (176)

kuş kuş [< *coosh* a bird] (176)

karakuş karakuş, kartal [< *cara coosh* an eagle] (176)

devekuşu devekuşu [< *deveh cooshy* an ostrich] (176)

kara leylek kara leylek, leylek [< *cara lailek* a stork] (176)

doğan doğan [< *doghan* a falcon] (176)

rağam pelikan [< *rakham* a pelican] (176)

çaylak çaylak, şahin [< *tchiailik* a hawk] (176)

kuzgun kuzgun [< *coozghoon* a crow] (176)

şakşagan saksagan [< *sacsaghan* a magpie] (176)

huhu kuşu baykuş [< *hoofoo* cooshy an owl] (176)

kuşuvak guguk kuşu [< *coocoovac* a cuckoo] (176)

dudu papağan [< *doodoo* a parrot] (176)

- süklün sülün [< *suilun* a pheasant] (176)
- keklik keklik [< *keklik* a partridge] (176)
- yelve kuşu (çulluk) yelve kuşu [< *yelveh cooshy* a woodcock] (176)
- yaban ördeği yaban ördeği [< *yeban eurdeguy* a wild duck] (176)
- yaban göğercin yaban güvercini [< *yeban guyerdjen* a wild pigeon] (176)
- ķumrı kumru [< *coomry* a turtle-dove] (176)
- ķara tavuk kara tavuk [< *cara taoo* a black bird] (176)
- ardic kuşu ardıçkuşu [< *ardidje cooshy* a thrush] (176)
- bülbül bülbül [< *bulbul* a nightingale] (176)
- ağaçķakan ağaçķakan [< *aghadje cacan* a woodpecker] (176)
- ķırlangıç ķırlangıç [< *ķirlanghetch* a swallow] (176)
- toyķar tarlakuşu [< *toighar* a lark] (176)
- serķe serķe [< *sertcheh* a sparrow] (176)
- ev kuşları ev kuşları [< *ev cooshler* domestic birds] (177)
- tavuz tavus kuşu [< *taooz* a peacock] (177)
- ķuķu kuķu [< *cooghoo* a swan] (177)
- tavuk tavuk [< *taook* a hen] (177)
- piliç tavuk [< *pilitch* a chicken] (177)
- ķoros horoz [< *ķhoroz* a cock] (177)
- ördek ördek [< *eurdek* a duck] (177)
- ķaz kaz [< *caz* a goose] (177)
- hind tavuķı hint tavuķu [< *hind taooghy* a turkey] (177)

15. Sürüngenler

böcek böcek [< *beudjek* reptile] (177)

ilan yılan [< *ilan* snake] (177)

engerek engerek [< *enguerek* viper] (177)

kara ilan kara yılan [< *cara ilan* adder] (177)

kertenkele kertenkele [< *kertencaleh* lizard] (177)

kurbağa kurbağa [< *coorbagha* frog] (177)

kara kurbağa kara kurbağa [< *cara coorbagha* toad] (177)

şoğlucan solucan [< *soghooldjan* worm] (177)

sülük sülük [< *seuluk* leech] (177)

halezon salyangoz [< *halezun* snail] (177)

16. Böcekler

pire pire [< *pireh* a flea] (177)

tahta biti tahta biti [< *tahtah bity* a bug] (177)

bit bit [< *bit* a louse] (177)

çekirge çekirge [< *tchekirguieh* a grasshopper] (177)

ateş böceği ateş böceği [< *atesh beudjeguy* a glow worm] (177)

boynuzlu böcek boynuzlu böcek [< *boinoozly beudjek* a beetle] (178)

güve güve [< *guveh* a moth] (178)

boğ böceği bok böceği [< *boc beudjeguy* a caterpillar] (178)

örümcek örümcek [< *eurumdjek* a spider] (178)

ipek kurdı ipek kurdu [< *ipek coordy* a silk-worm] (178)

pervâne kelebek [< *pervaneh* a butterfly] (178)

sivri siñek sivrisinek [< *sivry siñek* a gnat] (178)

siñek sinek [< *siñek* a fly] (178)

arı arı [< *ary* a bee] (178)

beyān arısı erkek arı [< *beyan arisy* a drone] (178)

yıldız kurdı yıldız kurdu [< *ildiz coordiy* a fire-fly] (178)

karınca karınca [< *carindjeh* an ant] (178)

17. Karada ve Denizde Yaşayan Hayvanlar

timsah timsah [< *timsah* crocodile] (178)

şu samuru su samuru [< *soo semury* otter] (178)

kündüz kunduz [< *coondooz* beaver] (178)

kaplu[m]bağa kaplumbağa [< *caploobagha* turtle] (178)

at balığı at balığı [< *at baliguy* hippopotamus] (178)

18. Balıklar

balık balık [< *balik* a fish] (178)

kadırğa balığı kadirga balığı [< *cadirgha balighy* a whale] (178)

köpek balığı köpek balığı [< *keupek balighy* a shark] (178)

kalkın balığı kalkan balığı [< *calcan balighy* a turbot] (178)

kedi balığı kedi balığı [< *kedi balighy* a skate] (178)

dil balığı dil balığı [< *dil balighy* a sole] (178)

istiridye istiridye [< *estridia* an oyster] (178)

midye midye [< *midia* a muscle] (179)

sardele balığı hamsi [< *sardellah balighy* an anchovy] (179)

turna balığı turna balığı [< *toorna balighy* a pike] (179)

sazan balığı sazan balığı [< *sazan balighy* a carp] (179)

ala balığı ala balığı [< *ala balighy* a trout] (179)

ilan balığı yılan balığı [< *ilan balighy* an eel] (179)

kerevit kerevit [< *kerevit* a crayfish] (179)

kağ balık kırmızı ringa [< *cak balik* a red herring] (179)

19. Vücutun Bölümleri

vücut vücut [< *voodyood* the body] (179)

baş baş [< *bash* the head] (179)

baş tepesi baş tepesi [< *bash tepesy* the crown of the head] (179)

baş çanağı baş çanağı [< *bash tchanaghy* the skull] (179)

beyin beyin [< *beyin* the brain] (179)

yüz yüz [< *yuz* the face] (179)

dülük şakak [< *duluk* the temple] (179)

alın alın [< *aln* the forehead] (179)

kirpik kirpik [< *kirpik* the eye-lid] (179)

kaş kaş [< *cash* the eye-brow] (179)

göz göz [< *guiuz* the eyes] (179)

göz bebeği göz bebeği [< *guiuz babaguy* the pupil of the eye] (179)

saç saç [< *satch* the hair] (179)

kulağlar kulaklar [< *coolacler* the ears] (179)

yañaklar yanaklar [< *yañacler* the cheeks] (179)

burun burun [< *booroon* the nose] (179)

dudağ dudak [< *doodac* the lips] (179)

ağız ağız [< *aghz* the mouth] (179)

bıyık bıyık [< *biyik* the mustachio] (180)

diş diş [< *dish* the teeth] (180)

dil dil [< *dil* the tongue] (180)

dimaç kalp [< *dimagh* the plate of the mouth] (180)

çeñe çene [< *tcheñeh* the chin] (180)

şakal sakal [< *sacal* the beard] (180)

boğaz boğaz [< *boghaz* the throat] (180)

buyun boyun [< *booyoön* the neek] (180)

gögüs göğüs [< *gugus* the breast] (180)

umuz omuz [< *oomooz* the shoulders] (180)

kol kol [< *col* the arms] (180)

dirsek dirsek [< *dirsek* the elbows] (180)

el el [< *el* the hand] (180)

parmak parmak [< *parmac* the fingers] (180)

tırnak tırnak [< *tirnac* the nails] (180)

mi' de mide [< *mi' deh* the stomach] (180)

karın karın [< *carn* the belly] (180)

göbek göbek [< *gueubek* the navel] (180)

yan yan [< *yan* the ribs] (180)

bel bel [< *bel* the hips] (180)

diz diz [< *diz* the knees] (180)

baldır baldır [< *beldir* the calf of the leg] (180)

ayağlar ayaklar [< *ayaclar* the feet] (180)

ṭupuk topuk [< *toopook* the instep] (180)
yürek yürek [< *yurek* the heart] (180)
ciger ciğer [< *djiguer* the liver] (180)
kan kan [< *can* the blood] (180)
damar damar [< *damar* a vein] (180)
şah damar şah damarı [< *shah damar* an artery] (180)
siniri et sinir kası [< *siñery et* a muscle] (180)
siñir sinir [< *siñir* the nerves] (181)
nabş nabız [< *nabs* the pulse] (181)
ağ ciger akciğer [< *ak djeguer* the lungs] (181)
deri deri [< *dery* the skin] (181)
et et [< *et* the flesh] (181)
kemük kemik [< *guemuk* the bone] (181)

20. Duyular

ḥavāşş-ı ḥamse beş duyu [< *havasse khamseh* the five senses] (181)
ḳuvvet-i başır görme duyusu [< *cooveti basiret* seeing] (181)
ḳuvvet-i sāmi^c duyma duyusu [< *cooveti samīa* hearing] (181)
ḳuvvet-i şämme koklama duyusu [< *cooveti shammeh* smelling] (181)
ḳuvvet-i lāmise dokunma duyusu [< *cooveti lamiseh* feeling] (181)
mezāk tatma duyusu [< *mezac* tasting] (181)

21. Vücutun Kusurları

kör kör [< *keur* blind] (181)

topal topal [< *topal* lame] (181)

çolak çolak [< *tchollac* maimed] (181)

şağır şağır [< *saghir* deaf] (181)

dilsiz dilsiz [< *dilsiz* dumb] (181)

kanbur kambur [< *canboor* humpback] (181)

cüce cüce [< *djudjeh* dwarf] (181)

peltek peltek [< *peltek* stutters] (181)

şaşı gözli şaşı gözli [< *shashy gueuzly* cross eye] (181)

22. Hastalıklar

hastalık hastalık [< *khastalik* illness] (182)

humma sıtma, ateşli hastalık [< *hooma* fever] (182)

sıtma sıtma [< *sitmah* ague] (182)

yumrucak veba [< *yoomroodjac* plague] (182)

şancı sancı [< *sandjy* cholera] (182)

iç ağrısı dizanteri [< *itch aghrissy* dysentery] (182)

niğriz gut [< *nikriz* gout] (182)

tık nefeslü tıknafes, astım [< *tek nefeslu* asthma] (182)

damla felç [< *damlah* apoplexy] (182)

çiçek çiçek hastalığı [< *tchitchek* small pox] (182)

şarılık sarılık [< *sarilik* jaundice] (182)

kızamık kızamık [< *kizamac* measles] (182)

verem verem [< *verim* consumption] (182)
nāzile nezle hastalığı [< *nazileh* inflammation] (182)
ṭutarik epilepsi [< *tootarik* epilepsy] (182)
dolma boğaz boğaz ağrısı [< *dolma boghaz* sore throat] (182)
zūkām nezle [< *zukiam* a cold] (182)
diş ağrısı diş ağrısı [< *dish aghrisy* tooth ache] (182)
baş ağrısı baş ağrısı [< *bash aghrisy* head ache] (182)
yürek bayılması baygınlık [< *yurek baimehsy* fainting] (182)

23. Zihinsel Yetenekler

cān can, ruh [< *djan* the soul] (182)
zihn zihin [< *zihn* the mind] (182)
irādet irade [< *iradet* the will] (182)
nāṭik konuşan, söz eden, idrak eden [< *natik* the reason] (182)
ihtirāz dikkat etmek, kaçınmak, özen [< *ihiraz* attention] (183)
ḥamāḳat anlayışsızlık, ahmaklık [< *hamacat* stupidity] (183)
ḥāfıza hafıza [< *hafizah* memory] (183)
ḥikmet hikmet, bilgelik [< *hukimet* wisdom] (183)
nisyān unutmak [< *nisian* forgetfulness] (183)
delilik delilik [< *délilik* folly] (183)
‘ilm ilim [< *‘ilim* science] (183)
muḥabbet sevgi, muhabbet [< *moohabet* love] (183)
kin kin [< *kin* hatred] (183)
ümīd arzu, umut, ummak [< *umid* hope] (183)

ķorku korku [**< corcoo** fear] (183)
huzur huzur [**< hoozoor** peace] (183)
yas yas, çaresizlik [**< ies** despair] (183)
zevk zevk [**< zevk** pleasure] (183)
şazlık sevinç, neşe [**< shazlic** joy] (183)
arzu arzu, istek [**< arzoo** desire] (183)
şübhe şüphe [**< shoobeh** doubt] (183)
hased haset [**< hased** envy] (183)
dargınlık dargınlık [**< darghinlic** discontent] (183)
ğazab şiddet, öfke [**< ghasib** anger] (183)
merhamet merhamet [**< merhamet** compassion] (183)
gölme gülmek [**< guiulmeh** laughter] (183)
ağlayış ağlayış [**< aghlaish** tears] (183)
ah ah [**< ah** sighs] (183)
uyku uyku [**< ooicoo** sleep] (183)

24. Akrabalık Dereceleri

hışımılık akrabalık [**< khisimlic** kindred] (184)
ķoca koca [**< codjia** husband] (184)
ehl eş, karı [**< ehl** wife] (184)
bābā baba [**< baba** father] (184)
ana anne [**< ana** mother] (184)
dede dede [**< dedeh** grand-father] (184)
büyük ana büyükanne [**< buyuk ana** grand-mother] (184)

dedenüñ bābāsı dedenin babası [< *dedehnuñ babasy* great-grand-father] (184)

büyük vālidenüñ anası büyükannenin annesi [< *buyuk validehnuñ anasy* great-grand-father] (184)

oğul oğul, erkek evlat [< *oghl* son] (184)

kız kız evlat [< *kiz* daughter] (184)

ğardaş erkek kardeş [< *cardash* brother] (184)

kız ğardaş kız kardeş [< *kiz cardash* sister] (184)

güyegü damat [< *gooy[eg]oo* son-in-law] (184)

gelin gelin [< *guelin* daughter-in-law] (184)

ğayın ata kaynata [< *caiyn ata* father-in-law] (184)

ğayın ana kaynana [< *caiyn ana* mother-in-law] (184)

ğayın kayın [< *caiyn* brother-in-law] (184)

baldız baldız [< *baldız* sister-in-law] (184)

‘amuca amca [< ‘*amoodjia* paternal uncle] (184)

dayı dayı [< *daiy* maternal uncle] (184)

ğāla hala [< *khaleh* paternal aunt] (184)

teyze teyze [< *teizeh* maternal aunt] (184)

‘amuca oğlu amcaoğlu [< ‘*amoodja oghloo* cousin] (184)

ğardaş oğlu kardeş oğlu, erkek yeğen [< *cardash ogloo* nephew] (184)

ğardaş kız kardeş kızı, kız yeğen [< *cardash kiz* niece] (184)

ulu ğardaş en büyük kardeş [< *ooloo cardash* eldest brother] (185)

küçük ğardaş küçük kardeş [< *kutchuk cardash* youngest brother] (185)

oğul oğlu erkek torun [< *oghl oghloo* grand son] (185)

oğlunuñ kıızı kız torun [< *oghloonuñ kizy* grand-daughter] (185)

dul dul erkek [< *dool er* widower] (185)
dul ‘avrat dul kadın [< *dool ‘avret* widow] (185)
ikiz ikiz [< *iguiz* twins] (185)
öksüz öksüz [< *euksuz* orphan] (185)

25. Elbise Parçaları

giysi giysi [< *gueissy* dress] (185)
bez bez [< *bez* linen] (185)
eşvâb giysi [< *esvab* coat] (185)
zebun yelek [< *zeboon* waistcoat] (185)
don don [< *don* drawers] (185)
çorab çorap [< *tchorab* stockings] (185)
papuş ayakkabı, papuç [< *papoosh* shoes] (185)
çizme çizme [< *tchezme* boots] (185)
kündura kundura [< *coondoora* slippers] (185)
kalpak şapka, kalpak [< *calpac* hat] (185)
fes fes [< *fes* cap] (185)
gömlek gömlek [< *guiumlek* shirt] (185)
eldivan eldiven [< *eldiven* gloves] (185)
mağrame cep mendili [< *macramah* pocket handkerchief] (185)
kuşak kuşak, kemer [< *cooshac* sash, belt] (185)
ceb cep [< *djeb* pocket] (185)
düğme düğme [< *deuimeh* button] (185)
ilik ilik [< *ilik* button hole] (185)

gécelik gecelik [< *guidjelic* dressing gown] (185)
yağmurluk yağmurluk [< *yaghmoorlik* cloak] (186)
ferâce ferace, pelerin, örtü [< *feradjeh* female cloak] (186)
kaftan kaftan [< *caftan* tunic] (186)
entāri entari, elbise [< *antari* robe] (186)
fistan fistan, etek [< *fistan* petticoat] (186)
futa önlük, peştamal [< *footah* apros] (186)
baş örtisi başörtüsü [< *bash eurtessy* head dress] (186)

26. Masa

sini bezi sofrā bezi [< *siny bezy* table cloth] (186)
diz peşkiri peçete [< *diz peshkery* napkin] (186)
tabak tabak [< *tabac* plate] (186)
kaşık kaşık [< *cashic* spoon] (186)
bıçak bıçak [< *bitchac* knife] (186)
çatal çatal [< *tchatal* fork] (186)
kadeh bardak [< *cadeh* glass] (186)
şişe şişe [< *shisheh* bottle] (186)
biber biber [< *biber* pepper] (186)
tuz tuz [< *tooz* salt] (186)
yağ yağ [< *yagh* oil] (186)
sirke sirke [< *sirkeh* vinegar] (186)
sirke kabı sirke kabı, sirkelik [< *sirkeh caby* vinegar cruet] (186)
tuz kabı tuzluk [< *tooz caby* saltcellar] (186)

hardal hardal [< *khardal* mustard] (186)
tepsi tepsi [< *tepsy* dish] (186)
bardağ bardak [< *bardac* jug] (186)
ķurna tekne, lavabo [< *coornah* bason] (186)
şeker şeker [< *sheker* sugar] (186)
fincan fincan [< *findjan* cup] (187)
zarf fincan tabağı [< *zarf* saucer] (187)
çorba çanağı çorba kasesi [< *tchorba tchanaghy* soup tareen] (187)
hardal kabı hardal kabı [< *khardal caby* mustard pot] (187)
şalata kabı salata kabı, kasesi [< *salata caby* salad bowl] (187)
biber kabı biber kabı, kutusu [< *biber caby* pepper box] (187)
yağ kabı yağ şişesi [< *yagh caby* oil flask] (187)

27. Yemekler

çorba çorba [< *tchorba* soup] (187)
et et [< *et* meat] (187)
kebab kebap [< *kebab* roast meat] (187)
ķaynamış et haşlanmış et [< *cainamish et* boiled meat] (187)
şığır eti sığır eti [< *sighir ety* beef] (187)
ķuyun eti koyun eti [< *cooyoon ety* mutton] (187)
şana eti dana eti [< *tanah ety* veal] (187)
ķuzı eti kuzu eti [< *coozy ety* lamb] (187)
doñuz pastırması domuz pastırması [< *doñooz pastirmasy* ham] (187)
dil dil [< *dil* tongue] (187)

- buzacı başı** buzağı başı [*< boozaghy bashy* calfs head] (187)
- kıyın paçası** koyun paçası [*< cooyoon patchiasy* sheeps trotters] (187)
- işkembe** işkembe [*< ishkembah* tripe] (187)
- sucuk** sucuk [*< sudjook* sausage] (187)
- et şuyı** et suyu [*< et sooy* gravy] (187)
- bumbar** bumbar [*< bombar* stuffing] (187)
- kıyana** kaygana, omlet [*< kaighanah* omelette] (187)
- kıyma** kıyma [*< kimah* hash] (187)
- yumurta** yumurta [*< yoomoortah* eggs] (187)
- börek** börek [*< beurek* a tart] (187)
- tatar börek** tatar böreği [*< tatar beurek* patties] (188)
- balık** balık [*< balik* fish] (188)
- salsa** salça, sos [*< salsah* sauce] (188)
- tereyağı** tereyağı [*< tereh yaghy* fresh butter] (188)
- peynir** peynir [*< peinir* cheese] (188)
- ekmek** ekmek [*< ekmek* bread] (188)
- bal** bal [*< bal* honey] (188)
- kapare** kapari [*< keperah* capers] (188)
- kıranfil** karanfil [*< carenfil* cloves] (188)
- darçın** tarçın [*< dartchin* cinnamon] (188)
- hindistan cevizi** hindistan cevizi [*< hindistan djevizi* nutmeg] (188)

28. İçecekler

şu su [< *soo* water] (188)

şarab şarap [< *sherab* wine] (188)

süd süt [< *sud* milk] (188)

arpa şuyı arpa suyu, bira [< *arpasooi* beer] (188)

şerbet şerbet [< *sherbet* sugar and water] (188)

ilimunaça limonata [< *elimoonatah* lemonade] (188)

kahve kahve [< *cahveh* coffee] (188)

çay çay [< *tchai* tea] (188)

kıymak krema, kaymak [< *kaimac* cream] (188)

‘anberiyelikör [< ‘*amberieh* liqueur] (188)

29. Mutfak

matbaħ mutfak [< *matbakh* the kitchen] (188)

ateş ateş [< *atesh* fire] (188)

ocak ocak [< *odjac* hearth] (188)

kömür kömür [< *keumur* chancoal] (188)

odun odun [< *odoon* wood] (189)

kibrit kibrit [< *kibrit* matches] (189)

ķav kav [< *cav* tinder] (189)

ķakmak ķakmak [< *tchacmac* tinder box] (189)

körük körük [< *keuruk* bellows] (189)

ateş küregü ateş küreği [< *atesh kuruguy* shovel] (189)

kebab şışı kebab şışı [< *kebab shishy* spit] (189)

ıskara ızgara [< *escarah* gridiron] (189)

çölmek çömlek [< *tchieulmek* earthen pot] (189)

kazan kazan [< *cazan* copper] (189)

tava tava [< *tava* stove] (189)

havan havan [< *havan* mortar] (189)

desti testi [< *desty* pitchex] (189)

zenbil sepet [< *zenbil* basket] (189)

süpür süpürge [< *supur* broom] (189)

şaç ayak sac ayağı [< *satch ayac* trivet] (189)

mikraş makas [< *micrass* scissors] (189)

balta balta [< *baltah* hatchet] (189)

şem‘dan şamdan [< *shem‘dan* candlestick] (189)

kepçe kepçe [< *keptcheh* ladle] (189)

mum mikraşı mum makası [< *moom macrassy* snuffers] (189)

maşa maşa [< *mashah* pinchers] (189)

sicim sicim [< *sidjim* twine] (189)

iplik iplik [< *iplik* thread] (189)

topluk toplu iğnelik [< *toplook* pin] (189)

iñne iğne [< *iñeh* needle] (189)

ibrik ibrik [< *ibrik* needlecase] (189)

şanduk sandık [< *sandook* chest] (189)

çekic çekiç [< *tchekidji* hammer] (189)

‘alev alev [< ‘alev flame] (190)

kandil kandil [< *candil* lamp] (190)

yel mumı meşale [< *yel moomi* flambeau] (190)

mum mum [< *moom* candle] (190)

fener fener [< *fener* lantern] (190)

furun fırın [< *fooroon* oven] (190)

kül kül, köz [< *kul* cinders] (190)

köski küskü [< *keusky* firebrand] (190)

tütün duman [< *tutun* smoke] (190)

ķurum kurum [< *cooroom* soot] (190)

ateşdān ateşten [< *ateşdan* small stove] (190)

fitil fitil [< *fitil* wick] (190)

doñ yağı don yağı [< *doñ yaghy* grease] (190)

şarnıç sarnıç [< *sarnetch* cistern] (190)

30. Evin Bölümleri

ķam dam, çatı [< *tam* the roof] (190)

ķapu kapı [< *capoo* the door] (190)

nerdiban merdiven [< *nerdiban* the staircase] (190)

oda oda [< *odah* a room] (190)

pencere pencere [< *pendjereh* window] (190)

cam cam [< *djiam* pane of glass] (190)

kiler kiler [< *kiler* pantry] (190)

ķavan tavan [< *tavan* ceiling] (190)

tahta döşemesi tahta döşemesi [< *tahtah dushmehsy* floor] (190)

direkler direkler [< *direkler* beam] (190)

harem harem, kadınlara mahsus oda [< *harem* female apartments] (190)

selamlık selamlık [< *selamlık* saloon] (190)

kütübhâne kütüphane [< *khitab-khaneh* library] (191)

mağzen depo [< *makhzin* store room] (191)

ocak baca [< *odjak* chimney] (191)

dehliz dehliz [< *dehliz* portico] (191)

divar duvar [< *divar* wall] (191)

avlı avlu [< *avly* court yard] (191)

ağur ahır [< *akhor* stable] (191)

kuyu kuyu [< *cooyoo* well] (191)

ayak yolu ayak yolu [< *ayac yoly* water closet] (191)

şerabhâne mahzen [< *sherab khaneh* cellar] (191)

dölâb dolap [< *dolab* cupboard] (191)

yük yüklük [< *yuk* closet, press] (191)

31. Mobilyalar

sofra sofrâ, masa [< *sofrâh* table] (191)

iskemli iskemle [< *isskemly* chair] (191)

döşek döşek, yatak [< *deushek* bed] (191)

yorgan yorgan [< *yorghân* coverlid] (191)

perde perde [< *perdeh* curtain] (191)

ayna ayna [< *ainah* looking glass] (191)

iskemlecik tabure [< *iskemledjek* stool] (191)

kalı halı [< *caly* carpet] (191)

şofa kanepa [< *sofah* couch] (191)

yaşduğ yastık [< *yasduk* cushion] (191)

çalar sâ'at çalar saat [< *tchallar sa'at* clock] (191)

kilid anahtarı kilit anahtarı [< *kilid anakthiar* lock and key] (191)

mandal mandal [< *mandal* latch] (191)

şanduk sandık [< *sandook* clothes-chest] (191)

manğal mangal [< *manghal* brazier] (191)

fağfurı porselen çini [< *faghfoory* china-ware] (192)

maşa maşa [< *masha* tongs] (192)

32. Bir Şehir ve Bölümleri

şehir şehir [< *shehir* a city] (192)

soğak sokak [< *socac* street] (192)

ev ev [< *ev* a house] (192)

serây saray [< *serai* palace] (192)

câmi' camii [< *djami* mosque] (192)

gümrük gümrük [< *guiumruk* customhouse] (192)

zindân zindan, hapishane [< *zindan* prison] (192)

medrese okul [< *medreseh* Academy] (192)

hamam hamam [< *hamam* baths] (192)

dükkan dükkan [< *dukian* shop] (192)

menzil hâne konak yeri, postane [< *menzil khaneh* post office] (192)

balık bazar balık pazarı [< *balik bazar* fish market] (192)

şalhâne mezbâha [< *sal khaneh* butchers' shaml] (192)

- çarşu** çarşı [*< tchiarshoo* market place] (192)
- at bazar**[1] at pazarı [*< at bazar* horse market] (192)
- at meydanı** at meydanı [*< at méidany* hippodrome] (192)
- bimâr hâne** akıl hastanesi [*< bimar khaneh* hospital] (192)
- tersâne** gemi yapılan, tamir edilen yer [*< tersaneh* Arsenal] (192)
- köpri** köprü [*< keupry* a bridge] (192)
- şu yolu** su yolu [*< soo yoly* aqnaduct] (192)
- mezâristan** mezarlık [*< mezaristan* burying ground] (192)
- türbe** türbe [*< turbeh* mausoleum] (192)
- çeşme** çeşme [*< tcheshmeh* a fountain] (192)
- dört yol ağzı** dört yol ağzı [*< deurt yol aghizy* four cross road] (192)
- konak** otel, konaklama yeri [*< conac* hotel] (192)
- sefâret-i devleti** elçilik [*< séfêret devlet* the embassy] (193)
- konsolosluk** konsolosluk [*< consoloslik* the consulate] (193)
- meyhâne** meyhane [*< meikhaneh* tavern] (193)
- timarhâne** akıl hastanesi [*< timar khaneh* madhouse] (193)
- varoş** varoş, kenar mahalle [*< varoosh* suburbs] (193)
- kahve dükkânı** kahve dükkânı [*< caveh dukiany* coffee house] (193)

33. Ticaret, Sanat ve Meslekler

- zana'** at ticaret, zanaat [*< zena' at* trade] (193)
- ekmekci** ekmekçi [*< ekmekdjy* baker] (193)
- kebabçı** kebabçı [*< kebabtchy* cook] (193)
- kaşab** kasap [*< casab* butcher] (193)

- ‘aṭṭār bakkal [< ‘*atar* grocer] (193)
- börekçi börekçi [< *beurektchy* pastry-cook] (193)
- derzi terzi [< *derzy* tailor] (193)
- papuççu ayakkabıcı [< *papootchtchy* shoemaker] (193)
- sarac saraç, koşum ve eyer takımları yapıp satan kişi [< *scradjc* saddler] (193)
- konakçı otel işletmecisi [< *conactchy* hotel-keeper] (193)
- başmacı matbaacı [< *basmadjy* printer] (193)
- yazıcı yazıcı [< *yazidjy* writer] (193)
- sā‘ atçi saatçi [< *sa‘atdjy* watchmaker] (193)
- kuyumcu kuyumcu [< *cooyoomdjy* goldsmith] (193)
- camcı camcı [< *djamdjy* glazier] (193)
- fuçıcı fıçı, şarapçı [< *footchidjy* Cooper] (193)
- şarraf sarraf [< *saraf* Money- changer] (193)
- dülger marangoz [< *dulgher* carpenter] (193)
- doğramacı doğramacı [< *doghramadjy* cabinet-maker] (193)
- ‘arabacı arabacı [< ‘*arabadjy* coachman] (193)
- kapucı kapıcı [< *capoodjy* door-keeper] (194)
- debbag derileri sepileyip kösele yapan kişi [< *debbagh* tanner] (194)
- çamaşırı çamaşırı [< *tchameshirdjy* laundress] (194)
- yemişçi manav [< *yemishdjy* fruiterer] (194)
- taşvirici ressam [< *tasvirdjy* painter] (194)
- demirci demirci [< *demirdjy* ironmonger] (194)
- mu‘ allim öğretmen [< *moo‘alim* teacher] (194)
- dükkanacı dükkanacı [< *dukiandjy* shopkeeper] (194)

bazargān tüccar [< *bazarguian* Merchant] (194)
çalıcı müzisyen, çalıcı [< *tchalidjy* musician] (194)
astarcı astarcı [< *astardjy* linen draper] (194)
semerci semerci [< *semerdjy* packsaddler maker] (194)
fenerci fenerci, feneri yapımcısı [< *fenerdjy* lantern maker] (194)
kimyacı kimyager [< *kimiadjy* chemist] (194)
at bazargānı at bakıcısı [< *at bazarquiany* horsedealer] (194)
mi‘mār mimar [< *mi‘mar* architect] (194)
şatun alıcı satın alıcı, müşteri [< *satoon alidjy* a buyer] (194)
şaticı satıcı [< *satidjy* a seller] (194)
hamal hamal [< *hamal* carrier] (194)
çizmeçi çizmeçi [< *tchizmedjy* bootmaker] (194)
derzy karı terzi karı [< *derzy cary* sempstress] (194)
hekim doktor [< *hekim* physician] (194)
cerrah cerrah [< *djerah* surgeon] (194)
ma‘cuncı macuncu [< *ma‘adjundjy* apothecary] (194)
berber berber [< *berber* barber] (194)
na‘lband hayvanları nallayan kişi [< *na‘alband* farrier] (194)
kuşbaz kuşçu [< *coosbbaz* bird keeper] (194)
budayıcı budayıcı [< *boodaidjy* nursery man] (194)
şandukçı sandıkçı [< *sandooktchy* trunkmaker] (194)
sağa saka [< *saka* water carrier] (195)
çifçi çiftçi [< *tchiftchy* labourer] (195)
dilacı cilacı [< *diladjy* gold cloth merchant] (195)

ğazgancı kazancı [*< ghazghandjy* brazier] (195)
kiremidci kiremitçi [*< kiremeddjy* brickmaker] (195)
bez dokuyucu bez dokuyucu [*< bez dokooyoodjy* weaver] (195)
helvacı helvacı [*< halvadjy* confectioner] (195)
sepedci sepetçi [*< sepeddjy* basketmaker] (195)
bostancı bostancı, bahçıvan [*< boostandjy* gardener] (195)
kalemkâr oymacı [*< calemkiar* engraver] (195)
mumcu mumcu [*< moomtchy* tallow chandler] (195)
şahaf kitapçı [*< sahaf* librarian] (195)
bıçakçı bıçakçı [*< betchaktchy* cutler] (195)
cevâhirci mücevherci [*< djevahirdjy* jeweller] (195)
kilidci çilingir [*< kiliddjy* locksmith] (195)
boyacı boyacı [*< boyadjy* dyer] (195)
balıkçı balıkçı [*< balikdjy* fishmonger] (195)
uncu uncu [*< oondjy* corn factor] (195)
südcü sütçü [*< suddjy* milkman] (195)
yağcı yağcı [*< yaghdjy* oil man] (195)
kürkci kürkü [*< kurkdjy* furrier] (195)
kalpakçı kalpakçı [*< calpaktchy* cap maker] (195)
katırcı katırcı [*< catirdjy* muleteer] (195)
deveci deveci [*< devehdjy* camel driver] (195)
kömürçi kömürçü [*< keumeurdjy* charcoal seller] (195)
taşcı taşçı [*< tashdjy* stone cutter] (195)
eskici eskici [*< eskidjy* cobbler] (195)

bozmacı eski şeyleri alıp bozarak satan kişi [< *bozmadjy* old clothes man] (195)

otlak biçici orakçı [< *otlook bitchidjy* mower] (195)

maṭrabaz madrabaz, işportacı [< *matrabaz* huckster] (196)

34. Yazı İçin Gereçler

kāğıd kağıt [< *kiaghid* paper] (196)

mektub mektup [< *mektoob* a letter] (196)

teskere pusula, not [< *teskerreh* a note, ticket] (196)

şarmaḫ kāğıdı zarf kağıdı [< *sarmac kiaghidy* envelope paper] (196)

ḫalva kāğıdı kurutma kağıdı [< *halva kiaghidy* blotting paper] (196)

bir yapraḫ kāğıd bir yaprak kağıt [< *bir yaprac kiaghid* a sheet of paper] (196)

bir deste kāğıd bir deste kağıt [< *bir disteh kiaghid* a quire of paper] (196)

tirşe tirşe, parşömen [< *tirshesh* parchment] (196)

ḫartar kaba kopya [< *khartar* a rough copy] (196)

el yazusı el yazısı [< *el yazoosy* a manuscript] (196)

ḫalem kalem [< *calem* a pen] (196)

ḫalemtraş kalemtraş [< *calemtrash* penknife] (196)

bağ bant, bağ [< *bagh* tape] (196)

mürekeḫ mürekkep [< *murekeḫ* ink] (196)

sünger taşı sünger taşı [< *sungar tashi* pounce] (196)

divit divit [< *divit* ink stand] (196)

mühür mumı mühür mumu [< *mühür moomy* sealing wax] (196)

ḫumḫa mektup kapatma etiketi [< *coomcah* wafers] (196)

ḫurşun ḫalem kurşun ḫalem [< *coorshoon calem* pencil] (196)

mühür mühür [< *mühür* a seal] (196)

cüzdan cüzdan [< *djuzdan* a port folio] (196)

çizi cetvel [< *tchizy* a ruler] (196)

rig kum, toz [< *righ* sand] (196)

riğdân kumluk [< *righdan* sand box] (196)

kalem silmesi silgi [< *calem silmesy* a pen wiper] (196)

35. *Donanma*

aḥvâl-i gemici denizcilik mesleği [< *ahvali guemidjy* naval profession] (197)

donanma-yı hümāyun padişah donanması [< *donanmah humayoon* the imperial fleet] (197)

kapudan paşa donanma komutanı [< *capoodan pasha* admiral of the fleet] (197)

kapudan beg amiral, kaptan bey [< *capoodan*<a> *bey* admiral] (197)

patrona beg koramiral [< *patrona bey* vice admiral] (197)

rehala beg tuğamiral [< *rehala bey* rear admiral] (197)

kapudan reis kaptan [< *capoodan reis* captain] (197)

liman reisi liman kaptanı [< *liman reissy* captain of the port] (197)

ofiçal görevli [< *ofitchal* officers] (197)

zaḥirci muhasebeci [< *zakhiredjy* purser] (197)

kalyuncı denizci, gemici [< *calioondjy* sailor] (197)

gemi gemi [< *guemy* a ship] (197)

cenk gemi savaş gemisi [< *djenk guemy* a ship of war] (197)

üç anbâri üç ambarlı [< *utche anbari* a three decker] (197)

fırkate firkateyn [< *fircatah* a frigate] (197)

korvetta korvet [< *corvetta* a corvette] (197)

ğuleta iki direkli ve yan yelkenli gemi [< *gholetta* a schooner] (197)

ķurşan korsan, deniz haydutu [< *coorsan* a privateer] (197)

zāhiresi gemi azık gemisi [< *zakhirehsy guemy* a store ship] (197)

‘asker[i] gemi askeri gemi [< ‘*askerry guemy* a troop ship] (197)

puşta gemi zırhlı gemi [< *pooshtah guemy* a packet] (197)

vapur gemi buharlı tekne [< *vapor guemy* a steam boat] (197)

şafā gemi yat [< *safa guemy* a yacht] (197)

feluķa sandal,kayık [< *feloocah* a felucca] (197)

ķumbara gemi bomba gemisi [< *coombarah guemy* a bomb vessel] (197)

yedek gemi yedek gemi [< *yedek guemy* a tow vessel] (197)

ķadırģa hapishane, harp gemisi [< *cadargha* a prison ship] (197)

ķırlanģıķ savaş gemisi [< *kirlanghidj* admiral’s tender] (197)

şandal sandal [< *sandal* a pinnace] (198)

ķayıķ kayık [< *caik* a jolly boat] (198)

piyāde piyade [< *piadeh* captains gig] (198)

şal sal [< *sal* a raft] (198)

ķaraķa yangın gemisi [< *harracah* a fire ship] (198)

tombaz araba vapuru, feribot [< *tombaz* a ferry boat] (198)

kürek kürek [< *kürek* an oar] (198)

ķanca kanca [< *candjia* grapnel] (198)

36. Bir Geminin Bölümleri

anbārı ambarı [**< anbary** the deck] (198)

öñi baş ön taraf [**< euñy bash** the head] (198)

kıçı kıç, arkası [**< kitchy** the stern] (198)

şag yanı sağ yan, [**< sagh yany** starboard] (198)

şol yanı sol yan, [**< sol yany** larboard] (198)

geminüñ alātu geminin aletleri, donanımı [**< gueminuñ allaty** the rigging] (198)

yelkenleri yelkenleri [**< yelkenlery** the sails] (198)

dib anbarı dip ambarı [**< dib anbary** the hold] (198)

bucurğat vinç [**< boodjoorghat** the capstern] (198)

pusula pusula, menzil [**< poosoolah** the compass] (198)

palamari halat [**< palamary** the cable] (198)

demiri demir [**< demiry** the anchor] (198)

urğan ip, halat [**< orghan** a hawser] (198)

dümeni dümen [**< dumeny** the rudder] (198)

direk direk [**< direk** the mast] (198)

öñ diregi ön direği [**< euñ diregui** the fore-mast] (198)

orta diregi orta direği [**< ortah diregui** the main-mast] (198)

çenber diregi çember direği [**< tchember diregui** the mizen] (198)

seren geminin avlu kısmı [**< seren** the yard] (198)

yelken yelken [**< yelken** the sail] (199)

mayıstra yelkeni mayıstra yelkeni, kara yelken [**< maistrah yelkeny** the main-sail] (199)

trinkete trinket yelkeni [**< trinketeh** the fore stay sail] (199)

çanağı çanağı [**< tchanaghy** the top-mast] (199)

çanak yelkeni üst yelken [*< tchanac yelguiny* the top-sail] (199)

çanak yelkeni boğmak çanak yelkeni boğmak [*< tchanac yelguiny boghmac* to reef top-sails] (199)

yelken açmak yelken açmak [*< yelken atchmac* to make sail] (199)

yelken indirmek yelken indirmek [*< yelken endermek* to take in sail] (199)

olta urmak volta vurmak [*< oltah oormacto* tack] (199)

demir atmak demir atmak [*< demir atmac* to anchor] (199)

yügrük gemi hızlı gemi [*< yukruk guemy* a swift sailer] (199)

yelkene dayanmaz yavaş gemi [*< yelkineh dayanmaz* a slow sailer] (199)

gemiye binmesi gemi yükleme [*< guemieh binmehsy* embarkation] (199)

gemiden çıkması karaya çıkma [*< guemiden tchikmasy* disembarkation] (199)

bayrak bayrak [*< bairac* the flag] (199)

filandıra ensiz ve uzun bayrak [*< flandra* the pendant] (199)

bayrak dikmek bayrak dikmek [*< bairac dikmek* to hoist the colours] (199)

deñize indürmek denize indirmek [*< denize indurmek* to launch] (199)

batmak batmak [*< batmac* to sink] (199)

37. Ordu

aḥvāl-i ‘asker askeri meslek [*< ahvali‘asker* military profession] (199)

ser ‘asker başkomutan [*< serr ‘asker* commander in chief] (199)

paşa-ceneral paşa general [*< pasha-djeneral* pasha-general] (199)

ferik paşa korgeneral [*< ferik pasha* lieutenant general] (199)

mirliva tuğgeneral [*< miriliva* brigadiver general] (199)

miralay albay [*< mir allay* colonel] (199)

ķaymaķam mir alay yarbay [*< caimekam mirallai* lieutenant colonel] (199)

alay miri binbaşı [*< allai miri* major] (200)

yüzbaşı yüzbaşı [*< yuz bashy* captain] (200)

mulâzim teğmen [*< mulazim* lieutenant] (200)

mulâzim-i şânî ikinci teğmen [*< mulazim sany* second lieutenant] (200)

bayraqdâr bayraktar [*< bairacdar* colour bearer] (200)

şâğ kol ağası yaver, emir subayı [*< sagh col aghasy* adjutant] (200)

hazinedâr hazinedar [*< khazinadar* paymaster] (200)

cerraḥ cerrah, askeri doktor [*< djerrah* surgeon] (200)

sulṭat nefer özel asker [*< soltat, nefer* private] (200)

devşirilmiş ‘askeri devşirme asker [*< devshirelmish ‘askery* recruit] (200)

davul davul [*< davool* drum] (200)

davul çalıcı davul çalıcı [*< davool tchalidjy* drummer] (200)

boru boru [*< boroo* trumpet] (200)

buruzen borozan [*< boorozen* trumpeter] (200)

müte‘allim ‘asker düzenli askerler [*< mute‘allim asker* regular troops] (200)

göñüllü ‘asker gönüllü asker [*< gucuñully asker* volunteers] (200)

piyâde ‘askeri piyade, yaya askeri [*< piadeh ‘askery* infantry] (200)

ilğarcılar akıncılar [*< ilghardjiler* light infantry] (200)

atlu atlı [*< atlu* cavalry] (200)

topçı topçu [*< topdjy* artillery] (200)

top ‘arabası top arabası [*< top ‘arabasy* horse artillery] (200)

cebelü nefer zırhlı asker [*< djebelu nefer* cuirassier] (200)

başlık başlık, miğfer [*< bashlic* helmet] (200)

cebe zırh [*< djebeh* cuirass] (200)

mızraklı mızraklı [< *mizraklu* lancers] (200)

mızrak mırak [< *mizrac* lance] (200)

kaçana at [< *catanah* hussars] (200)

atlu tüfenkçi atlı tüfekçi [< *atlu tufenkchy* dragoons] (200)

baltacı baltacı [< *baltadjy* Pioneer] (200)

kılıc kılıç [< *kilidje* sword] (201)

hamâil kılıç kemeri, kayışı [< *hamail* sword belt] (201)

kuşak kuşak [< *cooshac* sash] (201)

tabanca tabanca [< *tabandjia* pistol] (201)

at tüfenk at tüfeği [< *tufenk* carbine] (201)

top top [< *top* gun] (201)

alay topı alay topu [< *allai topy* field piece] (201)

havan havan [< *havan* mortar] (201)

kumbara top mermisi [< *coombarah* Shell] (201)

güllesi güllesi [< *gueulehsy* cannon ball] (201)

şalkım misket [< *salkim* grape shot] (201)

kurşun kurşun [< *coorshoon* musket ball] (201)

barut barut [< *baroot* gun powder] (201)

kumbaracı topçu eri, bombardımancı [< *coombaradjy* bombardier] (201)

‘asker asker [< *‘asker* the army] (201)

bölük bölük [< *beuleuk* a division] (201)

alay alay [< *allai* a regiment] (201)

ortah birlik, bölük [< *ortah* a company] (201)

silah silah [< *silah* arms] (201)

şaf sıra, rütbe [< *saf* ranks] (201)

şıra sıra [< *sira* files] (201)

oturak garnizon, askeri birlik [< *otoorac* garrison] (201)

kışla kışla [< *kishla* barracks] (201)

ordu ordu [< *ordoo* camp] (201)

çadır çadır [< *tchadir* tent] (201)

ayazda yatması ayazda yatması [< *ayazdeh yatmasy* a bivouac] (201)

sağ kol sağ kol [< *sagh col* right wing] (201)

sol kol sol kol [< *sol col* left wing] (201)

karavul karakol, koruma, bekçi [< *caraool* guard] (201)

karavulhâne karakol [< *caraool khaneh* guard house] (202)

bekçi bekçi [< *bektchy* sentry] (202)

bekçi kulası bekçi kulübesi [< *bektchy coolasy* sentry box] (202)

karavul etmesi koruma montajı [< *caraool etmesy* guard mounting] (202)

karavul çekmesi kurtarma görevlisi [< *caraool tchekmesy* relieving guard] (202)

leşker öñi gelişmiş koruma [< *leshker euñy* advanced guard] (202)

leşker ardı arka koruma [< *leshker ardy* reard guard] (202)

istihkâm düşmana karşı hazır bulunan asker [< *isstihkham* fortifications] (202)

hişar-çal'ah kale [< *hissar, cal'ah* fortress] (202)

dıvar duvar, sur [< *divar* ramparts] (202)

tabya tabya [< *tabiah* redoubt] (202)

metris metris [< *meteris* ditch] (202)

kalkar köprü asma köprü [< *calkar keupri* draw bridge] (202)

kayıktan köprü kayıktan köprü [< *caikdan keupri* bridge of boats] (202)

muḥāşara kuşatmak [< *moohasereh* siege] (202)

lağım mayın [< *laghim* mine] (202)

yürüş saldırı, hücum [< *yurish* assault] (202)

bozgunluk bozgunluk [< *bozgoonlik* defeat] (202)

zafer zafer, başarı [< *zafer* victory] (202)

mütäreke mütareke, ateşkes [< *mutarekeh* armistice] (202)

vireh yenilgiyi kabul etme, kapitülasyon [< *vireh* capitulation] (202)

şart şart, koşul [< *shart* conditions] (202)

madde madde [< *maddeh* article] (202)

‘ahd-nāme-yi şulḥ barış antlaşması [< *‘ahd neméhi soolh* treaty of peace] (202)

ittifak mu‘āhedesi devletler arasında yapılan anlaşma, ittifak antlaşması [< *ittifac moo‘ahedesy* treaty of alliance] (202)

ticāret ‘ahd-nāme ticaret antlaşması, ortak antlaşma (i) [< *tidjaret ‘ahd nameh* treaty of common] (202)

tazmīn tazminat, zarar ödemesi [< *tazmin* indemnity] (202)

müsā‘adet imtiyaz, ayrıcalık [< *mus‘adet* concession] (202)

imzā imza [< *imza* signature] (203)

netīce sonuç [< *netidjeh* conclusion] (203)

38. Renkler

reng renk [< *reng* colour] (203)

boya boya [< *boya* dye] (203)

beyāz beyaz [< *beyaz* white] (203)

beyāzca beyazca [< *beyazdjeh* whitish] (203)

siyāh siyah [< *siah* black] (203)

siyā[a]ca siyahça [*< siadjeh* blackish] (203)

kızıl kızıl, kırmızı [*< kizil* red] (203)

kızılca kızılca [*< kizildjeh* reddish] (203)

aş boyası gıda boyası [*< ash boyassy* light red] (203)

bâde rengi bâde rengi [*< badeh renguy* scarlet] (203)

kırmızı kırmızı [*< kirmizi* crimson] (203)

âteş rengi ateş rengi [*< atesh renguy* vermillion] (203)

gülülü pembe [*< gulguly* pink] (203)

yeşil yeşil [*< yeshil* green] (203)

yeşilce yeşilce [*< yeshildjeh* greenish] (203)

zeytūnī zeytin yeşili [*< zeitoony* olive green] (203)

çimenī çim yeşili [*< tchemeny* grass green] (203)

gök al deniz yeşili [*< gueuk al* sea green] (203)

şarı sarı [*< sary* yellow] (203)

şaruşın sarışın [*< sarooshin* yellowish] (203)

şamānī saman rengi [*< samany* straw colour] (203)

turuncı turuncu [*< tooroondjy* orange] (203)

mavi mavi [*< mavy* blue] (203)

gök siyāh koyu mavi [*< gueuk siyah* dark blue] (203)

gök mavisi gök mavisi [*< gueuk mavisy* azure] (203)

meneviş mor [*< menevish* purple] (204)

mōr mor [*< mor* violet] (204)

esmer kahverengi [*< essmer* brown] (204)

kumral[i] kumral [*< coomraly* not brown] (204)

leylāġī lila, leylak [< *leilaghy* lilac] (204)

açık rengi açık renk [< *atchik renguy* light colour] (204)

ķuyu rengi koyu renk [< *cooiy renguy* dark colour] (204)

39. Dünyanın Bölünmesi

avrupa Avrupa [< *evropa* europe] (204)

maşırık Şark, Doġu [< *meshrac* asia] (204)

afrika Afrika [< *africa* africa] (204)

yeñi dünya Yeni Dünya, Amerika [< *yeñy dunia* america] (204)

bahri aġaları Deniz Adaları [< *bahri adalery* oceania] (204)

40. Ülkeler ve Milletler

ingiliz vilāyeti İngiltere [< *ingliz vilayety* england] (204)

iskoçya İskoçya [< *escotchiah* scotland] (204)

‘irlanda İrlanda [< *‘irlanda* ireland] (204)

frança vilāyeti Fransa Vilayeti [< *franrchia vilayety* france] (204)

austurya Avusturya [< *ostria* austria] (204)

urus Rusya [< *oroos* russia] (204)

prusya Prusya [< *proosia* prussia] (204)

‘osmānlı vilāyeti Türkiye [< *osmanly vilayety* turkey] (204)

nemçe vilāyeti Almanya [< *nemtcheh vilayety* germany] (204)

ispanya İspanya [< *ispania* spain] (204)

purtekiz vilāyeti Portekiz Vilayeti [< *poortooguez vilayety* portugal] (204)

işalya İtalya [< *italia* italy] (204)

anaboli Napoli [< *anaboly* naples] (204)

- leh vilāyeti Polonya [< *leh vilayety* poland] (205)
- macar vilāyeti Macaristan [< *macar vilayety* hungary] (205)
- nedirland Hollanda [< *nedirland* holland] (205)
- belçika Belçika [< *beldjica* belgium] (205)
- isveç İsveç [< *issvedje* sweden] (205)
- norveç Norveç [< *norvetch* norway] (205)
- rum vilayeti Yunanistan [< *room vilayety* greece] (205)
- mora Mora [< *moreh* morea] (205)
- ķırım ceziresi Kırım [< *krimdjeziressy* crimea] (205)
- anaķolu Anadolu [< *anatoly* turkey in asia] (205)
- ‘arabistān Arabistan [< ‘*arebistan tchol* arabia desert] (205)
- ‘arabistān çöl[i] Arabistan çölü [< ‘*arebistan tchol* arabia desert] (205)
- armenya Ermenistan [< *armenia* armenia] (205)
- kürdistān Kürdistan [< *kurdistan* assyria] (205)
- şām Suriye [< *sham* syria] (205)
- ‘ırāk Irak [< ‘*irak* chaldea] (205)
- lübe Libya [< *loobet* lybia] (205)
- tatar vilayeti Tatar Vilayeti [< *tatar vilayety* tartary] (205)
- çin Çin [< *tchin* china] (205)
- hindistān Hindistan [< *Hindistan* india] (205)
- ‘acemistān İran [< ‘*adjemistan* persin] (205)
- filistin Filistin [< *felistin* palestine] (205)
- yahūdiye Yahudiye [< *yehoodiet* judea] (205)
- keşmīr Keşmir [< *keshmir* cashmire] (205)

bengala Bengal [< *benguialah* bengal] (205)

tibet Tibet [< *tibet* thibet] (205)

mışır Mısır [< *missir* egypt] (205)

habeŝ Habeŝ, Etiyopya [< *habesh* ethiopia] (205)

mağrib Moritanya, Fas [< *maghrib* mauritania] (206)

cezayir Cezayir [< *djizair* algiers] (206)

tunus Tunus [< *toonis* tunis] (206)

41. Adalar

cezâyir-i seb'a-yi müctemi'a yedi birleşik ada [< *djezairy seb'ai mudjtemi* the seven united islands] (206)

körfu Korfu Adası [< *keurfoo* corfu] (206)

kefalonya Kefalonya [< *kefalonia* cephalonia] (206)

zanğa Zanta (Zakintos) [< *zanta* zante] (206)

ŝanmora Santa Maria Adası [< *sanmorah* santa maura] (206)

pağŝa Paksi Adası [< *pakshah* paxos] (206)

taki İthaki Adası [< *taki* ithaca] (206)

çuğa adası Çuha Adası [< *tchoka adassy* cerigo] (206)

ğandiya Kandiye Adası [< *candia* candia] (206)

girid Girit [< *guirid* crete] (206)

midilli Midilli [< *midilly* mitylene] (206)

rodos Rodos [< *Rodos* rhodes] (206)

sağız adası Sakız Adası [< *sakiz adassy* scio] (206)

bozğa ada Bozcaada [< *boztcha ada* tenedos] (206)

ğıbrıs Kıbrıs [< *kibris* cyprus] (206)

değirmenlik Değirmenlik Adası (Milos) [< *deyermenlik* milo] (206)
barra adası Barra Adası [< *barreh adassy* paros] (206)
şira adası Sira Adası [< *shirah adassy* sira] (206)
eğriboz Eğriboz [< *eyri boz* negropont] (206)
malta Malta [< *malta* malta] (206)
goza Gozo Adası [< *goza* goza] (206)
siçilya Sicilya [< *sitchilia* sicily] (206)
sardinya Sardinya Adası [< *sardenia* sardinia] (206)
korşıka Korsika Adası [< *corsica* corsica] (207)
mayorka Mayorka Adası [< *mayorca* majorca] (207)
‘elba elba [< *‘elba* elba] (207)
mâdera ceziresi Madeira Adası [< *maderah djeziressy* madeira] (207)
serandib Serendip Adası (Seylon) [< *serandib* ceylon] (207)
mağribi aṭaları Batı Adaları [< *magriby adaléry* the western islands] (207)

42. Şehirler ve Kasabalar

şehir şehir [< *shehir* a city] (207)
londra Londra [< *londra* london] (207)
paris Paris [< *paris* paris] (207)
beç Viyana [< *betch* vienna] (207)
berlin Berlin [< *berlin* berlin] (207)
ķopenhağ Kopenhak [< *copenhagh* copenhagen] (207)
ustukholm Stockholm [< *ustukhoolm* stockholm] (207)
moskov Moskova [< *moscov* moscow] (207)

madrid Madrid [< *madrid* madrid] (207)

lişbun Lizbon [< *lisboon* lisbon] (207)

roma Roma [< *rooma* rome] (207)

istanbul İstanbul [< *isstanbol* constantinople] (207)

edinburguz Edinburgh [< *edinboorghooz* edinburgh] (207)

napoli Napoli [< *napoly* naples] (207)

liverbol Liverpool [< *liverbol* liverpool] (207)

biristol Bristol [< *biristol* bristol] (207)

glasşkov Glasgow [< *gulascov* glasgow] (207)

ışfahan Isfahan [< *issfahan* ispahan] (207)

edirne Edirne [< *edirneh* adrianople] (207)

selanik Selanik [< *selanik* salonica] (207)

ķavala Kavala [< *kavalah* cavala] (208)

izmir İzmir [< *izmir* smyrna] (208)

brusa Bursa [< *broosah* broussa] (208)

ķabzun Trabzon [< *tarabazoon* trebisond] (208)

atina Atina [< *atina* athens] (208)

adana Adana [< *adanah* adana] (208)

trista limanı Tresta Limanı [< *triesta limani* port of trieste] (208)

venedik Venedik [< *venedik* venice] (208)

marsilya Marsilya [< *marsiliah* marseille] (208)

alğorna Algoma [< *alighoornah* leghorn] (208)

ceneviz Ceneviz [< *djineviz* genoa] (208)

‘aka Akka [< ‘*aka* acre] (208)

beyrut Beyrut [< *beiroot* beyrout] (208)

ḳuds-i şerif Kudüs [< *coodsy sherif* jerusalem] (208)

ḫalep Halep [< *halep* aleppo] (208)

şām Şam [< *sham* damascus] (208)

beytü'l-laḫm Beytüllahim [< *beitellahm* bethlehem] (208)

iskenderiye İskenderiye [< *iskendrieh* alexandria] (208)

ḳāhire Kahire [< *cahireh* cairo] (208)

süveys Süveys [< *suveis* sues] (208)

43. Dağlar

balkanlar Balkanlar [< *balcanler* the alps] (208)

lübnan dağı Lübnan Dağı [< *lubnan daghy* mount libanon] (208)

dern cebeli Derne Dağı [< *dern djebely* mount atlas] (208)

cebel-i ṭabur Tobruk Dağı [< *djebel taboor* mount tabor] (208)

keşiş dağı Uludağ [< *keshish daghy* mount olympus] (208)

ağrı dağı Ağrı Dağı [< *aghry daghy* mount ararat] (209)

ṭur dağı Tur Dağı [< *toor daghy* mount sinai] (209)

cebel-i sina Sina Dağı [< *djebel sina* mount sion] (209)

āteş ṭağı Ateş Dağı [< *atesh daghy* a volcano] (209)

44. Nehirler

nehri temiz Thames Nehri [< *nehri temiz* the thames] (209)

ṭuna Tuna [< *toonah* the danube] (209)

firat Fırat [< *furat* the euphrates] (209)

erden Ürdün [< *erden* the jordan] (209)

nil Nil [< *nil* the Nile] (209)

özi şuyı Özi Nehri [< *ozi sooi* the Borysthenes] (209)

itil şuyı Volga [< *etil sooi* the Volga] (209)

ten şuyı Don Nehri [< *ten sooi* the Don] (209)

alma şuyı Alma Nehri [< *alma sooi* the Alma] (209)

dicle Dicle [< *didjlet* the Tigris] (209)

turla Dinyester Nehri [< *toorla* the Dniester] (209)

âb-ı hind İndus Irmağı [< *abyhind* the Indus] (209)

gang Ganj Nehri [< *guiang* the Ganges] (209)

45. Denizler

deñiz deniz [< *deñiz* sea] (209)

iç deñiz iç deniz [< *itch deñiz* inland sea] (209)

dış deñiz dış deniz [< *dish deñiz* ocean (exterior sea)] (209)

baħr-i ğarbī Batı Denizi [< *bahri gharby* the western ocean] (209)

baħr-i şarkī Doğu Denizi [< *bahr sharky* the eastern ocean] (209)

baħr-i hindistān Hint Denizi [< *bahri hindistan* the Indian ocean] (209)

aķ deñiz Akdeniz [< *ak deniz* the Mediterranean] (209)

ķara deñiz Karadeniz [< *cara deñiz* the Black Sea] (209)

baħrū'l-ħazer Hazar Denizi [< *bahr el khazer* the Caspian Sea] (210)

balķıķa deñizi Baltık Denizi [< *baltica deñizy* the Baltic] (210)

venedik boğazı Venedik Boğazı [< *venedek boghazy* the Adriatic] (210)

marmara deñizi Marmara Denizi [< *marmara deñizy* the sea of Marmora] (210)

süveys deñizi Süveyş Denizi [< *soois deñizy* the Red Sea] (210)

gelibolu boğazı Gelibolu Boğazı [< *gueliboli boghazy* the dardanelles] (210)

cebel-i ‘aṭṭār boğazı Cebelitarık Boğazı [< *djebel attar boghazy* the straits of Gibraltar]
(210)

ķara deñiz boğazı Kara Deniz Boğazı [< *cara deñiz boghazy* the bosphorus] (210)

başra ķorfezi Basra Kırfezi [< *basrah keurfizy* the Persian gulph] (210)

46. Ünvanlar ve Haysiyetler

pādişāh padişah [< *padishah* emperor] (210)

şāh-melek kral [< *shah-melek* king] (210)

sultān sultan [< *sooltan* sultan] (210)

şāhzāde şehzade [< *shahzadeh* prince-royal] (210)

hān hükümdar [< *khan* sovereign prince] (210)

emīr emir [< *emir* lord, chief] (210)

düķa duka [< *doocah* duke] (210)

mirzā reis, bey [< *mirza* prince] (210)

müftī müftü [< *mufty* high priest] (210)

vezīr-i a‘zam vezir-i azam [< *vezir a‘azim* grand vizier] (211)

re’īs efendi reis efendi [< *reiss efendy* minister for foreign affairs] (211)

ķahya beg kihaya bey [< *kihayah bey* minister of the home department] (211)

ķāzī ‘asker kadı asker [< *cazy ‘asker* chancellor] (211)

defterdār defterdar [< *defterdar* chancellor of the exchequer] (211)

menzil başı menzil başı, posta bakanı [< *menzil bashy* post master general] (211)

ķapucı başı kapıcıbaşı, başkahya [< *capoodjy bashy* first chamberlain] (211)

nişancı paşa nişancı paşa [< *nishandjy pasha* keeper of the signet] (211)

müşîr-i hâşşa-yı şâhâne meclis üyesi [< *mooshiri khasseh shahanéh* member of the privy council] (211)

büyük mîrâhör ahır muhafızı [< *buyuk mirakhor* master of the horse] (211)

çavuş başı çavuş başı [< *tchaoosh bashy* chief of police] (211)

beglerbegi beylerbeyi [< *beyler bey* a governor general] (211)

*beg bey [< *beg* a governor] (211)

zâbiť zabit, subay [< *zabit* a commandant] (211)

elçi elçi [< *eltchy* an ambassador] (211)

vekîl vekil [< *vekil* a minister] (211)

maşlahatgüzâr elçi vekili [< *masslahat guiuzar* a charge d'affaires] (211)

ķonsolos hariciye memuru [< *consolos* a consul] (211)

baş ķonsolos baş konsolos [< *bash consolos* a consul general] (211)

ķonsolos vekîli konsolos vekili [< *consolos vekily* a vice consul] (211)

ķâzî kadı [< *cazy* a judge] (211)

hâkim sulh hakimi [< *hakem* a magistrate] (211)

‘ulemâ âlimler [< *ulema* the clergy] (211)

47. Saray Subayları

silâhdâr silahdar [< *silihdar* sword bearer] (212)

çukâdâr pelerin taşıyıcı [< *tchocadar* cloak bearer] (212)

dülbendâr aĝa türban taşıyıcı [< *dulbendar agha* turban bearer] (212)

rikâbdâr üzengi tutan kişi [< *rikiabdar* stirrup holder] (212)

doĝancı başı doĝancı başı [< *doghandjy bashy* grand falconer] (212)

şikârcı başı av ustası [< *shikiardjy bashy* master of the hunt] (212)

hazînedâr başı malı muhafaza eden kişi [< *khazinehdar bashy* privy purse] (212)

hāş oda başı padişah başkahyası [*< khass oda bashi* first page of the private apartments] (212)

çamaşırıcı başı çamaşırıcı başı [*< tchamashirdjy bashy* master of the robes] (212)

berber başı berber başı [*< berber bashy* chief barber] (212)

ibrikdār ağa su döken ve leğen ibrik işlerine bakan kişi [*< ibrikdar agha* ewer bearer] (212)

pīşkirī başı peşkirici başı [*< peshkerry bashy* napkin bearer] (212)

şerbetci başı şerbetçi başı [*< sherbertdji bashy* cup bearer] (212)

sofracı başı sofracı [*< sofradjy bashy* coverer of the table] (212)

çāşnigīr başı çeşnicibaşı [*< tchashniguir bashy* taster of viands] (212)

muḥāsebeci muhasebeci [*< moohasebedjy* comptroller of the household] (212)

teşrifâtçı törenlerde çağrılıları karşılamakla görevli kişi [*< teshrifadjy* master of the Ceremonies] (212)

48. Haremin Dişileri

hāşeki sultān cariyelerin çocuk doğuranlarına verilen unvan [*< khasseky sultan* privileged sultana or one who becomes the mother of a prince] (212)

kadın kadın [*< cadin* title given to the seven principal, or favorite slaves] (213)

odalık bir erkeğin nikahsız olarak aldığı cariye [*< odalik* such females as are not of the seven favorites] (213)

49. Seyahat

yol tedārūki yol hazırlığı [*< yol tedaruky* preparations for travelling] (213)

yolcu yolcu [*< yoldjy* traveller] (213)

yol emri yol izni, pasaport [*< yol emry* passport] (213)

at at [*< at* horse] (213)

eyer binek atlarının sırtına konulan nesne, eyer [*< eier saddle*] (213)

eyerlemek atın üzerine eyer koyup bağlamak, semer vurmak [*< eierlemek to saddle*] (213)

kolanlar bağ, yassı kemer [*< colanler girths*] (213)

kolanı çekmek kolanı çekmek [*< colanytchekmek to girth*] (213)

kolanı açmak kolanı açmak [*< colany atchmac to ungirth*] (213)

üzengü-yi rikab üzengi [*< uzenguy- rikiab stirrups*] (213)

kayış kayış [*< caish stirrup leathers*] (213)

uzatmak uzatmak [*< oozatmac to lengthen*] (213)

kışamak kısaltmak [*< kissahmac to shorten*] (213)

kopça kopça, toka [*< coptcha buckle*] (213)

uyan dizgin, yular [*< ooyan bridle*] (213)

uyan urmak yular vurmak, dizginlemek [*< ooyan oormac to bridle*] (213)

gem gem, atın ağzına takılan demir araç [*< guiem bit*] (213)

dizgin dizgin [*< dizguin reins*] (213)

reşme gem vurmak, gemlemek [*< reshmeb curb*] (213)

yular yular [*< yoolar halter*] (213)

sürici sürücü [*< suridjy postillen*] (213)

mahmûz mahmuzlar [*< mahmooz spurs*] (213)

kamçı kamçı [*< camtchy whip*] (214)

na‘l nal [*< na‘al horse shoe*] (214)

katır katır [*< catir mule*] (214)

semer semer [*< semer pack saddle*] (214)

katırcı katırcı [*< catirdjy muleteer*] (214)

çadır çadır [*< tchadir tent*] (214)

eṭnāb çadır kabloları, ipleri [*< etnab* tent cords] (214)

çadır **ķurmak** çadır kurmak [*< tchadir coormac* to pitch the tent] (214)

ħalıca halı [*< khalidjeh* carpet] (214)

örtülü ‘araba kapalı araba [*< eurtulu ‘araba* covered cart] (214)

ulu yol anayol [*< oloo yol* high way] (214)

arķuri yol karşı yol [*< arcoory yol* cross road] (214)

cāmedān elbiselik [*< djamedan* valise] (214)

yancuķ heybe, eyer çantaları [*< yandjook* saddle bags] (214)

çotra şarap şişesi [*< tchiotra* wine flask] (214)

çenṭa su şişesi [*< tchenta* water bottle] (214)

ķazan çaydanlık, ibrik [*< cazan* kettle] (214)

tütün késesi tütün çantası [*< tootoon kisesy* tobacco bag] (214)

çakmak çakmak [*< tchacmac* flint and steel] (214)

äteş çakmak ateş çakmak [*< atesh tchacmac* to strike a light] (214)

kibrit kibrit [*< kibrit* matches] (214)

ķav kav [*< cav* tinder] (214)

ṭabanca tabanca [*< tabandja* pistols] (214)

filinta av tüfeği [*< filintah* fowling piece] (214)

av tūfengi av tüfeđi [*< av toofenky* fowling piece] (214)

iki ađızlı tūfenk iki ađızlı tūfek [*< iky aghzly tufenk* double barrelled gun] (214)

tūfenk atmak ateş etmek [*< toofenk atmac* to fire] (214)

ata binmek ata binmek [*< atah binmek* to get on horse back] (214)

gidecek vaķt gidecek vakit [*< guidedjek vakit* departure] (214)

geçid geçit [*< guetchid* a ford] (215)

duracak yer duracak yer [< *dooradjac yer* halting place] (215)

geliş geliş [< *guelish* arrival] (215)

atdan inmek attan inmek [< *atden inmek* to dismount] (215)

ruba çözmek elbise açmak, çözmek [< *rooba tcheuzmek* to unpack] (215)

50. Eğlenceler, Oyunlar

cirid oyun cirit oyunu [< *djirid oyoon* tilting] (215)

h̄ora oyun, folklorik oyun [< *khora* dancing] (215)

çengi çengi [< *tchengui* a danser] (215)

cānbāz cambaz [< *djanbaz* a rope dancer] (215)

h̄oḫḫa bāz hokkabaz [< *hokah baz* a juggler] (215)

kemāncı kemancı [< *kemandjy* a violin player] (215)

uyun evi oyun evi [< *ooyoon evy* a gaming house] (215)

zār zar [< *zar* dice] (215)

zār atması zar atması [< *zar atmasy* the game of dice] (215)

ḫumār kumar [< *coomar* hazard] (215)

ḫumārbāz kumarbaz [< *coomar baz* a gamester] (215)

kāḡıdlar kartlar, kağıtlar [< *kiaghidler* cards] (215)

dama oyunu dama oyunu [< *damaooyoony* drafts] (215)

şatranc satranç [< *shatrindje* chess] (215)

şatranc tahtası satranç tahtası [< *shatrindje takhtesy* chess board] (215)

şatranc taşları satranç taşları [< *shatrindje tashlary* chess men] (215)

piyādegān piyon [< *piadehguian* pawns] (215)

şāh şah [< *shah* king] (215)

ferzīn vezir [< *ferzin* queen] (215)

fīl fil [< *fil* bishop] (215)

at at [< *at* Knight] (215)

ruḥ kale [< *rookh* castle] (215)

ṣatranċbāz satranç oyuncusu [< *shatrendjebaz* chess player] (216)

tek çift tek mi çift mi [< *tek tchift* odd or even] (216)

51. Nitelikler

büyük büyük [< *booyook* great] (216)

küçük küçük [< *kutchuk* small] (216)

yüksek yüksek [< *yuksuk* high] (216)

alçak alçak [< *altchac* low] (216)

énlü enli [< *inlu* wide] (216)

doğru doğru [< *doghroo* straight] (216)

egri eğri [< *eiri* crooked] (216)

uzun uzun [< *oozoon* long] (216)

kısa kısa [< *kissah* short] (216)

ağır ağır [< *agher* heavy] (216)

ḥafif hafif [< *khafif* light] (216)

yeñi yeni [< *yeñy* new] (216)

eski eski [< *esky* old] (216)

katı sert [< *caty* hard] (216)

yumuşak yumuşak [< *yoom[oo]shac* soft] (216)

dolu dolu [< *doloo* full] (216)

boş boş [< *bosh* empty] (216)

tatlu tatlı [< *tatloo* sweet] (216)

acı acı [< *adjy* sour] (216)

temiz temiz [< *temiz* clean] (216)

murdar pis [< *murdar* dirty] (216)

ısı sıcak [< *issy* hot] (216)

şuvuk soğuk [< *suook* cold] (216)

ķuru kuru [< *cooroo* dry] (216)

yaşlu yaş [< *yashlu* wet] (216)

güç zor [< *gutç* difficult] (217)

ķolay kolay [< *colai* easy] (217)

ķuvvetlü güçlü [< *coovetloo* strong] (217)

zebun güçsüz [< *zeboon* weak] (217)

güzel güzel, yakışıklı [< *guzel* handsome] (217)

ķirkin ķirkin [< *tchirkin* ugly] (217)

ķalaş kurnaz [< *calash* cunning] (217)

aķık açık [< *atchik* frank] (217)

‘akıllu akıllı [< *akellu* wise] (217)

aķmak ahmak [< *ahmac* stupid] (217)

secā‘atlü cesur, yürekli [< *shedja‘atlu* brave] (217)

ķorkaķ korkak [< *corcac* timid] (217)

edeblü edepli [< *edebly* polite] (217)

bayağı kaba, hoyrat [< *bayughy* vulgar] (217)

zālim zalim [< *zalim* cruel] (217)

mürüvvetlü insancıl [< *mooroovetlu* humane] (217)

ḥasīs paragöz [< *khasis* avaricious] (217)

müsrif israf eden [< *musrif* prodigal] (217)

cömerd cömert [< *djumerd* generous] (217)

şadākatlü vefalı [< *sadakatloo* faithful] (217)

‘adāletlü adaletli [< ‘*adaletloo* just] (217)

inşafsız insafsız [< *insafsız* unjust] (217)

éyü iyi [< *eyu* good] (217)

fenā-kem kötü [< *fena-kem* bad] (217)

4. 2. Temel Cümleler

Selamlamak selamlamak [< *selamlamac* salutation] (219)

şabaḥuñuz ḥayr ola efendim Sabahınız hayr olsun efendim. [< *sabahuñuz khair ola efendim* Good morning sir] (219)

bu şabaḥ naşılıñız Bu sabah nasılsınız? [< *boo sabah nasilsinñiz* How are you this morning?] (219)

keyfiñiz eyi mi Keyfiniz iyi mi? [< *kefiñiz eyi mi* Are you in good health?] (219)

nicesiñiz Nasılsınız? [< *nidjesiñiz* How do you do?] (219)

sizi şaḡ selīm görmeye sevinirim Sizi sağ salim gördüğüme sevindim. [< *sizy sagh selim gurmeyeh sevenirim* I rejoice to see you in good health.] (219)

hoş geldüñ Hoş geldiniz. [< *khosh gelduñ* You are welcome.] (219)

hoş bulduḡ Hoş bulduk. [< *khosh booldook* I thank you.] (219)

pek éyiyim Pek iyiyim. [< *pek eyi im* I am very well.] (219)

şükür allāha ḥoşım Allah’a şükür iyiyim. [< *shukur allahah khoshim* Thank God I am well.] (219)

- pederüñüz naşıldır** Babanız nasıldır? [*< pederüñüz nasıl dir* How is your father?] (219)
- hastadır** Hastadır. [*< khastah dir* He is unwell.] (219)
- éyi degildir** İyi değildir. [*< eiy deil dir* He is not well.] (219)
- fenâ hâldedir** Fena haldedir. [*< fena haldeh dir* he is in a bad way.] (219)
- gidiyor** Gidiyor. [*< guideyor* He is going.] (219)
- ölür** Ölüyor. [*< eulur* He is dying.] (219)
- öldi** Öldü. [*< euldy* He is dead.] (220)
- vâlidenüz mizâcı nedir** Validenizin mizacı nedir? Nasıldır? [*< validehñüz mizadjy neh dir* How is your mother?] (220)
- vâlidem keyifsizdir** Validem keyifsizdir. [*< validehim keifsiz dir* She is out of spirits.] (220)
- mizâcsızdır** Hastadır. [*< mizadjysiz dir* She is out of health.] (220)
- mizâcı ne eyi ne fenâ** Hali ne iyi ne kötü. [*< mizadjy neh eiy neh fena* Her health is indifferent.] (220)
- şiddet nevâzili var idi** Şiddetli nezlesi vardı. [*< shidet nivazilu var idy* She had a violent cold.] (220)
- şimdi sıtması var** Şimdi sıtması var. [*< shimdy sitmahsy var* Now she has the fever.] (220)
- hemşireñüz nicedir** Kız kardeşiniz nasıldır? [*< hemshirehñüz nidjeh dir* How is your sister?] (220)
- şifa buldı** O iyileşti. [*< shifa booldy* She is recovered.] (220)
- hastalığı ne idi** Hastalığı neydi? [*< khastaligui neh idy* What was her illness?] (220)
- veci' mefâşılı var idi** Romatizması vardı. [*< vedj'i mefasily war idy* She had rheumatism.] (220)
- baş ağrısı var** Baş ağrısı var [*< bash aghrisy var* She has a headache.] (220)

başımı sağ olsun Tanrı korusun. [*< bashini sagh olsoon* God preserve her.] (220)

yalvarması yalvarması [*< yalvarmahsy* solicitation] (220)

şora bilür miyim Sorabilir miyim? [*< sora bilur mi im* May I enquire?] (220)

sual cesâret édebilür miyim Sormaya cesaret edebilir miyim? [*< soosal djesaret ideh bilurmiim* Dare I ask?] (220)

size yalvarah bilür miyim Size yalvarabilir miyim? [*< sizeh yalvarah bilurmiim* May I entreat you?] (220)

size niyâz ide bilehim Size rica edebileyim? [*< sizeh niazideh bileh im* Let me implore you] (221)

ruḥşat vérür misiñiz baña Bana izin verebilir misiniz? [*< rookhsat virurmisiñiz baña* Will you permit me?] (221)

ruḥsatiñuz ile izninizle [*< rookhsatiñuz ileh* With your permission.] (221)

kerem ile iyilikle [*< kerem eileh* Have the goodness.] (221)

kerem buyur[ur]mısıñuz Müsâade eder misiniz? [*< kerem booyoormisiñiz* Will you have the goodness?] (221)

size bir ricâm var Size bir ricam var. [*< sizeh bir ridjiam var* I have a request to maket o you.] (221)

ḥimâyet édersiñuz baña Beni korursanız. [*< himayet idersiñuz baña* Grant me your protection.] (221)

size bir temennâm var Sizden bir ricam var. [*< sizeh bir temennam var* I have a favor to beg of you.] (221)

ḥatırım için éder misiñiz Hatırım için yapar mısınız? [*< khatirum itchun ider misiñiz* Will you do it form y sake.] (221)

bir büyük ḥidmet étmiş olursiñuz baña Büyük bir hizmet etmiş olursunuz. [*< bir booyook khidmet etmish oloorsiñuz baña.* You will render me a great service.] (221)

allah berekat vérsün Allah bereket versin. [*< allah berekiat virsoon* May God reward you.] (221)

teşekkür etmesi teşekkür etmesi [*< tesheker etmehsy* returning thanks.] (221)

size ne zahmet vérirüm Size ne zahmet veriyorum. [*< sizeh neh zahmet virirum* What trouble I give you.] (221)

çok zahmet édiyorsınız Çok zahmet ediyorsunuz. [*< tchoc zahmet ideyorsiñiz* You take too much trouble.] (222)

size bu kadar zahmet vérmeye baña keder vérir Size bu kadar zahmet vermek beni üzer. [*< sizeh boo cadar zahmet virmeyeh baña keder virir* I am distressed at giving you so much trouble.] (222)

benim için ol kadar zahmet çekmege maħcūbum Benim için o kadar zahmet çekmenize mahcubum. [*< benum itchun olcadar zahmet tchekmeyeh mahdjoobum* I am ashamed at your taking so much trouble on my account.] (222)

size pek burclu[y] im Size çok borçluyum. [*< sizeh pek bordjiluum* I am much indebted to you.] (222)

baña bir büyük ħidmet yapdıñız Bana büyük bir hizmet yaptınız. [*< baña bir buyuk khidmet yapdıñiz* You have done me a great service.] (222)

allah razı ola Allah razı olsun. [*< alla razi ollah* I thank you.] (222)

allah ‘ ināyet eyleye Allah yardım etsin. [*< allah inayet eileyeh* May the Lord repay you.] (222)

teşekkür çekmesi teşekkür alması [*< tesheker tchekmesy* receiving thanks.] (222)

siz istihzā édiyorsınız Şaka yapıyorsunuz. [*< siz istihza ideyorsiñiz* You jest.] (222)

hiçbir şey yok Hiçbir şey yok. [*< hitch bir shei yok* It is nothing.] (222)

zahmet bir şey yok Zahmetlik bir şey yok. [*< zahmet bir shei yok* The trouble is nothing.] (222)

zahmet degil Zahmet değil. [*< zahmet deil* It is no trouble.] (222)

bunu söylemege icâb étmez Bunun lafı olmaz. [*< booni seülemeyeh idjab etmez* Do not mention it.] (222)

bunuñ lakırdısını etmege lazım degil Bunun sözünü etmek gerekmez. [*< boonooñ lakirdesiny etmeyeh lazim deil* It is not worth mentioning.] (223)

haber üzere haber üzerine [*< khaber uzreh* of news] (223)

ne haber var Ne haber var? [*< neh khaber var* What news?] (223)

ne diyorlar Ne diyorlar? [*< neh deyorler* What do they say?] (223)

haber yok Haber yok. [*< khaber yok* There is no news.] (223)

éyi haber var mı İyi haber var mı? [*< eiy khaber var my* Is there good news?] (223)

haber güzeldir İyi haberdir. [*< khaber guzel dir* The news is excellent.] (223)

yeñi bir şey var mı Yeni bir şey var mı* [*< yeñy bir shei var mi* Is there any thing new?] (223)

fenâ haber var Kötü haber var. [*< fena khaber var* There is bad news.] (223)

naşıl bilürsüñiz Nasıl bilirsiniz? [*< nasil bilursüñiz* How do you know?] (223)

kim söyledi size Kim söyledi size? [*< kim seüledy sizeh* Who told you?] (223)

kimden işitdiñüz mi Kimden işittiniz? [*< kimden ishitdiñuz mi* From whom did you hear it?] (223)

anı işitmedüm Onu işitmedim. [*< ani ishitmedum* I have not heard it.] (223)

andan şübhe ederim Ondan şüphe ederim. [*< andan shoobhé iderim* I doubt it.] (223)

gerçek olmaz Doğru olmaz. [*< guertchek olmaz* It can not be true.] (223)

yañlıştır Yanlıştır. [*< yañlish dir* It is false.] (223)

ben daha düşünürem Ben daha düşünüyorum. [*< ben daha dushunurem* I likewise think so.] (223)

güçile inanırım Zorla inanırım. [*< gudjile inanirem* I can hardly believe it.] (223)

şübhem yokdır Şüphem yoktur. [*< shoobhem yok dir* I have no doubt of it.] (224)

inandırabilursiñiz beni Beni inandırabilirsiniz. [*< inandurah bilursiñiz beni* You may believe me.] (224)

size ikrar éderim Size söz veririm. [*< sizeh ikrar iderem* I assure you.] (224)

şazilik mutluluk [*< shazilik* joy] (224)

ne mutlu saña Ne mutlu sana! [*< neh mootloo sañah* How fortunate you are.] (224)

hoşnudım Hoşnudum. [*< khoshnoodim* I am glad.] (224)

andan pek hoşnudım Ondan çok hoşnudum, memnunum. [*< andan pek khoshnoodim* I am very glad of it.] (224)

mesrürüm Mutluyum. [*< mesroorem* I am delighted.] (224)

hadsiz mesrürüm Aşırı mutluyum. [*< hadsiz mesroorem* I am excessively delighted.] (224)

nihâyetsiz sevinirim Son derece sevinirim. [*< nihayet siz sevenirem* I am exceedingly rejoiced.] (224)

bundan pek mesrürüm Bundan çok mutluyum. [*< boondan pek mesroorem* It gives me much pleasure.] (224)

derüni size tebrik éderim Sizi yürekten tebrik ederim. [*< deroony sizeh tibrık iderim* I heartily congratulate you.] (224)

görçek mi Gerçek mi? [*< guertchek mi* Is it true?] (224)

mümkünmidir Mümkün müdür? [*< mumkin mi dir* Is it possible?] (224)

öyle mi imiş Öyle miymiş? [*< euileh mi imish* Is it really so?] (224)

naşıl kadar olabilür Nasıl mümkün olabilir? [*< nasil cadar olahbilur* How is it possible?] (224)

bu beni şaşırdıyor Bu beni şaşırtıyor. [*< boobeni shasherdiour* This surprises me.] (224)

bundan ötürü hayretim Bundan dolayı şaşkınlım. [*< boondan euturu hairetim* I am astonished at it.] (225)

bu ‘acâib şeydir Bu acayip şeydir. [*< boo ‘adjaib shei dir* It is an extraordinary thing.] (225)

añlaşılmazdır Anlaşılmazdır. [*< añlashilmaz dir* It is inconceivable.] (225)

bir ‘acâib maşlahatdır Acayip bir meseledir. [*< acayip bir maslahat dir* It is a strange occurrence.] (225)

hava üzerine hava üzerine [*< hava uzrineh* the weathers.] (225)

hava nedir - nasıl hava Hava nasıldır? [*< hava neh dir - nasıl hava* How is the weather?] (225)

hava güzeldir Hava güzeldir. [*< hava guzel dir* It is fine weather.] (225)

günümüz éyi olacak Günümüz iyi olacak. [*< gunumuz eiy oladjak* We shall have a fine day.] (225)

hava fenâdır Hava kötüdür. [*< hava fena dir* It is bad weather.] (225)

hava bozuktur Hava bozuktur. [*< hava bozook dir* It is foul weather.] (225)

pusludur hava Hava pusludur. [*< pooslu dir hava* It is hazy weather.] (225)

hava tumanlıdır Hava dumanlıdır. [*< hava toomanludur* It is foggy weather.] (225)

gök kapanıyor Gök kapanıyor. [*< geuk capanieur* The sky is overcast.] (225)

bulanıktır Bulanıktır. [*< booleanic dir* It is cloudy.] (225)

hava rākiddir Hava boğucudur. [*< hava rakid dir* The weather is sultry.] (225)

hava pek mülâyim Hava çok yumuşak, ılıman. [*< hava pek mulaim* The weather is mild.] (225)

hava pek sıcakdır Hava çok sıcaktır. [*< hava pek sidjak dir* The weather is very warm.] (225)

fortuna olacak Fırtına olacak. [*< fortoonah oladjak* There will be a storm.] (225)

- hava yağmura** Hava yağmurlu. [*< hava yaghmoorah* It threatens rain.] (226)
- yağmur yağıyor** Yağmur yağıyor. [*< yaghmoor yaghayoor* It rains.] (226)
- yağmur serpiyor** Yağmur serpiyor. [*< yaghmoor sirpeyior* The rain is dropping.] (226)
- gök gürlüyor** Gök gürlüyor. [*< gueuk gurlieur* It thunders.] (226)
- şimşek çakanıyor** Şimşek çakıyor. [*< shimishek tchacanyeur* It lightens.] (226)
- rüzgâr degilmişdi** Rüzgâr değişmişti. [*< roozguiar deyilmishdy* The wind is changed.] (226)
- hava açıldı** Hava açıldı. [*< hava atchildy* The weather is clearing.] (226)
- güneş doğuyor** Güneş doğuyor. [*< gunesh doghayeur* The sun is coming out.] (226)
- hava éyüleşdi** Hava iyileşti. [*< hava eiyleshdy* The weather has improved.] (226)
- rüzgâr pek yükseldi** Rüzgâr çok arttı. [*< roozguiar pek yukseldy* The wind is very high.] (226)
- rüzgâr nereden geliyor** Rüzgâr nereden geliyor. [*< roozguiar néréden guelyeur* What point is the wind in.] (226)
- poyraz esiyor** Poyraz esiyor. [*< poiraz iseyior* It blows from the N. E.] (226)
- toz çokdır** Toz çoktur. [*< toz tchok dir* It is very dusty.] (226)
- şovukdır** Soğuktur. [*< soouk dir* It is cold.] (226)
- kar yağıyor** Kar yağıyor. [*< car yaghayoor* It snows.] (226)
- doñuyor** Donuyor. [*< doñaieur* It freezes.] (226)
- buz tıtdı** Buz tıttı. [*< booz tootdy* The water is frozen.] (226)
- dolu yağıyor** Dolu yağıyor. [*< doloo yaghayoor* It hails.] (226)
- buz eriyor** Buz eriyor. [*< booz erieur* It thaws.] (226)
- çamur çok var** Çamur çok var. [*< tchamoor tchok var* It is very muddy.] (227)
- karañlıkdır** Karanlıktır. [*< carañlic dir* It is dark.] (227)

sokaқта yürümesi güçdir Sokakta yürümesi zordur. [*< sokakdeh yurumehsy gutch dir* It is difficult walking.] (227)

çi yağıyor Çiğ yağıyor. [*< tchih yaghayoor* The dew falls.] (227)

mehtâb var Ay ışığı var. [*< mehtab var* It is moon light.] (227)

sâ' at üzre saat üzerine [*< sa'at uzreh* Time of day.] (227)

sâ' at kaçadır Saat kaçtır? [*< sa'at catcheh dir* What is it o'clock?] (227)

kerem ile sâ' at nedir Lütfen saat kaçtır? [*< kerem eileh sa'at neh dir* Pray what o'clock is it?] (227)

öylendir öğlendir [*< euilen dir* It is noon.] (227)

sâ' at biri dahı olmadı Saat bir dahi olmadı. [*< sa'at biry daha olmady* It is not yet one.] (227)

iki sâ' atden ziyâdedir Saat ikiyi geçmiştir. [*< iki sa'at den ziadeh dir* It is past two o'clock.] (227)

üç sâ' at buçuqıdır Saat üç buçuktur. [*< eutch sa'at bootchooc dir* It is half past three.] (227)

dört sâ' atden çeyrek eksik Saat dörde çeyrek var. [*< deurt sa'at den tcheirek eksik* It wants a quarter to four.] (227)

altı sâ' at beş daқиқа eksik Saat altıya beş dakika var. [*< alty sa'at besh dakika eksik* It wants five minutes to six.] (227)

doқuz sâ' at yigirmi daқиқadır Dokuzu yirmi geçiyor. [*< dokooz sa'at yermi dakika dir* It is twenty minutes past nine.] (227)

gice yarısıdır Gece yarısıdır. [*< guidjeh yarissy dir* It is midnight.] (227)

sâ' at şimdi çalıyor Saat şimdi çalıyor. [*< sa'at shimdy tchalayeur* The clock is now striking.] (228)

pek geçdir Çok geçtir. [*< pek guetch dir* It is very late.] (228)

pek geç değil Çok geç değil. [*< pek guetch déil* It is not very late.] (228)

giceñiz hayr ola Geceniz hayr ola. [*< guidjeñiz khair olah* Good night.] (228)

yaş üzre yaş üzerine [*< yash uzreh* of age.] (228)

kaç yaşındasınız Kaç yaşındasınız? [*< catch yashindah siñiz* How old are you?] (228)

kardeşiniz kaç yaşındadır Kardeşiniz kaç yaşındadır? [*< cardashiñuz catch yashindah dir* How old is your brother?] (228)

‘ançarib yigirmi yaşında olurım Yaklaşık olarak yirmi yaşında olurum. [*< ‘encarib yermi yashindah oloorim* I shall soon be twenty.] (228)

gelecek ayın sonunda kırk yaşına girer Gelecek ayın sonunda kırk yaşına girecek. [*< gueledjek aif soñindeh kerk yashinah guirir* The end of next month he will enter his fortieth year.] (228)

bu kadar yaşlı görünmüyor Bu kadar yaşlı görünmüyor. [*< boocadar yashlu gurunmeyeur* He does not appear so old.] (228)

ziyâde yaşlı görünüyorsunuz Çok yaşlı görünüyorsunuz. [*< ziadeh yashlu gurunieursiñiz* You look older.] (228)

ol kadar genç zannetmemişim sizi O kadar genç düşünmemiştim sizi. [*< olcadar guendje zann itmemishim sizi* I did not think you so young.] (228)

vâlideniz kaç yaşındadır Anneniz kaç yaşındadır? [*< validiñuz catch yashindah dir* How old is your father.] (228)

eñ aklı altmışdır En yakın altmıştır. [*< eñ akli altmish dir* He is at least sixty.] (228)

pek yaşlı Büyük bir yaş. [*< pak yashlik* A great age.] (229)

çok yaşlıdır Çok yaşlıdır. [*< tchok yashlu dir* He is very old.] (229)

ol kadar yaşlı mı O kadar yaşlı mı? [*< olcadar yashlu mi* Is he so old?] (229)

ihtiyarlamaya başlıyor İhtiyarlamaya başlıyor. [*< ikhtiarlamagha bashlayor* He begins to grow old.] (229)

şoñı hayr ola Sonu hayr ola. [*< soñi khair olah* May his end be happy!] (229)

hüzn hüzn, esef [*< huzn* regret.] (229)

gücüme geldi Zoruma gitti, üzgünüm. [*< gudjumeħ gueldy* I am sorry.] (229)

pek gücüme geldi Çok zoruma gitti, çok üzgünüm. [*< pek gudjumeħ gueldy* I am very sorry.] (229)

bundan ötürü pek mükedderim Bundan dolayı çok kederliyim. [*< boondan euturu pek mookederim* I much regret it.] (229)

yazık- ne yazık Yazık- ne yazık! [*< yazık- ne yazık* It is a pity. What a pity!] (229)

ne yazık saña Nasıl yazık sana! [*< neh yazık saña* How unlucky you are.] (229)

pek hüzünlüdür Çok hüzünlüdür. [*< pek huzunlu dir* It is very annoying.] (229)

pek maħzūnludur Çok hüzünlüdür. [*< pek mookhzoonlu dir* It is very distressing.] (229)

bu maħbūl degildir Bu kabul edilir değil (hoş değil). [*< boo makbool deil dir* It is not agreeable.] (229)

bu zor şeydir Bu çok zordur. [*< boo zor shei dir* It is very hard.] (229)

bu zālimdir Bu zalimdir, acımasızdır. [*< boo zalim dir* It is very cruel.] (229)

ditretiyor Ürpertiyor. [*< titreteiur* It makes one tremble.] (229)

bu mümkün degil Bu mümkün değil. [*< boo moomkin deil* It is not possible.] (229)

bundan çok ta'cīb étdüm Buna çok şaşırdım. [*< boondan tchok t'adjib itdum* I am very much surprised at it.] (230)

kızgınlık kızgınlık [*< kizghinlik* anger.] (230)

hiddet-i mizācım var Çok hiddetlendim. [*< hiddeti mizadjim var* I am out of humour.] (230)

sizden hoşnūd değilim Sizden hoşnut değilim. [*< sizden khoshnood deilim* I am not pleased with you.] (230)

ben bunu istemem Ben bunu istemem. [< *ben boony istemem* I do not like it.] (230)

bitürîñiz Bitiriniz. [< *bituriñiz* Have done.] (230)

şusiñuz Susunuz. [< *soosiñuz* Hold your tongue.] (230)

bundan mâ' adâ yapmayiñ Bundan bir daha (başka) yapmayın. [< *boondan ma'ada yapmaiñ* Do not do it again.] (230)

cevab yok Cevap yok. [< *djevab yok* No answer.] (230)

darılmışım Darılmışım. [< *darilmish im* I am angry.] (230)

dargunum Dargınım. [< *darghoonum* I am in a passion.] (230)

karşumdan yıkıl git Karşımdan yıkıl git! [< *carshoomdan ikil guit* Get away from me.] (230)

yıkıl git Yıkıl git! [< *ikil guit* Be off.] (230)

elvedâ' etmesi vedalaşma [< *elvida' etmésy* Taking leave.] (230)

gitsem gerek Gitmeliyim. [< *guitsam guerek* I must go.] (230)

eve giderim Eve gidiyorum. [< *eveh guiderim* I am going home.] (230)

sizi terk étmeliyim Sizden ayrılmalıyım. [< *sizy terk etmély im* I must leave you.] (230)

ruhşatiñizi alsam gerek İzninizi almam gerek. [< *rookhsatiñizy alsam guerek* I must take leave of you.] (230)

vedâ' etmelüyim Veda etmeliyim. [< *vida' etmély im* I must bid you good bye.] (231)

ķuluñuzım efendim Hizmetkârınızım efendim. [< *cooluñuz im efendim* Your servant, Sir.] (231)

bendeñüzim Bendenizim. [< *bendeñuz im* Your humble servant.] (231)

bende-yi ahķariñüzim Ben de sizin aciz kulunuzum. [< *bendei ahcariñuzim* I am your very humble servant.] (231)

hoşca ķaluñ Hoşca kalın. [< *khoshdjeh caluñ* May your health be good.] (231)

allāha ısmarladuk Allah'a ısmarladık. [< *allaha ısmarladuk* Farewell.] (231)

vedā' Hoşça kal. [< *vida'* Good bye.] (231)

'an-ķarīb yine görüşürüz Yakında yine görüşürüz. [< '*incarib ineh guiurushuruz* We shall soon meet again.] (231)

görünceye ķadar Görünceye kadar [< *gurundjeyeh cadar* Until our next meeting.] (231)

allāh yol vére Allah yol açıklığı versin [< *allah yol vireh* God speed you.] (231)

5. BÖLÜM

DİYALOGLAR

5. 1. evvelki mukāleme birinci diyalog [< *evelki mukialemeh* Dialogue I.] (232)

selamlamak ve hatrını şormak için selamlamak ve hatrını sormak için [< *selamlamac vé khatiriny sormac itchoon* Greeting and Enquiring After One's Health.] (232)

şabañız hayr ola efendim Sabahınız hayr ola efendim. [< *sabahiñiz khair ola efendim* Good morning, Sir.] (232)

bu vañtñiz hayr ola Bu vaktiniz hayr ola. [< *boo vaktiniz khair ola* May this hour be propitious to you.] (232)

hoş geldüñ efendim Hoş geldin efendim. [< *khosh gueldüñ efendim* I am glad to see you.] (232)

mizācñız nicedir Sağlığınız nasıldır? [< *mizadjiñiz nidjeh dir* How is your health.] (232)

şükür allāha ve sizüñki naşıldır Allah'a şükür sizin sağlığınız nasıldır? [< *shukur allaha vé sizüñki nassil dir* Good, thank God; and how is yours?] (232)

elhamdulillāh 'āfiyetdeyim Elhamdülillah afiyetteyim. [< *elhamdu lillah a'afiet dehim* Thank heaven, I am well.] (232)

şihñatiñiz ile hoşnūdım İyi olduğunuzu sevindim. [< *sihatiñiz ileh khosh noodim* I am glad you are well.] (233)

otur<s>uñuz buyuruñ Buyrun oturunuz. [< *otoorsiñuz booyoorooñ* Pray be seated.] (233)

size ricā éderim otursuñuz Rica ederim oturunuz. [< *sizeh ridjia iderim otoorsiñuz* I request you will sit down.] (233)

efendiye iskemle getir Efendiye iskemle getir. [< *efendieh isskemly guetur* Bring a chair to this Gentleman.] (233)

çok memnūnım duramam Çok memnun oldum ama duramam. [< *tchok memnoon im doorahmam* I am much obliged, but I cannot stop.] (233)

ne pek evetlersiñiz bir muşâhabet idelüm Ne aceleniz var, bir sohbet edelim. [*< neh pek evetlersiñiz bir moosahebet ideh lum* What a hurry you are in, let us say a few words.] (233)

ziyâretleriñiz demin ziyâdesiyle nâdir oluyorlar Ziyaretleriniz (son zamanlarda:i) demin çok nadir oluyor. [*< ziaretleriñizy demin ziade siléh nadir olyoorler* Your visits are lately become extremely rare.] (233)

nerede idiñiz bu kadar zamân çokdan berü sizi görmedüm siz beni unuttuñuz şandum Çoktan beri sizi görmedim, neredeydiniz bu kadar zaman, beni unuttunuz sandım. [*< neredeh idiñuz boo cadar zeman tchok dab beru sizy gueurmedum siz beni oonootdooñooz sandum* Where have you been all this time, it is so long since I saw you, I thought you had forgotten me.] (233)

ma' zür buyuruñ efendim Afedersiniz efendim. [*< ma' zoor booyoorooñ efendim* I beg your pardon, Sir.] (233)

ne sebebden baña gelmediñiz Neden bana gelmediniz? [*< neh sebebden baña guelmeduñuz* Why then did you not call.] (233)

eger istedigim kadar sizi selâmlamağa gelmedim ise kabâhat benüm degil Sizi istediğim kadar selamlamaya gelmedimse kabahat benim değil. [*< eier istedigum cadar sizy selamlamagha guelmedumiseh cabahat benum deil* If I have not been as often as I wished to pay my respects to you, the fault is not mine.] (233-234)

işlerim çok olduğundan gelemedüm İşlerim çok olduğundan gelemedim. [*< ishlerim tchok oldooghoondan guelehmedum* I have had so much to do, that I have not been able to call.] (234)

beher-hâl sizi sağ selim gördüğüme sevinirim efendim Her halde sizi sağ salim gördüğüme sevinirim. [*< beher hal sizi sagh selim gueurdugumeh sevenirim effendim* At all events I am rejoiced to see you in healthi Sir.] (234)

evlâdiñuzuñ mizâcları nasıl Aileniz nasıl? [*< evladiñuzuñ mizadjilery nassil* How are all your family?] (234)

kardeşim hastadır Kardeşim hastadır. [*< cardashim khastah dir* My brother is unwell.] (234)

bundan ötürü pek mükedderim Bundan dolayı çok üzgünüm. [*< boondan euturu pek mookederim* I am very sorry for it.] (234)

ne vakitden berü mizâcsızdır Ne zamandan berü iyi değildir. [*< neh vakitden beru mizadjisiz dir* How long has he been indisposed?] (234)

bir haftadan berü éyü degildir Bir haftadan beri iyi değil. [*< bir heftahden beru eiy deil dir* He has not been well this last week.] (234)

ümîd éderim ki bir şey olmayacak Ümit ediyorum ki bir şey olmayacak. [*< oomid iderim ki bir shei olmayadjak* I hope it will be nothing.] (234)

allâh sağlığını vérsün Allah sağlık versin. [*< Allah saghlighiny virsoon* God grant him his health.] (234)

‘ömrüñüz çok olsun sultânım Ömrünüz uzun olsun efendim. [*< ‘omriñiz tchok olsoon sooltanem* I thank you, Sir.] (234)

ziyâretîñüzün teşekkür éderim inşallâh sizi yakında görürüm Ziyaretiniz için teşekkür ederim inşallah sizi yakında görürüm. [*< ziaretiñuzuñ teshekur iderim inshallah sizy yakindeh gueuririm* I thank you for this visit, and trust I shall soon see you again.] (234-235)

hânehi sa‘âdetiñizde olanlara tebliğ édiñüz Evinizde olanlara bildiriniz. [*< khanéi se‘adetiñizdeh olanlareh tebligh idiñuz* Present my kind regards to all at home.] (235)

kuşur étmem Kusur etmem. [*< coosoor itmeme* I will not fail.] (235)

allâha işmarladuk Allah’a ısmarladık. [*< allaha ismarladuk* Farewell.] (235)

allâh bilince olsun Allah seninle olsun. [*< Allah bilendjeh olsoon* God be with you.] (235)

5. 2. **ikinci mukāleme** ikinci diyalog [*< ikindjy mukialemeh* Dialogue II.] (235)

dōstlar arasında dostlar arasında [*< dostlar arasindeh* Between Friends.] (235)

ağañ ev[in]de mi Ağan evinde m?i [*< aghañ evindeh mi* Is your master at home?] (235)

evde sultānum Evde sultanım. [*< evdeh sooltanum* He is, Sir.] (235)

dağı uyur mı Hala uyur mu? [*< dakhı ooyormı* Is she sleep?] (235)

hayır sultānum uyanıkdır Hayır sultanım uyanıktır. [*< khair sooltanum, oyanik dir* No Sir he is awake.] (235)

giriñ buyuruñ ağam yuğar[1]da odasında bulacağıñız Buyrun girin, onu odasında bulacaksınız. [*< guiriñ booyoorooñ, agham yocardeh odasindeh booladjaghiñiz* Be pleased to come in, you will find him upstairs in his room.] (235)

ağa sizi bir kimse istiyor Efendim sizi biri görmek istiyor. [*< agha sizy bir kimseh isteyor* Sir, there is a person wishes to see you.] (235)

kimdir Kimdir? [*< kim dir* Who is it?] (236)

adımı bilmem Adımı bilmem. [*< adiny bilmem* I do not know his name.] (236)

gelsün içerü Gelsin içeri. [*< guelsoon itcheru* Let him come in.] (236)

hoş geldüñ şafā geldüñ muştafā Hoş geldin sefa geldin Mustafa. [*< khosh guelduñ sefa, guelduñ moostapha* You are welcome Mustapha.] (236)

hoş bulduk aħmed vay ne oldu size dağı bu sāl atde döşekdesiñiz Hoş bulduk Ahmed ne oldu size ki bu saatte yataktasınız? [*< khosh booldook Ahmed vei neh oldoo sizeh dakki boo sa'atdeh dushekdeh siñiz* I thank you Ahmet, what is the matter with you that you are in bed at this hour.] (236)

sizde yorulma 'alāmeti var Sizde yorgunluk var. [*< sizdeh yoroolmah 'alāmeti var* You appear tired.] (236)

biraz yorgunum geç evimden döndüm tahminen sā‘at beşde idi yatdığım Evimden geç döndüm, biraz yorgunum yattığımda tahminen saat beşti. [*bir az yorghoonim guetch evimdeh deundum takhminen sa‘at besh deh idy yatdighum* I am a little tired, for I returned home late, and it was nearly five o’clock before I got to bed.] (236)

ağşam yemesinden şofra ne işledüñüz Akşam yemeğinden sonra ne yaptınız? [*akhsham yemehsinden sonra neh ishleduñuz* What did you do after supper?] (236)

sen gitdigiñ gibi oynamağa başladılar Sen gittiğın gibi oynamaya başladılar. [*sen gitdigiñiñ guiby oinamagha bashladiler* When you went away they began to play.] (236)

naşıl oyun oynaduñuz Nasıl oyun oynadınız? [*nassil oyoon oina duñuz* What game did they play?] (236)

kimisi şatranc kimisi kâğıd ol birleri dama oynadılar Kimisi satranç kimisi kağıt diğerleri dama oynadılar. [*kimisy shatrendje kimisy kiaghid ol birlery dama oinadiler* Some play’d chess, some cards, and others drafts.] (236-237)

niçün dahı evveli gitmedüñüz Niçin daha önce gitmediniz? [*nitchoon dakhi evelly guitmeduñuz* Why did you not retire earlier?] (237)

çıkmasını isteridüm lâkin arkadaşñız ile olduğumdan anı terk edemedüm Çıkmasını isterdim ama kardeşinizle olduğum için ondan ayrılamadım. [*tchikmasiny isteridum lakin cardashiñiz ileh olodoghimdan ani terk idémédum* I was anxious to get away, but being with your brother, I could not leave him.] (237)

ne kadar zaman oynaduñuz Ne kadar süre oynadınız? [*neh cadar zeman oinaduñuz* How long did you play?] (237)

bütün gece oynaduğ Bütün gece oynadık. [*butun guidjeh oinaduk* We play’d the whole night.] (237)

bilirüm ki oyunun pek aşüftesi değılsiñiz Biliyorum ki oyunu çok seven biri değılsiniz. [*bilirum ki oyoonuñ pek ashuftesy deilsiñiz* I know that you were never a great lover of play.] (237)

gençliğimden berü bir dürlü hâz étmez idüm Gençliğimden beri hiç haz etmezdim. [*< guendjiliguimden beru bir durlu haz itmez idum* I never felt any kind of pleasure in it from my youth.] (237)

bu kadar geç kalkdıguña ta'cib etmem Bu kadar geç kalkmana şaşırım. [*< boocadar guetch calkdiguñeh t'adjud itmem* I am not then surprised at your late rising.] (237)

kahve altı étdüñüz mi Kahvaltı ettiniz mi? [*< cahveh alty itduñuz mi* Have you breakfasted?] (237)

hayır dağı étmedüm Hayır daha etmedim. [*< khair dakhi itmedum* No, not yet.] (237)

bu halde dur biraz téz kalkarım ve kahve altı beraber éderiz O halde dur biraz erken kalkarım ve beraber kahvaltı ederiz. [*< boo haldeh door bir az tiz calcaem vé cahveh alty beraber idériz* In that case wait a moment, I will get up immediately and we will breakfast together.] (238)

pek memnunım lâkin çok maşlahatım var ve zan étdigimden geçdir Pek memnun oldum fakat çok işim var ve sandığımdan geçtirç [*< pek memnoon im lakin tchok maslahatem var vé zan itdiguimden guetch dir* I am much obliged to you, I have a great deal to do, and it is later than I thought.] (238)

biraz istirâhat édersiñiz Biraz dinlenirsiniz. [*< bir az istirahat idersiñiz* Do rest yourself a moment.] (238)

sâ'at ondan ziyâde degil Saat ondan sonra değil. [*< sa'at ondan ziadeh deil* It is only ten o'clock] (238)

kerem buyur[ur] mısıñız çanı çalarsan Çanı çalarsan kerem buyurur musunuz? [*< kerem booyoormisiñiz, tchañy tchalarsen* Will you do me the favor to ring the bell?] (238)

allâh razı olsun Allah razı olsun. [*< Allah razy olsoon* I thank you.] (238)

5. 3. üçüncü mukâleme üçüncü diyalog [< *utchindjy mukialameh* Dialogue III.] (238)

giyinmek üzere giyinmek üzerine [*< gueinmek uzreh* Dressing.](238)

yâ hu bir kimse var mı Merhaba kimse var mı? [*< ya hoo bir kimseh var mi* Holla! Is any one there?] (238)

ne istersiniz efendüm Ne istersiniz efendim? [*< neh istersiñiz efendum* What do you wish, Sir?] (239)

kalkmağa isterim Kalkmak isterim. [*< calkmagha isterem* I wish to get up.] (239)

perdeleri ile kepenkleri aç Perdelerle kepenkleri aç. [*< perdehlery ileh kepenklery atch* Open the curtains and shutters.] (239)

pencere kafesi kapa Panjurları kapat. [*< pendjereh cafesy capa* Shut the blinds.] (239)

ateşi yak giyineceğim Işığы yak, giyineceğim. [*< ateshi yak gueinédjeyim* Light the fire for me to dress.] (239)

téz eyle imdi Şimdi acele et. [*< tiz eileh imdy* Make haste.] (239)

çorablarımı getir Çoraplarımı getir. [*< tchorablarimy guetir* Bring my stockings.] (239)

kunduralarını kanı Terliklerim nerede? [*< condooralarimi cani* Where are my slippers?] (239)

kaynar şu var mı Kaynar su var mı? [*< cainar soo var mi* Is there any hot water?] (239)

ateş üzerinde olan güğümde var Ateş üzerinde güğümde var. [*< atesh uzerindeh olan guyumdeh var* There is some in the kettle on the fire.] (239)

işte leğen işte sünger İşte leğen işte sünger. [*< ishteh léyen ishteh sunguier* Here is the hand bason and sponge.] (239)

usturalığımı görmem Usturalığımı göremedim. [*< ostooraliguimy gueurmem* I do not see my razor case.] (239)

usturalarıñızı kesmiyor biletmeğe aldum Usturalarınız kesmiyor, biletmek için aldım. [< *ostooralarıñizy kesméyor biletméyeh aldum* Your razors want sharpening and I took them to be set.] (239)

ķayışa çekmesini yetişmiş olurdı Kayışa çekmesi onlar için yeterli olurdu. [< *caishéh tchekmahsiny yetishmish oloordy* The strop would have been sufficient for them.] (239)

biraz şabun vér bir de havlu vér elimi sileyim Biraz sabun bir de havlu ver elimi sileyim. [< *bir az sabon vir birdeh havloo vir elimi sileim* Give me some soap, also a towel to wipe my hands.] (239)

şabun siziñ yanıñızda olan sofranuñ üstünde ve havlu iskemlinüñ üzerindedir Sabun sizin yanınızda olan masanın havlu da iskemlenin üzerindedir. [< *sabon sizun yanıñızdeh olan sofranuñ ustundeh vé havloo iskemlinuñ uzrindeh dir* The soap is on the table by your side, and the towel is on the chair.] (240)

gömleğimi baña vér Gömleğimi bana ver. [< *gueumleguimi baña ver* Give me my shirt.] (240)

işte fenā yıkanmış çamaşır çamaşırıcı görürseñ dé ki çamaşırımı getirsün Kötü yıkanmış çamaşır, çamaşırıcıyı görürsen de ki çamaşırımı getirsin. [< *ishteh fena yai canmish tchamashir tchamashirdji gueururseñ di ki tchamashirimy guetirsoon* Oh! What bad washing; if you see the laundress, tell her to send home my linen.] (240)

baş üstüne efendüm Başüstüne efendim. [< *bash ustuneh efendum* Yes, Sir.] (240)

çizmelerimi temizledüñ mi vér giyeceğim Çizmelerimi temizledin mi giyeceğim? [< *tchizmeh lerimy temizleduñ mi vir guiedjeyim* Are my boots clean? I will put them on.] (240)

giyilecek hāli olmaz Giyilecek hali olmaz. [< *gueiledjek haly olmaz* They are not fit to wear.] (240)

pek eskimiş derler Çok eskitmiş derler. [< *pek eskitmish derler* They are quite worn out.] (240)

yeñisini ısmarlamışım zan éderim Yenisini ısmarlamışım zannedersem. [< *yeñisiny issmarlamishim zan iderem* I think I ordered new ones.] (240)

evet efendim dahı bitürmemişler Evet efendim daha bitirmemişler. [*< evet efendim dakhi biturmémishler* Yes Sir, but they are not yet finished.] (240)

kağı esbābı giyersiñiz bugün Bugün hangi elbiseyi giyersiniz? [*< canghy esbaby guiersiñiz boo gun* What coat will you wear to day?] (240)

dün giydiğim Dün giydiğim. [*< dun gueldiguim* The one I wore yesterday.] (241)

düğmesi eksik Düğmesi eksik. [*< duymehsy eksik* It wants buttons.] (241)

derziye al ve söyle ki yarın hesabını ile gelsün Terziye al ve de ki yarın hesabı ile gelsin. [*< derzieh al vé seuileh ki yârin hisabiny ileh guelsun* Take it to the tailor, and tell him to come to morrow with his bill.] (241)

çuğamı silk Paltomu silk. [*< tchocahmi silk* Shake my cloak.] (241)

kalpağımı vér Şapkamı ver. [*< calpaghimy ver* Give me my cap.] (241)

şapka furçaladuñ mı Şapka fırçaladın mı? [*< shapcap foortchaladuñ mi* Have you brushed my hat.] (241)

hiçbir mektub alduñ mı benüm için Benim için hiç mektup aldın mı? [*< hitchbir mektoob alduñ mi benum itchoon* Did you receive any letter for me?] (241)

evet efendim iki dane aldım Evet efendim iki tane aldım. [*< evet efendim iky daneh aldum* Yes, Sir, I received two.] (241)

vér çıkma senden evvel okuyahım Bana ver önce ben okuyayım. [*< ver tchikmasenden evel okooyaim* Give them to me, I will read them before I go out.] (241)

şimdilik çıkaram döşegimi kaldır oda temizle her şeyi yerince ko[y] Şimdilik çıkıyorum, döşegimi kaldır, odayı temizle, her şeyi yerine koy. [*< shimdilik tchicarem dushéguimy caldir odah temizleh hehr shei yerindjeh ko* I am now going out make the bed, clean up the room, and put every thing in order.] (241)

başka bir emriñiz yok mı Başka bir emriniz yok mu? [*< bashka bir emriñiz yok mi* Have you any other orders?] (241)

var ‘arabacıya dé ki atlarım koşsun ahve altıdan soñra gezmege isterim Var arabacıya de ki atlarım koşsun kahvaltıdan sonra gezmek isterim. [*var ‘arabadjyeh di ki atlarım coshsoon cahveh altıdan soñra guezmeyeh isterim* Tell the coachman to put the horses to the carriage; I shall take a drive after break fast.] (241-242)

pek éyi efendim Pekiyi efendim. [*pek eiy efendim* Very well, Sir.] (242)

5. 4. dördüncü mukāleme dördüncü diyalog [*deurdinjy mukialemeh* Dialogue IV.] (242)

ahve altı kahvaltı [*cahveh alty* Breakfast.] (242)

ahve altı azırlamıřmıyduñ Kahvaltı hazırlamış mıydın? [*cahveh alty hazırlamış mi duñ* Have you prepared the breakfast?] (242)

ahve altı azır efendim sofrı üzerindedir sizi bekliyor Kahvaltı hazır efendim sofrı üzerinde sizi bekliyor. [*cahveh alty hazır efendim sofrah uzerindeh dir sizi bekléyoor* The breakfast Sir, is ready, it is on the table waiting for you.] (242)

yemeğe ne[yü]müz var dostumuñ biri gelüb benüm ile ahve altı étmek Dostumun biri kahvaltı etmeye gelecek, yemeğe neyimiz var? [*yemeyeh nemuz var dostoomuñ biri guelub benum ileh cahveh alty itmek* What have we to eat as one of my friends is come to breakfast with me.] (242)

her şey istedięüñizi azırlamışdır İstediğiniz her şeyi hazırlamıştır. [*hehr shei istéduguiñizy hazırlamış dir* All has been prepared according to your orders.] (242)

inřallāh sizi bekletmedüm İnşallah sizi bekletmedim. [*inshallah sizy bekletmedum* I trust I have not kept you waiting.] (242)

ayır dağı sā‘ at on birde değil Hayır daha saat on bir değil. [*khair dakhi sa‘ at on birda deil* Oh no, it is not eleven o’clock.] (242)

sizi bu adar bekletdięiñiz mağcübüm Sizi bu kadar beklettiğimiz için mahcubum. [*sizy boo cadar bekletdięiñiz madjooboom* I am ashamed at having you made wait so long.] (243)

bunu söylemek icāb étmez Bunu söylemek gerekmez. [*boony seuilémek idjab itmez* Pray, do not mention it.] (243)

sā'at on birden evvel ahve altı tmem Saat on birden nce kahvaltı etmem. [**< sa'at on birdan evel cahveh alty itmem** I never breakfast before eleven o'clock.] (243)

hayde gidelm sofraya oturalum Haydi gidelim sofraya buyrun. [**< haideh guidelum sofrayah otooralum** Let us go now and sit down to table.] (243)

teklif siz cnnuz buyurun Merasime gerek yok, efendim. [**< teklif siz djaninuz booyooroon** Make no ceremony my dear Sir.] (243)

ne vririm size ahve mi yoksa ay Ne vereyim size kahve mi yoksa ay mı? [**< ne vreri sizeh cahveh mi yoksah tchai** What shall I help you to, coffee or tea?] (243)

ahve az imem ay daı severim Kahve sevmem ay severim. [**< cahveh haz itchmem tchai dakhi severim** I am not a great coffee drinker, I prefer tea.] (243)

ay tz piirem ayı hemen piireyim. [**< tchai tiz pishirem** I will make the tea directly.] (243)

u aynıyor mu Su kaynıyor mu? [**< soo cainayeur mi** Does the water boil?] (243)

ay ibriine u oyunuz ay ibriine su koyunuz. [**< tchai ibrighineh soo coinuz** Pour the water into the tea pot.] (243)

baa iki as ile zarf getir Bana iki tas ile kap, tabak getir. [**< baa iki tass ileh zarf guetir** Bring me two more cups and saucers.] (243)

eker ksesi ile maası vr baa eker kasesi ile maasını ver bana. [**< sheker kiasehsy ileh mashasy vir baa** Give me the sugar bowl and tongs.] (243)

ne dersin naıl bu ay sert mi mizacunza mı Bu ay nasıl, sert mi beeninize gre mi ne dersin? [**< neh dersin nassil boo tchai sert mi mizadjunizeh mi** How do you find the tea; is it strong enough; is it to your liking?] (243)

pek'l lkin benim gibi biraz kuvvetldir Nefis ama benim gibi kuvvetlidir. [**< pek'la lakin benim guiby bir az coovetlu dir** It is excellent, but in my opinion too strong.] (244)

daı ayma al ok kaymak al. [**< daha caimac al** Take more cream.] (244)

ekeri yetiir mi ekeri yeter mi? [**< shekeri yetishir mi** Have you sugar enough?] (244)

bu kayganadan véreyim size Bu kayganadan, omletten vereyim size. [*boo caighanadan virehim sizeh* Shall I send you some of this omelette?] (244)

pek éyi görünüyor Çok iyi görünüyor. [*pek eiy gurenyeur* It looks very good.] (244)

haylice yedim Çokça yedim. [*khailidjeh yedum* I have eaten a great deal.] (244)

‘avf édersiñiz hiçbir şey yemiyorsıñız Affedersiniz hiçbir şey yemiyorsunuz. [*‘avf idersiñiz hitch bir shei yemeyersiñiz* I beg your pardon, you eat nothing.] (244)

efendiye taze yumurta getürüñ Efendiye taze yumurta getirin. [*efendieh tazé yoomoortah guetureñ* Take the fresh eggs to that Gentleman.] (244)

yumurta bir éyi pişmemiş Yumurta iyi pişmemiş. [*yoomoortah bir eiy pishmémish* The eggs are not well boiled.] (244)

bir taş dağı alur mısıñız Bir fincan daha alır mısınız? [*bir tass dakhi aléyurmisiñiz* Will you take another cup of tea?] (244)

alláh razı olsun dağı istemem pek iştiha ile kahve altı étdüm Allah razı olsun, daha istemem, çok iştahla kahvaltı ettim. [*Allah raziolsoon daha istemem pek ishtiha ileh cahvehalty itdum* I am much obliged to you, not any more; I have break fasted with an excellent appetite.] (244)

destürüñüz ile şimdi gideyim İzninizle şimdi gideyim. [*destooriñüz ileh shimdi guideim* With your permission I will retire.] (244)

kendü hâneñizde olduğıñız gibi oluñ Kendi evinizde olduğunuz gibi olun. [*kendu khaneñizeh oldooghiñiz guiby olooñ* Do as you would in your own house.] (244)

5. 5. beşinci mukāleme beşinci diyalog [*behindjy mukialemeh* Dialogue V] (245)

‘araba ile gezmesi arabayla gezmesi [*‘araba ileh guezmésy* The Drive.] (245)

nerede gidersiñiz Nereye gidiyorsunuz? [*nerédeh guidersiñiz* Where are you going?] (245)

size ‘araba ile gidiyorum Araba ile sizin eve gidiyorum. [*sizeh ‘araba ileh guidéyorem* I am going to drive to you house.] (245)

evimde hiçbir kimse bulmayacaksınız Evimde hiçkimseyi bulamayacaksınız. [*< evimdeh hitvh bir kimseh boolmayadjaksiñiz* You will not find any one at home.] (245)

hepsi<ni >çıktdı öyle ise benüm ile gelmege isterseñiz gezmeye gideriz Hepsi çıktı öyleyse benimle gelmek isterseniz gezmeye gideriz. [*< hepsi<ny> tchekdy, euileh issah benum ileh guelmeyeh istersañiz guezmeyeh guideriz* They are gone out. In that case if you will come with me, we will take a drive.] (245)

bu gün gezmek[e] gidemem islerim var Bugün gezmeye gidemem işlerim var. [*< boo guiun guezmek guidémem ishlerem var* I cannot go to day, I have some business to transact.] (245)

bu gün édeceğini yarında édebilirsiniz Bugün yapacağınışleri yarın da yapabilirsiniz. [*< boo guiun idédjeguiny yarindah ideh bilirsñiz* The business of to day you may just as well do to morrow.] (245)

eski kanunı fehvāsınca bu gün édeceğini yarında bırakmamalıdır Eskilerin töresince bugünün işini yarına bırakmamalıdır. [*< esky canoony fahvesindjeh boo guiun idedjeguiny yarindah bırakmamaly dir* According to the old maxim, what should be done to day, must not be put off till to morrow.] (245-246)

sebebiñiz bitürüñ ‘ arabaya girersñiz İşinizi bitirin ve arabaya girin. [*< sebebiñiz bituruñ arabayeh guirersñiz* Make end to your exenses, and get into the carriage.] (246)

şu güzel hava kaçırılmayalım Şu güzel havayı kaçırılmayalım. [*< shoo guüzul hava catchirmayalem* Let us take advantage of this delightful weather.] (246)

çünkü elbetde isterseñiz saña yoldaş olayım Elbette isterseniz size yoldaş olayım. [*< tchunki elbetdeh istersñiz saña yoldash olaim* Well then as you are so pressing I will accompany you.] (246)

şimdi ne taraftan gideriz Şimdi hangi taraftan gideriz? [*< shimdy neh tarafden guideriz* Now where shall we drive to?] (246)

baña birdir nereden istersñiz Neresi olursa olsun benim için aynıdır. [*< baña bir dir nereden istersñiz* It is all one to me, wherever you wish.] (246)

belgrad köyünüñ bendlerine gitmege kaçğı yolu tutmalıyım Belgrad köyünün barajına gitmek için hangi yolu gitmeliyim. [*beligrad keuinuñ bendlerineh guitmeyeh canghy yoli tootmalyim* Which road must I take to go to the reservoirs of the village of Belgrade?] (246)

sol tarafuñuzda görecekñiz yolda şaparsıñız Sol tarafınızda görecekñiz yola saparsınız. [*sol tarafuñuzda guiredjekñiz yolda şaparsıñız* Turn down the road you will see on your left hand side] (246)

bendleri bundan uzak mı Barajlar buradan uzak mı? [*bendlery boondan oozac mi* Are the reservoirs far from here?] (246)

bundan tahmīnen üç mil Buradan tahminen üç mil. [*boondan takminen utch mil* About four miles hence.] (246)

ormanda yolımı şaşırım korkarım Ormanda yolumu şaşırırsam korkarım. [*ormandeh yolimy shashirirem corcarem* I fear I shall lose my way in the wood.] (246)

benüm dediğime göre giderseñiz şaşirmamasıñız Benim dediğime göre giderseniz şaşirmazsınız. [*benum dediguimeh guereh guidersıñiz shashermémésıñiz* If you follow my directions, you can not go wrong.] (247)

ya bu önümüze yolu nereye götürür Bu önümüzdeki yol bizi nereye götürür? [*ya boo euñimizeh yoly néréyeh guetirir* And where does that road lead to, in front of us?] (247)

karadeñiz boğaz[ın]a götürür Karadeniz boğazına götürür. [*caradeñiz boghazeh guetirir* It leads to the Bosphorus.] (247)

bu uzakdan görünen uzun ağaçlığın yolu nedir Uzaktan görünen uzun ağaçlığın yolu nedir? [*boo oozakdan gueurunen oozoon aghadjlik yoly neh dir* What is that long avenue of trees in the distance?] (247)

bu ağaçlığın ol bir ucunda bir büyük bağçe<si> bulunur Bu ağaçlığın diğer ucunda büyük bir bahçe bulunur. [*boo aghadjliguiuñ ol bir oodjindeh bir booyook baghtchesy booloonoor* At the other end of that avenue, is a very large garden.] (247)

aña yetişmeğe nasıl gitmeliyiz Ona ulaşmak için nasıl gitmeliyiz? [*aña yetishmeyeh nassil guitmely iz* How must we go to it?] (247)

irmağı geçüb sağ tarafuñuzda evvelki<si> bulduğıñ yol tut Irmağı geçtikten sonra sağınızdaki ilk yolu tutun. [*irmaghy guetchoob sagh tarafuñuzdeh evelkisy booldooghuiñ yol toot* After having crossed the river, take the first road you will find on your right.] (247)

allāh razı ola cānım, allah ‘ömrünüzi çok eyleye Allah razı olsun canım, Allah ömrünüzü uzun eyleye. [*Allah razi ola djanem, Allah eumriñuzi tchock eiléyeh* I thank you my friend, God grant you many days.] (247)

5. 6. altıncı mukāleme altıncı diyalog [*altındjy mukialemeh* Dialogue VI.] (248)

bağçe üzre bahçe üzerine [*baghtcheh uzreh* The Garden.] (248)

şimdi bağçe kapuya geldük inelim girelim Şimdi bahçe kapısına geldik, inelim, girelim. [*shimdy bagtcheh capooyah guelduk inelim guirélim* Here we are at the garden gate, let us alight and go in.] (248)

maşallāh ne pek güzel yerdir Maşallah ne çok güzel yerdir. [*mashallah neh pek guiuzel yer dir* Oh! what a very beautiful spot!] (248)

her dürlü ağacdan ve çiçekden ve meyveden görünür Her türlü ağaçtan, çiçekten ve meyveden görünür. [*her durlu aghadjden veh tchitchekten veh meivéden gueurunur* One sees all kinds of trees, as well as fruits and flowers.] (248)

gezinecek yerleri ne éyü bakınıyor Gezilecek yerlere ne iyi bakınıyor. [*guezinedjek yerlery neh eiy bacanyeur* How well the walks are kept!] (248)

bunda oturalım Burada oturalım. [*boonda otooralem* Let us sit down here] (248)

muştafā var bostancıya söyle bize biraz yemiş getirsün Mustafa, var git bostancıya söyle bize biraz meyve getirsin. [*moostafa var bostandjyeh seuileh bizeh bir az yemish gutirsoon* Mustapha! go and tell the gardener to bring us a little fruit.] (248)

işte geliyor İşte geliyor. [*ishteh guelior* Here he is coming.] (248)

hoş geldüñüz efendilerim size turfanda kiras getürdüm Hoşgeldiniz efendilerim, size Turfandan kiraz getirdim. [*khosh gueldüñüz efendilerim, sizeh toorfandah kires gueturdum* You are welcome, Gentlemen, I have brought you some ripe cherries.] (248)

tazedirler şimdıcik kıpardum Tazedirler, şimdi kopardım. [*< tazeğ dirler shimdydjik copardum* They are quite fresh, I have just gathered them.] (249)

allāh razı ola pek lezizdir Allah razı olsun çok lezzetlidir. [*< Allah razi olah pek leziz dir* Many thanks, they are delicious.] (249)

kerem eyle turunc ağaçları nerededir Lütfedin portakal ağaçları nerededir? [*< kerem eileh tooroondjc aghadjlery nérédeđ dir* Pray where are the Orange trees?] (249)

işte şu yañadır İşte şu taraftadır. [*< ishteh shoo yañadeđ dir* They are on this side.] (249)

destüruñız ile biraz bağçeñüzde gezeriz çiçeklerüñüzüñ zevkini görürüz Müsaadenizle biraz bahçenizde gezeceğiz, çiçeklerinizin zevkini görürüz. [*< desterooñız ileđ bir az baghtcheñuzdeđ guezeriz tchitçekleruñuzuñ zevkiny guiururiz* With your permission, we will take a stroll through your garden, and see your flowers.] (249)

bağçei şimdi nazaretti güzellenmeğe başlıyor Bahçeye şimdi baktı, güzellenmeye başlar. [*< bagtchéi shimdi nazaretty guiuzelenmeyeh bashlayor* The garden now begins to look well.] (249)

ne güzel gülüñüz var Ne güzel gülünüz var! [*< neh guiuzel guiuluñuz var* What beautiful roses you have.] (249)

bir kaç renk gülüm var Birkaç renk gülüm var. [*< bir catch renk guiulum var* I have a great variety of them.] (249)

kıranfilleri sever misiñiz Karanfilleri sever misiniz? [*< careñfillery severmisiñiz* Are you an admirer of Pinks?] (249)

bir kıatlısından kıatmerlisini dağı severim Bir kıatlısındansa kıatmerlisini daha çok severim. [*< bir catlısından catmarlısiny daha severem* I prefer the double, to the single.] (249)

bu fidanuñ adını nedir Bu fidanın adı nedir? [*< boo fidanuñ adini neh dir* What is the name of this plant?] (250)

yeñi dünyānuñdır bir cins şamıdır Bir Amerikan bitkisi, bir köknar türüdür. [*< yeñy dunianuñ dir bir djıins shamy dir* It is an American plant, a species of fir.] (250)

yasminleri kokuşu pek sert Yaseminlerin kokusu çok sert. [*< yassminlery coocoosy pek sert* How very strong the jessamine smells.] (250)

ne çok menekçeñüz var kokuşını ne tatlı Ne çok menekşeniz var, kokusu ne tatlı. [*< neh tchok mének tcheñuz var, coocoosiny neh tatloo* What a quantity of violets you have, how sweet they are.] (250)

düğün çiçeklerinizi görmem Düğün çiçeklerinizi görmem. [*< duyun tchitçekleriñizy gueurmem* I do not see your ranunculas.] (250)

buyuruñ karşıñuzdadırlar Buyurun karşıñızdadırlar. [*< booyooruñ carshooñuz deh dirler* They are opposite to you.] (250)

laleleruñ çiçekliğini pek beğenürem Lalelerin çiçekliğini çok beğenirim. [*< lalehleruñ tchitçek ligüiny pek beyeniurem* That bed of Tulips is very pretty.] (250)

ne keşreti var Ne bolluk var? [*< neh kessrety var* What an abundance there is.] (250)

şimdi gitmeliyiz ta'âm zamanı yakındır Şimdi gitmeliyiz, yemek zamanı yakındır. [*< shimdy gitmelyiz ta'am zemony yakin dir* We must now go, it is near dinner time.] (250)

efendilerim bağçe[y]i beğendiñiz mi Efendilerim bahçeyi beğendiniz mi? [*< efendilerim baghtchei beyendiñiz mi* Gentleman are you pleased with the garden?] (250)

doğru söylemeli böyle güzel yer kıt görünür Doğruyu söylemeli, böyle güzel yer nadir görünür. [*< doghroo seuilémely beuileh guiuzel yer kit gueurunur* I must confess one seldom sees so charming a spot.] (250)

5. 7. yedinci mukâleme yedinci diyalog [*< yedindjy mukialemeh* Dialogue VII.] (251)

ta'âmdan evvel yemekten önce [*< ta'amdandam evel* Before Dinner.] (251)

bu gün yemekde nehimiz var Bugün yemekte neyimiz var? [*< boo güün yemekdeh nehmiz var* What have we for dinner to day?] (251)

her ne isterseñiz efendim ne buyur[ur]sıñız Ne isterseniz efendim, ne buyurursanız. [*< hehr neh istersiñiz efendim neh booyorsıñiz* Whatever you wish Sir; what would you like?] (251)

balığımız var mı Balığımız var mı? [*< balighimiz var mi* Have we any fish?] (251)

hayır efendim bazarda yolladığım hidmedkâr<ı> hiçbir balık bulamadı Hayır efendim, pazara yolladığım hizmetkar hiçbir balık bulamadı. [*< khair efendim bazardeh yoladighim khidmedkiary hitch bir balik boolahmédy* No Sir, the servant I sent to the market could not find any fish.] (251)

bir kimse bekliyor mısıñız (yemeğe) Birini bekliyor musunuz? [*< bir kimseh beklormisiñiz efendim* Do you expect any one to dinner, Sir?] (251)

ihtimaldir ki felan hanım ile felan efendi gelür İhtimaldir ki falan hanım ile falan bey gelir. [*< ihtimal dir ki felan khanum ileh felan efendy guelur* It is possible that Mr. and Mrs. N. may come.] (251)

kilerde bir şeyimiz var mı Kilerde bir şeyimiz var mı? [*< kilardeh bir shéimiz var mi* Have we any thing in the larder?] (251)

kuyunuñ buduuile şığır dili var Koyunun budu ile şığır dili var. [*< cooyoonooñ boodi ileh sighirdili var* There is a leg of mutton and a tongue.] (251)

ğayrı bir şey yok mı Başka bir şey yok mu? [*< ghairi bir shei yok mi* Is there nothing else?] (252)

mâ' zür buyruñ şikâr var Mazur buyrun av hayvanı var. [*< me'azoor boyoorooñ shikiar var* Yes, Sir, thereis some game.] (252)

bir çift süglün iki tavşan ile iki buçuk çift keklik vardır Bir çift sülün, iki tavşan, iki buçuk çift keklik vardır. [*< bir tchift suglun iky tavshan ileh iky bootchook tchift keklik var dir* There is one brace of pheasants, a brace of hares and two brace and a half of partridges.] (252)

pek'âlâ yemeğümüz öyle fenâ olmayacak Çok iyi yemeğimiz öyle kötü olmayacak. [*< pek'ala yémegumuz euileh fena olmayadjak* Most excellent! our dinner will not be so bad.] (252)

şimdi var şarabı çek ve so[ğ]tmağa ko[y] soñra her şey[i] téz hazır ediyorsuñuz Şimdi git şarabı çıkar ve soğutmaya koy, her şeyi erkenden hazır edin. [*şimdi var şaraby tcek vé sootmagha ko soñra hehr shei tiz hazir ideyorsuñiz* Now take out the wine, put it in cool, then get every thing ready as quickly as you can.] (252)

sā‘at kaçda yemeğ<e> ister misiñiz Saat kaçta yemek istersiniz? [*sa‘at catchdeh yéméyeh istermisiñiz* At what hour do you wish to dine?] (252)

altıdan evveli ta‘ām étméyiz Altıdan önce yemek yapmayız. [*altyden evely ta‘am itmeiz* We shall not dine before six o’clock.] (252)

hoş gelduñ şafā gelduñ dostlarım Hoş geldiniz safa geldiniz dostlarım. [*khosh guelduñ sefa guelduñ dostlare*m You are welcome, my friends; I am glad to see you.] (252)

hoş bulduğ efendim Hoş bulduk efendim. [*khosh booldook efendim* We are much obliged to you, Sir.] (252)

kardeşuñuzı bile midir Kardeşinizi yanınızda getirdiniz mi? [*cardashuñuzy bileh mi dir* Have you brought your brother with you?] (252)

size selamı var ancak bir şıket işi zühür etdiğinden gelemedi Size selamı var ama gelemedi, önemli bir işi çıktığından gelemedi. [*sizeh selamy var andjiak bir siklet ishi zoothoor itdiguından guelehmédy* He sends his compliments to you, but is unable to come; business of importance having just occurred.] (253)

bulamadığını pek gücüme geldi Onun yokluğu çok gücüme gitti. [*boolamadighiny pek gudjume*h *gueldy* I very much regret his absence.] (253)

ben isem yazık ki ben anuñla görüşemedüm Bensem ben onunla görüşemedim. [*ben isem yazik ki ben anuñ ileh gueurushémédum* As for me, I am sorry I had not the pleasure of meeting him.] (253)

bir pek éyi ādemdir ‘akıllıdır Çok iyi bir adamdır, akıllıdır. [*bir pek eiy adem dir akilly dir* He is a very excellent man, and full of wit.] (253)

ancak kimdir kapuda Ama kapıdaki kimdir? [*andjak kim dir capoodah* But who is at the door?] (253)

bir çuğa[dâr]dır Bir hizmetçidir. [*< bir tchiocadar dir* It is a Servant.] (253)

bu vaktiñüz hayr ola efendiler Bu saatte hayrola efendiler. [*< boo vaktiñuz khair ola efendiler* May this hour be fortunate for you Gentlemen.] (253)

ağamuñ size selamı var şu mektuba nazar buyuruñ Ağamın size selamı var, şu mektubu okuyun. [*< aghamuñ sizeh selamy var shoo mektoobeh nazer booyoorooñ* My master presents his compliments to you, and begs you to read this letter.] (253)

ağaña benden çok selam eyle ve dé ki yarın dédigüni yerde bulunurum Ağana benden çok selam söyle ve de ki yarın dediği yerde bulunurum. [*< aghañeh benden tchok selam éileh vé di ki yârin didiguy[i] yerdeh booloonoroom* Give my respects to your master and tell him that to morrow I will attend the rendezvous.] (253-254)

bu mektub[u] kim yolladı saña Bu mektubu kim yolladı sana? [*< boo mektoob kim yollady saña* Who sent you this letter?] (254)

aħmedüñ kardaşı yolladı beni ava d' avet édiyor Ahmet'in arkadaşı yolladı, beni ava gönderiyor. [*< ahmeduñ cardashy yollady beni avah d' avet ideyor* Ahmet's brother, inviting me to a hunt.] (254)

bende sizüñ ile gitmege pek isterim Ben de sizinle gitmeyi çok isterim. [*< bendeş sizüñ ileş guitméyeh pek istérim* I should very much like to accompany you.] (254)

hoş geldüñüz şafâ geldüñüz Hoş geldiniz sefa getirdiniz. [*< khosh guelduñuz séfa gueldunuz* You are very welcome.] (254)

5. 8. sekizinci mukāleme sekizinci diyalog [*< sekizindjy mukialemeh* DIALOGUE VIII.] (254)

ta' am için yemek için [*< t' aam itchoon* The Dinner.] (254)

sofra kurulmuşdır efendim Sofra kuruldu efendim. [*< sofrā coroolmish dir efendim* Dinner is on the table Sir.] (254)

hazretleriñizi arkañuz sıra geliyorum Hazretlerinizi takip edeceğim. [*< hazretleriñizy arcañuz sira guelirem* I will follow your Excellency.] (254)

hanum yanında otursanız ‘ināyet buyuruñ Hanımının yanında oturun, lütfedin. [*< khanum yanindeh otoorsiiñiz ‘inayet booyoorooñ* Be kind enough to sit next to her Ladyship.] (254-255)

otursanız buyuruñ Oturun buyrun. [*< otoorsiiñiz booyoorooñ* Pray be seated.] (255)

hazretleriñize lāyık bir şey yokdır ve mancamızı éyi bulmacağıñız kórkarım Hazretlerine layık bir şey yoktur ve yiyeceklerimizi iyi bulmayacağınızdan korkarım. [*< hazretleriñizeh laik bir shei yok dir vé mandjiamizy eiy boolmayadjaghiñiz corcarim* I fear there is nothing worthy of your Excellency, and that you will find but indifferent fare.] (255)

‘afv édersiñiz her şey ziyādesiyle éyü görünür pek iştiḥā ile yerim Afedersiniz her şey ziyadesiyle iyi görünüyor pek iştahla yerim. [*< ‘afv idersiñiz hehr shei ziadésileh eiy gurenieur pek ishtiḥā ileh yerem* Pardon me every thing appears excellent, and I shall make a good dinner.] (255)

mizācıñızca olduğuna sevinirim Beğenmenize sevindim. [*< mizadjiñizdjeh oldooghineh sévénirem* I am happy it is to your liking.] (255)

hazretleriñize ne véreyim Hazretlere ne vereyim? [*< hazretlerinizeh neh viréim* What shall I have the pleasure of giving your Excellency?] (255)

çorba mı istersiñiz yoḥsa şu ufağ böreklerden dağı ısıcağ iken yer misiñiz Çorba mı istersiniz yoksa şu ufak börekler daha sıcakken yer misiniz? [*< tchorba mi istersiñiz yokhsah shoo oofak beureklerden daha isidjak iken yermisiñiz* Would you like any soup; or one of the patties while they are hot?] (255)

pek memnunım kebabdan biraz alırım Çok memnunum, kebaptan biraz alırım. [*< pek memnoonim kebabden bir az alirim* I am much obliged to you, I will take some of the roast meat.] (255)

kañğı tarafını véreyim size Hangi tarafını vereyim? [*< canghy tarafiny viréim sizeh* What part shall I send you?] (256)

kañğısı<n1 > olursa olsun Hangisi olursa olsun. [*< canghisiny oloorsah oolsoon* It is quite immaterial.] (256)

kızartmayı sever misiniz Kızartmayı sever misiniz? [**< kizartmai severmisiniz** Do you like the outside?] (256)

yağlıyı verir misiniz Yağlıyı verir misiniz? [**< yaghly virirmisiniz** Shall I give you any fat?] (256)

hayır sade etden daha severim Hayır sade etten daha çok severim. [**< khair sadeh etden daha severem** Not any, I prefer the lean.] (256)

ikisinden bir az gönderirim İkisinden de biraz gönderirim. [**< ikisinden bir az gunderirim** I will send you a little of each.] (256)

et ile sebzevâtden yer misiniz Et ile sebze yer misiniz? [**< et ileh sebzevatden yer misiniz** Do you eat vegetables with meat?] (256)

işte karnabağar işte yerelması İşte karnabahar işte yer elması. [**< ishteh carnabahar ishteh yerelmahsy** Here are cauliflowers and potatoes.] (256)

belkim noğud istersiniz yoğsa ıspanak Belki nohut veya ıspanağı tercih edersiniz. [**< belkim noohood istersiniz yokhsa ıspanak** Perhaps you prefer peas, or spinach.] (256)

şalata yerim Salata yerim. [**< salatah yerim** I will eat some salad.] (256)

işte sarı yağ İşte sarı yağ. [**< ishteh sary yaghy** Here is melted butter.] (256)

taze ekmek mi yoğsa bayat yersiniz Taze ekmek mi yoksa bayat ekmek mi yersiniz? [**< tazeh ekmek mi yokhsah bayat yersiniz** Do you prefer fresh or stale bread?] (256)

bu pilavdan bir az verir size Bu pilavdan biraz verir size. [**< boo pilavden bir az virim sizeh** Shall I give you some of this pilau?] (256)

rengi pek iyi ama bir parça pilicden yerim Rengi çok iyi ama bir parça tavuktan yerim. [**< rengui pek eiy ama bir partcha pilidjden yerim** It looks well but I will eat some chicken.] (256)

eyü pişmemiştir İyi pişmemiştir. [**< eiy pishmemish dir** It is not done enough.] (257)

şu buddan biraz göndereyim Şu buttan biraz göndereyim. [**< shoo boodden bir az gundereim** Let me send you a slice of this leg of mutton.] (257)

pek piş<me>miş mi istersiniz yoksa az piş<me>miş Çok pişmiş mi yoksa az pişmiş mi istersiniz? [***pek pishmishmi istersiniz yokhsah az pishmish*** Do you like it well done, or under done?] (257)

az pişmişinden ‘ināyet édüñüz Az pişmişinden lütfediniz. [***az pishmishinden ‘inayet iduñuz*** Under done, if you please.] (257)

bundan bir az véreyim size Biraz bundan vereyim size. [***boondan bir az viréim sizeh*** Shall I give you some of this?] (257)

pek lezzetlidir Çok lezzetlidir. [***pek lezetloo dir*** It is delicious.] (257)

hiç bir şey yemiyorsunuz Hiçbir şey yemiyorsunuz. [***hitch bir shei yémeyorsiniz*** You are not eating any thing.] (257)

haylice yedim Epeyce yedim. [***khailidjeh yédim*** I have eaten heartily.] (257)

bir kadeh şarab içelim Bir kadeh şarap içelim. [***bir cadeh sharab itchélum*** Let us drink a glass of wine.] (257)

efendiye şarabı getir Efendiye şarabı getir. [***efendyeh sharaby guetur*** Take the wine to that Gentleman.] (257)

şimdi doldur Şimdi doldur. [***shimdy doldoor*** Now, fill up.] (257)

‘aşkıñıza içiyorum efendim Sağlığınıza içiyorum efendim. [***‘ashkiñizeh itchiurem efendim*** I drink to your good health.] (257)

‘āfiyetler olsun Afiyetler olsun. [***‘afietler olsoon*** The same to you.] (257)

yemişi getirün Meyveyi getirin. [***yémishy gueturuñ*** Bring the desert.] (257)

ne güzel şeftalü Ne güzel şeftali! [***neh guiuzel sheftaloo*** What fine peaches!] (257)

üzümü sever misiniz Üzümü sever misiniz? [***oozomy severmisiñiz*** Do you like grapes?] (257)

şu şalkımı al Şu salkımı al. [***shoo salkimy al*** Take this bunch.] (257)

pek memnünüm inciri dağı severim Çok memnunum, inciri de severim. [***pek memnoonim indjiry daha sévérem*** I am much obliged to you, I prefer a fig.] (258)

dağı şarab içiyor mısıñız Daha şarap içiyor musunuz? [*< dakhi sharab itchieurmisiñiz* Will you drink some more wine?]

dağı içmem Daha içmem. [*< daha itchmem* Not any more.] (258)

imdi gidelim kahve ile çubuk içelim Şimdi gidelim, kahve ile çubuk içelim. [*< imdy guidelem cahveh ileh tchibook itchelem* Then let us drink a cup of coffe, and smoke a pipe.] (258)

5. 9. doğuzuncu mukāleme dokuzuncu diyalog [*< dokoozindjy mukialemeh* DIALOGUE IX.] (258)

Türkçe söylemek üzere Türkçe konuşmak üzerine [*< turktcheh seulemek uzreh* On Speaking Turkish.] (258)

ne mutlu saña ki bu kadar dil bilürsiñiz Ne mutlu sana ki bu kadar dil biliyorsun. [*< neh mootlo saña ki boocadar dil bilursiñiz* How fortunate you are in knowing so many languages.] (258)

ümîd éderim ki sende téz öğrenesin Ümit ederim ki sen de erkenden öğrenirsin. [*< oomid iderem ki sendeh tiz eughrenehseñ* I hope that you will also soon learn them.] (258)

yolcú için anları bilmek pek lâzımdır Yolcu için onları bilmek çok gereklidir. [*< yoldjy itchoon anlary bilmek pek lazim dir* They are very requisite for a traveller to know.] (258)

gerçek söylersinüz anuñ için ricā éderim ki baña türkçe öğredeseñ Doğru söylersiniz, onun için rica ediyorum ki bana Türkçe öğretesin. [*< guertchek seuilersiñiz anuñ itchoon ridjia iderim ki baña turktcheh eugredeseñ* You are right, and for that reason, I beg of you to teach me Turkish.] (258-259)

türçeyi kāmîl bilürsiñiz derler Türkçeyi eksiksiz bildiğinizi söylediler. [*< turktchehy kiamil bilursiñiz derler* It is said you speak Turkish fluently.] (259)

allāh vére öyle olaydı Allah vere öyle olsun. [*< Allah vireh euileh olaidy* Would it were true.] (259)

inanki baña öyle dediler İnanki bana öyle dediler. [*< inanki baña euileh didiler* I assure you I was told so.] (259)

belki ezberden öğrendiğim bir kaç sözi söylemiş ola[yı]m Belki ezberden öğrendiğim birkaç sözü söylemiş olayım. [*< belki ezberden eugrendiguim bir catch seuzy seuilemish olam* It is likely, I may have repeated a few words I learnt by heart.] (259)

ol kadar söylemege yetişir O kadar konuşmak yeterli. [*< olcadar seuiléméyeh yétishir* That is sufficient to speak.] (259)

söylediğimi anlıyor mısıñız Söylediğimi anlıyor musunuz? [*< seuilédiguimy añloyormisiñiz* Do you understand what I say?] (259)

añlıyorum lâkin söylemiyorum Anlıyorum lakin söylemiyorum. [*< añlayorem lakin seuilémeyorem* I understand, but I cannot speak.] (259)

dédiğini tekrar édiyor mısıñız Dediğini tekrar ediyor musunuz? [*< dediguiñizy tekrar ideyormisiñiz* Will you repeat what you said?] (259)

bu kadar pekçe söylemeye Bu kadar sıkça söyleme. [*< boo cadar pektcheh seuiléméyeh* Do not speak quite so loud.] (259)

beni diñlemiyorsıñız Beni dinlemiyorsunuz. [*< beni diñléméyorsıñiz* You do not listen to me.] (259)

ma'zür buyuruñ sizi pek éyi işidiyorum ancak cevab vérmege bilmem Afedersiniz sizi çok iyi duyuyorum ancak cevap vermeyi bilmem. [*< me'azoor booyoorooñ sizy pek eiy ishidéyorem andjak djébab virmeyeh bilmem* Excuse me, I hear you perfectly well, but, I do not know how to answer you.] (259-260)

gide gide kolay öğrenirsiñiz Zamanla doğru öğrenirsiniz. [*< guideh guideh colaiy eugrenerdiñiz* In time, it will come easy to you.] (260)

türkçe éyi söylemek için her gün söylemek gerek İyi konuşmak için her gün Türkçe'yi konuşmak gerek. [*< turktcheh eiy seuilémek itchoon hehr guiun seuilémek guerek* To speak Turkish well, one should speak it every day.] (260)

şık şık söylemek için bir az bilmek gerek Sık sık konuşmak için biraz bilmek gerek. [**< sik sik seuilémek itchoon bir az bilmek guerek** To speak often, requires some knowledge of it.] (260)

éyi fenā dāima söyle İyi veya kötü her zaman söyle. [**< eiy fena daimah seuileh** Well, or ill, speak it always.] (260)

yañlış söylemege kırkarım Yanlış konuşmaya korkuyorum. [**< yañlish seuiléméyeh corcarim** I fear speaking wrong.] (260)

kırkma türkçe söylemek olkadar güç degildir Korkma Türkçe konuşmak o kadar zor değildir. [**< corkma turktcheh seuilémek olcadar gutch deil dir** Be not afraid, the Turkish language is not so difficult.] (260)

yanlış söylersem beni maşhara éderler Yanlış söylersem maskara ederler. [**< yañlish seuilерsem beni maskharrah iderler** If I do not speak correctly, I shall be laughed at.] (260)

bilmez misiñiz ki yañlış söylemeyince éyi söylemege öğrenilmez Bilmez misiniz ki yanlış konuşmayınca iyi konuşmayı öğrenemeyiz. [**< bilmezmesiñiz kih yañlish seuiléméindjeh eiy seuiléméyeh eugrenilmez** Do you not know, that in order to speak well, one must learn to speak ill.] (260)

gerçek sen Sen haklısın. [**< guertchek sen** You are right.] (260)

5. 10. onuncu mukāleme onuncu diyalog [**< onoodjy mukialemeh** DIALOGUE X.] (261)

bir kimseyi su'al étmek üzre bir kişiyi sormak üzerine [**< bir kimséiy sual etmek uzreh** Inquiring About A Person.] (261)

kim idi ol efendi ki sizüñ ile dün sofrada iken lakırdı édiyordu Kim idi o efendi, sizinle sofrada lakırdı ediyordu? [**< kim idy ol efendy ki sizüñ ileh dun sofrada iken lakirdé idéyordy** Who was that Gentleman, that was talking to you at table yesterday?] (261)

ingilizlidir İngilizdir. [**< inglizly dir** He is an Englishman.] (261)

anı tanur misiñiz Onu tanır mısınız? [**< ani tanurmisiñiz** Do you know him?] (261)

evet anı pek éyü bilürim Evet onu iyi bilirim, tanırım. [*< evet ani pek eiy bilurim* Yes, I know him well; we knew each other in England.] (261)

ismini nedir Onun ismi nedir? [*< ismini neh dir* What is his name?] (261)

falan efendi Falan efendi. [*< félan efendy* Mr. *****] (261)

ben anı nemçe zan étmiş olurum Ben onu Avusturyalı zannetmiş olurum. [*< ben ani nemtcheh zan etmish oloordoom* I should have taken him for a German.] (261)

ingilizli[ye] göre türkce[yi] pek ‘ālā söyler Bir İngiliz’e göre o Türkçe’yi çok iyi söyler. [*< inglizly guereh toortcheh pek ‘ala seuiler* For an Englishman he speaks Turkish remarkably well.] (261)

şarf kā’idesi üz[e]re çok müslümanlardan éyi bilür Dilbilgisi kurallarını çoğu Müslümandan iyi bilir. [*< sarf ca‘adésy uzreh tchok moosoolmanlerden eiy bilur* He is better acquainted with the grammatical part of it than many Turks themselves.] (261-262)

bir ziyadesiyle ‘aklı ādem[e] benzer Fazlasıyla akıllı birine benzer. [*< bir ziadehsileh ‘akily adem beñzer* He appears a highly intelligent person.] (262)

ne vakıtden beri istambulda mıdır Ne kadar süredir İstanbuldadır. [*< neh vakitden bery istamboldah mi dir* How long has he been in Constantinople?] (262)

şimdilik londradan geldi Eeni Lonra’dan geldi. [*< shimdilik londraden gueldi* He has just arrived from London.] (262)

beni huzurunda getirmege size yalvara bilir miyim Onu huzura getirmeni rica edebilir miyim? [*< beni hoozoorindeh gueturmeyeh sizeh yalvarah bilirmiim* May I request you to present me to him.] (262)

seni anuñ ile görüşdürmege çok meşrūr olurum Seni onunla görüştürmekten mutlu olurum. [*< seni anuñ ileh guruhdermeyeh tchok mesroor oloorem* I shall have very great pleasure in introducing you to him.] (262)

nerede otur[ur] <mu> O nerede yaşıyor? [*< neredeh otoormi* Where does he live?] (262)

ķurbıñızda oturuyor eviñizden yirmi adum yer bile degil Yakınıñızda oturuyor, evinizden yirmi adım bile değil. [**< coorbıñızdeh otoorieur eviñizden yéirmy adum yer bileh deil** He lives near you, not twenty paces from your house.] (262)

anuñ ziyâretine ne zaman gidecegiz Onun ziyaretine ne zaman gideceğiz? [**< anuñ zıaretineh neh zeman guidedjeguiz** When shall we make our visit to him?] (262)

meşğületinüñ ruşsatı vakıtde İşlerinin müsait olduğu zamanda. [**< meshghooletinuñ rookhsati vakitdeh** When your occupations will permit.] (262)

öyle ise yarın gidelim Öyleyse yarın gidelim. [**< euileh isah yârin guidehlem** In that case let us go tomorrow.] (262)

yarın degil zırâ bugün şehirden çıkdı köyde gidiyor Yarın değil ama bugün şehirden çıktı, köye gidiyor. [**< yârin deil zira boo guiun shehirden tchikdy keuideh guidéyor** Not to tomorrow as he left town to day for the country.] (262-263)

ne zaman şehre ‘avdet édeceğini bilür misiñiz Şehre ne zaman döneceğini bilir misiniz? [**< ne zéman shehireh ‘avdet idedjeguiny bilirmisiñiz** Do you know when he returns?] (263)

haķıķatini bilmem giderken bir şey söylemedi Gerçeğini bilmem, giderken bir şey demedi. [**< hakikatiny bilmem giderken bir shei seuilémédy** I really cannot tell as he said nothing on setting out.] (263)

vuşūlince size haber veririm Geri dönünce size haber veririm. [**< voosoolindjeh sizeh khaber virrim** I will send you word as soon as he returns.] (263)

ne zahmet saña Ne zahmet ediyorsun? [**< neh zahmet saña** What trouble you take.] (263)

şafâ-i haţır ile éderim Büyük zevkle ederim. [**< séfai khatir ileh iderim** It will give me great pleasure.] (263)

size pek borçlu[yu]m Size çok borçluyum. [**< sizeh pek bordjiloom** I am very much indebted to you.] (263)

allâha işmarladuķ Allah’a ismarladık. [**< allaha ismarladook** Adieu.] (263)

hoşça kaluñ Hoşça kalın. [**< khoshdjeh caluñ** Farewell.] (263)

5. 11. **on birinci mukāleme** on birinci diyalog [*< on birindjy mukialemeh* DIALOGUE XI.] (264)

Oyun oynamak üzere oyun oynamak üzerine [*< oyoon oinamac uzreh* On Play.] (264)

hoş geldün muştafâ efendi hoş geldin Mustafa Efendi [*< khosh guelduñ moostafa efendy* You are welcome Mustapha.] (264)

hoş bulduk efendim Hoş bulduk efendim. [*< khosh booldook efendim* I am glad to see you, Sir.] (264)

dün bizüm ile öyle ta'âmıñıza niçün gelmedüñüz Bizimle öğle yemeğine neden gelmediniz? [*< dun bizumileh euileh ta'amiñizeh nitchoon guelméduñuz* Why did you not come to dinner yesterday?] (264)

bulunmadıgunuz dōstlarıñıza çok mükedder vérdi sizi pek arzuladılar Bulunmamanız dostlarınıza çok sıkıntı verdi, sizi çok istediler. [*< boolonmadighuñuz dostlarıñizeh tchok mookeder virdy sizy pek arzolediler* Your absence was greatly regret ed by your friends; they very much wished for you.] (264)

size ve anlara ziyāde memnun oldum Sizden ve onlardan çok memnun oldum. [*< sizeh vé anlarah ziadeh memnoon oldoom* I feel greatly obliged both to you and to them.] (264)

bugün kıadadırlar Bugün neredeler? [*< boo guiun candah dirler* Where are they to day?] (264)

sizün ziyāretin[iz]e şimdi geliyorlar Şimdi sizin ziyaretinize geliyorlar. [*< sizuñ ziaretineh shimdy guelieurler* They are coming presently to pay you a visit.] (264)

anlar gelinceye dek bir oyun oynayalım Onlar gelinceye kadar bir oyun oynayalım. [*< anlar guelindjeyédek bir oyoon oinayalem* Until they com elet us play a game.] (265)

pek éyi efendim cân u dilden Çok iyi efendim bütün kalbimle. [*< pek eiy efendim djan u dilden* Very well with all my heart.] (265)

kanı oyun oynarsıñız Hangi oyunu oynarsınız? [*< canghy oyoon oinarsiñiz* What game shall it he?] (265)

şatranc oynar mısıñız Stranç oynar mısınız? [*< shatrendje oinarmisiñiz* Do you play chess?]

hayır bu pek güçdür ve éyi oynamağa çok diqqatde lazım Hayır, bu çok zordur ve iyi oynamak için dikkat lazımdır. [*< khair boo pek gutchdir vé eiy oinamaghatchok dikatadeh lazim* No that is too difficult, and requires great attention to play well.]

dama bilür misiñiz Dama bilir misiniz? [*< dama bilurmisiñiz* Do you understand drafts?]

éyi bilürim kolaydır İyi bilirim, kolaydır. [*< eiy bilurim colai dir* I know that well, it is very easy.]

kāğıd götürüñ Kağıt, kart götürün. [*< kiaghid gueturuñ* Bring cards then.]

baçalum kim taqsim éder Bakalım kim böler. [*< bakalum kim taksim eder* Let us cut for deal.]

ben édecegim Ben dağıtacağım. [*< ben idédjeyim* I deal.]

hayır efendim ben édecegim Hayır efendim ben dağıtacağım. [*< khair efendim ben idedjeyim* Excuse me, Sir, I deal.]

kāğıdları bir éyi qarışdır Kartları bir iyi karıştır. [*< kiaghidlery bir eiy carishdir* Shuffle the cards well.]

kes efendim Kes efendim. [*< kess efendim* Cut, Sir.]

ne fenā kağıdlarım var Ne kötü kağıtlarım var. [*< neh féna kiaghidlerim var* What bad cards I have got.]

dédigiñ<i> kadar fenā degil Dediğin kadar kötü değil. [*< dediguiñy cadar féna deil* Not so bad as you say.]

vér efendim Ver efendim, oyna efendim. [*< ver efendim* Play, sir.]

papazuñuz varmı Papazınız var mı? [*< papazuñuz var mi* Have you the king?]

bir éyi kağıdım yok Bir iyi kağıdım yok. [*< bir eiy kiaghidim yok* I have not one good card.]

dé imdi ümidini kesme gel Şimdi ümidini kesme. [*< dé imdi oomidiñy kessmeh* Come do not despair.] (266)

vér kozuñı Oyna kozunu. [*< ver kozuñy* Play your trump.] (266)

al efendim Al efendim. [*< al efendim* Take the trick, Sir.] (266)

size pek güzel kâğıd gelmiş Size çok güzel kağıt gelmiş. [*< sizeh pek guuzel kiaghid guelmish* You have a fine hand.] (266)

işte kazandıñız İşte kazandınız. [*< ishteh cazandıñız* You have won.] (266)

intiķamuñuzı al[in] efendim İntikamınızı alın efendim. [*< intikamuñuzy al efendim* Take your revenge, Sir.] (266)

hayır bu gün oynadıgımız yetişir Hayır bugün oynadığımız yeterli. [*< khair boo guioon oinadighimiz yetishir* No, I have had enough play fort his day.] (266)

5. 12. on ikinci mukâleme on ikinci diyalog [*< on ikindjy mukialemeh* DIALOGUE XII.] (266)

yolunı şormak için yolunu sormak için [*< yoliny sormak itchoon* Enquiring One's Road.] (266)

bundan edreneyedek kaç mil vardır Bundan Edirne'ye dek kaç mil vardır? [*< boondan edreneyedek catch mil var dir* How far is it from hence to Adrianople?] (266)

taħmīnen yigirmi mil var Tahminen yirmi mil var. [*< takminen yeyirmy mil var* There is about twenty miles.] (267)

bu gün edreneye girebilür miyiz Bugün Edirne'ye girebilir miyiz? [*< boo guiun edreneyeh guireh bilurmiiz* Shall we be able to get to Adrianople yo day?] (267)

bu mümkün degil pek geçdir Bu imkansız, çok geçtir. [*< boo moomkin deil pek guetch dir* It is impossible, it is too late.] (267)

hayır daħı erkendir sâ'at dörde degil öyle ise yetişirsiñiz Hayır, daha erkendir saat dört değil, öyle ise yetişirsiniz. [*< khair dakhi erken dir sa'at deurdeh deil, euileh issah yetishirsiñiz* No, it is yet early, it is not four o'clock. If that be the case you will reach it.] (267)

edreneye gitmek için yolın kangısı yakındır Edirne'ye gitmek için yolun hangisi daha yakındır? [*édrenehveh gútmek itchoon yolín canghisy yakín dir* Which is the nearest road to Adrianople?] (267)

bir sa'atlik yol doğruya giderseniz sonra şu önümüzde uzakdan gördüğünüz yüksek tağa yaklaştığı gibi sola tutmalısınız Bir saatlik yol sağa giderseniz sonra sağa saparsınız, şu önümüzdeki yüksek dağa yaklaştığın gibi sola doğru gitmelisiniz. [*bir sa'atlik yol doghrooyah guidersiniz sonra sagha saparsiniz shoo euñumuzdeh ouzakdan gueurdiguiñuz yuksek dagha yaklashdiguiñ guiby solah tootmalusiz* Go straight on for about a league, then turn to your right. On approaching the high and distant mountain you see in front of us, keep to the left.] (267)

ormanlarda yollar güç mi Ormanlarda yol bulmak zor mu? [*ormanlerdeh yollar gutch mi* Is the road through the forest difficult to find?] (267)

hayır efendüm ulu yoldır oradan daimā ādem geçer Hayır efendim, büyük, ulu bir yoldur, oradan daima adam geçer. [*khair efendum oloo yol dir oradan daima adem guetcher* No, Sir, it is a high road and much frequented.] (267)

yoluñuz şaşırma[z]sıñız Yolunuzu şaşırmazsınız. [*yoluñuz shashirmasıñız* You can not mistake your road.] (268)

ormanlarda korku var mı hırsız var mı Ormanlarda korku var mı, hırsız var mı? [*ormanlardeh korkoo var mi khirsiz var mi* Is there any thing to fear in the forest, are there any robbers?] (268)

gece ve gündüz korku yokdur Gece ve gündüz korku yoktur. [*guidje vé guiunduz korkoo yok dir* There is no fear either by day or night.] (268)

yollar güzel mi Yollar güzel mi? [*yollar guiuzel mi* Are the roads good?] (268)

pek güzel degil şular var geçecek Pek güzel değil, geçecek akarsular var. [*pek guiuzel deil soolar var guetchédjek* Not particularly so there are several streams to pass.] (268)

delâletîñiz için pek memnun oldum Bilgilendirmeniz için çok memnun oldum. [*< delaletiñiz itchoon pek memnoon oldoom* I am very much obliged for your information.] (268)

şimdi dös[t]larım yolımıza gidelim Şimdi dostlarım yolumuza gidelim. [*< shimdy dostlarem yolimizah guidélem* Now then my friends let us continue our road.] (268)

hoşça kaluñ Hoşça kalın. [*< khoshdjeh caluñ* Farewell.] (268)

allâh razı ola efendilerim Allah razı olsun efendilerim. [*< Allah razy olah efendilerim* I thank you Gentlemen.] (268)

varuñ sağlıq ile allâh yol açıklığı vére Varın sağlık ile Allah yol açıklığı versin. [*< varuñ saghlikileh Allah yol atchikliguy vireh* I wish you good health and a safe journey.] (268)

kaluñ éyülükler ile İyiliklerle kalın. [*< caluñ eilikler ileh* May luck attend you.] (268)

5. 13. on üçüncü mukâleme on üçüncü diyalog [*< on eutchindjy mukialemeh* DIALOGUE XIII.] (269)

konağa gelmesini otele gelmesini [*< konagha guelmehsiny* Arriving at a hotel.] (269)

konakçı çağır Ev sahibi çağır. [*< konakdjy tchaghir* Call the landlord.] (269)

bu gece buracıkda konabilir mi[y]iz Bu gece buracıkta konaklayabilir miyiz? [*< boo guidjé booradjikdah konah bilirmiiz* Can we be accomodated here to night?] (269)

evet efendim pek éyi odalarımız ve döşeklerimiz vardır Evet efendim çok iyi odalarımız ve yataklarımız vardır. [*< evet efendim pek eiy odalarımız vé doosheklerimiz var dir* Yes Sir, we have excellent rooms, and good beds.] (269)

inelim efendiler İnelim efendiler. [*< inélem efendiler* Let us alight Gentlemen.] (269)

at oğlanı nerededir Seyis nerededir? [*< at oghlani neredeh dir* Where is the ostler.] (269)

efendileruñ atlarını tut Efendilerin atlarını tut. [*< efendileruñ atlariny toot* Hold these Gentlemen's horses.] (269)

atlarımızı aħura çekdir ve anlara muħayyed ol Atlarımızı ahıra çektir ve onlara mukayyed ol. [*atlaremizy akhorah tchekdir vé anlareh mookayed ol* Take our horses to the stable and look well after them.] (269)

baħalım aħşam mancasına bize ne vérirsüñ Bakalım akşam yemeğine ne verebilirsin? [*bakalem akhsham mandjiasineh bizeh neh virirsuñ* Now then what can you give us for supper?] (269)

ne istersüñiz buyuruñ efendim Ne istersiniz buyrun efendim? [*ne istersüñiz booyooroñ efendim* What you please, Sir.] (269)

bize bir şavuk şavurması iki gügercin bir bildircin şalaşa ile getir Bize bir tavuk kavurması, iki güvercin, bir bildircin salatası getir. [*bizeh bir taook kavoomasy iky gueuierdjen bir bildurdjen salatah ileh guetir* Let us have a fricasseed chicken, a couple of pigeons, a quail, and a salad.] (270)

istakos sever misiñiz İstakoz sever misiniz? [*istacos severmisiñiz* Do you like lobster?] (270)

istakosdan řaz étmem İstakozdan pek řaz etmem. [*istacosden řaz itmeme* I am not very food of it.] (270)

bir éyi pişmiş külbaşdı yerelması ile daħı vérün Bir iyi külbastı biraz patates ile verin. [*bir eiy pishmish kulbasdy yerelmahsy ileh daha viruñ* Let me have also a well done cutlet, with some potatoes.] (270)

şayrı daħı bir şey buyurmaz mısıñız Daha başka bir şey buyurmaz mısınız? [*şhairi daha bir řei booyoomazmisiñiz* Would you not like some thing else?] (270)

çayır ol yetişir Hayır, bu yeterlidir. [*şhair ol yetishir* No that will be sufficient.] (270)

ancaş bir éyi şarab çıkar bize Ama bize iyi bir şarap çıkar. [*andjak bir eiy şharab tchikar bizeh* But let us have some good wine.] (270)

muħayyed olmañ inşallah benden şoşnud olursüñiz Endişelenmeyin, inşallah benden memnun olursunuz. [*mookayed olmañ inshallah benden şhoshnood oloorsüñiz* Leave that to me I know you will be satisfied.] (270)

efendilerim gidelim odalarımızı bakalım Efendilerim gidelim odalarımıza bakalım. [< *efendilerim guidelem odalarimizi bakalem* Now we will go and see our rooms.] (270)

efendilere mum tutuñ efendilere mum tutun. [< *efendilereh moom tootooñ* Light the Gentlemen.] (270)

bolayki mancamızı téz hazır édeydiñüz Umarım yemeğimizi tez hazırlarsınız. [< *bolaki mandjiamizy tiz hazir idéidiñuz* I hope you will let us have supper as soon as possible.] (270)

efendilerden evvel yemeğiñiz hazır olur Efendilerden önce yemeğiniz hazır olur. [< *efendilerden evel yéméiñiz hazir oloor* The supper will be ready before you are Gentleman.] (270-271)

hidmedkârlarımız kıandadırlar Hizmetkarlarımız nerededirler? [< *khidmedkiarlerimiz candeh derler* Where are our Servants?] (271)

heybeleriñiz ile yukarı çıkdılar Valizleriniz ile yukarı çıktılar. [< *heibeleriñiz ileh yocary tchekdy ler* They are gone up with the luggage.] (271)

çizmelerimi çek andan soñra var atları gözet Çizmelerimi çek ondan sonra git atları gözet. [< *tchezneh lerimy tchek andan soñra var atlary gueuzet* Draw off my boots, then go and give an eye to the horses.] (271)

efendilerim sofrayı kurulmuşdur Efendilerim sofrayı kurulmuştur. [< *efendilerim sofrayı kooroolmish dir* Gentlemen supper is ready.] (271)

hayde gidelim sofraya oturalım Haydi, gidelim sofraya oturalım. [< *haideh guidelem sofrayah otooralem* Come let us go and sit down to table.] (271)

pek şusuzım kıarnım aç degil Çok susuzum, karnım aç değil. [< *pek soosizim carnim atch deil* I am very thirsty; I am not hungry.] (271)

döşek baña sofradan éyidir Yatak benim için sofradan daha iyidir. [< *dooshek baña sofraden eiy dir* I shall be better in bed than at table.] (271)

geceñiz kıayr ola Geceniz hayr ola. [< *guidjehñiz khair olah* Good night.] (271)

kıayra kıarşı Hayra karşı, sana da. [< *khaireh carshoo* The same to you.] (271)

5. 14. on dördüncü mukâleme on dördüncü diyalog [*< on deurdindjy mukialemeh* DIALOGUE XIV.] (272)

yazmak üzere yazmak üzerine [*< yazmaç uzreh* Writing.] (272)

bir yaprak kağıd ile kalem ve biraz mürekkeb ‘inâyet buyuruñ Bir yaprak kağıt ile kalem ve biraz mürekkep verin. [*< bir yaprac kiaghid ileh calem vé bir az moorekeb ‘ynayet booyoorooñ* Do me the favor of giving me a sheet of paper, a pen, and a little ink.] (272)

bu günkü pošta ile yazmağlıgum icâb éder sâ‘at kaçda çıkar Bugünkü posta ile yazmam gerekir, saat kaçta çıkar? [*< boo guioonki poshtah ileh yazmaklighum idjab ider sa‘at catchdeh tchicar* I must write by this day’s post; at what o’clock does it go off?] (272)

her şabağ sâ‘at onda gider Her sabah saat onda gider. [*< hehr sabah sa‘at onda guider* It starts every morning at 10 o’clock.] (272)

odama girerseniz istediklerinizi bulursunuz Odama girerseniz istediklerinizi bulursunuz. [*< odamah guirrsañiz istédookleriñizy booloorsiñiz* If you go into my room you will find all you require.] (272)

mektublık kağıdını bulamam Mektupluk kağıdını bulamam. [*< mektooblik kiaghidiny boolamam* I can not find any letter paper.] (272)

cüzdanda tamam bir deste var Cüzdanda tam bir deste var. [*< djuzdandeh tamam bir desteh var* There is a whole quire in the port folie.] (272)

kalem yokdır Kalem yoktur. [*< calem yok dir* There are no pens.] (272)

dividüñ içindedir Divitin içindedir. [*< dividüñ itchindeh dir* There are some in inkstand the.] (272)

éyi degildir İyi değildir. [*< eiy deil dir* They are bad ones.] (273)

işte gayrı éyüsini İşte iyisi burada. [*< istheh ghairy eiysiny* Here are good ones.] (273)

keselmeg<e> lazım Kesmek gerekir. [*< keselmeyeh lazim* They want mending.] (273)

kalemtraşınız kanı Kalemtraşınız nerede? [*< calemtrashıñiz canı* Where is your penknife?] (273)

kalem yontmasını bilir misiniz Kalem yapabilir misiniz, yontabilir misiniz? [*calem yontmasını bilirmisiniz* Can you make a pen?] (273)

baña göre kesebilirim ancak kalemtraşım kesmiyor Bana göre kesebilirim ama kalemtraşım kesmiyor. [*baña guereh keseh bilirem andjak calemtrashim kesmeyor* I can make one to suit myself, but my knife does not cut.] (273)

işte al bakınız nasıl bul[u]yor mısınız İşte alıp bakınız, nasıl buluyorsunuz? [*istheh al bakiñiz nasıl boolyoormisiñiz* Take this and try it. How does it do?] (273)

‘âlâdır pek memnun oldum Pek iyidir, çok memnun oldum. [*‘ala dir pek memnoon oldoom* It is excellent, I am much obliged to you.] (273)

eger mektubunuz bu günkü poştâ ile göndermek isterseniz bir az ‘acele lâzımdır Eğer mektubunuzu bugünkü posta ile göndermek isterseniz biraz acele etmeniz gerekir. [*‘eir mektoobiñiz boo guioon ki poshtah ileh gundermek istersiñiz bir az adjileh lazim dir* If you wish to send, your letter by this days post you must make a little haste.] (273)

çok uzatmam Çok uzatmam. [*tchok oozatmam* I shall not be long.] (273)

ben şu mektubu bitirince siz olbirleri bağla ‘inâyet édiñüz Ben şu mektubu bitirince siz diğerlerini bağlayınız. [*ben shoo mektooby bitirindjeh siz olbirlery baghla ‘ynayet idiñuz* While I finish this letter have the goodness to fold up the others.] (273)

bal mumı ile yoħsa kumka ile mühürleyim mi Bal mumu ile o da yoksa kumka, etiket ile mühürleyeyim mi? [*bal moomi ileh yokhsah coomcaileh muhurléim mi* Shall I seal them with wax or wafer?] (273)

kañısından istersiñiz Hangisinden istersiniz? [*canghisinden istersiñiz* With which you please.] (273)

imza étdüñüz mi İmza attınız mı? [*imza itduñuz mi* Have you signed?] (274)

imzasını étdüm ancak tarihini koymadum İmzasını attım ama tarihini atmadım. [*imzasiny itdum andjak tarihiny koimédum* I have signed but I have not dated it.] (274)

ayın kaçınıcı[sı]dır Ayın hangi günüdür? [*aiñ catchindjisy dir* What is the day of the month?] (274)

bu gün ayıñ toqızı<ısı> dır Bugün ayın dokuzudur. [*< boo guiun aiñ dokoozisy dir* To day is the 9th.] (274)

şimdi bitirdüm Şimdi bitirdim. [*< shimdy bitirdum* I have finished.] (274)

işte çuqadarıñız İşte hizmetçiniz. [*< ishteh tchiocadariñiz* Here is your servant.] (274)

mektublarımı téz poşta[ya] getir Mektuplarımı hemen postaya getir. [*< mektoobleremy tiz poshtah guetir* Take these letters quickly to the post.] (274)

baş üstüne efendim Baş üstüne efendim. [*< bash ustuneh efendim* Yes sir.] (274)

5. 15. on beşinci mukâleme on beşinci diyalog [*< on beshindjy mukialemeh* DIALOGUE XV.] (274)

derzile terzi ile [*< derzileh* With The Tailor.] (274)

kapıyı çalıyorlar bak kimdir Kapıyı çalıyorlar, bak kimdir? [*< capooiy tchalieurler bak kim dir* Some body is knocking at the door, see who it is.] (274)

derzidir efendim Terzidir efendim. [*< derzy dir efendim* It is the tailor, Sir.] (274)

gelsün içeri Gelsin içeri. [*< guelsoon itchery* Let him come in.] (274)

maħalinde geldüñüz usta derzi hizmetkârım saña yollacağidüm Tam yerine geldiniz, usta terzi hizmetkarımı sana yollayacaktım. [*< mahalindeh guelduñuz oostah derzi khizmetkiarim saña yolladjaghidum* You have come very a propos, good master tailor, I was going to send my servant for you.] (274-275)

eşvâbımı getürdün mi Ceketimi getirdin mi? [*< esbabimy guturduñ mi* Have you brought my coat?] (275)

evet efendim pantolonuñuz ile getürdüm Evet efendim pantolonunuz ile getirdim .[*< évet efendim pantalooniñiz ileh guturdum* Yes, Sir, and your trousers also.] (275)

üstüme қо[y]a[y]im bakalım éyi midir Üstüme koyayım, giyeyim, bakalım iyi midir? [*< ustumeh koaim bacalum éiy mi dir* I will try them on and see if they fit.] (275)

inşallah hoşnüd olursuñ İnşallah memnun olursun. [*< inshallah khoshnood oloorsooñ* I hope you will be pleased.] (275)

baña kışa görünüyor Bana kısa görünüyor. [*< baña kissan gurenieur* They appear too short.] (275)

yeñileri énli degil mi Yenileri enli değil mi? [*< yeñlery inly déil mi* Are not these sleeves too wide?] (275)

hayır efendim pek éyidir Hayır efendim çok iyidir. [*< khair efendim pek ey dir* No, Sir, they fit very well.] (275)

şimdi bu kadar dar giymezler şimdi bu kadar dar giymezler. [*< shimdy boo cadar dar guéimezler* They are now not worn so tight.] (275)

rengiye ne dersiniiz Rengine ne dersiniz? [*< renguiyeh neh dersiniiz* What do you think of the colour?] (275)

dügmeleri severim amma ilikleri éyi işlememiş Düğmeleri severim ama ilikleri iyi işlememiş. [*< deuimehlery severem amma iliklery éiy ishlemémish* The buttons please me, but the button holes are badly worked.] (275)

çuçası ince görünüyor Kumaşı ince görünüyor. [*< tchocasy indjeh gurenieur* It is a thin looking cloth.] (275)

mā' zūr buyuruñ eñ ā' lāsıdır Afedersiniz, en iyisidir. [*< m'azoor booyooroñ eñ a'alasy dir* I beg your pardon, Sir, it is of the very best quality.] (275)

saña ne vérmeliyim Sana ne vermeliyim ?[*< saña neh vermély im* What am I to pay you.] (276)

çokça istiyorsiniiz Çokça istiyorsunuz. [*< tchoktché istéyorsiniiz* You ask too much.] (276)

ucuz söyledim size Ucuz söyledim size. [*< oodjooz seuilédim sizeh* My charge is reasonable.] (276)

hesabını gör de yarın gel akçeni al Hesabını gör, yarın gel, akçeni al. [*< hisabiny geurdeh yârin guel aktchiañy al* Make out your bill, come tomorrow, and get your money.] (276)

5. 16. on altıncı mukâleme on altıncı diyalog [< *on altıncı mukâleme* DIALOGUE XVI.] (276)

kayık ile gezinmek üzere kayık ile gezinmek üzerine [< *caik ileh guezinmek uzreh* A Boating Party.] (276)

şabahiñüz hayr ola efendim Sabahınız hayr ola efendim. [< *sabahiñüz khair ola efendim* Good morning.] (276)

hoş geldüñüz efendim Hoş geldiniz efendim. [< *khosh gueldüñüz efendim* I am happy to see you, Sir.] (276)

bilemezce gelmege ister misiñüz Bizimle gelmek ister misiniz? [< *bilemezce gelmege ister misiñüz* Would you like accompany us?] (276)

nereceye gidiyorsiñüz Nereye gidiyorsunuz? [< *nereceye gidiyorsiñüz* Where are you going?] (276)

deñiz üstünde gezmesine gideriz Deniz üstünde gezmeye gideriz. [< *deñiz üstünde gezmesine gideriz* We are going on the water.] (276)

baş üstüne asla zevki redd etmem Baş üstüne asla zevki reddetmem. [< *baş üstüne asla zevki redd etmem* Certainly I never refuse a party of pleasure.] (277)

hizmetkârım kayık tutmağa yollamışım Hizmetkârımı kayık tutmaya yolladım. [< *hizmetkârım kayık tutmağa yollamışım* I have sent my servant to take a boat.] (277)

işte geliyor İşte geliyor. [< *işte geliyor* Here he comes.] (277)

kayık buldun mı Kayık buldun mu? [< *kayık buldun mı* Have you found a boat?] (277)

evet efendim bir pek éyisini buldum Evet efendim en iyisini buldum. [< *evet efendim bir pek éyisini buldum* Yes, Sir, a very good one.] (277)

kaçı tutduñ mı Kaçı tuttun? [< *kaçı tutduñ mı* What are you to pay for it?] (277)

bir gürüşe<ya> tutdum Bir kuruşa tuttum. [< *bir gürüşe<ya> tutdum* I agreed for one piastre.] (277)

her şey hazır mı Her şey hazır mı? [< *her şey hazır mı* Is all ready?] (277)

hazırdır efendim Hazırdır efendim. [< *hazırdır efendim* All ready Sir.] (277)

imdi anları kayığa göndür Şimdi onları kayığa gönder. [*imdi anlari caigha gueundur* Then send the things down to the boat.] (277)

téz binelüm ki ısıcağa kalmayalım Hemen binelim ki sıcağa kalmayalım. [*tiz binelum ki isidjagha calmayalem* Let us embark quickly in order to get out of the heat.] (277)

kayığa giriñ buyuruñ efendilerim Kayığa girin, buyurun efendilerim. [*caigha guiriñ booyoorooñ efendilerim* Pray get into the boat Gentlemen.] (277)

hey arkadaşlarım çek boğaza doğru Hey kardeşlerim, çek boğaza doğru. [*hei cardashlarim tchek boghazah doghroo* Pull away my lads straight for the Bosphorus.] (277)

arnaod köyüne geldük Arnavut Köyü'ne geldik. [*arnaod keuyineh guelduk* We are come opposite Arnood Keuy.] (278)

işte büyük dere İşte Büyük Dere. [*ishteh booyook dereh* Here is Buyuk-Deré.] (278)

inelim mi seyri pek güzeldir İnelim mi ? Seyri çok güzeldir. [*inelem mi seiry pek guzel dir* Shall w ego on shore, the walks are beautiful?] (278)

oğlan mancamı al ve bilemezce gel Oğlanın yemeğini al ve bizimle gel. [*oghlan mandjaiy al vé bilémizdjeh guel* Take out the provisions boy, and bring them with us.] (278)

ne dersiniz bu yerceğiz éyi degil mi Ne dersiniz, bu yerceğiz iyi değil mi? [*neh dersiniz boo yerdjiyez éiy déil mi* What do you say to this place is it not charming?] (278)

pek güzel yerdir Çok güzel yerdir. [*pek guzel yer dir* It is a beautiful spot.] (278)

şu çiftlige gireriz efendilerim oturu[ru]z ve bir lokma yéyériz Efendilerim şu çiftliğe gireriz, otururuz ve bir lokma yeriz. [*shoo tchiftliyah guirériz efendilerim otooriz vé bir lokmah yéyériz* We will go into that country house, Gentlemen, rest ourselves and get something to eat.] (278)

dağı şarabımız var mı Daha şarabımız var mı? [*dakhi sharabimiz var mi* Have we any more wine?] (278)

evet efendim iki şişe dağı var Evet efendim iki şişe daha var. [*evet efendim iky shishé dakhi var* Yes, Sir, two bottles remain.] (278)

gitmezden evvel içelim Gitmeden önce içelim. [*< gitmezden evel içélem* We will drink them before we go.] (278)

şimdi kayığa döneriz ve bütün boğazı kara deñizedek gezüb dönüşde anaólıdan geçeriz Şimdi kayığa döneriz ve bütün boğazı Karedeniz'e kadar görüp dönüşte Anadolu'dan geçeriz. [*< shimdi caigha deunériz vé butun boghazi cara deñizédek guezoop deunushdeh anatoliden guetchériz* Now then let us get back to the boat, row down to the entrance of the Black sea, and return home by the Asiatic side.] (278-279)

5. 17. on yedinci mukâleme on yedinci diyalog [*< on yédindjy mukialemeh* DIALOGUE XVII.] (279)

av üzre av üzerine [*< av uzreh* Sporting.] (279)

nice bu anadek döşekdesiñiz ava gidecegimizi unutduñuz mı Bu saate kadar yataktaydınız, ava gideceğimizi unuttunuz mu? [*< nidjeh boo anédek deushkekdeh siñiz, avah guidédjéguimizy oonootdooñoozmi* What! Are you in bed at this hour; have you forgotten our shooting engagement?] (279)

ne güzel avcısıñız güneş doğar iken kalkmalı idüñüz Ne güzel avcısınız, güneş doğarken kalkmalıydınız. [*< neh guzel avdjy siñiz gunesh doghar iken calkmaly iduñuz* What a fine sportsman you are, you ought to have been up at day break.] (279)

'afv édersiñiz dün gece geç yatdum Afedersiniz, dün gece geç yattım. [*< 'afv idersiñiz dun guidjé guetch yatdum* Do excuse me, I went to bed so late last night.] (279)

çok oldu mı geleli Çok oldu mu geleli? [*< tchoc oldy mi guelély* How long have you been here?] (279)

çokdan sizi bekliyoruz Çoktandır sizi bekliyoruz. [*< tchokdan sizy beklioriz* We have been waiting some time for you.] (280)

téz kalkıñız şabah güzeldir Erken kalkınız, sabah güzeldir. [*< tiz calkañiz sabah guzel dir* Make haste and get up the morning is beautiful.] (280)

dur biraz göz açub yumunca giyineceğim Dur biraz göz açıp kapayıncaya kadar giyineceğim. [*< door bir az gueuz atchoop yoomindjé gueinédjéyim* Wait a little I will be dressed in a moment.] (280)

allah vére yağmaya idi Allah vere yağmasa. [*< Allah vireh yaghmayaidy* I hope it will not rain.] (280)

degmede ki yağa Yağmur yağmayacağını düşünüyorum. [*< déimédé ki yagha* I do not think it will rain.] (280)

her şey hazır mı Her şey hazır mı? [*< hehr shey hazir mi* Is every thing ready?] (280)

öyle ise gidelim Öyleyse gidelim. [*< euileh isah guidélem* If so let us start.] (280)

tüfenkleri hizmetkârlara vérünüz getürsünler Tüfekleri hizmetkârlara veriniz, getirsinler. [*< toofenkleriy khizmetkiarlarah viruñuz guetursunler* Give the Servants the guns to carry.] (280)

tazıları bile alırım Köpekleri bile alırım. [*< tazilary bileh alirem* I will lead the dogs.] (280)

barutum yokdır Barutum yoktur. [*< barootem yokdir* I have no powder.] (280)

uşağım palaskası nerede Delikanlımın palaskası nerede? [*< ooshagem palascasy nérédeh* Where is the powder flask my lad?] (280)

iştedir efendim saçması ile Buradadır efendim saçması ile. [*< ishteh dir efendim satchmasy ileh* Here it is with the shot.] (280)

anuñ yeterimiz var mı Yeterince var mı? [*< anuñ yéterimiz var mi* Have we enough?] (280)

lâzım olacağ kadar vardır Lazım olacak kadar vardır. [*< lazim oladjac cadar var dir* As much as we shall require.] (280)

uzağca gitmekden evvel tüfenklerimiz doluralım Uzağa gitmeden önce tüfeklerimiz doluralım. [*< oozakdja guitmekden evel toofenklerimizy doldooralem* Let us load before going farther.] (280-281)

kurşunuñ var mı Kurşunun var mı? [*< coorshoonooñ var mi* Have you any balls?] (281)

kıtığı baña vér Kıtığı, vatmayı bana ver. [*< kitighy baña vir* Give me the wadding.] (281)

bu etrafda av var mı Bu tarafta av var mı? [*< boo etrafdeh av var mi* Is there any game in this part of the country?] (281)

şu çukurda yelve kuşu var Şu çukurda çulluk kuşu var. [*< shoo tchokoordah yelveh cooshy var* In that hollow there woodcocks.] (281)

işitdüm ki bu ovada tavşanlar çokdır Duydum ki bu ovada tavşan çoktur. [*< ishitdum ki boo ovadah tavshanler tchok dir* I heard there were plenty of hares in the plain.] (281)

bir şey bul[a]ma[z]sı[nı]z déyü korkarım Bir şey bulamazsınız diye korkarım. [*< bir shéy boolmasiz deiy corcarem* I fear you will not find any.] (281)

her birine yerini beyan eyle Her birine yerini açıkla. [*< hehr birineh yeriny béyan eileh* Let every one place himself.] (281)

herkes istediği yeri alsun Herkes istediği yeri alsın. [*< hehr kes istéduguy yeri alsoon* Let each take the beat he wishes.] (281)

kekliklerüñ kümesini bak Kekliklerin kümesine bak. [*< keklikleruñ kiumésiny bak* A covey of partridges, mark!] (281)

atuñuz Atınız. [*< atuñuz* Fire.] (281)

pek éyi atıyorsıñız Çok iyi atıyorsunu [*< pek eiy atiursiñiz* You are a good shot.] (281)

uzaga gitmeyelim bu tarla av dopdoludur Uzağa gitmeyelim, bu tarlada av dopdoludur. [*< oozagha guitméyélem boo tarla av top toloo dir* Do not let us go far, this field is full of game.] (281)

éyi nişan alduñuz İyi nişan aldınız. [*< eiy nishan alduñuz* You took good aim.] (281)

tüfengüm ateş almadı Tüfeğim ateş almadı. [*< toofenguim atesh almady* My gun missed fire.] (281)

ben urdum Ben vurdum. [*< ben oordoom* I knocked him down.] (282)

naşibiñiz mǎ‘ rifetiñizden ziyādedir Nasibiniz yeteneğinizden fazladır. [< *nasibiñiz m‘arifetiñiz ziadeh dir* You have more luck than skill.] (282)

ne ise çokdan beri böyle av avlamadum Neyse çoktan beri böyle av avlamadım. [< *neh isah tchokdan bery beuleh av avlamadum* At all events it is a long time since I had such a day’s sport.] (282)

5. 18. on sekizinci mukāleme on sekizinci diyalog [< *on sékizindjy mukialemeh* DIALOGUE XVIII.] (282)

bir şey satın almak üzere bir şey satın almak üzerine [< *bir shei satoon almac uzreh* Making a Purchase.] (282)

şu dükkana girelim Şu dükkana girelim. [< *shoo dukianeh guirélem* Let us go into this shop.] (282)

ne istersiñiz efendim ne ararsıñız Ne istersiniz efendim ne ararsınız? [< *neh istersiñiz efendim neh ararsıñız* What do you wish for Sir, what are you looking for?] (282)

bir güzel ve éyi çuğa isterim Güzel ve iyi bir kumaş isterim. [< *bir guzel vé eiy tchioca istérim* I want some good cloth.] (282)

buyuruñ içeri istanbuluñ eñ éyi çuğaları bunda bulunur Buyurun içeri, İstanbul’un en iyi kumaşları burada bulunur. [< *booyooroõ itchery istanboloõ eñ eiy tchokalery boondah booloonor* Pray walk this way, you will find here the best cloth in Constantinople.] (282)

eñ éyisini gösteriñ En iyisini gösterin. [< *eñ éyisini gueustéruñ* Shew me some superfine.] (283)

işte saña bir éyi çuğa İşte sana iyi bir kumaş. [< *ishteh saña bir eiy tchoka* Here is an excellent cloth.] (283)

éyidir ancak rengü begenmedüm İyidir ama rengi beğenmedim. [< *eiy dir andjak renguy béyennédum* Yes it is good, but the colour does not please me.] (283)

kanı rengü istersiñiz Hangi rengi istersiniz? [< *canghy renguy istersiñiz* What are the colours you prefer.] (283)

kuyu rengi isterim Koyu rengi isterim. [*< cooyoo rengui istérim* I should like a dark colour.] (283)

bu çuqaya da bakiñ efendim ğayrı yerde bundan éyisini bulamazsıñız Bu kumaşa da bakın efendim başka yerde bundan iyisini bulamazsınız. [*< boo tchiokayadah bakiñ efendim ğhairi yerdeh boondan eiysiny boolamazsıñız* Look at this cloth Sir, you will not find its equal in any other shop.] (283)

işte dahı açık İşte daha açığı burada. [*< ishteh daki atchik* Here is another piece lighter.] (283)

arşunını kaçá véirirsıñız Arşunını kaçá verirsiniz? [*< arshooniny catchia virirsıñız* What does this cost a yard?] (283)

behali degil arşunı üç buçuk ğuruşa olur Pahalı değil, arşını üç buçuk kuruşa olur. [*< behaly deil, arshooni utche bootchook ğhroosha oloor* It is not dear, three piastres and a half the yard.] (283)

soñ behasını söyle Son fiyatını söyle. [*< soñ behasiny seuilé* Say the lowest price.] (283)

behasını söyledim Fiyatını söyledim. [*< behasiny seuiledim* I have already said it.] (283)

bir akçe eksik olmaz Bir akçe eksik olmaz. [*< biraktcheh eksik olmaz* It cannot go for less.] (283)

de şundan iki arşun kesıñız De şundan iki arşın kesiniz. [*< deh shoondan iki arshoon kessiñız* Then, cut off two yards of this.] (283)

saña yemin éderim ki senüñ ile bir faydam yokdır Sana yemin ederim ki senden hiç kârım yoktur. [*< saña yemin iderim ki senuñ ileh bir faidam yok dir* I assure you I do not make any profit by you.] (284)

aldığum şeyleri bize gönderüñ Aldığım şeyleri bize gönderin. [*< aldighum sheilery bizeh gunderuñ* Send home the things I have bought.] (284)

pek éyi efendim Çok iyi efendim. [*< pek éiy efendim* Very well, Sir.] (284)

5. 19. on dokuzuncu mukāleme on dokuzuncu diyalog [*< on dokoozindjy mukialemeh DIALOGUE XIX.>*] (284)

haber üzre haber üzerine [*< khaber uzreh News.>*] (284)

aḥşamıñız ḥayr ola Akşamınız hayr ola. [*< akshamiñiz khair ola Good evening.>*] (284)

şafā geldüñüz efendim Safa geldiniz efendim. [*< sefa guelduñuz efendim I am happy to see you.>*] (284)

seferden ötürü bir şey işitdüñ mi Savaşla ilgili bir şey işittin mi? [*< seferden uturu bir shéi ishituduñ mi Have you heard any thing of the war?>*] (284)

işitdüm ki sefer olacaqdır Duydum ki savaş olacaktır. [*< ishitudum ki sefer oladjak dir I have heard that war is to be declared.>*] (284)

iskenderiye muḥāşara édecek derler İskenderiye kuşatacak derler. [*< iskenderié moohasseré idédjek dirler It is said that Alexandria is besieged.>*] (284)

öyle dédiler amma aslı yoqdır Öyle dediler ama aslı yoktur. [*< euileh dediler amma assly yok dir So it was reported, but it is not the case.>*] (284)

benim gibi barış olacaḥ Bence barış olacak. [*< benum guibi barish oladjak In my opinion we shall remain at peace.>*] (285)

bilinmez mi ne zaman gelecek donanması Donanmasının ne zaman geleceği bilinmez mi? [*< bilenmez mi neh zeman gueledjek donanmasy Is it known when the Fleet is to arrive?>*] (285)

belli degil kâğıdlar gördüm hiçbir şey dérler Belli değil, kağıtlar gördüm, hiçbir şey demediler. [*< belli déil, kiaghidler gueurdum hitch bir shei dirler It is nocertain, I have seen the papers, they say nothing about it.>*] (285)

paşadan ötürü dedikleri gerçək midir Paşayla ilgili dedikleri gerçək midir? [*< pashaden uturu didiklery guertchek mi dir Is it true what is said of the Pasha?>*] (285)

ne dérler Ne derler? [*< ned dirler What do they say?>*] (285)

ma' zül olmuş dédiler Azledilmiş, tahttan indirilmiş dediler. [*< m'azool olmish didiler* That he is deposed.] (285)

yazık ki öyle âdem bahtsız tali'siz ola Üzgünüm öyle adam bahtsız, talihsiz olsun. [*< yazik ki euileh adem bakhtsiz tali'siz ola* I am sorry so good a man should meet with misfortune.] (285)

dünyânıñ éyiligini söylüyorlar Dünyanın iyiliğini konuşuyorlar. [*< dunianuñ éliyiny seuiléyorler* He is universally well spoken of.] (285)

bir pek 'akıllı âdem dir cömerd ve keremdir Çok akıllı adamdır aynı zamanda cömert ve kibardır. [*< bir pek 'akilly adem dir djumerd ve kérem dir* He is a clever man also kind and generous.] (285)

zevâlden melcesidir ve cefânıñ eñ büyük haşıdır O, zulümden kaçılan bir sığınak ve zulmün en hasıdır. [*< zevaliden meldjasy dir vé djéfanuñ eñ buyuk khasimy dir* He is the refuge of the unfortunate, and an enemy to persecution.] (285)

gerçek señ efendim anuñ éyiliklerini çok işitdüm Sen doğruysan efendim, onun iyiliklerini çok duydum. [*< guertchek señ efendim anuñ éilikleriny tchok ishitdum* You are perfectly right Sir, I have heard a great deal of his kind acts.] (285-286)

anuñ ma' zül olduğı çok adama zarar getirür Onun tahttan indirilmesi çok insana zarar getirir. [*< anuñ ma'zool oldooghy tchok adamah zarar gueturur* His deposition will be a cause of great sorrow to many.] (286)

allâh kerim Allah kerim. [*< Allah kerim* God is merciful.] (286)

ancağ dün enginde gördüğü gemiler ne idi Ancak dün enginde gördüğü gemiler neydi? [*< andjak dun engindeh gueurdjguy guemiler neh idy* But what were those ships seen in the offing yesterday?] (286)

on iki dane cenk gemisiler ingiliz bayraklar ile üçleruñ limana içeri girmiş dir ol birleri
kala'nuñ karşusunda demiri bırakmış On iki tane cenk gemisi İngiliz bayrakları ile üç tanesi
limana girmişler, biri de kalenin karşısında demiri bırakmış. [*on iki daneh djenk guemisiler
ingliz bairacler ileh eutchleruñ limané itchery guirmish dir, ol birlery cala'anuñ
carshoosindeh demiry brackmish* They are twelve sail of the line under english colours. Four
sail have come into harbour the rest have anchored opposite the forts.] (286)

anlara binmege istiyor mısıñız Onlara binmek istiyor musunuz? [*anlareh binmeyeh
isteyormisiñiz* would you like to go on board.] (286)

baş üstüne Baş üstüne. [*bash ustuneh* With all my heart.] (286)

imdi gidelim Şimdi gidelim. [*imdy guidélem* Then, let us go.] (286)

5. 20. yigirminci mukâleme yirminci diyalog [*yéirmendjy mukialemeh* DIALOGUE XX.]
(287)

hasta bakmak üzere hasta bakmak üzerine [*khastah bacmac uzreh* On Visiting a Sick Person.]
(287)

hekim efendim imdâdınızuñ ihtiyaçım var Doktor yardımınıza ihtiyacım var. [*hekim
efendim imdadiñizuñ ihtiadjim var* I want your assistance Doctor.] (287)

pek hastayım Çok hastayım. [*pek khasta im* I am very unwell.] (287)

bu gece nasıl idiñüz Bu gece nasıldınız? [*boo guidjé nasil idiñuz* How did you pass the
night?] (287)

pek fenâ idüm bütün gece harâret içinde idüm Çok kötüydüm, bütün gece ateşliydim. [*pek fena idum butun guidjeh heraret itchindeh idum* Very badly, I was in a fever the whole
night?] (287)

uyuyamadım Uyuyamadım. [*ooyooyamadum* I had no sleep.] (287)

şimdi ağrı nereñüzde Şimdi ağrı nerenizde? [*shimdi aghri nerehñuzdeh* Where do you
now feel pain?] (287)

bütün vücudum ağrıyor Bütün vücudum ağrıyor. [*< butun voodjoodum aghrieur* I feel pain all over me.] (287)

diliñizi göreyim Dilinizi göreyim. [*< diliñizy gurehim* Shew me yourtongue.] (287)

nabzıñıza tutayım Nabzınızı hissedeyim. [*< nabzuñuzeh tootayim* Let me feel your pulse.] (287)

dağı sıtmañız var Hala sıtmanız var. [*< daha sitmañız var* You still have fever about you.] (287)

bir şerbet içdüñ mi Bir ilaç içtin mi? [*< bir sherbet itchduñ mi* Have you taken any medicine?] (288)

şerbetlerden uşandım İlaçlardan bıktım. [*< sherbetlerden osandum* I am tired of physic.] (288)

iştihãñuz bir az var mı İştahınız biraz var mı? [*< ishtihañuz bir az var mi* Have you any appetite?] (288)

her ne içersen acı gelir baña Her ne içersen acı geliyor bana .[*< hehr neh itchersam adjy guelior baña* Whatever I take has a bitter taste.] (288)

arpa şuy[1] iç Arpa suyu iç .[*< arpa sooi itch* Drink barley water.] (288)

başka yapacağım var mı Başka yapacağım bir şey var mı ?[*< bashka yapadjaghim var mi* Have I any thing else to do?] (288)

size hãblar göndereceğim ve şabah erkende iki dane yersifiñiz Size haplar göndereceğim ve sabah erkenden iki tane yersiniz. [*< sizeh hablar gunderédjeim ve sabah erkendé iky dané yersifiñiz* I will send you some pills, take two of them early in the morning.] (288)

şoğuk almayım déyü diğkat édiñüz Soğuk alma diye dikkat ediniz. [*< soghookalmayimdéiu dikat idinuz* Be careful you do not catch cold.] (288)

bakarım yarın kan almağlık lazım olur Bakarım yarın kan almak gerekir. [*< bacarim yârin can almağlık lazım oloor* I shall see to morrow if it be necessary to bleed you.] (288)

iki kere benden kan aldılar İki kere benden kan aldılar. [< *iki kereh benden can aldiler* I have been bled twice already.] (288)

baña bir yüz yazdığı vér kııldanamam Bana bir yüz yastığı ver, kıılmıdayamam. [< *baña bir yuz yazdighy vir kimildanamam* Give me a pillow I can not move.] (288)

döşekde yatmadan ne pek uşandım Yatakta yatmaktan çok bıktım. [< *deushekdeh yatmadannehpekosandum* How tired I am of lying in bed.] (288)

ne mutlu saña hekim ‘azizim ki sağ selim sen Ne mutlu sana ki doktor sağ salimsin, sağlıklısın. [< *neh mootly saña hekim azizim ki sagh selim sen* How fortunate it is for you my dear Doctor to enjoy good health.] (288-289)

ğayret bu bir şey degil iki üç günden soñra şifā bulursiñiz inşaallāh Neşelen, bu bir şey değil, iki üç günden sonra şifa bulursunuz. [< *ghairet boo bir shei deil iky eutch günden soñra shifa booloorsiñiz inshallah* Cheer up! it is nothing, in two or three days you will be well again I hope.] (289)

6. BÖLÜM

MESELLER

6. 1. Evvelki Meşel

Çayır Kuşu Yavruları İle Çayır Kuşu ile Yavruları [*Tchair Cooshy Yavrulary İleh*] (291)

Bir çayır kuşu bir tarlada buğday içinde yuvası yapmış, harman zamanı yetişti amma yavruları da hiç uçmamışdılar. Çayır kuşu yem tedârikine gidip yavrularına ısmarladı ki tarla sahibi oğlu ile geldikde bir hoş diñleñ ne söyler dedi ve gitdi. Ol maħalde tarla sahibi oğlu ile gelib işte buğday yetişmiş, var oğlum dōstlarımıza yalvar, ki yarın şabaħ gelsinler buğday biçmege, bize yardım etsinler dēdi. Yavruları kōrkusundan ditreyip çayır kuşu gelince bunu söylediler. Çayır kuşu dedi ki kōrkmañ bundan kōlkmağā şikletimiz yokdur. Tarla sahibi yarın geldikde sözlerin bir hoş zabt ēdeñ dēdi sahibi ērtesi gün gelir görür dōstlarından kimse yok. Tarlıb dēr ki aħmağdır ol kimse ki dōstlarına güvenir var oğlum hışımlarımıza söyle yarın bizimle buğday biçsinler dēdi. Yavruları evvelkiden ziyāde kōrkub anası gelince söylediler, anlara kōrkmañ dēdi.

Értesi hışımları gelmedi, sahibi tarlıb oğlana dēdiki ancak kendimize güvenelim yarın şabaħ biz kendimiz gelib biçelim dēdi bu haberi çayır kuşu işidince yavrularına dēr ki heman tēz gidelim şimdensoñra eğlenmek cāiz degil deyü yavrularile çıkdı, gitdi.

Bu aña meşeldir ki bir kimesne kendi işini ele inanıb teslim ētmeye, yalnız kendiye güvense gerek. (291-292)

[< Bir tchair cooshy bir tarladah boghday itchindeh yoovasy yapmish, kharman zėmany yėtishdy amma yavrulary dakhi ootchmamishidyler tchair cooshy yem tedariguineh guidoob, yavrularineh issmarladi ki, tarla sahiby oghooly ileh gueldukdeh, bir khosh diñleñ neh seuiler dedy, veh guitdy; ol mahaldeh tarla sahiby oghooly ileh gueloob, ishteh boghdai yetishmish var oghloom dostlarimizeh yalvar, ki yarın sabah guelsoonler boghdai bitchmėyeh, bizeh yardum etsoonler dedy; yavrulary corcoosinden ditreyoob, tchair cooshy guelindjeh boony seuilediler, tchair cooshy dedy kih corkmañ boondan calkmaghah sikletimiz yok dir; tarla

sahiby yârin gueldukdeh, seuzlerin bir khosh zabt iduñ dedy, sahiby irtésy guioon guelir, gueurur dostlarindan kimseh yok, darilooob kih dostlarineh guvenur var oghloom khisimlarimizeh seuileh yarin bizumileh boghdai bitchsoonler dedy, yavrulary evvelkinden ziadeh corcoob anasy guelindjeh seuilédiler, anlareh corkmañ dedy; irtésy khisimlary guelmédy, sahiby darilooob oghlaonah dedikih andjak kendymizeh guvenélem yârin sabah biz kendymiz guelooob bitchélum dedy; bookhabery tchair cooshy, ishidindjeh yavrularineh deir kih, héman tiz guidélum shimden soñra eylenmek djaiz deil dei, yavrularileh tchikdy, guitdy.

Boo aña méssel dir kih bir kimeseneh kendy ishiny eleh inanoob, tesslim etmeyeh, yaliñiz kendyeh guvenseh guerek.]

The Lark and Her Young Ones

A Lark having made her nest in a field of corn, harvest time arrived before her young ones were able to fly. On quitting them in search of food, she desired they would listen attentively to what passed between the Master and his Son on their coming to the field. ‘‘My Son’’ said the Father, as soon as they arrived ‘‘behold this corn is ripe, go and request our Friends to assist us in reaping to morrow.’’

The young birds trembling with fear, reported these words to the Lark on her return; ‘‘ Be not alarmed’’ she replied, ‘‘ we need be in no hurry to move; to morrow when the Master returns to the field, attend carefully to what he says.’’

The next day the Master came and not perceiving any of this Friends, exclaimed, ‘‘ What folly it is trusting to friends, go my Son to our Relations, and ask them to come and cut the corn with us to morrow.’’

The little Birds now infinitely more alarmed than before, related all they heard to their Mother as soon as she came back, and again she replied ‘‘ fear nothing.’’ The following day no Relations appearing, the Master cried out in a rage ‘‘ my Son we must trust to ourselves alone; tomorrow morning we will come and reap our corn.’’

As soon as the Lark received this information, she said, ‘‘ let us now be off without delay’’ and taking with her the young brood, escaped.

Moral [< Kıssadan Hisse]

Confide not your affairs to the management of others, but rely upon your own exertions.
(307-308)

6. 2. İkinci Meşel

Bostancı Bülbül İle Bostancı Bülbül İle [< Bostandjy Boolbool İleh] (293)

Bir bostancının bir güzel bağçesi var idi, dürlü dürlü meyveler ve çiçekler ile donanmış idi, cümleden bir gül fidanı var idi ki her şabaḥ üzerinde birer gül açılırdı ve bostancı gelib anıñ seyri ile divâne gönlünü eglendirirdi ve aña cān u göñülden ‘aşık idi, bir şabaḥ yine ‘ādeti üzere gülüñ ziyāretine geldi, gördü, bir bülbül burunu ile gülüñ yaprakların taḡıdı, bundan ziyāde elem çekib bülbülü kaçırđı, értesi şabaḥ yine geldikde yeñiden açılan gülüñ üzerinde bülbülü evvelki ḥāl üzere gördü tarılıb anı öldürmege kaşđ éde amma bülbül uçdu ve kaçdı uçunca gün yine evvelki ḥāl üzere görünce ḡasaba ‘alevlenüb bu intikam niyet étmiş tuzaḡ kurdu ve tutub kafese ḡodu bülbül niyāz édüp dédi muradıñ benim sesimi diñlemek ise benim yuvam seniñ bağçeniñ köşesinde idi bahargah bi teklif diñlerdiñ tutub ḡabs étmek ne ḡacet bostancı gülüñ yapraḡın perişān étdiginden ziyāde elem çeküb déyü söyledi bülbül āḡ édüb dédigine ben gül yapraḡın perişān étmekle ḡabs oldum seniñ göñlümü perişān édersen ḡālĩñ nice olur dédi.

bu aña meşeldir ki ba‘ zı kişi bir adama ta‘ zir éder kendi daḡı müsteḡaḡdır (293-294)

[< bir bostandjinuñ bir guizel baghtchésy var idy turlu turlu meivehler vé tchitchekler ileh donanmish idy, djumléden bir guiul fidanı var idy ki hehr sabah uzerindeh birer guiul atchloordy vé bostandjy gueloob anuñ séiry ileh divaneh guñuliny éylenderirdy ve aña djan u guñulden ‘ashek idy, bir sabah yene ‘adety uzreh guiuluñ yapraklerin daghidy boondan ziadeh élem tchekeob boolbooly catchirdy, irtesy sabah yeneh gueldukdeh yeñiden atchilan guiuluñ uzrindeh boolbooly evelky hal uzreh gueurdy, dariloob, ani euldermeyeh cast idy, amma bolbool ootchdy ve catchdy, eutchindjy guioon yeneh evelky hal uzreh gueurindjeh ghasabah ‘alevlenoob boo inticam niyet etmish toozac coordy ve tootoob kafiseh kody, boolbool niazidoop dedy muradıñ benim sesimy diñlemek iseh benim yoovam senuñ

baghtchénuñ kushésindeh idy, baharguia bi teklif diñlerduñ, tootoob habes itmek néh hadjet, bostandjy guluñ yapraghin perishan itduguindan, ziadéh élem tchekoob dey seuiledi, boolbool ah idoob dedikih ben guiul yapraghin perishan itmekileh habes oldoom, senuñ guñelimity perishan idersen haluñ nidjeh oloor dedy.

boo aña mesel dir kih ba'zy kishy bir ademah ta'zir ider kendy dakhi moostahak dir.]
(293-294)

The Gardener and The Nightingale

A Gardener possessed a beautiful garden ornamented with all kinds of fruits and flowers. There was above all a Rose tree on which every morning a newly blown rose appeared, the sight of which so *enchanted* him that it became the chief object of this care and attention.

One day making his customary visit to the rose, he perceived with much regret, a nightingale in the act of scattering the leaves with its beak, and he drove it away.

The next morning on going to the garden, he again saw it perched as before upon a new blossom, and in his anger he resolved to kill it, the bird however flew away and escaped.

The third day having once more discovered the nightingale in the same position, he was so enraged that he determined on immediate vengeance; He set a trap and having caught it, shut it up in a cage; The nightingale, in a humble and supplicating tone said, “ should at thou wish to listen to my song, my nest is in a corner of thy garden, where without trouble thou can'st hear it, every spring, why then take me and deprive me of liberty?”

“ For scattering the leaves of my Rose,” exclaimed the gardener “by which you have caused me much uneasiness.”

“Ah” replied the nightingale, in a melancholy voice. “If I for scattering a few rose leaves, am thus doomed to suffer” what dost thou deserve, for so cruelly destroying my happiness.

Moral [*Kissadan Hisse*]

Many persons censure others when they are themselves more deserving of blame. (308-309)

6. 3. Mübareketleri [< Moobareketlery] (295)

Mattanũ kavlınce [< Mettanun cavaolındjeh] (295)

Beşinci bab [< beshındjy bab] (295)

1. hâzret-i ʿİsa daħı cumhurı görüb bir dağa çıkdı ve otura varub anuñ telâmizi aña yanaşdılar [< Hazrety İssah dakhi djumhoory gueuroob bir daghah tchikdy vé otoorah varoob anuñ telamızı aña yanashdiler.] (295)

2. ol daħı ağız açup anlara taʿlim éderek dédi ki [< ol dakhi aghz atchoop anlareh taʿalim iderek dedi kih.] (295)

3. ne mutlu bir cānı faķireye zīrā melekūt allāh anlarundur [< neh mootly boo djahi fakirayah zira mélekioot Allah anlaruñ dir.] (295)

4. ne mutlu mahzunlara zīrā müteselli olacaķlardır [< neh mootly mahzoonlarah zira mutesilly oladjaklerdir.] (295)

5. ne mutlu hālimlere zīrā anlar arz temlik édeceklerdir [< neh mootly halimlareh zira anlar erz temlik idédjeklerdir.] (295)

6. ne mutlu berr ve taķva için ac ve şusız olanlara zīrā anlara tok olacaķlardır [< neh mootly berr vé takva itchoon adje ve soosiz olanlareh zira anlar tok oladjaklerdir.] (295)

7. ne mutlu merhāmetlülere zīrā anlara merhāmet oluna [< neh mootly merhametloolereh zira anlarah merhamet oloonah.] (295)

8. ne mutlu pak kalblilere zīrā anlar allāh teʿālā göreceklerdir [< neh mootly pak calbloomlarah zira anlar Allah teʿala guredjekler dir.] (295)

9. ne mutlu barışıĝa çalışanlara zīrā anlara allāhuñ oĝulları dénilecekdir [< neh mootly barishigha tchalishanlareh zira anlarah Allahuñ oghoolary diniledjek dir.] (296)

10. ne mutlu berr ve taķva için meṭrūd olanlara zīrā melekūtuʿs-semā anlaruñdur [< neh mootly berr vé takva itchun métrood olanlarah zira mélekiot elsema anlaruñ dir.] (296)

11. ādemler sizi zemm eyleyüp iṭrad étdükleri ve yalan söyleyüb qarşuñuza benim için her bed sözi söyledikleri zaman ne mutlu saña [*< ademlar sızıy zem éiléyoob itrad itduklery ve yalan seuileyoob carshooñuzeh benum itchun hehr bed seuzy seuilédeklery zéman neh mootly saña.*] (296)

12. sevineñ ve şād olañ zīrā ecriñiz semavātde cezildir çün sizden evvel olan enbiyā da böyle iṭrad eylediler [*< sevinañ ve shad olañ zira edjeriñiz semavatdeh djezil dir, tchun sizden evel olan anbia deh beuileh itrad eilédiler.*] (296)

Mattanuñ Kavlınce [*< Mettanun Cavooolindjeh*] (296)

Altıncı bab [*< Altındjy Bab*] (296)

1. zinhar şadaqañızı ādem öñünde vérmeñ ki anlara görünelim déyü édesiz yoḥsa semavātde olan bābāñuz qatında şevābıñız olmaz [*< zinhar sadacañızı adem euñindeh virmañ kih anlareh geurénelem déiy idésiz, yokhsa semavatdeh olan babañuz catindeh sévabiñiz olmaz.*] (297)

2. pes kaçan ki şadaqa vérirseñ öñünde borı çaldırma nice ki ādemlerden ikram olunmaq için murailer keniselerde ve çarşılarda éderler haqa size derim ki uzak artık cezāsını almışlardır [*< pess catchian kih sadaca virirseñ, euñuñdeh boori tchaldirmah, nidjehkih adémlardan icram oloonmac itchoon mooraiyer kenisélerdeh, vé tcharshoolerdeh iderler, haka sizeh dérim kih, artik djézasiny almishlerdir.*] (297)

3. amma kaçanki taşdıq éderseñ şol elüñ sağ elüñüñ etdigini bilmesün [*< amma catchian kih tasdik iderseñ, sol eluñ sagh eluñuñ etdiguiny bilmesoon.*] (298)

4. takim taşdıgüñ maḥfi olada haftada gören allāh saña ‘alāniyyetde mükāfat eyleye [*< takim tasdighuñ makhfi oladeh khifietdeh geuren Allah, saña ‘alaniemdeh mukiafat eiléyeh.*] (298)

5. ve namaz kıldığıñ zaman murailer gibi olma zīrā anlar keniselerde ve soğaqlaruñ ağızlarında ādemlere görünmek için namaza ikāmet etmegi severler hağa size derimki artık cezāsını almışlardır [*< vé namaz kildooghuñ zéman, mooraiyer guibi olma, zira anlar kenisélerdeh ve socakleruñ aghzlerindeh ademlareh geurenmek itchoon namazeh ikamet etmégui severler, haka sizeh derim ki artik djesasiny almishlerdir.*] (298)

6. amma sen namaz kıldığıñ zaman kendi odaña gir de қаpuñı қаpa ve ҳalvetde olan bābāña namaz kıl de ҳalvetde gören allāh saña āşikāre şevab bağışlaya [*< amma sen, namaz kildooghuñ zéman, kendy odañah guir, deh capooñy capa, vé calvetdeh olan babañah namaz kil, deh calvetdeh geuren Allah saña ashikiareh sevab baghislayah.*] (298)

7. pes namaz kıldığıñuz zaman putperestler gibi söz uzatmañ zīrā anlar şanurlar ki keşret kelimātları için müstecāb olacaqlardır [*< pess namaz kildooghuñuz zéman, poot perestler guibi seuz oozatmañ, zira anlar sanoorler ki kessret kélimatlery itchun mustédjab oladjakilerdir.*] (298)

8. pes anlara müşabe olmañ zīrā bābāñuz siz andan istemezden evvel ҳācetleriñizi bilür [*< pess anlareh mooshabeh olmañ, zira babañuz siz andan istémezden evel, hadjitleriñizy bilur.*] (298)

9. imdi namaz қılıb böyle deyiñ ey göklerde olan bābāñuz ismiñ muқaddes olsun [*< imdy, namaz kiloob beuileh deiñ, ai geuklerdeh olan babañuz, ismiñ moocades olsoon.*] (299)

10. melekūtuñ gelsün gökde murāduñ nice ise yerde dağı böyle olsun [*< mélekiootooñ guelsoon, geukdeh muraduñ nidjeh iseh, yerdeh dakhi beuileh olsoon.*] (299)

11. her günkü etmegimizi bize bu gün vér [*< hehr guiunkih etmekimizy bizeh boo guin vir.*] (299)

12. ve bize şuçlarımızı bağışla nice ki biz dağı bize şuçlı olanlara bağışlarız [*< vé bizeh sootchlarimizy baghishla, nidjehkih biz dakhi bizeh sootchly olanlareh baghishlariz.*] (299)

13. hem bizi iğvaya salma illa bizi ҳabisden қurtar çün melek ve қuvve ve ‘izzet ebed senüñdir [*< hem bizy iğvaya salna, illa bizy khabisdan coortar; tchun mélek vé ‘izzet ebed senuñ dir. Amin.*] (299)

14. z̄irā eger siz ādemlere ūçularını bađıūlarsıñız semāvī bābāñuz dađı size bađıūlaya [*< zira éyer siz ademlarih sootchlariny baghishlarsiñiz semavy babañuz dakhi sizeh baghishlayah.*] (299)

15. amma eger siz ādemlere bađıūlamazsıñız bābāñuz dađı size bađıūlaya [*< amma éyer siz ademlarih baghishlamasiñiz babañuz dakhi sizeh baghishlamayah.*] (299)

16. ve oruc t̄utduđuñuz zaman m̄urailer gibi çehrelerinizi mađz̄un göstermeñ z̄irā oruclu iz déyü ādemlere görünmek için s̄imālarını ‘ubūs t̄utarlar hađk̄ā size derimki artık cezāsını almıūlardır [*< vé ooroodje tootdughuñuz zéman meraiyeler guibi tchéhérelerinizy mahzoon geustermeñ; zira ooroodjly iz déiy ademlarih geurenmek itchun simaleriny ’ooboos tootarler, haka sizeh derimkih artik djesasiny almishlerdir.*] (299-300)

17. amma sen oruc t̄utduđuñ zaman baūuñı bađla ve yūzūñı yayқа [*< amma sen ooroodje tootdighuñ zéman bashuñy baghla vé yuziñy yaica.*] (300)

18. takim ādemlere oruclu görünmeye illā hađk̄īkatde olan bābāña görünesin de hađkitde gören bābāñ saña āūikāre ūevāb bađıūlaya [*< takim ademlarih ooroodjely geurenméyé illa khakitdeh olan babañah geurenésen deh khakitdeh geuren baban saña ashikiareh sévab baghishlayah.*] (300)

19. hazineler yerde ūađlamañ ki orada güve ve pas yer ve orayı h̄ırsızlar қаzub uđurlarlar [*< khazinéler yerdé saclamañ kih orada guveh vé pass ier vé oraiy khirsizler cazoob ooghoorlarler.*] (300)

20. illā kendüleriñize hazineler gökde ūađlayıñ ki orada ne güve ne pas yer ve orayı h̄ırsızlar қаzub uđurlamazlar [*< illa kenduleriñizeh khazinéler geukdeh saclaiñ kih orada neh guveh neh pass ier vé oraiy khirsizler cazoob ooghoorlamazler.*] (300)

21. z̄irā hazineñiz nerede ise қalbūñuz de anda ola [*< zira khazineñiz néredeh isah calbuñuz deh andah ola.*] (300)

22. bedenüñ çırađı gözdir ve eger gözüñ ūaf ise bütün bedenüñ m̄ünevver olur [*< bedenuñ tchiraghy geuz dir ve eier geuzuñ saf isah butun bedénuñ munever oloor.*] (300)

23. ve eger gözüñ müşevveş ise bütün bedenüñ qarañlık ola pes eger sende olan nur zulmet ise zulmet bizzat ne qadar olmak gerekdir [*< vé eier geuzun mushéveshiseh butun bedénuñ carañlic ola pess éier sendé olan noor zoolmet iseh zoolmet bizzat neh cadar olmac guerek dir.*] (300)

24. iki efendiye hizmet etmege kimse qadar degildir zîrâ ya birisin sevüb birisin sevmeye ya birisine mülâzemet édüb birisin tahkîr eyleye siz hem allâha hem mala hizmet etmege qadar [*< iki efendieh khizmet etméyeh kimsé cadar deil dir sira ya birisin sevoob birisin sevmeyeh ya birisineh moolazémet idoop birisin tahkir éiléyeh siz hem Allaha hem mala khizmet etméyeh cadar.*] (301)

25. anuñ içün size der mü ki canlarıñıza qayurub ne yiyelüm ne içelüm ve bedenüñüz içün ne giyelim démeñ can nafaqatdan ve ten libâsdan ‘âlâ degil midir [*< anuñ itchun sizeh dermukih djanleriñizeh cairoob neh yeyelum neh itchelum vé bedenuñuz itchun neh guiyelum deimeñ djan nefakat den vé ten libasden ’ala deil mi dir.*] (301)

26. havadaki quşlara nâzır eyleyeñ ki ne ekerler ne biçerler ne anbara yığarlar yine anları gökdeki bâbâñuz besler siz anlardan efzal degil misiñiz [*< hava dehkîh cooshlareh nazir eleyeñkih neh ekerler neh bîcherler neh anbareh yegharler yeneh deh anlary geukdehkîh babañuz bessler siz anlardan efzal deil mi siñiz.*] (301)

27. ve sizden kimdir ki kendi cehd ile kendi endāmına bir zîrâ‘ qatmağa qadar ola [*< vé sizden kimdir kih kenty djehdilâh kenty endamneh bir zira‘ catmagha cadar ola.*] (301)

28. ve eşvâb içün ne sa‘i édersiñiz tarlanuñ zanbaqlarına baquñ nice ki büyürler anlar ne zahmet çekerler ne ekerler [*< vé esvab itchun neh sa‘i idersiñiz tarlanuñ zanbaklerineh bakuñ nidjehkih büyürler anlar neh zahmet tcheckerler neh ekerler.*] (301)

29. ve size derimki hazret-i süleyman cümle kendi fahrile bunlaruñ birisi gibi giyinmiş degil idi [*< vé sizeh derimkih hazrety Soliman djumleh kenty fakhirileh boonlaruñ birisy guiby guéinmish deil idy.*] (301-302)

30. pes çün allah te'âlâ bu vechile şol tarlalara otu ki bu gün mevcūd ve yarın furuna atılır giderir ey imanı qalil âdemler sizi dağı ziyâde gidermez mi [*peş tchun Allah te'ala boo vedjhileh şol tarlalereh oti kih boo guioon mevdjood vé yarn fooroonah atloor guidere, ai imani calil ademlar sizi dakhi ziadeh guiderimiz mi.*] (302)

31. pes ne yiyelim ne içelim déyü ğam çekmeñ [*pass neh yeyelem neh itchélem dei gham tchekmeñ.*] (302)

32. çün bu cümle nesnelere butperestler çalışırlar zîrâ semavî bâbâñuz bilir ki size bu cümle şeyler lâzımdır [*tchun boo djumleh nesnelereh boot perestler tchalışerler zira semavy babañuz bilir kih sizeh boo djumleh sheiler lazimdir.*] (302)

33. belki ibtidâ melekūt allâhı ve anuñ berr ve taqvâsını arayıñ da cümle bu nesnelere size katla [*belki ibtida melkioot Allahi vé anuñ berr vé takhvasiny arayıñ deh djumleh boo nesnehler sizeh catla.*] (302)

34. pes yarınki gün için teqayüd etmeñ zîrâ yarınki gün kendi işlerine muqayyed olur her güne kendi derdi yeter [*peş yarinkih guioon itchun tecayood etmeñ, zira yarinkih guioon kendy ishlerineh mookayed oloor, hehr guiuneh kendy derdy yétir.*] (302)

ĦARC ÉDEN OĖULDAN ÖTÜRÜ

TEMŞİLİ

Luqanıñ Kavlınce

On beşinci bab

Bir adamıñ iki oğlı var idi ve anlarıñ küçügi bâbâsına dédi ki, “Ey bâbâ, baña degecek mâlın ħişşesini vér.”. Bâbâ dağı anlara mâlını taqsim eyledi ve birqaç günden sonra ol küçük oğul her şeyi düşürüp ırâq vilâyetde ‘azimet eyledikde orada eşraf ile ‘iş édüp mâlını telef eyledi ve her şeyi ħarc etdikden sonra ol vilâyetde ‘azîm qaht zuhur etdi şöyle ki müftekir olmağa başladı ve varıp ol vilâyet ahâlisiñ (305) birisine dâmen-gir oldu ki anı toñuzları ra‘i etmege çiftliğine gönderdi ve toñuzlarıñ yedügi ħarnublar ile qarnını toymağ istedi ammâ kimse aña vérmedi. Andan ‘aqlı başına gelüp dédi ki “Benüm bâbâmiñ qaç ırğadları vardır ki etmeleri bulduruban açlıqdan ölüyorum, qalkup bâbâma

varayım ve aña diyeyim ki ‘ey bābā, ben göge ve seniñ huzuruñda günah eyledim ve artık seniñ oğluñ dénilmege lāyık degilim, baña ırğādlarıñdan birine eyledigiñ gibi eyle.’. Pes kalçup bābāsına vardı ve o dañı uzağda iken bābāsı anı görüp acıdı ve segirdip boynuna şarıldı ve anı öpdı. Oğlı dañı aña dēdi ki “Ey bābā ben göge ve seniñ huzuruñda günah eyledim ve artık seniñ oğluñ dénilmege lāyık degilim. Ammā bābāsı kendi hizmetkārlarına dēdi ki varıñ eñ güzel kaftanı buraya getirüp aña giydiriñ ve parmağına bir yüzük şokup ayaklarına dañı pābūç giydiriñ. Hem semirmiş buzağuyı çıkarup boğazlayıñ da yiyelim ve şād olalım. Zīrā bu oğlum ölmüş idi ve tekrar ihyā olundu ve ğayb olup bulundu. Andan şafāa etmege başladılar ve anıñ büyük oğlı tarlada idi ve eve yakın geldikde terennüm ve rağşlar işitdügi gibi hizmetkarlardan birini çağırup “Nedür bunuñ aşlı?” dēyü suāl eyledi. Ol dañı cevāb vērdi ki qarındaşıñ geldi de bābān anı sağ ve sālīm bulduğıyçün semirmiş buzağuyı boğazladı ammā o tarılıp içerü girmek (304) istemedi anıñ için bābāsı çıkup aña yalvardı ki gebere o ise bābāsına cevab vērüp dēdi ki işte bunca yıldan berü hizmet édüp ašlā emriñden çıkmadım ve baña dostlarım ile şafā etmek için hiçbir oğlağ bile vērmediñ ammā bu oğlañ ne mālını orospular ile yiyüp telef etdi geldügi gibi aña semirmiş buzağuyı boğazladıñ. Bābā dañı aña dēdi ki “Ey oğul, sen dāimā benim ilesin, hem ne benim var ise seniñdir, şenlik ve sürür etmek lāzım idi zīrā bu qarındaşıñ ölmüş idi, ihyā olundu, ğāyib idi ve bulundu. Allah’ıñ melekleri çatında bir tövbeli günāhkār için böyle sürür olacağdır.”. (303)

EXPLANATION OF THE TURKISH CONSTRUCTION OF DIALOGUE I

evvel önce, ilk [< *evvel* before, first] (310)

ki bu, hangi (i) [< *ki that*, which] (310)

evvelki önceki, birinci [< *evvelki* which is first, the first] (310)

mukāleme diyalog [< *mukialemeh* conference, conversation, dialogue] (310)

selāmlamağ selamlamak [< *selamlamac* to salute, to greet] (310)

ve ve [< *vé* and] (310)

hağır gönül, kalp [< *khatir* disposition, mind, health] (310)

h atır sağlığı [**< khatiry** the health] (310)

h atırımı sağlığını [**< khatiriny** (ace.) his, her, ones health] (310)

şormak sormak [**< soormac** to enquire] (310)

i un için [**< itchun** for, concerning] (310)

şabah sabah [**< sabah** morning] (310)

n ız n ız [**< i iz** your] (310)

şabah n ız sabahınız [**< sabahi iz** your morning] (310)

h ayır iyi, hayır [**< khair** good] (310)

ola ola [**< ola** that it may be] (310)

efendi efendi [**< efendy** sir, lord] (310)

efendim efendim [**< efendim** my sir, my lord] (310)

bu bu [**< boo** this] (310)

vakit vakit [**< vakit** time, hour] (310)

h oş hoş, iyi [**< khosh** good, agreeable] (310)

gelmek gelmek [**< guelmek** to come] (310)

geldün geldin [**< gueldun** then ... come] (310)

miz c mizaç [**< mizadje** bodily constitution] (311)

nice nasıl, ne kadar [**< nidjeh** how] (311)

dır dır [**< dir** is] (311)

şükür all ha Allah'a şükür [**< shukur allaha** thanks to God] (311)

siz nki sizinki [**< sizunki** yours] (311)

naşıl nasıl [**< nassil** what, how] (311)

elhamdu lill h Allah'a hamd olsun [**< elhamdu lilah** God be praised] (311)

 afiyet afiyet, sağlık [**< afiet** health] (311)

de de [< *deh* in] (311)

‘āfiyetde afiyette, sağlıkta [< ‘*aafietdeh* in health] (311)

im {+im} [< *im* I am] (311)

şihhat sağlık [< *sihat* good condition, health] (311)

ile ile [< *ileh* with] (311)

hoşnūd hoşnut, memnun [< *khoshnood* content, glad] (311)

oturmak oturmak [< *otoormac* to sit down] (311)

otursiñiz oturunuz [< *otoorsiñiz* sit down] (311)

buyurmak buyurmak [< *booyoormac* to sit commend, to order, to condescend] (311)

(*) **buyuruñ** buyurun [< *booyoorooñ* condescend] (311)

size size [< *sizeh* to you] (311)

ricā etmek rica etmek [< *ridjia etmek* to pray, to request (governs the dat.)] (311)

ricā ederim rica ederim [< *ridjia iderim* I request] (311)

iskemle sandalye [< *isskemly* a chair] (311)

getürmek getirmek [< *guetirmek* to bring] (311)

getür getir [< *guetur* bring] (311)

çok çok [< *tchok* much] (311)

memnun memnun [< *memnoon* obliged] (311)

durmak durmak [< *doormac* to remain, to stay] (311)

durmamak durmamak [< *doormamac* not to stay] (311)

duramamak duramamak [< *doorahmamac* not to be able to stay] (311)

duramam duramam [< *doorahmam* I can not stay] (311)

ne pek ne çok [< *neh pek* how much, how greatly] (311)

evetlemek acele etmek, hızlandırmak [< *evetlemek* to hasten] (311)

müşâhabet etmek sohbet etmek [< *moosahebet etmék* to chat, to converse] (311)

ziyâret ziyaret [< *ziaret* visit] (311)

ziyâretler ziyaretler [< *ziaretler* visits] (311)

demin demin, son zamanlarda [< *demin* lately] (311)

ziyâdesiyle fazlasıyla [< *ziadehsileh* extremely] (311)

nâdir olmak nadir olmak, az olmak [< *nadir olmac* to become rare] (311)

nâdir oluyorlar nadir oluyorlar [< *nadir olyoorler* are becoming rare] (311)

nerede nerede [< *neredeh* where] (311)

idiñüz idiniz [< *idiñuz* were you] (311)

bu kadar zaman bu kadar zaman [< *boo cadar zeman* so long a time] (311)

çokdan çoktan [< *tchokdan* a long while] (311)

beri beri [< *beru, beri* since] (311)

görmek görmek [< *gueurmek* to see] (311)

görmemek görmemek [< *gueurmemek* not to see] (311)

görmedim görmedim [< *gueurmedum* I have not seen] (311)

ben ben [< *ben* me] (311)

beni beni [< *beni* me] (311)

unutmak unutmak [< *oonootmac* to forget] (311)

şanmak sanmak, düşünmek [< *sanmac* to think, to imagine] (311)

ma' zür özür [< *ma 'zoor* excuse] (311-312)

*buyuruñ buyrun .... (dipnot)

sebeb sebep [< *sebeb* reason] (312)

sebebden sebepten [< *sebebden*] (312)

gelmek gelmemek [< *guelmemek* not to come, not to call] (312)

eger eğer [**< eyer** if] (312)

istemek istemek [**< istemek** to wish] (312)

istedük istedik [**< isteduk** wished] (312)

istediğim istediğim [**< istedigim** I wished] (312)

kadar kadar [**< cadar** as much as] (312)

selāmlamağa selamlamaya [**< selamlamagha** to salute] (312)

ise ise [**< iseh** (termination of subjunctive)] (312)

ķabāhat kabahat [**< cabahat** fault] (312)

benüm benim [**< benum** of me, my] (312)

degil değil [**< deyil** it is not] (312)

iş iş [**< ish** business, affair] (312)

işler işler [**< ishler** affairs] (312)

olduķ olduk [**< olduk**] (312)

olduğından olduğundan [**< oldughindan** from there having been] (312)

gelmemek gelmemek [**< guelehmemek** not to be able to come] (312)

beher hāl tüm olaylar [**< beher hal** at all events] (312)

sağ selim sağ salim [**< sagh selim** safe and sound] (312)

gördük gördük [**< gueurduk** having seen] (312)

gördüğüm gördüğüm [**< gueurdugum** my having seen] (312)

gördüğüme gördüğüme [**< gueurdugumeh**] (312)

sevinmek sevinmek [**< sevinmek** to rejoice] (312)

evlād evlat [**< evlad** family] (312)

evlādiniñuzuñ evladınızın [**< evladiñizuñ** of your family] (312)

ķardaş erkek kardeş [**< cardash** brother] (312)

kardeşim erkek kardeşim [< *cardashim* my brother] (312)

hasta hasta [< *khasta* unwell] (312)

bundan ötürü bundan dolayı [< *boondan euturu* for it] (312)

mükedder kederli [< *mookeder* sorrow] (312)

siz siz [< *siz* without] (312)

hafta hafta [< *heftah* a week] (312)

éyi iyi [< *eyi* well] (312)

ümid etmek ümit etmek [< *umid etmek* to hope] (312)

şahlık sağlık [< *saghlic* good health] (312)

vérmek vermek [< *virmek* to give] (312)

‘ömr ömür, hayat [< *‘oomir* life] (312)

sulṭānım sultanım, efendim [< *sooltanem* sir, mylord] (312)

teşekkür etmek teşekkür etmek [< *teshékur etmek* to thank] (312)

inşallāh inşallah [< *inshallah* please God, I hope] (312)

yakında yakında [< *yakindeh* soon] (312)

hanehi hane, ev [< *khanehy* the house] (312)

şa‘ ādetiñiz saadetiniz, mutluluğunuz [< *sa‘ detiñiz* your happy] (312)

de de [< *deh* in] (312)

olan olan [< *olan* that is] (312)

olanlara olanlara [< *olanlareh* to those that are] (312)

selamımızı selamımızı [< *selamimizy* our regards] (312)

tebliğ etmek tebliğ etmek, bildirmek [< *tebligh etmek* to convey] (312)

kuzur étmek kusur etmek, hata yapmak [< *coozoor itmek* to fail] (312)

allāha Allah’a [< *allahah* to God] (312)

ışmarladık ışmarladık [< *ışsmarladuc* we have recommended] (312)

bilence birlikte [< *bilendjeh* with you] (312)

TURKISH CONSTRUCTION OF FABLE I (page 291) (313)

maşal masal [< *mésel*, *masal* fable] (313)

çayır kuş tarlakuş [< *tchair coosh* lark, the lark] (313)

çayır kuşu tarlakuşu [< *tchair coosh* lark, the lark] (313)

yavru kuş yavrusu [< *yavru* the young of birds, or quadrupeds] (313)

yavrular yavrular [< *yavrular* young ones] (313)

ile ile [< *ileh* with, and] (313)

bir bir [< *bir* a] (313)

tarla tarla [< *tarla* field] (313)

da, de da, de [< *deh* in] (313)

buğday buğday [< *boghdai* corn] (313)

içinde içinde [< *itchindeh* within, amongst] (313)

yuva yuva [< *yoova* nest] (313)

yuvası yuvası [< *yoovasy* his, her nest] (313)

yapmak yapmak [< *yapmac* to make] (313)

yapmıştır, yapmış yapmıştır, yapmış [< *yapmish* had made] (313)

harman harman [< *kherman* harvest] (313)

zamanı zamanı [< *zeman* the time] (313)

yetişmek yetişmek [< *yetishmek* to ripen, to arrive] (313)

yetişdi yetişti [< *yetishdy* had arrived] (313)

amma ama [< *amma* but] (313)

dağı dahi, henüz [< *dakhy* yet] (313)

uçmak uçmak [< *ootchmac* to fly] (313)

uçmamak uçmamak [< *ootchmamac* not to fly] (313)

uçmamış idiler uçmamıştılar [< *ootchmamish idiler* they had not flown] (313)

yem yem [< *yem* food] (313)

tedārük arama [< *tedaruk* preparation, search] (313)

tedārükü tedariki [< *tedarugud* the search] (313)

tedārüküne aranmasına [< *tedaruguineh*] (313)

gidüb gidip [< *guidoob* gerund, of] (313)

gitmek gitmek [< *gütmek* to go] (313)

yavruları yavruları [< *yavrulary* her young ones] (313)

yavrularına yavrularına [< *yavrularineh*] (313)

ışmarlamak ısmarlamak [< *issmarlamac* to recommend] (313)

ışmarladı ısmarladı [< *issmarlady* recommended] (313)

ki ki [< *kih* that] (313)

şāhib sahip [< *sahib* master, owner] (313)

oğul oğul [< *oghool* son] (313)

geldükde geldiğinde [< *gueldukdeh* gerund, of] (313)

gelmek gelmek [< *guelmek* to come] (313)

hoş hoş, iyi [< *khosh* well] (313)

dinlemek dinlemek [< *dinlemek* to listen] (313)

diñleyiñ dinleyin [< *dinleiñ* do thou listen] (313)

ne ne [< *neh* what] (313)

söylemek söylemek [< *seuilemek* to say, to speak] (314)

söyler söyler [< *seuiler* he says, he speaks] (314)

démek demek [< *dimek* to say, to exclaim] (314)

dédi dedi [< *dedy* said he] (314)

ol maħalde ol zamanda [< *ol mahaldeh* in the mean time] (314)

iħte iħte [< *iħteh*] (314)

varmaħ varmak, gitmek [< *varmac* to go] (314)

var var, git [< *var* go] (314)

dōstlar dostlar [< *dostlar* friends] (314)

dōstlarımız dostlarımız [< *dostlarımız* our friends] (314)

dōstlarımızı dostlarımızı [< *dostlarımızı*] (314)

yalvarmaħ yalvarmak [< *yalvarmac* to request] (314)

yalvar yalvar [< *yalvar* request] (314)

yarın Őabaħ yarın sabah [< *yarın sabah* to morrow morning] (314)

gelsünler gelsinler [< *guelsoonler* that they come] (314)

biħmeye biħmeye, kesmeye [< *biħmeyeh* to the cutting, the reaping] (314)

bize bize [< *bizeh* to us] (314)

yardum etmek yardım etmek [< *yardum etmek* to help] (314)

ħorħu korku [< *corcoo* fear] (314)

ħorħusından korkusundan [< *corcoosinden* (abl.)] (314)

ditremek titremek [< *ditremek* to tremble] (314)

ditreyib titreyip [< *ditréyob* (gerund)] (314)

gelince gelince [< *guelindjeh* (gerund)] (314)

gelmek gelmek [< *guelmek*] (314)

bu bu [< *boo* this] (314)

bunı bunu [< *booni* (acc.)] (314)

ħorħmamak korkmamak [< *corkmamac* not to fear] (314)

ħorħmañ korkmayın [< *corkmañ* fear thou not] (314)

bundan bundan [< *boondan* from here] (314)

kalımağa kalkmaya [< *calkmaghah* to rise, to go away] (314)

sıklet sorun, sıkıntı [< *siklet* trouble, hurry, cause] (314)

sıkletimiz yokdır sıkıntımız yoktur [< *sikletimiz yokdir* we have no cause] (314)

söz söz, kelime [< *seuz* word] (314)

zabı etmek elinden kaçırmamak [< *zabt etmek* to retain, to preserve] (314)

ertesı ertesı, sonraki [< *irteshy* the next] (314)

görmek görmek [< *guiurmek* to see] (314)

kimse yok kimse yok [< *kimseh yok* not any one] (314)

darılmak darılmak [< *darilmac* to get angry] (314)

aħmak akılsız [< *ahmac* fool] (314)

güvenmek güvenmek [< *guvenmek* to rely upon] (314)

ħıřım akraba [< *khisim* relation] (314)

ħıřımlar akrabalar [< *khisimlar* (plur.)] (314)

ħıřımlarımız akrabalarımız [< *khisimlarimiz* our relations] (314)

ħıřımlarımıza akrabalarımıza [< *khisimlarimiza*] (314)

bizimle bizimle [< *bizimileh* with us] (314)

evvelkiden önceden [< *evvelkiden* than formerly] (314)

ziyâde daha fazla [< *ziadeh* more] (314)

ana anne [< *ana* mother] (314)

ancak ancak, sadece [< *andjac* only] (314)

kendimize kendimize [< *kendymizeh* to ourselves] (314)

ħaber haber, bilgi [< *khaber* information] (314)

işitmek işitmek [< *ishitmek* to hear] (314)

heman hemen, şimdi [< *heman* now] (314)
téz tez, hızlı [< *tiz* quick] (314)
şimdensoñra bundan sonra [< *shimden soñra* henceforth] (314)
eglenmek eğlenmek, oyalanmak [< *eylenmek* to delay] (314)
cāiz güvenli, sağlam, uygun [< *djaiz* safe] (314)
çıkmağ çıkmak [< *tchikmac* to take away] (314)
gitmek gitmek [< *guitmek* to depart] (314)

TURKISH CONSTRUCTION THE LORD’S PRAYER (page 299) (315)

gökler gökler [< *gueukler* heavens] (315)
göklerde göklerde [< *gueuklerdeh* in heavens] (315)
olan olan [< *olan* being, that is] (315)
bābāmız babamız [< *babamiz* our father] (315)
ismiñ ismin [< *issmiñ* thy name] (315)
muğaddes kutsal olan, kudsi [< *moocadess* sanctified] (315)
olsun olsun [< *olsoon* that it may be] (315)
melekūtuñ alemin [< *melekiootuñ* thy kingdom] (315)
gelsün gelsin [< *guelsoon* that it may come] (315)
gökde gökte [< *gueukdeh* in heaven] (315)
murāduñ muradın, isteğin [< *muraduñ* thy will] (315)
nice ise nice ise [< *nidjeh iseh* as it be] (315)
yerde yerde [< *yerdeh* in earth] (315)
dağı böyle aynı şekilde [< *dakhi beuileh* likewise] (315)
her günkü her günkü, günlük [< *hehr guiunkih* daily] (315)
etmegimizi ekmeğimizi [< *etmekimizy* our bread] (315)

bize bize [< *bizeh* to us] (315)

bu gün bu gün [< *boo guiun* this day] (315)

vér ver [< *vir* give] (315)

ve ve [< *ve* and] (315)

şuçlarımızı (şuçkarımızı) suçlarımızı [< *sootchlarimizy* our trespasses] (315)

bağışla bağışla [< *baghislah* forgive] (315)

bize bize [< *bizeh* against us] (315)

şuçlı olanlara suçlu olanlara [< *sootchly olanlareh* to those that trespass] (315)

hem hem, ve [< *hem* and] (315)

iğva`ya ayartmaya [< *ighvayah* to temptation] (315)

şalma bırakma [< *salma* lend not] (315)

illâ illa, ama [< *illa* but] (315)

habîşden kötülükten [< *khabissden* from evil] (315)

kurtar kurtar [< *coortar* deliver] (315)

çün çünkü [< *tchun* for] (315)

melek ilahi mülk [< *melek* kingdom] (315)

kuvve kuvvet, güç [< *koovah* power] (315)

‘**izzet** şeref, ün [< *izzet* glory] (315)

ebeden ebediyyen [< *ebbed* eternally] (315)

senüñdir senindir [< *senuñdir* thine is] (315)

SONUÇ

Anlaşıldığı kadarıyla İskoçya'da Kilmarnock kontluğunun soyundan gelen Major Charles Boyd'un hayatı hakkında yeterli bilgi mevcut değildir. Buna karşın Türklük bilgisi adına aldığı eğitim, çıktığı gezi ve yazdığı eser kayda değerdir.

Boyd, eserine *Türk Tercümanı ya Türk Lisânın Sarf-ı Cedîd* biçiminde Türkçe, *The Turkish Interpreter or A New Grammar of The Turkish Language* biçiminde İngilizce ad vermiştir. Bu eserde, diğer transkripsiyon metinleri gibi geleneksel bir sıralama belirlemiş, bu sıralamaya göre öncelikle dilbilgisi bölümleri yer almış, dilbilgisi bölümünün başında da transkripsiyon işaretlerini belirlemiştir. Dört bölümlük dilbilgisi bölümlerinin ardından sokakta ve alışveriş yerlerinde geçen diyaloglar, iki fabl örneği, dini metin olarak İncil'den alıntılar yer alır. Hata sevap cetvelinin ardından örnek olarak verdiği metinlerin Türkçe yapısının incelemesi sunulur.

Major Charles Boyd'un önsözden anlaşıldığı kadarıyla bu eseri yazmakla, öncelikle iki devlet arasında son zamanlarda hızla gelişen dostane ilişkileri sağlamlaştırması; ardından tüccarların işlerinde onlara yardımcı olunması; tüccarların yanında seyyahların da Akdeniz ve Hint Okyanusu sahillerinde kendilerini ifade edebilmeleri; zevk sahibi olup da Türkçeyi öğrenmek isteyen olursa onların da hizmetine sunulması; Türkçe öğrenen talebelerin Türkçeyi çalışacak, öğrenecek olan kişilere kolay ve sade bir giriş niteliğinde olması amaçlanmıştır.

Eserin söz varlığından toplumun kültürel değişimlerini takip etmek de mümkündür. Eserin yazıldığı zamanda kullanılan kelimeler, terkipler, ilişki sözleri, diyalog cümleleri günümüzdekilerle kıyaslandığında saygın bir dil kullanımını da göstermektedir.

Kelime sıklığını ifade etmesi bakımından da tematik söz varlığı kısmı devrin dil öğrenme yaklaşım ve yöntemini de gösterir. Buna göre, sıklığı yüksek kelimeler, uygun yerde kullanılan diyaloglar ve örnek metinler bir ders kitabı için önemli materyaller sayılmıştır.

Transkripsiyon metinlerinin yazılma gerekçelerinden biri olan din ve dinin yayılması, bu eserde de kendini gösterir. Örnek metinler İncil'den alınmış ve Türkçeye çevrilmiş metinlerdendir.

Eserin 'Türk alfabesi' başlığını alan birinci bölümünde Türk alfabesinde ve Türk dilinde kullanılan isim ve zamirlerde farklı dillerin etkisi olduğu belirtilmiştir. İkinci bölümde fiillerin çekimi, üçüncü bölümde söz dizimi ve cümle kurma, dördüncü bölümde kelime hazinesi, diyaloglar bölümünde günlük hayatta kullandığımız ifadeler, fabllar bölümünde iki fabl örneği, mübareketler bölümünde İncil'den alınan baplar bulunmaktadır. Düzeltmeler bölümünde ise metinde yanlış verilen kelimeler ve bu kelimelerin doğru halleri verilmiştir. Bu yanlış ifadeler metinde doğru halleri ile düzeltilmiştir.

Eserde yer alan ifadelerde bazı ses özelliklerine rastlanmıştır. Metinde ses olaylarından ünsüz sertleşmesine yer verilmemiştir. **köpekden** köpekten [*< kieupekden* of or from the dog]. Bizde dar ünlü ile yazılan ekler metindeki bazı kelimelerde yuvarlak, yuvarlak ünlü ile yazılanlar ise dar ünlü ile yazılmıştır. Transkripsiyonda bu özellik metne göre uygulanmıştır. Ayrıca kalınlık incelik uyumu da yoktur. **köpeklerüñ** köpeklerin [*< kieupeklarüñ* of the dogs]. Metinde bazı seslerin transkripsiyonda verilen hali ile bizdeki kullanımının uymadığı tespit edilmiş ve düzenlenmiştir. Örneğin; **d** [*< ṭ*] **tōst** [*< dost*] → **dost** [*< dost*] şeklinde gösterilmiştir. Ayrıca metinde ünlü ünsüz uyumu yoktur. Ünlü daralmaları metinde gösterilmemiştir. Örneğin; **başlayor**. Kelimeler derleme sözlüğünde geçmektedir. Eksik veya fazla harf ve heceler metinde gösterilmiştir.

Major Charles Boyd 19. yüzyıldaki Türkiye Türkçesinin ses, biçim ve cümle özelliklerini aktararak dildeki değişimleri aktarmıştır. Kaleme alınmış olan eser dil öğretiminde değerlendirilebilecek bir eserdir.

KAYNAKÇA

Barker, G. F. (1890). Gordon, George Hamilton. L. Stephen, & S. Lee (Dü) içinde, *Dictionary of National Biography* (Cilt 22, s. 200-203). London: Smith, Elder, and Co.

Boyd, C. (1842). *The Turkish Interpreter or A New Grammar of The Turkish Language*. Paris-London: Firmin Didot Freres-Smith Elder and Co.

Buchanon, J. (1870). Interesting Relics of the Last Earl of Kilmarnock Beheaded on Towerhill, in 1746. *Transactions of Glasgow Archeological Society* (Cilt I, s. 45-56). içinde Glasgow: James Macnab.

Eyice, S. (2001). Jaubert, Pierre-Amédée. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 23, s. 576-578). içinde İstanbul: TDV.

Foy, K. (1901). Die ältesten Transkriptionstexte in gothischen Lettern; zugleich ein Beitrag zur altosmanischen Literatur. *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen, Westasiatische Studien*(4), 230-277.

Foy, K. (1902). Die ältesten Transkriptionstexte in gothischen Lettern; zugleich ein Beitrag zur altosmanischen Literatur. *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen, Westasiatische Studien*(5), 233-293.

Hazai, G. (2012). *Türkiye Türkçesinin Dünü ve Bugünü*. Ankara: TDK.

Kaçalin, M. (1995). Elifbâ-Türkçe'nin Yazıldığı Alfabeler. *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 11, s. 44-49). içinde Ankara: TDV.

London-Magazin. (1784). Mariages. *London Magazin Enlarged and Improved* (Cilt 4, s. 489).
içinde London: Baldwin, R., Pater-Noster-Row, 178.

Preindl, J. (1790). *Grammaire Turque: D'une toute nouvelle methode d'apprendre cette
langue en peu de semaines avec un vocabulaire*. Berlin.

Thury, J. (1904). Die osmanisch-türkische Sprache im 14. Jahrhundert. *NyK*(34), 148-172, 355-
387.

War-Office. (1791). *A List of the Officers of the Army and Marines, with an Index-A
Succession of Colonels* (39 b.). London: War-Office.